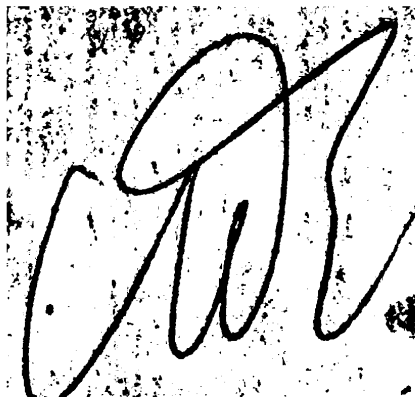

BK
257

A handwritten signature in black ink, appearing to be the Greek letters 'ΑΒΓ' (Alpha Beta Gamma), written in a stylized, cursive script.

Αρ. 130835

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

ΤΟΜΟΣ Δ.

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΗΣ

ΕΛΛ. ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ,
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΤΕΥΧΟΣ Γ'.

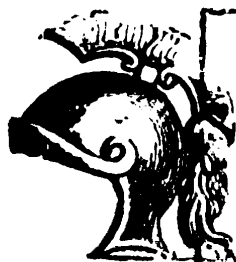
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΑ

ΥΠΟ

Β. Δ. ΖΩΤΟΥ ΜΟΛΟΣΣΟΥ

Ἰππότης περιηγητοῦ κελπ. κελπ.

Ἐκ ΔΡΟΒΙΑΝΗΣ ΤΗΣ ΜΟΛΟΣΣΙΑΔΟΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
ἘΓΚΡΙΣΕΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΑΙ
ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ
ΑΡΙΘ. 130835

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤῃ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔῃ

1887

ΑΡΓΕΑ

Ἡπειρωτικά Μελέτα.

- Τόμος Α'. Ἀρχαιολογία ἀπὸ τῶν Μυθικῶν χρόνων.
- » Β'. Ἱστορία τῆς Ἡπείρου μέχρι σήμερον.
 - » Γ'. Τοπογραφία καὶ Χωρογραφία 50 Ἐπαρχιῶν
 - » Δ'. Δρομολόγιον τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου γνω-
στόν ἤδη ἐκ τῶν ἐκδοθέντων τριῶν τευχῶν.
 - » Ε'. Γλωσσολογία τῶν 4 διαλέκτων τῆς Ἀλβα-
νικῆς.
 - » ΣΤ'. Βιογραφίαι ἐνδόξων Ἡπειρωτῶν καὶ Ἡπει-
ρωτίδων.

Τεῦχος ἐκ δέκα τυπογραφικῶν φύλλων ἀντί δρ. τριῶν.

Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἐνὸς Μετσειέ.

Ὁ χάρτης τῆς Ἡπείρου ἀρχαίας καὶ νέας δραχμᾶς
δέκα.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 4 Ἰουνίου 1887.

Β. Δ. ΖΩΤΟΣ Ο ΜΟΛΟΣΣΟΣ.

ΑΝΔΡΕΑ

ΠΥΡΦΥΡΟΓΕΝΗΤΩ, ΤΕΤΑΡΤΩ, ΥΙΩ,

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α'.

ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΤΗΝ ΔΕ

ΑΦΙΕΡΟΙ

Ὁ γράψας

Β. Δ. Ζώτος Μολοσσός.

(ΗΠΕΙΡΩΤ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ'.; τεύχ. Γ'.) 11.

Γεωργιος Ζηλτεβενος Ηρωικος ηρωας πολεμου
του Αλβανιας κατ'εως του τυραντου

ΩΙΔΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΗΣ ΕΝΗΑΙΚΙΟΤΗΤΟΣ

ΤΗΣ Α. Β. ΥΨΗΛΟΤΗΤΟΣ

ΤΟΥ ΚΛΕΙΝΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΔ΄

Ὡς ἤρλαι, πρὸς καὶ μέγας
τοῦ κυρίου ὁ κλητὸς
Ἀνεφάνης ἐν τῷ μέσῳ
ἐκλεκτῶν ὁ ἐκλεκτός.

Καλλονῆ ὁ ὑπερέχων
οὐκ ὀλίγων τῶν βροτῶν
Ἄγγελος Θεοῦ ἐστάλης
πρὸς ἐκπλήρωσιν εὐχῶν.

Ἐπιπτον τῆς πρώτευούσης
πρὸς Σε κλίνει ὁ λαὸς
Τὸν αὐχένα καὶ δακρῦει
χαίρων πᾶς ἄλλοδαπός.

Ὅσα φύλλα τὰ τῶν δένδρων
καὶ ἡ ἄμμος τῆς ἁλὸς
Τόσος κόσμος, τόσον πλῆθος
ἐπεφάνη ὀρατός.

Ἐν ᾧ ἤματι τὸν ὄρκον
στρατιώτου παραστάς
Ἐδωκας ἐν τῷ τεμένει
τοῦ Θεοῦ μετὰ χαρᾶς.

Ὁ διάδοχος ἐκεῖνος
βασιλέως τοῦ κλεινοῦ
Γεωργίου ὁ ἀδάμας
Κωνσταντῖνος καὶ σεπτοῦ.

Ἐν ἡμέρᾳ ἐν ἣ εἶδε
Κωνσταντῖνος ὀφθαλμὸς
Τοῦ μεγάλου πρὸ αἰώνων
τοῦ Βυζάντιον αὐτός.

Ἐλλάς ἡ ὀρθοδοξοῦσα
ἀνακτα μετὰ καιροῦς
Καὶ τὸ ἔθνος χαίρει βλέπον
μόλις μετ' ἐνιαυτούς.

Σκίρτησε τοῦ Κωνσταντίνου
ἐκ χαρᾶς ἡ ἱερά
Ἐν τῷ νέῳ Κωνσταντίνῳ
ἡ ψυχὴ καὶ ἡ σκιά.

Ἐδῶ πλέον ἡ γραφή μου
δὲν κινεῖται οὐδαμῶς
Ἡ συγκίνησις μεγάλη
Ἐνδάκρυς ὁ ὀφθαλμός.

Πάμμεγα καὶ πυροβόλον
ὄνομα! ἤλεκτρισμοῦ
Φλογερούς σπινθήρας βάλον
τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ.

Ἐν ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ
εἰς τὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ
Νάματα βεδοκτισμένη
ἕλληνας ἀληθινού.

Ὅνομα σεπτὸν ὁποῖας
ἀναμνήσεις ἐν τῷ νῶ
Ἐξεγείρεις· ἡμιθνητὶ
ζωὴν φέρεις ἐν αὐτῷ.

Εὐχεταί Σοι, Κωνσταντίνε,
σάπφειρε πολὺ λαμπρῆ,
Σμάραγδε χαρὰ Ἑλλήνων,
Ῥωμαλέε καὶ Κλεινέ.

Ἐν τῷ μέλλοντι Ἰθύντορ
τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς,
Ὅστις μέλλεις ἐκπληρῶσειν
.. πειθους καὶ εὐχὰς αὐτῆς

Ὁ χαρίεις εἰς τὸ σῶμα
πολυδύμων τὴν ψυχὴν
Εὐχεταί σοι μακροτάτην
βασιλείαν καὶ ζωὴν,

Παντός Ἑλληνας καρδίᾳ
ὅπως δόξαν τῷ Θεῷ
Ἄνακτι διδῶ ἀνάκτων
ἐν Ἑλλάδι θαυμαστῷ.

Γεώργιος Νιάγκας ἐκ Κλεισούρας τῆς Μακεδονίας,
πληρεξούσιος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μακεδονῶν τὴν 1 Δεκεμβρίου 1866.

Ἦγειρε τὴν ἐκ μὴ ὄντος
ζῆ ἀκούεται, φωνεῖ·
Ἄνερῶν καὶ ἠύξήθη,
ὦ; τι δένδρον, ἰψηλή.

Οἱ δὲ κλόνοι δασεῖς πάντες
ἐξοπλοῦνται θαυμαστοί
Ἄπὸ σήμερον ἐγρέχη
ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Θεοῦ,

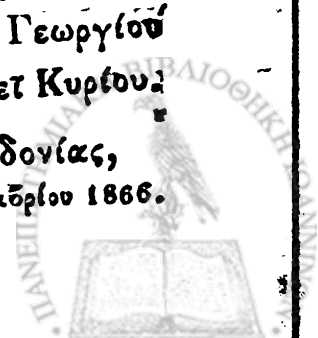
Ὅστις ρίπτει αὐτοῦ βλέμμα
φαιδρὸν πάνυ ἐπὶ Λοῦ,
Τ' ὄνομά Σου ὅτι μέλλεις
ἐν τῷ μέλλοντι καιρῷ

Θεῖα διαδραματίσειν
ὅταν δόξη τῷ Θεῷ.
Ζήτω! Ζήτω Κωνσταντίνος
τῆς Ἑλλάδος ὁ κλεινός,

Ὁ διχδοχος ἐκεῖνος
ὁ ὠραῖος ποθεινός
Ὅλγας δὲ τῆς Βασιλίσσης
ὁ πρωτότοκος υἱός.

Χαρισμάτων πολλῶν πλήρης
Κωνσταντίνος καὶ βλαστός
Ὁ χαράξας τὰς ὀλίγας
γραμμάς ταύτας Μακεδῶν

Ἄπ' ἀρχῆς τῆς βασιλείας
γνώριμος τυγχάνει ὢν.
Τοῦ πατρός σου Γεωργίου
ὃν ἡ χεὶρ φρουρεῖ Κυρίου.

Προσφωνήσεις

*Ἀθανασίου Πετρίδου ἐκ Ἀρσόβιανης τῆς Ἠπείρου καὶ Αἰγού
ὡς ἀντιπροσώπων τῶν ἐν Πειραιεὶ Ἠπειρωτῶν.*

Ἵψηλότατέ, τῶνομα Κωνσταντῖνος εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις
τῆς μεγάλης Ἰδέας· ἡ θεία πρόνοια τὸν ἐλληνικὸν
θρόνον προωρίσατο τὸν μέγιστον παράγοντα πρὸς πραγ-
μάτωσιν τῆς ὑψηλῆς καὶ ὄντως μεγάλης ἰδέας. Ἡ τῶν
ἐν Πειραιεὶ Ἠπειρωτῶν ἐπιτροπὴ συγχάρισα τῇ Ὑμ.
Ἵψηλότητι ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς 27ης ἐνηλικιώσεως εὐχεται
ἀπὸ καρδίας τὰ βέλτιστα Μέλλων βασιλεῦ τῶν Ἑλλή-
λων, δόξα καὶ τιμὴ ἐπὶ Σέ· ὁ δὲ Αἴγιος εἶπεν· εὐχομαι νὰ
σὲ συγχαρῶμεν αὐτοκράτορα εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τῷ Διαδόχῳ πρὸ τῶν προκυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου.

Εὐσεβέστατε καὶ ὑψηλότατε πορφυρογένητε Αὐγουστε
Κωνσταντῖνε ἰδ', μέλλων Ἀναξ. ἀνάκτων ὀρθοδόξων ἀρ-
χηγέ! Διαδόχε τοῦ Θεσέως τοῦ Ἐρεχθέως τοῦ Κέκρωπος τοῦ
Κόδρου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν 13 Κωνσταντίνων, ὧν
οἱ ἀπίστοι ἐπὶ 415 ἔτη μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς γενή-
σεώς σου ἐστέναζον στερούμενοι βασιλικῶν διαδόγων καὶ
ἔχυσαν ποταμούς δακρῶν διὰ τὴν ἐνδοξὸν ταύτην ἡμέ-
ραν· σήμερον ἠξιώθημεν νὰ ἴδωμεν συνεχιζομένην τὴν
σειρὰν τῆς ὀρθοδόξου ἐλληνικῆς βασιλείας, ἐν χειρὶ κρα-
ταίῳ τῇ δεξιᾷ τοῦ ὑψίστου καὶ ἐν βραχίονι ἰσχυρῷ τῶν
τρισεβάζτων γεννητόρων Σου καὶ βασιλέων ἡμῶν Γεωρ-
γίου καὶ Ὀλγας καὶ τῶν συμμάχων καὶ συγγενῶν φι-
λελλήνων εὐρωπαϊῶν δυνάμεων καὶ ἔθνων.

Ἵψηλότατε, διὰ Σοῦ ἀπηλαύσαμεν σήμερον οἷας
ἠδονῆς ἐστέρηνται Ἕλληνες μὴ ἰδόντες. Ἀλέξανδρον
ἐπὶ τοῦ Δαρείου θρόνον καθήμενον· διὰ Σοῦ ἀπηλαύ-
σαμεν σήμερον οἷας ἠδονῆς ἐστέρηνται Ἕλληνες οἱ ἥρωες
ἀγωνισταὶ τοῦ 1821· μὴ δυνηθέντες καίτοι ἐπεθύμουν

νά ἐπιζήτωσιν, ὡς ἄλλος Συμεών, νά σέ ἴδωσι καί ν' ἀκούσωσι τόν βασιλικόν καί στρατιωτικόν ὄρκον Σου, ὄρκον ἐκδικήσεως τῶν βασιλοκτόνων τυράννων. Διά Σοῦ Γαληνότητε Διάδοχε θ' ἀπολαύσωμεν ὅσοι ἐπιζήσωμεν ἐξ ἡμῶν, ὅτι δέν θά δυνηθῶσι ν' ἀπολαύσωσιν ὅσοι δέν θ' ἀξιωθῶσι νά ἐπιζήσωσιν, νά σέ ἴδωσιν εἰς τόν θρόνον τῶν Κωνσταντίνων καθήμενον. Ὑπὲρ τῆς μακχρίας ἐκείνης ἡμέρας καί τῆς ὥρας προσεύχωνται εἰς τόν Θεόν ἑκατομύρια καρδιῶν Ἑλλήνων καί φιλελλήνων ὀρθοδόξων καί ἑτεροδόξων οἱ εὐγενέστατοι εὐρωπαῖοι, ὧν οὐκ ὀλίγοι ἔχυσαν τὸ πολύτιμον αὐτῶν αἷμα δι' ὧ ἐπορφύρωσαν τὴν βασιλικὴν ἀλουργίδα Σου Κωνσταντίνε κρησπίθητε, χριστιανῶν ἢ χαρὰ, βασιλέων Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀρχηγέ καί ἐδραῖωμα, γλυκύτατε Κωνσταντίνε Διάδοχε τῶν ὀρθοδόξων αὐτοκρατόρων 13 Κωνσταντίνων.

Ὁ Κύριος ἀναπάσει τὰς ψυχὰς τῶν ἀγωνιστῶν καί κατευθύνει τὰ διαβήματά σου ἐπὶ τῶν θρόνων τῶν Κωνσταντινῶν.

Ζῆθι γνήσιε διάδοχε τῶν ἀθανάτων Κωνσταντίνων.

Ζῆθι καί μιμήθητι τὴν ἐνδοξὴν Ἱστορίαν ἐκείνων.

Ἐν Ἀθήναις 5 Δεκεμβρίου 1886

B. A. Ζώιος Μολοσσός

πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τῶν ἐν Ἀθήναις Ἡπειρωτῶν.

Ἀπάντησις τοῦ Διαδόχου.

Σὰς εὐχαριστῶ Κύριοι διὰ τὰς εὐχὰς σας, θέλω φροντίσει νά φανῶ ἀξίος τῶν εὐχῶν καί τῶν προσδοκιῶν τῶν Ἑλλήνων.

Κωνσταντίνος.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 160.)

23. Ἱμερετία φυλὴ Καυκασία ἐκ τῆς κάτω Ἰβηρίας Ἄν: τῆς Κολχίδος ἐλθοῦσα ὤκησεν ἀπὸ Ζαδρούμης ἕως Ἰσχύμης, καλούμενοι Μιρετίτιδες.

Περιγραφή τοῦ Καυκασίου.

Ὁ Καύκασος διαίρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω Ἰβηρίαν καὶ ὑποδιαίρεται:

α) Ἡ Ἄνω Ἰβηρία εἰς 4 βασιλείαι οἶον.

1. Τοῦ Καρτελίου ἔδρα Τυφλίς, ἐνθα ἐδρεύει ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, Δαβίδ καὶ Σολομώντος υἱός, βασιλεὺς Καρτελίου. 2 Ἱμερετίου, 3 Ὠτισίου καὶ 4 Γκουρίας, πάσης Ἰβηρίας Μελίκης Μέπες = Βασιλεὺς.

β.) Ἡ κάτω Ἰβηρία τρεῖς ἐπίσης.

5. Τοῦ Καχετίου τουρμιστὶ Τόπ Καραγάτση ἔδρα Κουτατίσιον, ὁ βασιλεὺς παντὸς Καχετίου ἔχων τοπάρχας = Εὐρυστάθιδες — βασιλίσκοι ἡγεμονίσκοι — ἄρχοντες.

6. Ἡ Μιγρελία ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν ἦν ἡγεμονία ὑποκειμένη αὐτῷ, ἔπειτα βασιλείον, νῦν δ' ἐπαρχία. ῥωσικαὶ ὅλα τὰ βασιλείαι τοῦ Καυκάσου.

Ἐχει δύο Μητροπολίτας μακαριωτάτους καὶ πατριάρχας φημιζόμενος Ἱμερετίου Ὠτισίου καὶ Γκουρίας.

Ὁ Μακαριώτατος Καρτελίου ὑπέρτιμος Ἀλβανίας καὶ ἔξαρχος πάσης Ἄνω Ἰβηρίας.

2. Ὁ μακαριώτατος Καχετίου καὶ Μιγρελίας ὑπέρτιμος πάσης κάτω Ἰβηρίας καὶ ἔξαρχος τοῦ Καυκασίου.

Ἐχουσιν ἀνὰ 5 Ἀρχιεπισκόπους καὶ ἀνὰ 10 Ἐπισκόπους, 1 ὁ Ῥεδοπόλεως, 2 ὁ Ἀβυσινῶν Σακκῶν, 3 ὁ Πέτρας, 4 ὁ Ζυγκνής, 5 ὁ Γανκτέλων, 6 ὁ Κουτατέλων, 7 ὁ Σανισέλων, 8 ὁ Πετιέλων, 9 ὁ Σκουντέλων, 10 ὁ Τσιπέλων τοῦ Καχετίου ἐπίσκοποι 1 ὁ Μαργέλων 2 ὁ Πουνέλων 3 ὁ Τσουμαδέλων 4 ὁ Σαμτανέλων 5 ὁ Προέλων 6 ὁ Οὐρπουνέλων 7 ὁ Νικιζέλων 8 ὁ Ἀλεβερδέλων

πόλεως ἐν ἣ κεῖται τὸ νεκροταφεῖον τῶν βασιλέων τοῦ Καγετίου 9 ὁ Πουτουβέλων 10 Νινοζματέλων 11 ὁ Σαμεπέλων 12 ὁ Καρτοκονιέλων. ὅρα τὸ Συνταγματικὸν τῶν Θρόνων σελ. 94.

24. Τὸ Ἄρβανο ἢ Ἄλβανὸν φύλον, οἱ Ἄρβανῆται καὶ Ἄλβανοὶ εἶνε φυλὴ μὴ Καρικὴ, ἐλθόντες ὡς καὶ οἱ Σιρβανλίδες, ἐκ τῆς ἐν Καυκάσῳ γῶρας Ἀλβανίας παραλίας τῆς Κασπίας, κατὰ τὴν 1 π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐγγράφη ἐν τῇ Τεργεσταίᾳ Κλειῶ 1869· μὴ εὐρόντες ἐρήμους τόπους ἐν Ἡπειρῳ, κατεσχένησαν τὰς ἀχάρεις κοιλάδας τοῦ Μάτιος, τοῦ Ἰσχύμου, τοῦ Ἀύνδα, τοῦ Ἀρτάτου καὶ τοῦ Λυσάνη ποταμίων χυνομένων εἰς τὴν Ἀδριατικὴν κόλπον, τὰς ὁποίας καὶ μόνας εὐρον ἐρήμους, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν γεωγραφικῶν περιγραφῶν τῶν περιηγητῶν. ἐκ μόνης δὲ τῆς περιγραφῆς τοῦ Στράβωνος περὶ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Καυκάσου, καταφαίνεται ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, οὐδὲν διαφέρουσι τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Καυκάσου, τότε ὀμύγλωσσον, ὀμόβιον, ὀμόθηες, ὀμοδίαιτον καὶ ὀμαίμον· τὸ πότε ἦλθον οἱ Ἀλβανοὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσονήσον εἶνε ἀγνωστον καὶ ἀπροσδιόριστον ἐκ μαρτυριῶν ἕμως πειθόμεθα ὅτι ὀλίγον πρὸ Χριστοῦ συνέβη ἡ μετανάστευσις αὕτη οἷον Α'. ὁ Πτολομαῖος κερ. 3. καὶ 20 μνημονεύει «Ἀλβανῶν Ἀλβανούπολις» πρωτεύουσα, ἤδη ἐρείπιον πλησίον τῆς Κρόϊας—Ακ. Σαρξί—Λευκὸν παλάτιον—Βυζαντινὸς ἡγεμονικὸς Θρόνος τῶν στρατηγῶν Καστριωτῶν οἰκογενείας Ἑλληνικῆς, Βυζαντινῆς, διαπρεστάσης κατὰ τὴν ἄλωσιν ὡς μία τῶν τριῶν εὐρωπαϊκῶν ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν σὺν τῇ τοῦ Οὐνιάδου ἡρώος τῆς Πολονίας καὶ τῶν παλαιολόγων προμάχων τῆς Χριστιανικῆς Ἐλευθέρως πρωτομαρτύρων τῶν κατὰ Τούρκων ἀγῶνων Β'. ὁ Μαχαιρᾶς χρονογράφος τῆς Κύπρου ἀρτίως εἰς φῶς ἐκδοθεὶς μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, μνημονεύει ὅτι τὸ 540 μ. Χ. οἱ Ἀλβανοὶ ἐπέδραμον τὴν Πε-

λοπόννησον καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου μέχρι Κύπρου, οὓς ἀποκαλεῖ Στραδιώτας, πλανήτας, Σκηνίτας, μετανάστας καὶ πᾶν ἄλλο ὄνομα. Ἐν Κύπρῳ σώζεται λείψανον τῆς ἐπιδρομῆς, κώμη ὀρεινὴ ἐν ἣ φοροῦσιν ἀκόμη τὴν Ἀλβανικὴν στολὴν ὡς οἱ ἐν Ἀττικῇ Ἀλβανοὶ, λαλοῦσι δὲ σκληρῶς τὴν Ἑλληνικὴν τῆς Κύπρου διάλεκτον μηδὲν ἀπομαθόντες τὴν οἰκογενειακὴν αὐτῶν συνήθειαν.

Γ'. Τὸ ἐν τῇ Κλειστῇ τοῦ 1869 ἄρθρον ἀνωνόμου σοφοῦ μνημονεύει, ὅτι τὸ 750—756 μ. Χ. ἐγένετο β'. ἀπὸ Βορρᾶν πρὸς Νότον μετανάστευσις τῶν κατοίκων τῆς Τοσ-Καρίας καὶ Καϊ-Καρίας καθόλην τὴν Ἀρχαίαν Ἡπειρον τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἧς λείψανα οἱ νῦν Ἀλβανοὶ τῆς Ἄνδρου, τοῦ Πόρου, τῶν Σπετσῶν τῆς Ἰδρας καὶ ἀπᾶσης τῆς Πελοποννήσου καὶ Εὐβοίας, ἦν οἱ Βυζαντινοὶ ιστοριογράφοι ἐσφραμένως ἐγραψαν Σλαβικὴν ἐπιδρομὴν ὅπερ ἀποδεικνύεται ἀνακριβές, διότι τὰ λείψανα μαρτυροῦσιν ὅτι Ἀλβανοὶ ἦσαν ὄχι Σλάβοι οἱ ἐπιδρομῆς.

Δ') Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς τὸ 1078 μ. Χ. μνημονεύει Ἀλβανούς πολεμήσαντας τοὺς Σταυροφόρους Λατίνους, ὧν τὰ ἐπίπικα στρατεύματα ὑπερέβησαν τὰς Ἀλπεις.

Ε') Ἄννα ἡ Κομνηνὴ τὸ 1081 μ. Χ. μνημονεύει Ἀρβανίταις πολεμήσαντας ἀνδρείως τοὺς σταυροφόρους βασιλεῖς τῆς Γαλλίας Ρομπέρτον καὶ Γοντοφρέδον, οὓς κατεδίωξαν μέχρι τῆς Γαλλίας αὐτῆς, διὸ καὶ ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς Ἀλεξίου Κομνηνοῦ προνόμια αὐτονομίας ὑποτελοῦς ἡγεμονίας ἡγεμόνας δὲ κατέστησεν Ἀλβανούς στρατηγούς τὸν Βρανθὺν εἰς Βρανίαν καὶ Πρεσστήνην, τὸν Δαίμην Πεκίου καὶ Ἰκχώβης τὸν Ράσιαν Πρεσδρέντης καὶ Σκόδρας καὶ τὸν Καστριώτην Ἀλβανουπόλεως καὶ Αλεσίου, οἵτινες μνημονεύονται ἀπὸ πολλοὺς συγγραφεῖς Ἑλλήνων καὶ Λατίνους, οὓς ἀριθμεῖ Palmerayer cap. 1. pag 12 ἀπὸ τὸ 1078—1205.

ὁ δὲ Λαόνκος Χαλκοκονδύλης Ἀθηναῖος ιστοριογράφος τῆς ἐποχῆς τῆς ἐμφάνισης τῶν Τούρκων εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὸ 1380—1492 ὅτε ἐντελῶς ὑπετάγη ἡ τελευταία πασῶν τῶν Ἑλληνίδων ἡγεμονιῶν ἢ τοῦ Καστριώτου, τὸ Δυρράχιον, ἢ δὲ δυστυχῆς Ἡπειρος ὀλόκληρον αἰῶνα ὑπέστη τὴν ἀγωνίαν μαχομένη ἀνδρείως κατὰ τῶν ὡς μηρυκιῶν κατερχομένων Ἀσιατικῶν ὀρδῶν τῶν πνεόντων παντοῦ τὴν ἐρήμωσιν τῶν τόπων καὶ τὴν ἀποκτήσωσιν τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἡ Χριστιανικὴ Εὐρώπη ἐγκατέλιπεν ἀνάνδρως εἰς τῶν βαρβάρων σιφῶν τὴν θηριωδίαν, ὁ Χαλκοκονδύλης ἔγραψε λίαν ἐσφαλμένως ὅτι οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανοὶ μετηνάστευσαν ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Ἄλβας, μάλιστα τούναντίον συνέβη καὶ ὡς ἐγράψαμεν εἰς τὸν Α΄. Τόμ. τεύχος Α΄. σ. 24. Καὶ πρὸ Χριστοῦ καὶ μετὰ Χριστόν ἐκ τῆς Ἑλλ. Χερσονήσου μετηνάστευσαν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἀνατολὴν Ἑλληνες καὶ Ἀλβανοὶ, ὧν πολλὰς μυριάδας ἀριθμεῖ ἀκόμη ἡ Ἰταλία ἥτις καὶ μεγάλη Ἑλλάς καὶ Ἄλβα λόγῳ ἐκλήθη ἐκ τῶν πολλῶν μεταναστῶν, οἱ δὲ Καίσαρες Αὐγούστος καὶ Ἀδριανὸς ἔφερον ἀποικίας = Κολονίας πολλὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὧν δύο εἰς Ἡπειρον διατηροῦνται εἰσέτι, ἡ τοῦ Αὐγούστου μετὰ Κονίτσης καὶ Κορυτσᾶς Κολονία ἐπαρχία μὲ 24 κώμας, ἢ τὴν περιγραφὴν ὄρα τόμ. Δ΄. τεύχος Α΄. σ. 121—124 καὶ ἡ τοῦ Ἀδριανοῦ εἰς Δρόπολιν ἔνθα καὶ πόλιν Ἀδριανούπολιν ἔκτισεν ἣς τὰ ἐρείπια σώζονται μετὰ Σούχας καὶ Λυμποχόβου, ἡ δὲ Κολονία κώμη 200 οἰκογεν. ἀπύγων-γιαπύγων-λιάμπιδων μετὰ Ζωλάταις καὶ Πειτσάρη, ἐπάνω λίμνης ἡμιφανοῦς ὡς ὑπογείου δεξαμενῆς ἣν οὐδεὶς τῶν γεωγράφων ἐσημείωσε, ἔγραψα δὲ περὶ αὐτῆς πρῶτος εἰς τὰ Δρομολόγια τῆς Ἡπέρου σελ. 78.

Ἐκ τούτων διακρίνονται διὰ τὴν Ἀλβανικὴν φυλὴν αἰ. ἐξῆς ἐποχαί α) ἡ πρὸ Χριστοῦ κατὰ Πτολεμαῖον, β) ἡ μέχρι Κύπρου ἐπιδρομὴ τὸ 540 κατὰ Μαχαιράν,

γ') ἢ ἐφ' ὅλης τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων μέχρις Ἄνδρου κατὰ τὸν ἀρθρογραφὸν τῆς Κλειοῦς τὸ 900 μ. Χ. δ) ἢ μέχρι τῆς Γαλλίας τῶν ἐπίπων Ἀλβανῶν, κατ' Ἄναν τὴν Κομνηνὴν τὸ 1078—1081 κατὰ τῶν βασιλέων Γάλλων ε') ἢ ἐντελῆς ἀνεξαρτησία των ἀπὸ τὸ 1204—1336 ὅτε οἱ Βυζαντινοὶ κατέφυγον εἰς Νίκαιαν, οἱ δ' Ἀλβανοὶ ἔπηξαν αὐτόνομον ἡγεμονεῖαν ὁμοσπονδικήν, πολεμοῦντες πρὸς τε τοὺς Κομνηνοὺς καὶ Παλαιολόγους Δεσπότες τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἰωαννίνοις ἀφ' ὧν ἀπεσπᾶσθησαν καὶ πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως, ἀφ' ὧν ἀφείλον τὸ Δυρράχιον, τὸν Αὐλῶνα καὶ ἄλλα φρούρια ὀχυρὰ καὶ πρὸς τοὺς Σέρβους βασιλεῖς τῆς Πρεσδρένης μεθ' ὧν ἐγειτόνευον, διὰ τῆς Τετοβίας οἰκογενείας τῶν Καστριωτῶν εἰς Τέτοβον καὶ Κρόϊαν, ἣτις ἔμελλε βραδύτερον νὰ διαπρέψη τὸσφ λαμπρῶς εἰς τοὺς κατὰ Τούρκων πολέμους θάψασκ 200,000 στρατιωτῶν ὑπὸ τὰ τεῖχη αὐτῆς !! Ἄλλ' ἐπέπρωτο φεῦ νὰ πέσῃ ἡ Κρόϊα ὑπὸ τὴν σπάθην τῶν Ἰσλιάμιδων ἐξ ἧς ὑπέστη ὁ χριστιανισμὸς τῆς Ἀνατολῆς δεινὰ ἀπερίγραπτα, ὧν μία μόνη σταγὼν εἶνε ἱκανὴ νὰ μαρτυρήσῃ τὸ μέγα μαρτυρολόγιον τῶν χριστιανῶν ἢ ὑπὸ τοῦ Χαλιφου τοῦ Βαγδατίου Μπέν-Ἀλῆ, ἀποκεφάλισις εἰς μίαν ἡμέραν πέντε χιλιάδων φιλοσόφων τῆς Ἀνατολῆς εἶνε ἐκφραστικωτάτη μαρτυρία τῶν καταστροφῶν ὡς ὑπέστη ὁ χριστιανισμὸς τῆς Ἀνατολῆς, δι' ὃν οἱ χριστιανοὶ τῆς Δύσεως ἔδειξαν ἀπάνθρωπον ἀναλγησίαν. . . .

ς'.) Τὸ 1336—1381 πολεμηθέντες καὶ ἠττηθέντες ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ὑπετάγησαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἄνδρόνικον τὸν γ'. ὅστις ἀφήκεν αὐτοὺς ἡγεμόνα ὑποτελεῖ τὸν Καστριώτην, ὑφ' ὃν ἐκυβερνήθησαν πατρικῶς βελτιωθέντες εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον, ὥστε διέπρεψαν θάυμασιως εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνας φιλονικοῦντες τὰ πρῶτα μεταξὺ τῶν τριῶν ἡρώων προμάχων τοῦ χριστιανισμοῦ Οὐνιάδου καὶ Παλαιολόγου οἱ Καστριώται

περισσότερον τῶν ἄλλων ἀγωνισθέντες, καὶ τελευταίας τῶν ἄλλων περούσης τῆς Ἀλβανίας.

ζ') Τὸ 1380—1480 ἐπὶ αἰῶνα ὀλόκληρον ἡ Ἠπειρος καὶ Ἀλβανία ἀγωνιζομένη ἠνάγκασε τὸν Πορθητὴν Μωαμεθ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ν' ἀναγνωρίσῃ βασιλέα τῶν Ἀλβανῶν τὸν Γεώργιον Καστριώτην. ὅν οἱ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης ἀνεκήρυξαν βασιλέα καὶ ἀήττητον ἥρωα τῆς Ἠπείρου καὶ σύμμαχον αὐτῶν τὸ 1460 μέχρι οὗ ἀπέθανε τὸ 1466. Ἰανουαρίου 16 τὸ 1467 ἤρξατο πάλιν ἄνισος καὶ ἀγὼν ἀνέφικτος καθ' ὃν ἔπεσαν ἡρωϊκῶς ἡ Τυράννα ἡ Κρόϊα ἡ Καβχίγια ἀφοῦ ἐσπάρησαν ὡς βρόμῃ 200,000 τουρκικῶν κεφαλῶν.. τὸ 1479 ἔπεσε μαχομένη ἡ Σκῆδρα καὶ τελευταία τὸ 1480 ἡ ἔδρα τοῦ ἡγεμόνος ἡ Λισσός. ἡ Ἀλτσιον-Σάλεσι, ἐν ἧ ἰσνάσκαψαν τὸν τάφον τοῦ Καστριώτου οἱ Τούρκοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ἐκεῖ ἐνταφίσαν τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὴν Ἠγεμονίαν τῆς Ἠπείρου καὶ ἔκτοτε ἤρχισε ἡ ἐρήμωσις τῆς ἡρωϊκῆς χώρας καὶ ἡ μετανάστευσις πρὸς Μν καὶ Νν Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν αἱ πολεμικαὶ μεταναστεύσεις εἰς Χειμάραν, Σαύλιον, Ἀττικὴν, Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσους πρὸς τοὺς ὀμογλώσσους Ἀλβανούς, ὡς καὶ εἰς τὴν Καλάβρουαν τῆς Ἰταλίας ἐνθα καὶ τινὰ μέλη τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας καὶ ὁ διάδοχος Ἰωάννης Γ. Καστριώτης κατέφυγον εἰς τὴν παπικὴν ἐπικράτειαν καὶ προστασίαν, ἔκτοτε ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀλβανία ἢ πρὶν Ἀρχαία καὶ νέα Ἠπειρος ἢ Ἑλληνικὴ Ἰλλυρία, ἀπασαὶ δὲ αὐταὶ Κερικαὶ καὶ πελασγικαὶ φυλαὶ ἐπροτίμησαν τ' ὄνομα τῆς φυλῆς τοῦ ἥρωος τῶν Ἀλβανῶν σιωπήσασαί τὸ ἰδικόντων ὄλαι ἐπροτίμησαν νὰ λέγονται Ἀλβανοὶ, ἀπόγονοι καὶ συμπατριῶται τοῦ Σκεντέρμπεη, τινὲς ὑπέκυψαν εἰς τὰ δεινὰ τῆς δουλείας, καὶ τοὶ πολλοὶ λαθόντες τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ ζυγοῦ ὑπέστησαν ἤττας καὶ διπλὴν δουλείαν ἢ δυστυχίαν καὶ τυραννίαν

ὄμοῦ καὶ πτώχειαν. ἐκ τῶν συγνῶν ἐπαναστάσεων τὰ δεινὰ τοῦ ζυγοῦ ἐξετείνοντο εἰς κύκλον εὐρύτερον καὶ ἀφρητότερον καὶ ὑπέκυψαν μὲν ὡς οἱ τιτᾶνες καὶ οἱ γίγαντες πιεζόμενοι ὑπὸ τὸν βαρὺν κλοιὸν τῆς τυραννίδος, δὲν ἀπέθανον ὁμοῦ νεκρικῶς, ἀλλ' ἠγέρθησαν πολλάκις.

ή) Ἀπὸ τὸ 1480—1780 ἐπὶ τριακόσια ὅλα ἔτη τριακοντα ἐπαναστάσεις κατὰ τῆς τυραννίας μνημονεύει ἡ ἱστορία ὅρα τὸν Α'. Τόμον τεύχος Β'. κεφ. Ζ'.

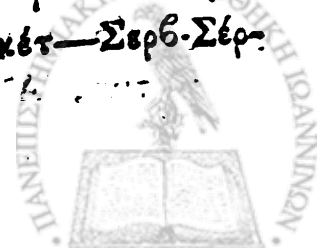
θ) Τὸ 1778—1822 ἀνεληθόντος εἰς τὸν θρόνον τῶν Δεσποτῶν τῆς Ἡπειροῦ Ἀλῆ Πασᾶ τοῦ Τεπελενλή, ἀνέζησαν αὐθις αἱ Σατραπεῖαι τοῦ Μουζακῆ τοῦ Βεράτιου τῶν Καστριωτῶν τῆς Πρεσδρεύης καὶ Τετόβου ἐκ τῶν τουρκισθέντων συγγενῶν τοῦ Σκεντέρμπεη-Ζαχαρίου καὶ λοιπῶν ὧν ὁ τελευταῖος γόνος Ἀκίφ Πασᾶς Γέγας Τετοβλή; βαλῆς ἔλλοτε Ἰωαννίνων νῦν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους διαμένων εἰς Χίον, τῆς Σκόδρας τῶν ἀπογόνων τοῦ Γεντίου ἢ Πενταγᾶ καλουμένου, καὶ ἐχαιρετήθησαν ἀδελφικῶς καὶ ἀπετέλεσαν ἐποχὴν ἀξιουμνημονεύτου ἡμιανεξορτησίας ἣν δυστυχῶς μετὰ μίαν μόνην πεντηκονταετηρίδα ἀπώλεσαν μετὰ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησίαν καταργηθέντων τῶν Σατραπειῶν διὰ τοῦ τανσιματίου τοῦ Σουλτάν Μεζίτη τὸ 1839.

(.) Τὸ 1832 ὅσοι Ἀλβανοὶ ἔλαβον μέρος κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα πολεμήσαντες ἀδελφοὺς ὑπὲρ Ἐλευθερίας ἀγωνιζομένους, ἀπήλαυσαν τὰ ἐπίχειρα τῆς διαγωγῆς των ἀπὸ τὸν ὄπαδὸν τῆς Ἀραβίας μέγα Βεζύρην Ἡμῆν Πασᾶν, πρότερον περὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν καὶ ὕστερον εἰς Βιτώλια δολοφονηθέντες εἰς τὰ γυμνάσια τοῦ πεζικοῦ ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας ἀξιωματικῶν ἀρχηγῶν, οἱ δὲ λοιποὶ διεσκορπίσθησαν ὡς πρόβατα δίχως ποιμένα εἰς τὰς ἡγεμονίας Αἰγύπτου Τύνιδος, Τριπόλεως, Ρουμανίας καὶ ἀλλαγῶν ἔρημοι οἰκογενειῶν καὶ περιουσιῶν, ἃς διήρπασαν καὶ ἠτίμασαν οἱ χαλδούπιδες τῆς Ἀσίας.

εις τὸ Μαυροβούνιον, ὡς αἱ προηγουμένως ἐκπλαθισθεῖσαι τῶν Ῥιζωνιτῶν. τῶν Παϊνάτων τῶν Βοδοῦων, Ἀντιβαρίων, Διοκλέων Μεδεόνων, Δουλιβινίων καὶ Λεβεατῶν καὶ μέχρις οὗ ὁ Θεὸς βοηθήσῃ τὴν φυλὴν ταύτην νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ διασώσῃ τὴν ὀλομειάν της. Ἐλπίζω δὲ ἐν τῇ νέᾳ ἀναμεινομένῃ παλῆ της δουλείας κατὰ τῆς τυραννίας. Ἀλβανικὴ φυλὴ θὰ δείξῃ θαύματα ἀνδρείας, ὑπὸ τινὰ ἀρχηγὸν ὅστις σήμερον δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ἕνεκεν λειψάνδρειας

Περὶ αὐτοχθονίας τῶν Σκηπιτάρων ἢ Ἀλβανῶν ἐξεδόθη τὸ 1855 ἐν Γατιγγῇ. ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος Ἀλβανοῦ ἐκ Καστορίας Ν. Νικολέου, αἰνέσιμος διατριβὴ καθ' ἧς ὁ Falmerayer γράφει ἐξήντησε τὸ ζήτημα, ἀποδείξας ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ εἰσὶν ἀρχαιότατοι κάτοικοι ἀπόγονοι Κορῶν καὶ Πελασγῶν ὡς ὁ Ἡρόδοτος λέγει «Πελασγοὶ καὶ Κάρες πρῶτοι τὴν Εὐρώπην ὤκησαν» καὶ ἔφθασαν μέχρι Τραναλβανίας ὡς ὁ κισσὸς τὸ δένδρον περιπεπλεγμένη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν μεθ' ἧς προώρισται νὰ ζήσῃ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, καὶ ὅστις ἀποτόμως διπλωμάτης θελήσῃ ν' ἀποκοψῇ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνέκρωσεν ἀμέσως τὸ δένδρον τὸ Ἑλληνικὸν ὅπερ χωριστὸν νὰ ζήσῃ εἶνε ἀδύνατον· ὁ Πτολεμαῖος δὲν ὤρισεν ὅρια τῆς χώρας τῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς μητροπόλεώς τῶν Ἀλβανουπόλεως, ὑπέδειξε τὴν ὄρεινὴν καὶ δύσβατον κοιλάδα τοῦ Μάτιος ἐνέχουσαν Νάπκας ἐπιτηδεύει εἰς κτηνοτροφίαν μᾶλλον καὶ ἤττον εἰς γεωργίαν χρησίμους· οἱ Βυζαντινοὶ ιστοριογράφοι οὗς ὁ Falmerayer τόμ. Α'. pg 12 ἀριθμεῖ πολλαχοῦ ἀποκαλοῦσι τοὺς Ἀλβανούς Ἰλλυριοὺς, Τριβαλλοὺς-Τριφυλλοὺς-Τριφυλίους καὶ Σκύθας· οἱ δ' Ἀλβανοὶ Σκύθας ἀποκαλοῦσι τοὺς Ῥώσους καὶ Γερμανοὺς Σκέτιε-Σκῦθαι, ἀποδίδοντές αὐτοῖς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γειτόνων φυλῶν, οἷον Βλάχ-Σκέτ—Βλαχο-Σκῦθης, -Σκέτ—Σερβ-Σέρ-

βο-Σκύθης, Κέλτο Σκέτη—Γερμανο Σκύθης ἢ Κελτο-Σκύ-
θης καὶ Δαλματο-Σκύθης, τοὺς δὲ Οὐγγρούς καλοῦσι
Τράς-Ἀλβανούς=χόντρούς Ἀρβανίτας, Τρανσυλβανούς
ἐπὶ τέλους τὸ ὄνομα Ἀλβανοὶ οἰκειοποιήθησαν αἱ μνη-
μονευόμενοι 50 φυλαὶ τῆς νέας Ἡπείρου, ἧτις ἀπ' αὐ-
τῶν ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀλβανία ἢ Ἀρβανιτιὰ, ἢ καὶ ὁ Σουλ-
τὰν Χαμίτ ὁ 6'. ὑπεσχέθη τὸ 1880 νὰ σχηματίσῃ ἡγε-
μονίαν αὐτόνομον ὡς τὴν Ῥωμυλίαν, ἀλλ' ἀπατήσας
αὐτοὺς ἔστειλε τὸν Δερβίς Πατῶν ὅστις δολίως ἀφόπλι-
σεν αὐτοὺς, διορίσας τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Ἀλῆ Πασῶν τὸν
Γουσίγιον Νομάρχην=Μετεσιαρίφην εἰς Πεκίαν, τοὺς δὲ
λοιποὺς μπέηδες ἐν τῷ Δεσμοτηρίῳ τῆς Προεδρένης κα-
θάρξας Ἀβδούλμπεην Φράσιαρχην Ἀβδούλ Πασῶν Δίβραν
Ἀλήβην Τυράνναν Μουσταφᾶ Μπεην Καθάγιαν Ὁμέρ-
μπεην Βρυώνην καὶ λοιποὺς ἐματαίωσε τὰς πρὸς σύστα-
σιν ἡγεμονείας προσπαθείας τῶν. Ὅλαι αἱ ἀποτυχίαι
ἦσαν θεόθεν προορισμέναι ὅπως ἐπιτύχῃ ἡμέραν τινα ἢ
ἔνωσις Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, ὑπὸ ἓνα βασιλεῖα.

Ἡ ὄρεινὴ αὕτη χώρα στενὴ καὶ πτωχὴ οὕσα δὲν δύ-
ναται νὰ διατρέψῃ τοὺς κατοικοὺς αὐτῆς οὔτινες ξενι-
τεύονται καθ' ὅλας τὰς Ἡπείρους τῆς οἰκουμένης, ἐνθα
πολλοὶ πλούτισαντες εὐηργέτισαν τὴν γενέτειραν διὰ
τῆς συστάσεως Σχολείων Παρθεναγωγείων καὶ ἄλλων φι-
λανθρωπικῶν καταστημάτων.

1. Ἀλβανούπολις μητρόπολις, ἐρείπιον πλησίον Κρόβιας
2. Δίμαλος ἐρείπιον ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Μάτιος καὶ
Σουφασάρ.
3. Οἰνεῶν ἐρείπιον ἀντικρυ ταύτης εἰς τὴν ἄλλην
ὄχθην.
4. Εὐγένιον MS. ἀντικρυ τούτων εἰς τοὺς πρόποδας
τοῦ ὄρους.
5. Ἐροίβια ἐρείπιον πλησίον τῆς Μάτας.
6. Μάτα εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Μάτιος ὅστις ἐξ αὐτῆς
ὀνομάσθη.

7. Τωρώνη ἢ νῦν Τυράννα μεθεάν ἐξωθεν μεγαλο-
πρεπῆ.

8. Δένδα ἐρείπιον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰσχύμου χυ-
νομένου εἰς τὸν Ἀδρίαν Πλίνιος 3. 36. Denda civism
Roma porum

9. Κρόϊα ἦτις ἀντικατέστησε τὴν Ἀλβανούπολιν ὡς
πρωτεύουσα τῆς ἡγεμονείας τῶν Ἀλβανῶν.

10. Λονδίνον Μς τῆς Δένδα:

11. Ἰσχυμη Δς τῆς Δένδας ἐπὶ Τούρκων ἔδρα τοῦ
Πρίγκηπος ἢ Πρέγγα Δόδα.

12. Πρέζα Δς τῆς Κρόϊας σωζομένη πολίχνη.

13. Σάκα Δς τῆς Πρέζας πολίχνη νῦν σωζομένη.

14. Δουκαγῆ ἢ Δρίβραστόν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ μέλα-
νος Δρύλωνος σώζεται.

15. Ὅρνεον ἀρχαῖον, Βυζαντ Ὅροσχέρη καὶ νῦν Ὅρος,
ἔδρα τοῦ Πρέγγα = Πρίγκηπος τῶν Μιρδιτῶν χριστιαν-
ῶν Δυτικῶν Ἀλβανῶν 300,000 ψυχῶν, πριμενωμένων
ὑπὸ ἐξ ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης ἀνέκαθεν, ἐχόντων καὶ
μονὰς τινὰς εἰς τὰ μικρὰ ὄροπέδια τῆς χώρας, εἰς τερ-
πνὰς νάπας, διατηρησάντων ὀνόματι μόνον αὐτονομίαν
τινὰ ὑπὸ τὸν διάδοχον τοῦ Γ. Καστριώτου Πρέγγα, ὃν
ἄλλοτε ἢ Πύλη φυλακίζει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἄλ-
λοτε εἰς Σκόδραν καὶ ἄλλοτε εἰς Βιτώλια, ζῆ δὲ εἰς
πενιχρὰν οἰκίαν μιμούμενας τὸν Μαυροβουινίτην, ἀλλὰ
δὲν κατόρθωσεν ὡς ἐκεῖνος θαύματα πρὸς ἀπόκτησιν
τῆς ἀνεξαρτησίας του, καίτοι φέροπλος ἀείποτε ὁ Ἀλ-
βανὸς ἀρχηγὸς μόλις τὸ 1877 κατόρθωσε νὰ προβιβασθῆ
πασῶς μονόουρος στρατηγὸς μισθωτὸς τῆς Ὑψ. Πύλης,
ἦτις δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου διέσπασε τὸν Ἀλβανικὸν σύν-
δεσμον τὸ 1880 ὡς εἴρηται· οἱ Ἀλβανοὶ διηρημένοι
θηρσκευτικῶς οὐδέποτε θὰ ὁμονοήσωσι πρὸς ἐλευθερίαν.

Σημ. Διορθωτικὴ· ὁ κ Κεῖπερτ εἰς τὸν τελευταῖον πί-
νακα τῆς ἐλλ. χερσονήσου σημειεῖ πόλιν Δούκαγῆ Πρω-
τεύουσαν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἔδραν τοῦ Δουκὸς ἢ Πρέγγ-

γα ἥτις οὐδέποτε ὑπῆρχεν ἔδοξ, ἀλλὰ τὸ ὄρος ὅπερ δὲν σημειοῦται ἀπὸ κανένα γεωγράφου ἢ πινακογράφου. Συγγέει δὲ τὸν Μάτιν ποτ. μὲ τὸν παραπόταμόν του Σουφασάρ, ὃν ἐσφαλμένως σημειοῦ παραπόταμον τοῦ Δρύλωνος, καὶ ἐκ τούτων τῶν σφαλμάτων τοῦ Κεϊπέροτ πλανηθεὶς ὁ κ. Μ. Δήμητσα; φιλονικεῖ τὴν θέσιν τῆς Δένδας καὶ ἀποδίδει αὐτὴν τῇ Παρθινίᾳ Δήμητσα. Μακεδονικὰ σ. 106. Ἐπειδὴ λέγει ὅτι ὁ Πλίνιος δὲν μνημονεύει Ἀλθανούς, οἷον» οἱ Ταυλάντιοι ὠκοῦν ἀπὸ Αὐλῶνος μέχρι Ἐπιδάμνου, ἐξ ἧς μέχρι Λύσσης ἡ πηχλία ἦτον ἡ Παρθινία, κακειθεν ἐφεξῆς Ἰλλυρίας, βεβαίως ὁ Πλίνιος δὲν μετέβη εἰς τὰ μεσόγεια εἰς τὰς νάπας τῶν Ἀλθανῶν αἵτινες ἔτι καὶ νῦν εἰσὶν ἀπρόσιτοι καὶ ἀφιλόξενοι εἰς τοὺς περιηγητὰς ὡς καὶ ἡ περαιτέρω χώρα μέχρι τοῦ Νοβι-Παζάρ καὶ Μαυρόβουνίου εἶνε ἐντελῶς ἀπρόσιτος εἰς ξένους καὶ ἄγνωστος ὁ τόπος πολλῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων καὶ πρῶτος κάμνω ἀτελὴ περιγραφὴν εἰς τὸ Α'. τεῦχος, τοῦ Δ'. Τόμου τῶν Δρομολογιῶν.

25. Ἡ παρθικὴ φυλὴ, ἥτις ἐκ τοῦ ὀνόματος φαίνεται ὅτι ἦλθεν ἐκ Παρθίας μὴ Καρικῆ, ἀλλ' Ἰλλυρικῆ κατ' ἄλλους ὑποθέτοντας αὐτὴν ἐκ τῆς Παρθοῦς θυγατρὸς τοῦ Ἰλλυροῦ τῆς ἐγκόνης τοῦ Κάδμου ἕρα. τομ. Α'. τευχ. Α'. σελ. 82, τῶν ἐμῶν Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν ὠκει τὰ μεσόγεια τῆς κοιλάδος τοῦ Δρύλωνος, γειτωνεύουσα τοῖς Δασσαρήταις· ἔχοντες,

1. Μητρόπολιν τὴν Πάρθον ἣν οἱ πινακογράφοι ἀγνοοῦντες τοποθετοῦσι κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐρείπια δ' αὐτῆς σώζονται εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ λευκοῦ καὶ Μέλανος Δρύλωνος Ας.

2. Βασανία Ας. τῆς Λύσσης 5. ρ. μ. κατὰ Τίτον Λίβιον ἔνθα ἀκριβῶς κεῖται ἡ κώμη Πουλιάτη.

Ἡ παρθικὴ φυλὴ κατ' ἀρχὰς ἄγνωστος καὶ ἄσημος οὖσα, ἐγένετο ἐπίσημος ἀφ' ἧς ἐποχῆς κατέλαβε τὴν Τριβαλλίαν ἢ Παλαιὰν Σερβίαν κοιλάδα τοῦ Λευκοῦ

Δρύλωνος γειττωνεύουσιν Ἄς. τοῖς Πενέσταις τοῦ Πεκίου
Δς τοῖς Λεβεάταις τῆς Σκόδρας, Μς τοῖς Ἀλβανοῖς τῆς
Κρόικς Βς τοῖς Κάρκις τῆς Καί Καρίας ἤτοι τὴν περιοχὴν
τῶν νῦν Μυρετίτιδων οἱ ὕστερον ἐφάνησαν Κατὰ Θουκυ-
δίδην ἱστοροῦντα ὅτι «Μεταξὺ Ἀπολλωνίας καὶ Ἐπι-
δάμνου ὄκουν Ταυλάντιοι βάρβαροι ἔθνος Ἰλλυρικόν,
πέρα δὲ τῆς Ἐπιδάμνου ὄκουν οἱ παρθῖνοι, οἱ ἐξετά-
θησαν ὕστερον νοτιώτερον τῆς Ἐπιδάμνου, ἀσημάντων
γενομένων τῶν Ταλχυτίων, ὡς ἐν παρόδῳ ἀναφέρονται
ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων, Πολύβιος 48. 30.
12. «ἔθηκαν δὲ καὶ Πλευράτῳ Λυχνίδα καὶ Πάρθον οὔσας
μὲν Ἰλλυρίδας ὑπὸ Φίλιππον δὲ τατισομένας» οὐδὲν λέ-
γει περὶ τῆς Παρθικῆς πόλεως Βασανίας ἦν μόνον ὁ
Τίτος Λίβιος ἀναφέρει. . .

26. Παρθῖνοι, ἀναφέρονται παροδικῶς ἀπὸ τῶν ἁρ-
χαιῶν ἑλλ. συγγραφέων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπο-
δεικνύεται ὅτι ἐγένοντο καὶ οὗτοι ἐπισημότεροι τῶν
Ταυλχυτίων καὶ οἰονεὶ διάδοχοι αὐτῶν τὴν ἰσχύϊν καὶ
τὸν πλοῦτον κατατροποθέντων ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ
ἀπολεσάντων τὴν δύναμιν τοῦ κράτους των, οἱ παρθῖνοι ἐν
τῷ κατὰ τῆς Τεῦτας πολέμῳ, τῶν Ῥωμαίων ὑπὲρ αὐ-
τῶν κηρυθέντες ἐγκατέλιπον τὴν ὀμόφυλλον βασιλισσαν,
ἀκολούθως ἐκυριεύθησαν ὑπὸ Φιλίππου γ'. καὶ τούτου
νικηθέντος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τὸ 196 παρεδόθησαν τῷ
Πλευράτῳ βασιλεῖ τῆς Σκόδρας διὰ συνθήκης ὡς εἴρηται.

Τὸ 170 π. Χ. βλέπωμεν διακοσίους ἵππεῖς Παρθίνου ὑπὸ
τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐπικάδου καὶ Ἀλγάβου ἐπικούρων τοῦ
Ἄνικίου πεμφθέντος πρὸς ἄρσιν τῆς πολιορκίας τῶν Βα-
σαντῶν βασανιζομένων ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. Μετὰ δὲ
τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῆς Σκόδρας, ὅλοι ὠνομά-
σθησαν Ῥωμαῖοι καὶ τὰ φυλετικὰ ὀνόματα ἀπόλωντο
διασωθέντα μόνον εἰς τὰ συγγράμματα καὶ ἀρχαιολο-
γικὰ ἀντικείμενα καὶ νομίσματα.

27. Παρθυαῖοι Πάρθων καὶ Παρθίνων συγγενεῖς καὶ γεί-

τωνες, οὗς οἱ νεώτεροι ἀκρίτως ταυτίζουσι, ἀλλ' ὁ Πτολεμαῖος διακρίνει αὐτοὺς καὶ δίδει αὐτοῖς ἄλλην οἰκησίν, διότι λέγει, 1 Μητρόπολις Ἐροίβοια Παρθυαίων 3. 13. 41. ἢς τὰ ἐρείπια ἄλλα παρὰ τὰ τῆς Κρόϊας καὶ τῆς Μάτας, ἀλλ' εἰς τὸν Μέλανα Δρύλωνα Ἀς τῆς γεφύρας τοῦ Βεζύρου. . . . ὁ δὲ Ἀππιανὸς ἐμφυλ. 75 διακρίνει τοὺς παρθίνους τῶν Παρθυαίων ὧν καὶ χώραν ἄλλην καὶ μητρόπολιν ἄλλην σημειεῖ οἶον.

1. Βασσάν μητρόπολις Παρθυαίων, ἄλλη ἀπὸ τὴν Βασσανίαν τοῦ Τίτου Λιβίου. διότι κεῖται αὕτη μεταξὺ Δίβρας καὶ Πρεσδρένης εἰς τὰ ἄγρια βουνὰ τοῦ Σκάρδου. Ἄλλ. Ἰβάν καὶ τουρκιστὶ Ἄλτουνη λεγομένην καὶ τῶν κατοίκων Ἄλλ. Ἰβανλίδες καὶ τουρκιστὶ Ἄλτουνηλίδες γνωστῶν ὄντων τὴν σήμερον.

Σημ. ὁ κ. Κεῖπερτ εἰς τὸν Ἀρχαιολογικὸν πίνακα τοῦ 1876 σημειεῖ παραλίαν τὴν Βασσανίαν ἐναντίον τῆς μαρτυρίας τοῦ τίτου Λιβίου· ὁ δὲ κ. Ἐρμην Ρισχάρδος γεωγράφος καὶ πινακογράφος σημειεῖ τὰ Ὑσκανα ἐν μέσῳ τῶν 2 Δευρῶν· ὁ δὲ κ. Δήμητρας Μικεδονικὰ σελ. 667—671 παρεδέχθη τὴν γνώμην τοῦ Θουκυδίδου καθ' ἣν οἱ Παρθῖνοι ὄκουν Βε τῶν Ταυαντίων καὶ τῆς Ἐπιδάμνου ὕστερον ἀβχανίστου· παρεδέχθη τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυβίου καὶ ἔδωκεν δὲ Πλευράτῳ Λυχνίδα καὶ Πάρθον μετατοπιζεῖ αὐτοὺς ἀπὸ παραλίου εἰς μεσογείους μὴ δυνάμενος νὰ συμβιβασῇ ὅτι ἐκάστη παραλία χώρα ἐκέκτητο καὶ μεσογείαν λωρίδα Ἀνατολικῶς μέχρι Δασσαριτίας.

28. Ἐπιδάμνιοι Μ; τῶν Παρθυαίων Β; τῶν Τχυλαντίων Δ; τῶν Σκορδαίων Ἀ; τῆς Ἀδριατικῆς φυλῆ Δωρικῆ Ἀθηναίων Κορινθίων καὶ Κερκυραίων ἀποικοι. ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ οἰκιστοῦ Φαλίου Ἐρατοκλείδου Κορινθίου· ἐπίσημος διὰ τὰς μάχας τῶν Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

1: Μητρόπολις Ἐπιδάμνος ἢ Δυρράχιον Ῥωμαϊκῆ

Μητρόπολις τῆς νέας Ἠπειροῦ καὶ θρησκευτικὴ ἐπὶ Βυζαντινῶν, διασώζει ἔτι καὶ νῦν ἀπογόνους τῆς ἀποικίας μὲ Σχολεῖα καὶ Παρθεναγωγεῖα, Μητροπολίτην Ἑλληνα τὸν Δυρραχίου καὶ προξενεῖα ὄλων τῶν κρατῶν, ἐμπόριον ναυπηγίαν καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων πρεσβεύουσι τὸν Μωαμεθανισμόν ἀλλὰ κατάγονται ἐξ ἄλλων βαρβάρων φυλῶν ὄχι ἐξ Ἑλλήνων.

29. Ἑορδαῖοι-ἑορδέται ἑορδοὶ πελασγοὶ Μακεδόνες μεταναστὰς κατὰ Θουκυδίδην, Πολύβιον, Πλίνιον, Ἀρριανόν καὶ Τίτον Λίβιον, ἐκ τῶν ἐν Ἑορδαίᾳ τῆς Μακεδονίας ἐξ ὧν καὶ οἱ ἐν Μυγδονίᾳ Ἑορδοὶ ὠκοῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Διδόλεως καὶ ἐξ αὐτῶν Ἑορδαϊκοῦ ποταμοῦ Α; τῶν Ἐπιδαμνίων Δ; τῶν Ἐγγελάνων Μ; τῶν Παρθίνων καὶ Ἀλβανῶν Β; τῶν Ἐλλυμιωτῶν, κατοικοῦν τῆς νῦν ἐπαρχίας Δεσφίλεως, Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀλβ. Σίνιε-Πρέμπτε τόμ. Δ. τεῦχος Α'. σελ. 134 ἔχουσα ἐν μέσῳ τὸν Γενουσὸν ἢ Ἑορδαϊκὸν νῦν ποτ. Διδόλι, σύμμαχοι Δασσαρητῶν ὑπετάχθησαν τοῖς Μακεδόσιν ἐπὶ Κασσάνδρου καὶ Ἀντιπάτρου, ἐπὶ δὲ Ῥωμαίων Δημοκράται ὑπόφοροι, ἤγουν ἀληθεῖς βασιλεῖς.

1. Σκάμπα ἢ Σκαμπεῖς Μητρόπολις αὐτῶν ἐπὶ τῆς Ἰγνατίας ὁδοῦ τῆς ἀπὸ Δυρραχίου εἰς Θεσσαλονίκην, ἡδὴ ἐρείπια κάτωθεν τοῦ Ἀλβασανίου ὅπερ ἀντικατέστησεν ὡς μητρόπολις. Ἡ ἱστορία οὐδὲν ἄλλο γνωρίζει ἢ ὅτι ἐδέχθη τὸν χριστιανισμόν ὑπὸ τοῦ Παύλου, ὅστις «ἀπὸ Θεσσαλονίκης καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ». Ὡς ἐκκαλεῖται τότε ἢ περίξ τοῦ Δυρραχίου Ἐπαρχία πεπλήρωκε τὸ Εὐαγγέλιον, ἐχρημάτισεν ἔδρα Ἐπισκόπου, ἣτις κεῖται εἰς τινα μονὴν 1 ὥρην ἀπὸ Ἀλβανίων, ὅτι ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Πάπην ὡς καὶ πᾶσα ἡ Ἠπειρος ὅτι τὸ 510 ἐδέχθη τοὺς πρέσβεις τοῦ Πάπᾳ Ὁρμίσδα ὁ ἐπίσκοπος Τρωῖλος σὺν τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ ἕκαμον λαμπρὰν ὑποδοχὴν, ἀπερχομένων εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 550 κατελειφθῆ ὑπὸ τῶν Γότθων ὡς ἡ Ῥώμη, ὅτι τὸ 900

ἐπὶ Κωνσταντίνου πορφυρογενήτου ἀνυψώθη εἰς Μητρό-
πολιν τὸ θέμα τοῦ Δυρραχίου εἰς ὃ ὑπήγοντο 12 ἐπί-
σκοποι καὶ ἑπαρχοὶ τῶν πριλεων τῆς νέας Ἡπείρου,
ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι εἶχε παύσει ἢ ἐπιρροή τοῦ Πάπα.

2. Ἀλβασάνιον νῦν μητροπολις πλησίον τῶν Σκαμπῶν
ἄς ἀντικατέστησε.

3. Δῆθωμα ἐρείπιον Βυζ. Χώρα Ἀλβ. Γκόρζ κώμη ἤδη.

4. Δαυλία Βυζ. Δεάβολις Ἀλβ. Διθόλη κώμη νῦν.

5. Κλαυδιανή Glodiana 13 ρ. μ. ἐκ Δυρραχίου καὶ
ἐξ Ἀπολλωνίας. σταθμὸς τεχνδρομικὸς κατὰ Σιράδωνα.

7. 24. Τραζέκτους Trajectus διάβασις παρὰ τὴν γέ-
φυραν τοῦ Ἐσρδαίου Γενουσοῦ ποτ. 19. ρ. μ. Ἀς τῶν
Σκαμπῶν νῦν χάινι Μπάμια πλησίον δ' αὐτοῦ ὑπῆρχε
ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος = Glodiana = Ἀρτεμις.

6. Κανδαβία 9 ρ. μ. Ἀς τῆς Κλαυδιανῆς 29 ἐκ Σκαμ-
πῶν συμπίπτει μὲ τὴν θέσιν ἐν ἣ ἤδη κεῖται τὸ χάινι
Τσοῦρα.

7. Τρεῖς ταβέρναις três tavernes 10. ρ. μ. Ἀς τῆς
Κανδαβίας 39. ρ. μ. Ἀς τῶν Σκαμπῶν ἐνθα τὸ χάινι
Γκίγκιζα.

8. Πάτριαι, 9 ρ. μ.: Ἀς τῶν τριῶν ταβερνῶν κοιλάς
τερπνὴ ἐνθα βέσκωνται χοῖροι εἰς τὸ χάινι Ντομοὺς ὕβασι
ἤτοι κοιλάς τῶν χοίρων.

9. Γέφυρα Σερβιλίου ποτ. ἐξω τῶν Πατρῶν Ὄρα
καὶ Hahne νῦν κώμη Πρινιάμε 120 οικίας χριστ. Ἀλ-
βανογλώσσους καὶ χάινι ὄρα τὸ Α'. τεῦχος τοῦ Δ'. τόμου
σελ. 112.

30. Ἐγγελαναὶ φυλὴ μὴ Κκρικὴ ὤκει 54 ρ. μ. Ἀς
τῆς γεφύρας τοῦ Σερβιλίου ποτ. ὅπερ συμπίπτει κατὰ
τὴν ἐξοδὸν τοῦ μέλανος Δρυλῶνος ἤτοι κατὰ τὴν πε-
ριοχὴν τῆς Στρούγας, ἐνθα ἀλιεύωνται παχύτατοι ἐγ-
χέλεις ἐξ ὧν ἐγγελαταὶ ἐκλήθησαν οἱ κάτοικοι.

1. Μητρόπολις Ἐγγελαναὶ ἐρείπια, ἐρ' ὧν ἐκτίσθη
ἡ Βυζαντινὴ.

2. Στρούγγα ἢ Στρούγγα Μάγδρα τῶν ἐγγέλεων τῶν ἐκ τῆς λίμνης ἐξερχομένων καὶ ἀλιευομένων ὑπ' αὐτῶν.

31. Δασσαρηται, οἱ ἐντὸς δάσους περὶ τῆς λίμνης οἰκοῦντες, ἢ ἐκ τῆς Δασσαροῦς θυγατρὸς Ἰλλυροῦ ἐγκόνης τοῦ Κάδμου, ὅρα Ἡπειρωτικαὶ Μελέται τόμ. Α'. τεῦχος Α'. σελ. 82. φυλὴ Καρικὴ, τὸ ἰσχυρότερον βασιλείον τῆς νέας Ἡπείρου, ὡς Ας τῶν Ἐγγελάων Βς τῶν Καλλικοίνων Μς τῶν Ἀλβανῶν καὶ Πάρθων, μεταξὺ τῶν δύο λιμνῶν Ἀχριδῶν καὶ Πρεσπῶν, ὡς οἱ νεώτεροι γνωματεύουσι παράγοντες τ' ὄνομα ἐκ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν δάσους παρθένου ὄντος ἕως τότε ἢ τοὺς παρθίνους μόνους κατοίκους ἔχον. οὗς οἱ Δασσαρηται πρὸς Δς ἐξεδίωξαν καὶ κατέσχον τὴν χώραν τινὲς συγγραφεῖς τὴν Πάρθον Μητρόπολιν Παρθίων πλησίον τῆς Δασσαρητίδος γράφουσι, τινὲς δὲ κατωτέρω πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ βεζύρου, ἴσως ἦσαν δύο πόλεις ὀμόνομοι. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο λιμνῶν ἔφορος καὶ παμφόρος πεδιάς ἀπετέλει τὸ μέγα κράτος τῶν Δασσαρητῶν φεβερῶν εἰς τοὺς γείτωνας αὐτῶν. Τὸ κράτος αὐτῶν, συμπεριλαμβανόν καὶ τὰς γείτωνας ἀσθινεῖς φυλὰς ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Πίνδου Περιστερίου λεγομένου ἕως τοῦ Σκάρδου Σιάρου ἤδη λεγομένου καὶ ἀπὸ τῶν Δευρῶν Βς μέχρι τῆς χώρας τῶν Καλλικοίνων Μς ἐκτεινόμενοι,

1. Δασσαρητικὴ μητρόπολις ἣτις ἔλαβεν ὕστερον τόσα ὀνόματα ὅσα οὐδεμίαν ἄλλην πόλιν οἶον, 2. Σασαίπη, 3. Λυχνιδίκα ἐκ τοῦ λύχνου ἢ φανοῦ ὃν εἶχεν ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς πρὸς φωτισμὸν τῶν πλεόντων τὴν λίμνην ἣτις εἶχεν εἰς τὰς ἀκτὰς αὐτῆς 12 πόλεις ἐμπορικὰς καὶ κατ' ὅλην τὴν νόκταν ἐφωτίζετο ὡς ὠρτιον πνύραμα 4 Λυχνίτης, 5 Λυχνιδός, 6 Λυχνείδιον, 7 Αὐληνίδος, 8 Λυχνίδης, 9 Λυχνιδιάς, 10 Ἀχριδα, 11 Ὀχριδα. 12 Ἀχρίς καὶ Ἀχράς, 13 Μόχρα, 14 Λυχνιδιούπολις 15 Ἰουστνιανή, Α'. καὶ τελευταῖον 16 Ἀγριδαί τιτλοφορεῖται ὁ Μητροπολίτης Ἀχριδῶν καὶ Πρεσπῶν.

Οἱ Δασσαρηται ἀπέβησαν ἐπικίνδυνοι εἰς τὸ μεγα-
 λεῖον τῶν Μακεδόνων, διότι εἶχον κράτος ἰσχυρότερον
 τὸ 400 π. Χ. νικήσαντες τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδο-
 νίας κατέστησαν αὐτοὺς φόρου ὑποτελεῖς ἀπὸ τὸ 385—
 360 ἔτη 25 εἶτα Φίλιππος ὁ Ἀμύντου φυχὼν ἐκ Θη-
 βῶν κρυφίως ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Ἐπαμεινώνδην, μετὰ
 τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς Ἀμύντου οὐκ ἀτέλασε τὸν θρόνον
 ἐκίνησε πόλεμον κατὰ τῶν Δασσαρητῶν καὶ νικήσας 90
 ἔτων ὄντα τὸν Βαρδύλιον ἐξεθρόνησεν αὐτὸν καταφυ-
 γόντα εἰς Σκόδραν ἐνθα ἀπέθανε. Μετὰ δὲ τὸν θανα-
 τον τοῦ Φιλίππου ὁ μέγας Ἀλέξανδρος μελετῶν τὴν
 διὰ τὴν Ἀσίαν ἐκστρατεῖαν καὶ μὴ θέλων ἴν' ἀφήσῃ
 ἔχθρους ὀπισθὲν τοῦ ἐκάλειε τὸν Κλεῖτο^υ υἱὸν τοῦ Βαρ-
 δύλιου καὶ ἐνεθρόνησεν αὐτὸν πάλιν εἰς τὸν πατρῷον θρόνον
 φόρου ὑποτελεῖ βασιλεὺς εἰς Ὀχριν. Ἀλλ' ὁ Κλεῖτος
 ἐνισχυθεὶς ὑπὸ τοῦ Γλυκερίου βασιλέως τῶν Ταυλαντίων
 (τόσχιδων) ἐπένεστη κατ' Ἀλεξάνδρου ὠχυρωθεὶς εἰς
 τὴν περὶ τὴν πόλιν Πήλιον ἢ Πηλούσιον τὸν ἕν Πλάσκα ἐνθα
 πολιορκηθεὶς ὑπ' Ἀλεξάνδρου καὶ διὰ ἀπαιτητοῦ στρατη-
 γήματος ἐξελθὼν τὸ 335 κατεδιώχθη μετὰ τῶν συμμά-
 χων μέχρι τῶν ὄρειων τῆς Ταυλαντίας κατατροποθεὶς
 ἀπώλεσε τὸ βασιλείον του ὡς ὁ πατήρ του καὶ ἀπέθανεν
 εἰς Σκόδραν, ἐνθα ὁ υἱὸς του Πλευράτος ἀνέδειξεν ἄρ-
 χοντα τοῦ βασιλείου του Γεντίου τὸν υἱὸν του. Ἀρρονα
 τὸ 331—321 ἰσχυρότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων
 ἀπεθνήκοντα, διεδέχθη δ' αὐτὸν ἡ Γεῦτα ἢ γυνὴ του βα-
 σιλεύσασα ἐπὶ Ῥωμαίων οὔτινες διέβησαν εἰς Ἡπειρον
 τὸ 220 π. Χ. καὶ τῷ μὲν υἱῷ αὐτῆς Πινεὶ φόρον ἐπέ-
 βαλον τὰς δὲ πλείττας τῶν χωρῶν αὐτοὶ κατέλαβον
 Πολύβιος.

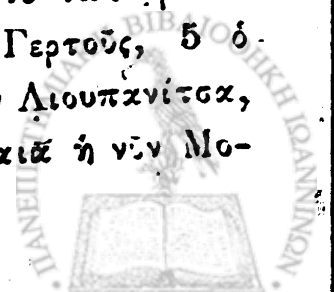
Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Πινέως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σκιρ-
 δελαίδας κατ' ἀρχὰς μὲν φίλος τῶν Μακεδόνων ὢν εἶτα
 δὲ τῶν Ῥωμαίων ὢν τῇ συνδρομῇ κατέκτητε πολλὰς
 πόλεις τῶν Πελασγόνων καὶ Δασσαρητῶν, τὰς ὁποίας ὁ

Φίλιππος γ'· εἶχεν ἀρπάσει ἀπὸ τῶν προγόνων· του, ἐκ-
 τείνας τὸ κράτος του καθ' ὅλην τὴν νέαν Ἑπειρον ἀπὸ
 Λύσσης μέχρι Ὠρυκίας (Ιερυχῶ)· τῆς Χειμάρρας· τελευ-
 τήσαντος δὲ τοῦ Σκιρδελαΐδα τὸ 300 π. Χ. ὁ υἱὸς του
 Πλευράτος, μείνας πιστὸς τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῷ ἀνανεο-
 θέντι πολέμῳ τὸ 198 π. Χ. ἔλαβε τὴν μέχρι Δασσαρη-
 τίας Παρθίαν καὶ Παρθινίαν ἐν τῇ κατὰ τὸ 196 εἰρήνῃ
 μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων Πολύβιος 18. 34.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Πλευράτου διεδέχθη αὐτὸν
 ὁ υἱὸς του Γέντιος (γνωστὸς μέχρι σήμερον μνημονευέ-
 μενος παρ' Ἀθηνοῖς Γέντις— ἀρχῆς τελευταῖος βασιλεὺς
 τῆς Σκόδρας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ τελευταῖαι πόλεις ἀπε-
 στάτησαν ἀπὸ τῆς συμμάχουσαί τῷ Περσεί Μακε-
 δόνων ἀσφαιεῖ, κατὰ τῶν Ῥωμαίων κατ' Ἀππιανόν,
 Μακεδον. 18. «Περσεί δὲ καὶ Γέντιος βασιλεὺς Ἰλλυριῶν
 ἐπὶ χρήμασι συνεμάχει. Τὸ δὲ 168—166 οἱ στρατηγοὶ
 Παῦλος Αἰμίλιος νίκησας τὸν Περσέα καὶ Ἀνίκιος τὸν
 Γέντιον κατέλυσαν τὰ βασίλεια αὐτῶν καὶ τοὺς βασι-
 λεῖς εἰς Ῥώμην πρὸς θρίαμβον ἤγαγον». Ἀππιανὸς αὐ-
 τόθι. Διόδωρος 31. 13. Τίτος Λίβιος 44. 30. 33. καὶ ἡ μὲν
 Σκόδρα καὶ Δασσαρητία προσηρτήθησαν εἰς τὴν 6'. Μακε-
 δονίαν τὴν ἐλευθέραν λεγομένην καὶ αἰχμάλωτον νοου-
 μένην, μετὰ τῶν Λεβεατῶν, Πενεστῶν καὶ Πειρούστων
 καὶ ἄλλων λαῶν ἀτελεῖς φόρου ἔμειναν, οἱ δὲ λοιποὶ
 ὑπεχρεώθησαν τὰ ἡμῶν ὧν ἐτέλειον τοῖς ἑαυτῶν βασι-
 λεῦσι Livius 45. 26. Διόδωρος 31. 12.

Οἱ Δασσαρηταὶ συνορεύοντες τοῖς Μακεδόσιν ὑπερεῖχον
 ὅλων τῶν λαῶν τῆς Ἑπείρου κατὰ τε τὸν πλοῦτον, τὸν
 πληθυσμὸν τὴν ἰσχύον καὶ τὴν τέχνην τοῦ μάχεσθαι· εἶ-
 πομεν ὅτι 12 πόλεις εἶχε μόνον παρχλιμνιάς· ἐκτὸς τῶν
 μεσουγαίων ὧν δυστυχῶς δὲν διεσώθησαν οὔτε τὰ ὀνόματα
 2 Ἀντιπατρία, 3 ἡ Χρυσονδίων, 4 ἡ Γερτοῦς, 5 ὁ
 Κέρχξ νῦν Πογραδέσαι, 6 Σαντίων ἡ νῦν Λιουπανίτσα,
 7 Βοιοί, 8 Εὐβοῖα ἡ νῦν Τήνυς, 9 Νίκαια ἡ νῦν Μο-

νήτου Νζούμ, 10 τὸ Πήλιον... 11 αἱ Θῆβαι ἢ Φοῖβαι, 12 αἱ Φοιβατάδες, 13 ἢ Ἄψαλος.

32. Ταυλάντιοι φυλὴ Καρικὴ καὶ βον μετὰ τῶν Δασσαρητῶν κράτος Ἰλλυρικὸν ἰσχυρότατον καὶ ἐπισημότατον καὶ αὐτῶν τῶν Αὐταριατῶν τῆς Σκόδρας ἐκτεινόμενον παράλιως ἀπὸ Ἐπιδάμνου μέχρις Ἀπολλωνίας συνορεύον Ἀς τοῖς Ἐλυμιώταις, οἵτινες συνεμάχουν ὡς καὶ οἱ Ἑορδαῖοι. Δε μὲ τὸ Ἀδρικτικὸν πέλαγος ἐνέχουσα τὰς ἐπαρχίας Καθάγιας, Πεκίνου, Μουζακίας, μετὰ τῶν ποταμῶν Γενουσοῦ-Ἑορδαίου, Καλάμου ἢ Παλάμου κατ' Αἰλιανόν, καὶ Ἄψου Βεραινοῦ καὶ Ἀώου ἢ Λώου τοῦ μεγίστου αὐτῶν.

Ἐπὶ μὲν τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς οἱ Ταυλάντιοι ἦσαν οἱ ἐπισημότεροι τῶν ἄλλων Καρικῶν κρατῶν κατὰ τὰς μαρτυρίας Θεουκιδίδου, Αἰλιανοῦ, Σκύλακος, Στράβωνος καὶ λοιπῶν, πολεμοῦντες ἀεὶ τοὺς Μακεδόνας καὶ ληστεύοντες τὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας Ἐπιδαρνίων, Ἀπολλωνιατῶν καὶ λοιπῶν ὁμόρων.

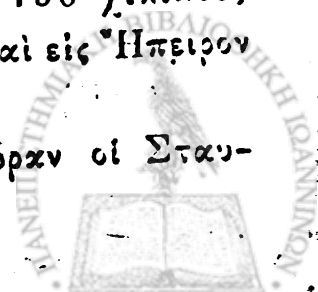
Ἐπὶ Ῥωμαίων οἱ Παρθῖνοι ἐγένοντο ἰσχυρότεροι κυριεύσαντες ἄπασαν τὴν Ταυλάντιαν· α) βασιλεὺς γνωστός εἶνε ὁ Γάλαυρος, ὅστις ἐπολέμησε τὸν Ἀργαῖον βασιλέα τῶν Μακεδόνων καὶ νικήσας αὐτὸν κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς ὅλους τοὺς διαδόχους αὐτοῦ ἀπὸ τὸ 415 ἕως 360 ὅτε ὁ Φίλιππος ἠλευθέρωσεν ἑαυτόν. 2. Ὁ Ἰλαυκίας συμμαχήσας τῷ Κλείτῳ βασιλεῖ Δασσαρητῶν (Ὁχριδος) πολέμησας τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον τὸ 335 εἰς τὸ φρούριον Πηλούσιον (Πλιάσα). 3 ὥρ. Βε τῆς Κορυτσας, ἐνθεν ἐξελθόντες τοῦ φρουρίου διὰ συνθήκης καὶ πρᾶσπονδήσας ὁ Ἀλέξανδρος κατέκοψε τοὺς κατοίκους ὡς τοὺς Θηβαίους, κατεδίωξε τοὺς Ταυλάντιους μέχρι τῶν ὁρίων αὐτῶν ἐνθα μαθὼν τὴν ἀποστασίαν τῶν Θηβαίων, ἀφῆκεν αὐτοὺς ὑποσπόνδους καὶ ἀνεχώρησε πεζοπόρων 13 ἡμερῶν διὰ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀώου, Μεσόβου, Τρικάλων καὶ Λαμίας ἔφθασεν εἰς Θῆβας, ὑπερανθρώπως ὁδοι-

πορήσας καὶ ἀπὸ κτηνῶν κατέσφαξε τοὺς Θηβαίους ὡς καὶ τοὺς Πηλουσίους· ὁ Γλαυκίης μετὰ τὴν ἀνχώρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Ἀσίαν ἔμεινεν ἰσχυρὸς εἰς τὸ κράτος τοῦ ἐνθα ἐδέχθη τὸν μέγαν Πύρρον νήπιον. ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος τὸ 305 καὶ ἀνέθρεψεν αὐτὸν βασιλικῶς μετὰ τῶν τέκνων τοῦ εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν μάθησιν καλλιεργουμένης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ταυλαντίῳ ὡς καὶ ἐν Δυρραχίῳ καὶ Ἀπολλωνίᾳ γ') ὁ Βάρδυλις υἱὸς τοῦ Γλαυκίου ἐβασίλευεν εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Μ. Πύρρου δ') ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ Βαρδύλιος ὁ συμμαχῆσας τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ Φιλίππου γ' καὶ κατὰ Περσέως δὲ ὁ συμπολεμήσας τῷ Φλαμηνίῳ τοὺς Μακεδόνας ἐπὶ τοῦ Ἄωυ διὰ στολίσκων, καὶ ἐπὶ τῶν στενῶν τῆς Ἀντιγονείας Κλεισούρας τὸ 167 π. Χ. ὁ Αἰμίλιος κατέλυσε τὸ κράτος αὐτῶν, κατέσκαψε 16 πόλεις ἃς μνημονεύωμεν ἐν Α'. τότε εἶτα τὴν Ἠπειρὸν ἐν ἧ' κατέσκαψε 70 πόλεις καὶ τὴν Μακεδονίαν, ὁ δὲ Μούμιος τὸ 146 τὴν Κόρινθον καὶ κατέστησεν ἅπασαν τὴν ἑλλ. χερσόνησον Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ Ταινάρου μέχρι Δουράκειας. Ἀλλὰ καί περ δεδουλομένοι δ' ἦσαν ὅμως νεκρομένοι οἱ λαοὶ ὡς ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς Πτολεμαῖος 3. 13. Πλίνιος 3 26 Στράβων Ἀρριανὸς Lebeatae . . . et Tavlantii et Pyraei cetr.

Στεφ. δ' ὁ Βυζάντιος ἐν λέξει «Ταυλάντιοι ἔθνος Ἰλλυρικόν, λέγει, ὁ Εὐφορίων δὲ μετὰ τοῦ Ταυλαντίνου αὐτοῦ φησὶ· παρὰ τούτοις ἐκ μέλιτος οἶνον γενέσθαι φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν Θαυμασίοις· λέγεται καὶ οὐδέτερον τὸ Ταυλάντιον καὶ Θῆλ. Ταυλαντίς καὶ Ταυλαντία χώρα καὶ φυλὴ ἀκολούθως ὁμοῦς ὑπερίσχυσεν τῆς χώρας οἱ Ἀλβανοὶ, ἀπὸ τῆς ἄλλης φυλῆς ἐζώγησαν καὶ ἀπήγαγον εἰς Ῥώμην καὶ ἐπώλησαν δούλους 150 χιλιάδες προχωρήσαντες δὲ νοτιώτερον πρὸς ἐφυγον καὶ εἰς Ἠπειρὸν καὶ Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους πρόσφυγες.

Μετὰ τοὺς Ῥωμαίους κατέσχον τὴν χώραν οἱ Σταυ-

ροφόροι, υίτινες, οὐκ ὀλίγας πόλεις ἐπόρθησαν καὶ ἠχμαλώτισαν· ὁ Τόσκος κυριεύσας τὸ Ταυλάντιον Ἰουστ. Καρίαν τὴν Ταυλαντίαν ἐκάλεσεν. Ἐπειτα οἱ Βενετοὶ Μουζακοὶ Μουζακίαν αὐθις μετεκάλεσαν τελευταῖον ὑπέστη πολλὰ ἐκ τῶν Τούρκων ἀπὸ τὰς καταστροφὰς τῶν ὁποίων δὲν ἠδυνήθη ἀκόμη ν' ἀνχλάβῃ, καθ' ὅσον ἀνδρικῶς ἀγωνισθεῖσαι ὄλοι αἱ φυλαὶ συμμαχοῦσαι τῷ Καστριώτῃ ὑπέφεραν τὰ τῆς ἡττης δεινὰ μεταναστεύσαντες.

Σημ. Ὁ κ. Μαργαρίτης Δημήτριος εἰς τὰ Μακεδονικὰ σελ. 67B λαθῶν πειροῦται νὰ διορθώσῃ τὸν Πτολεμαῖον τοποθετοῦντα ἐν Ταυλαντίᾳ τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος συγχέων αὐτὸ μὲ τὰ δύο ἕτερα Ὀρεστικὰ Ἄργει ἐν τῇ Ἑσθραΐᾳ καὶ Ὀρεστίᾳ τῆς Μακεδονίας περὶ ὧν εἰρήσθω ἀκολουθῶς εἰς τὰ Δρομολόγια Μακεδονίας.

Ἐπίσης θεωρεῖ ἄξιον διορθώσεως καὶ τὸν Στέφανον τὸν Βυζάντιον διὰ τὴν περὶ Σεσαρήθου γνώμην του περὶ ἧς ἐπλανήθη καὶ ὁ Ruyueville.

1. Ταυλάντιον μητρόπολις ἐρείπιον οὐ μακρὰν τῆς Καβάγῃς καὶ ὄχι ὡς ὁ Ἀρχεβαντινὸς τοποθετεῖ αὐτὸ εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Τομορίτσας.

2. Τὸ πόρθιον ἐρείπιον πλησίον τῆς Ἐπιδάμνου.

3. Καβύλη Ῥωμ. Κλαυδιανὴ Ἀλβ. Καβάγια σώζεται.

4. Τὸ Ἀσπαρχάγγιον ἐρείπιον πλησίον τοῦ Πεκίνου.

5. Πέτρα ἐρείπιον πλησίον τῆς κώμης Καρβονάρης.

6. Σεσαρήθος Βυζ. Σπαθία Ἀλβ. Σκραπάρη σώζεται.

33. Ἐλυμιῶται φυλὴ πελασγικὴ ὄκει Ας τῶν Ταυλαντίων Δς τῶν Καλλικοίνων Μς τῶν Ἑσθραίων καὶ Ἐγγελάνων Βς τῷ Ἀώφ καὶ τοῖς Ἀντιτάναις.

1. Μητρόπολις Ἐλυμα ἢ Ἐλύμεια ἐρείπιον πλησίον τῆς κώμης Χαϊκάλῃ πλησίον ἔκειτο ἡ Βηρυτὸς ἦτις καὶ,

2. Ἀντιπατρία κτισθεῖσα ὑπ' Ἀντιπάτρου, Μακεδόνας τὰς ἀρχὰς τοῦ 4 αἰῶνος π. Χ. εἰς θέσιν φύσει ὀχυρὰν πλησίον τῆς Ἐλυμείας· ἐπολιώρκησεν ἐχυρίευσεν ἐπυρπό-

λησε και ήρήμωσεν αὐτήν ὁ στρατῆγός Σουλπίκιος κρη-
μνήσας τὰ ἰσχυρὰ τείχη αὐτῆς, ἐρόνευσεν ὅλους τοὺς
ἀνδρας ἐζώγρησε τὰ γυναικόπεδα και ἐπώλησεν αὐτὰ ὡς
πρόβατα εἰς Ῥώμην τὸ 200 π. Χ. τὸ 453 μ. Χ. ἀνε-
καινίσθη ὑπὸ τῆς βασιλίσσης ἀγίας Πούλχερίας τιμη-
θεῖσα μὲ θρόνον ἐπισκόπου Πουλχερίουπόλεως ὑπὸ τὸν
Μητροπολίτην Δυρραχίου. Τὸ 900 ἐκυρίευσαν αὐτήν οἱ
Σλάβοι καλέσαντες Βελλα-Γράδη = ὠραία πόλις και ὁ
ἐπίσκοπος Βελλογράφων οἱ Βυζαντινοὶ ἐκυρίευσαν αὐτήν
τὸ 1120 ἀλλ' ἀρῆσαν τὴν γραφὴν νὰ γράφεται ἀκόμη
Βελλα-Γράδη τῆς Ἀλβανίας πρὸς διάκρισιν τοῦ Βελλι-
γράφου τῆς Σερβίας και ἡ μεγάλη ἐκκλησία δὲν ἐδιόρ-
θωσεν ἀκόμη τὴν γραφὴν εἰς τὰ ἱερὰ Δίπτυχα Οἱ Τοῦρκοι
μεταφρασταὶ μαθόντες ὅτι τὸ ἀρχαῖον ὄνομα εἶχε Βηρυτὸς
Βεράτ ἐγράψαν αὐτήν και γράφουσιν ἀκόμη - Ἔως πότε
Θεέ μου ;

Σημ. Διορθωτικῆ, πολλοὶ περιηγηταὶ γεωγράφοι συγ-
χέουσιν αὐτήν τὴν Ἀντιπατρίαν μὲ τὴν περκαλιμνίαν
τῆς λιχνίδος λίμνης ἐν οἷς ὁ Leik ὁ Hofftmou ὁ Kei-
pert ἀλλ' ὄχι και ὁ κ. Μ. Δήμητρας δὲν τοὺς ἐμιμήθη
διότι εἶνε Δασσαρίτης αὐτὸς και παρὰ πάντα ἄλλον
γνωρίζει τὸν τόπον του.

3. Βουλὴς πόλις Ἐλυμιωτῶν κατὰ Πτολεμαῖον 3.
13. 4. 14.

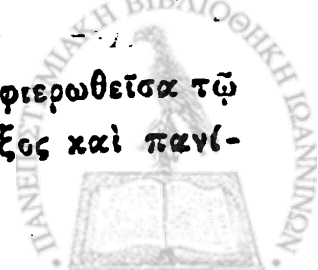
4. Πέτρα ἐρείπιον παρὰ τῆ κώμῃ Λάγη Μακεδ. 722.

5. Λευκὴ Πέτρα ἐρείπια παρὰ τίνι κώμῃ Βρανίστη.

6. Πύργος ἐρείπια παρὰ τινὶ κώμῃ Ἄνθιμος Αλεξούδης.

34. Ἀπολλωνιάται, Μς τῶν Ταυλαντίων Δς τῶν
Ἐλύμων Ας τῆς Ἀδριατικῆς Βς τοῦ Ἀώου ποτ. 10 στά-
δια μακρὰν, φυλὴ Δωρικὴ, Κερκυραίων, Κορινθίων και
Ἀθηναίων, ἀποικιοι. Οἰκιστῆς δ' ἐγένετο Γύλαξ ὁ Ἀθη-
ναῖος ἐξ οὗ.

1. Γυλάκεια ἡ μητρόπολις ἣτις ἐπειτα ἀφιερωθεῖσα τῷ
Ἡλίῳ Ἀπολλωνία ἐκλήθη πόλις πανένδοξος και πανί-

σχυρος ἐπὶ σοφία ἐμπορεία καὶ πλούτῳ, ἔχουσα Πανεπιστήμιον ἐν ᾧ ἐμπούδασεν ὁ Καῖσαρ Αὐγουστος· ἦτο κράτις εἶχε νόμισμα, ὧν βριθοῦσι τὰ ἐρείπια ἐφ' ὧν σώζεται ὁ ἐπισκοπικὸς ναὸς Μονὴ Πολίνα ὀνομαζόμενος πλησίον αὐτῆς· συνοικίζεται νέα ἡ πόλις Φιέρη ἣτις θ' ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν ἡμέραν τινα εἰς τὸ μέλλον.

2. Νυμφαῖον πόλισμα Ἀς τῆς Ἀπολλωνίας ἣ ἀνήκει ὡς ὑπόφορος πόλις ἐρείπιον πλησίον τοῦ ὄρυκτοῦ Πίσσης.

35. Καλλικοῖνη φυλὴ Ἑλληνίς ᾧκει Μς τῶν Θεσσαρητῶν περίξ τῶν λιμνῶν Σβυρίνης καὶ Μαλίκης. Περὶ τῆς φυλῆς ταύτης ὁ κ. Δήμητρος οὐδὲως ποιεῖται μνεῖαν, καίτοι Θεσσαρητῶν οὖσαν σύμμαχον· διηρεῖτο δ' εἰς δύο ἐπαρχίας ἄνω καὶ κάτω καὶ ἡ μὲν ἄνω ἢ περὶ τὴν Σβυρίνην εἶχε.

1. Μητρόπολιν τὸ Κρεώνειον ἐρείπιον ἐν ᾧ μ. Χ. ἡ

2. Σελασφόρος ἐκτίσθη τιμηθεῖσα μὲ θρόνον ἐπισκόπου ὑπὸ τὸν Ἀχριδῶν Α'. Ἰουστινιανῆς ἐρείπιον εἰς κώμη Σβέστα.

3 Σταρόβα ἀλβανόγλωσσοι ἀντικατέστηεν ὡς Πρωτεύουσα τῆς Ἐπαρχίας.

36. Κάτω Καλλικοῖνοι περὶ τὴν λίμνην Μαλίκι ἀκριβῶς τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν τῆς Κορυτσῆς ὁ Πολύβιος μίαν μόνην ἱστορεῖ πόλιν αὐτῶν τὴν

1. Βαντίαν μητρόπολιν ἐρείπιον καταστραφεῖσαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὁμοῦ μὲ τὰς 70 πόλεις τῆς Ἠπείρου καὶ τὰς 16 τῆς νέας Ἠπείρου ὧν τοὺς κατοίκους ἐπώλησαν ὡς δούλους εἰς τὰς Ῥωμῖνας Δόμνας καὶ ὕστερ ἤθελον οἱ Ῥωμαῖοι νὰ μὴ σκανδαλίζονται οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τοὺς εὐμορφοτάτους Καλλικοῖνους οἵτινες εἶχον τὸ κάλλος κοινὸν ἀνεξαιρέτως καὶ τούτου χάριν ἠχμαλωτίσθησαν ἵνα προσφέρωσιν εὐμόρφους δούλους εἰς τὰς κυρίας τῆς Ῥώμης αἵτινες ἐκτοτε παρέλυσαν ὡς αἱ Σπαρτιάτιδες μὲ τοὺς Εἰλώτας· πλησίον τῆς Βαντίας ἐκτίσθη ὑπὸ Βυζαντινῶν ἡ,

2. Ἐμπορία πόλις μεσαιωνική με θρόνον ἐπισκόπου καταστραφείσα ὑπὸ Τούρκων σώζεται κώμη ἐπὶ τῶν ἐρείπιων αὐτῆς Μπόρια καλουμένη εἰς μαρτύριον.

3. Κορυτσᾶ ἡγή ἀντικατέστησεν αὐτὴν καὶ ὡς μητρόπολις θερησκευτική καὶ ὡς ἐμπορική καὶ πολιτική πρωτεύουσα πλησίον αὐτῆς σώζονται τὰ ἐρείπια Μπούση Βάντι=ὑψωμα Βαντίας προδίδον τὴν θέσιν τῆς Βαντίας παρακλιῶντα δὲ κεῖται $\frac{1}{2}$ μακρὰν τῆς Ἐμπορίας ἡ Κορυτσᾶ πυροπληθεῖσα πολλακίς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐρείπιων ἀνεπλήρωσε τὰς καταστροφάς τῆς καὶ ὅμως τὰ ἐρείπια ἀφθονοῦσι λίθων μαρμάρων καὶ κεράμων ἔτι φαίνονται ἀνεξάντλητα, ἡ πόλις Κορυτσᾶ ἐλληνίζει διὰ σχολείων καὶ παρθεναγωγείων ὅσον καὶ τὰ Ιωάννινα ἔχει καὶ ἐλέει πλουσιώτατα.

37. Ἀντιτᾶνες Μς τῶν Καλλιμασίνων Δς τῶν Βατρῶν Ας τῶν Ἐλυμίων Μς τῶν Ἀώου Ποταῖ ἀντικρῦ τῶν Τριφυλίων καὶ Παρκαίων, φυλὴ μὴ Καρική κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σκύλακος, ὠκουν τὴν κοιλάδα τῆς Ἀντιτάνιας τοῦ ποτ. τοῦ νῦν Δρονίτσᾶ καλουμένου, ἐπὶ Μακεδόνων ὠνομάσθη Ἀντιγόνεια Titus Livius σελ. 395.

1. Μητρόπολις Ἀντιτανία ἢ Μάχεδ. Ἀντιγόνεια Ῥωμ. Κλείσουρεια καὶ Κλεισούρα ὡς κλείς τῶν ὄρεων ἔχουσιν τὰ στενὰ τῆς Ἀντιγονείας, τὰ ὅποια ἀπησχόλησαν πολὺ τοὺς Ῥωμαίους πρὸς κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ δὲν ἤθελον κατορθώσαι τίποτε, ἂν οἱ ποιμένες τοῦ Χάροπος Μάχετὰ ἐκ Φοινίκης δὲν ἐδήγουν τοὺς Ῥωμαίους νύκτωρ δι' ἀτραποῦ ἐκ τοῦ βουνοῦ Ὀμιτσιώτου ὀπισθεν ἐλθόντων τῶν Ῥωμαίων εἰς τὰ νῶτα τῶν Μακεδόνων ἀντικρῦ τῆς Ἀντιγονείας καὶ ἄψαντες πυρὰς ἔδωκαν τὸ σύνθημα τῆς κοινῆς ἐπιθέσεως μεθ' ἣν ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Μακεδόνας οὓς κατεδίωξαν ἐπὶ 5 ὥρ. μακρὰν· ὁ Θουκυδίδης 2. 80 ὁ Πολύβιος 2. 5. ὁ Στράβων 7. 326. Σχολ πρὸς Λυκόφρονι στίχοι 104 λέγουσιν αὐτὴν φυλὴν ἐλληνικήν. Στεφ. ὁ

Βυζάντιος τὸν Ἀντιτάνα καλεῖ υἷον τοῦ Μακεδόνος Ἡρακλείδην, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν Καρικῶν φυλῶν ζῶντες ἀπεροφήθησαν· ἤδη διακώζουσι μόνον τὸν τύπον ἐλλη- νικόν, οἱ κᾶτοικοι τῆς Δεσνήτσας Ἀλβανόφωνοι ἅπαντες, ὡς αἱ λοιπαὶ Ἑλληνίδες διεσπαρμέναι φυλαὶ ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων Ἀλβανῶν, καλλιεργοῦσιν ἀκαμάτως τὰ ἐλ- ληνικὰ γράμματα χριστιανοὶ καὶ Μωαμεθανοὶ ἐξ ὧν ὁ Ἀβδούλ Φράσαρης καὶ λοιποὶ λόγιοι.

38. Βατρία φυλὴ μὴ Καρικὴ ὄκει Ἀς τῶν Ἀντιτάνων Μς τῶν Καλλικοίνων Βς τοῦ Ἀώου Δς τῶν Ταλλάρων.

1: Βατρία μητρόπολις αὐτῶν ἐρείπιον πλίσιον εἰς τὴν κώμην Βαρμάσι.

39. Ἐγγέλουι Βς τῶν Ἀντιτάνων Δς τῶν Καλλι- κοίνων Ἀς τῶν Ἐλυμιωτῶν Μς τῶν Ἐορδαίων, τάσσον- ται εἰς τὴν κοιλάδα καθ' ἣν ὁ Διβόλης ἐξερχόμενος τῆς λίμνης Μαλίκης καὶ ὁ Ἐορδαϊκὸς ἐξερχόμενος τῆς λί- μνης Σβυρίνης ἐνοῦνται ἀποτελοῦντες τὸν Ἄψον ἢ Βερα- τινὸν ἐνθα ἠλίευσον καὶ οὗτοι τοὺς παχεῖς Ἐγγέλεις τῶν λιμνῶν τούτων, ἦσαν δ' ἀποικοὶ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος ἔλαβον τ' ὄνομα· ὄκουν δὲ κωμηδὸν καθότι οὐδεμίαν πόλιν αὐτῶν ἀνα- φέρουν οἱ συγγραφεῖς.

40. Ἀτιντᾶνες φυλὴ μὴ Καρικὴ ὄκει κωμηδὸν κατὰ τὴν περιοχὴν τῆς Ὀπάρας = ἀπολις ἐπαρχία 10 χωρίων «Ἀτιντᾶνες ὑπὲρ Ὠρυκίας καὶ Καρίας» λέγει ὁ Σκύλαξ.

41. Τοσκικὴ φυλὴ ῥωμᾶνα ἐλθοῦσα ἀποικος ἐκ Τοσκά- νης τῆς Ἰταλίας μετὰ Τόσκου ἀρχηγοῦ, ὄκησε τὴν Ταυ- λαντίαν ἣν Τοσκαρίαν ὠνόμασε.

42. Βιρώα φυλὴ ῥωμᾶνα ἐλθοῦσα ἐπὶ Ῥωμαίων Κο- λωνία, οἰκίσασα ἐν Κολωνίᾳ ἐνθα 24 κῶμαι ἔχουσαι 3,000 οἴκους, ζῆ ἀγρία ἀκόμη.

1. Μητρόπολις Διβόρανη ἐρείπιον παρὰ τῷ ὁμονύμῳ χωρίῳ. 2. Ἐρσέικα ἤδη κώμη κεντρικὴ μὲ ἀγοράν. 3. Στάρια ἣ νῦν Πρωτεύουσα μὲ 300 κτίρια.

(ΗΠΕΙΡΩΤ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ', τευχ. Γ') 13

Όλοι αὐταὶ αἱ φύλαὶ καλοῦνται σήμερον μ' ἐν κοινὸν ὄνομα Ἀθηναῖοι τὴν νέαν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἡπειρον χωρίζει ὁ Αἴας ἢ Ἀῶος ποταμὸς κατερχόμενος ἀπὸ τὴν κώμην Σαμαρίνα. καλούμενος Σαραντάπορος, εἰσβάλλει εἰς τὸν Βωβὸν ἢ Βωβοῦσαν κάτωθεν τῆς Κονίτσης καὶ χύνεται εἰς τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος νῦν Σβερνέτση· τὴν χώραν ταύτην ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνικὴν Ἰλ-λυρίαν ὡς περιέχουσαν πλείστας ἀποικίας Ἑλληνικὰς καὶ αὐτὰς ἴσως μνημονευθεῖσας 42 φύλας Καροπελασγικὰς τῶν Δυλιχοκεράλων Ἀλβανῶν οἵτινές εἰσι πεπλεγμένοι εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὡς ὁ κισσὸς εἰς τὸ δένδρον, οὔτε δύνανται νὰ ζήσῃ ἢ μίξ δίχως τὴν ἄλλην φυλὴν καὶ καλῶς ἔχ' πράξωσιν οἱ πολιτικοὶ ἀνατόμοι οἱ διπλωμάται τῆς Εὐρώπης νὰ ἐνώσωσιν αὐτοὺς τὸ ταχύτερον πρὸς θεώσωσιν αὐτῶν ἀπὸ νέων κατακτητῶν.

Πύρρος ὁ Ἀλβανός

Ἀρχαία Ἡπειρος

43. Ὀρεστιάς φυλὴ Ἑλληνικὴ ἐλθοῦσα ἐξ Ἄργους μετ' Ὀρέστου μετὰ τὸν φόνον τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς Κλυταιμνήστρης ἔφερον ἀποικίας εἰς Ἡπειρον καὶ Μακεδονίαν· α) ἀποβιθασθέντες εἰς τὸν λιμένα Ὠρυκίας ἐκτίσαν τὴν κατοικίαν των πλησίον τοῦ Ἄωου σώζεται ἀκόμη ἡ ἑλληνόγλωσσος ἀποικία.

1. Ὀρεστικὸν Ἄργος ἐρείπιον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἄωου, ἔνθα μετὰ ταῦτα κατῴκησαν οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σαζῶνος τὴν κώμην Σβερνέτση νῦν καλουμένην.

2. Ἄρνισα-Ἄρσα Ἄρτα ἡ νῦν κώμη παλαιὰ Ἄρτα τὸ μεθόριον Ἑλλάδος καθ' Ἡρόδοτον «Ἄρχα Ἑλλάδος ἀπὸ Ὠρυκίας», ἐκεῖ ἐτέθησαν καὶ τὰ νέα ὄρια τῆς Ἑλλάδος τὸ 1833 ἀλλ' οἱ ἐροῦνται δωροδοκηθέντες τὰ ἔφερον εἰς τὴν νέαν Ἄρταν. Ἐκεῖ ἐζήτησεν ὁ Βάδικτων τὸ 1878 εἰς τὸ Βερολίνον νὰ τεθῶναι, ἀλλὰ πάλιν οἱ διπλωμαῖται ἀπὸ τὸν Θύαμιν τ' ἀφῆκαν εἰς Ἄρταν.

44. Βυλινία φυλὴ Ἑλληνίς, ἧς λείψανον οἱ Ἕλληνες τῆς πόλεως τοῦ Αὐλῶνος:

1. Μητρόπολις Βουλίνη ἐρείπιον Ἀς τοῦ Αὐλῶνος ἔνθα δεικνύεται ὁ τάφος τοῦ Κάδμου ὑπὸ τῶν ἐγγωρίων.

2. Πόλις Ἐρίβοια ἐρείπιον παρὰ τῇ κώμῃ Μαυρόβια.

3. Βοῦλις-Βουλις καὶ Βύλις ἐρείπιον παράλιον εἰς τὸ φρούριον· τὸ ὄνομα τῆς Βουλίνης Λατινιστὶ Valona ἐδόθη εἰς τὴν νέαν πόλιν Αὐλῶνα.

45. Ἀμύνιοι Βυζ: Κανίνιοι, φυλὴ ἤδη ἐκτουρκισθεῖσα καὶ μόνον εἰς τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου Βελλεγράδων, καὶ Κανίνης, σώζεται χριστιανὴ ἀκρόμη, μέχρις οὗ ὁ Θεὸς ἐπαναφέρει αὐτὴν εἰς τὴν πίστιν.

1. Μητρόπολις Ἄμυνα Βυζαντ. Κάννινα πόλις σωζομένη, περὶ ἧς Ἄννα ἡ Κομνηνὴ πολλὰ ἔγραψε οἱ δὲ Βυζαντινοὶ συγγέουσάν αὐτὴν μετὰ Ἰωάννινα.

2. Οἶνιον Σλαβιστί μετωνομάσθη Γλαβινίτσα = κεφαλάκη.

46 Τραγασσαῖοι φυλή ἐκδιωχθεῖσα ἐκ Μυκηνῶν Μ₂ τῇ προηγούμενῃ οἰκοῦσα· ὄρα τόμ. Α'. τεύχ. Α'. σελ. 62.

4. Μητρόπολις Τραγιάσα σώζεται κώμη εἰς μαρτύριον.

47. Ὀρυκία φυλή ἐξ Ἑλλάδος ἐλθοῦσα καὶ τὸν λιμένα Ὀρυκίας καὶ τὴν χώραν ἅπασάν Ὀρυκίαν μετωνόμασε καὶ τὴν νῆσον Ὀρυκίαν.

1. Μητρόπολις Ὀρυκία Βυζ. Ἰερυχὼ καὶ Ὀρυχοῦσα ἐρείπιον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κελυδνοῦ ποταμοῦ.

2. Δουκῆται, ἔδρα Δουκὸς Βυζαντινοῦ, σώζεται κώμη ὁμώνυμος εἰς μαρτύριον.

3. Παλλὰς πόλις ἀρχαία, ἤδη κώμη Παλάσσα λείψανον ἐλληνόγλωσσον, ἐξ ἧς κατήγετο ὁ Κερκύρας Ἀρσένιος κατὰ τὸ 750 μ. Χ. ἀρχιερατεύσας.

48. Ἀμαντία, ἐκ Χαλκίδος ἐλθοῦσα καὶ τὴν παραλίαν οἰκήσασα.

1. Μητρόπολις Ἀμαντία ἐρείπιον εἰς τὸ Ἀβόστομα τοῦ λιμένος Αὐλῶνος.

49. Ἀβαντία φυλή ἐξ Εὐβοίας ἐλθοῦσα οἰκήσασα τὴν κοιλάδα τοῦ Πολυάνθου ποτ. Σουσίτσα, ὅστις κατὰ Λυκόφρονα ἀρδεύει τὴν γῆν τῆς Ἀβαντίας, βασιλεῖον τοῦ Ὀμηρικοῦ Θερσίτου, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Πτολεμαίου τὸ λεκανοπέδιον ἀπὸ Ἀρμένη χωρίου τοῦ Αὐλῶνος ἕως Νιθίτσα-Λιόπεσι 6 ὠρ. πλάτος καὶ μῆκος ὠρῶν 24 κεῖται τὸ νῦν τμήμα Ἀρμπερη ἐν μέσῳ τῶν Κερκυνίων πατρῖστοῦ ἀγωνιστοῦ Χρῆστῃ Ἀρβανίτου ταγματάρχου τῆς φάλαγγος γνησίου τοῦ ἀπογόνου τοῦ Θερσίτου.

4, Μητρόπολις Ἀβαντία ἐρείπια παρὰ τὰς κώμας Βάντσα καὶ Βάτζα ἐνθα τὸ βασιλόσπητον τρανῶς προδίδει τ' ἀνάκτορα Θερσίτου.

2. Θρόνιον πόλις μνημονευομένη ὑπὸ Τίτου Λιβίου καὶ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Φλαμινίου καὶ λοιπῶν, κεῖται εἰς τὴν κώμην Κούδισι. Τὰ δὲ στενὰ τοῦ Θρόνιου ἐξ ὧν

ὁ Σκιρδελαΐδας εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἑπειρον, κεῖνται κατὰ τὸ φρούριον Λουνέτσι 1 ὄρην μακρὰν καὶ δι' αὐτῶν ἐπανέκαμψαν διὰ τῆς γεφύρας εἰς Σκόδραν.

50. Λαπιθαιοὶ νῦν Λάπιδες φυλὴ μὴ Καρικὴ κατ' Ἀπολλώδορον οἰκοῦσα ἄλλην, κοιλάδα τῶν Κεραυνίων ὀρέων ἔχουσα ἔδραν τοῦς Γόνους ἢ Προ—Γόνοι,

1. Προγόνοι νῦν Προγονάταις κωμόπολιν 300 οἰκογενειῶν ἅπασα ἤδη ἡ χώρα ἐξετουρκίσθη, πλὴν ὀλιγίστων σποράδην χριστιανῶν

2. Ζωήλη Βυζ. Ζωηλάται κώμη 400 οἰκῶν Μωαμεθανῶν διασώζουσα ἐρείπια Ἑκκλησιῶν καὶ 10 οἰκογ. χριστιανῶν.

51. Ἀργυρίνοι ὄκουν Βς τῶν Κερκυνίων Ας τῶν Λαπίθων Δς τῶν Δρυόπων Μς τῶν Τριφυλίων· ὁ Λυκόφρων προσδιορίζει ἀκριβῶς τὴν θέσιν καὶ

1. Μητρόπολιν Ἀργυρίνην ἐν ἣ πολλαὶ ἀρχαιότητες σωζόμεναι μαρτυροῦσιν αὐτήν, ἂν καὶ ἤλλαξεν ὄνομα ἐπὶ Ῥωμ. Πυρόκαστρον, ἐπὶ Βυζαντινῶν Ἀργυρόκαστρον ἐγράφετο, ἀλλ' οἱ Τούρκοι μεταφρασταί, συντομίας χάριν, ἐπροτίμησαν τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Ἐργερίνη γράφοντες τὸ Ἀργυρόκαστρον.

52. Ἀμύντιοι Ἀργυρίνων γείτωνες, κατὰ τὴν θέσιν ἐν ἣ ἡ

1. Ἀμυντία, Βυζαντινὴ Γαρδίκη καὶ νῦν κώμη με φρούριον.

53 Τετραφύλιοι, ἐκ 4 φυλῶν συγχείμενοι 54 Ἐπειῶν 55 Μυνίων 56 Φλεγίων καὶ Μολοττῶν μίγμα λαῶν Ἀσιανῶν μέχρις σήμερον σωζομένων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἐπαρχίας Τεπελένης.

1. Μητρόπολις Τετραφυλία σώζεται νῦν τὸ Τεπελένη Πρωτεύουσα ἐπαρχίας συγχειμένης ἐκ τεσσάρων φυλῶν Ἑλλήνων, Ἀλβανῶν, Ὄθωμανῶν καὶ Ἀθιγγάνων, ὧν ἡ ὠραιότης παρεβίασε τοὺς φυλετικούς δεσμοὺς καὶ ἐγένοντο γάμοι μικτοὶ τῶν Μπέϊδων Τούρκων μετὰ τουρκογυφτισῶν, τοὺς ἐμι-

μήθησαν καὶ οἱ χριστιανοὶ καὶ ἔγιναν μῆγμα καὶ κράμα ἔθνικόν.

2. Ζηνοβία πόλις Ῥωμαϊκὴ ἐρείπια παρὰ τῆ κώμη Τουράνη.

57 Λυγκουρία, τοῦ μικροῦ Λύγγου ὄρους· οἱ κάτοικοι ἑπτὰ κωμῶν, καλουμένης εἰσέτι τῆς χώρας Λυντζιουρίας καὶ Λυντζούριας καὶ κώμης Λυγκόχωρον Λυμπόχωρο-Λυμπόχοβο πλησίον δὲ ἡ

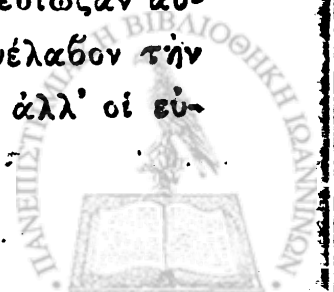
1. Μητρόπολις Λύγκος ἐρείπιον καταστραφεῖσα ὑπὸ Ῥωμαίων, εἶτα Ἀδριανούπολις ὡς ἀνακαινήσθηται ὑπὸ Ἀδριανοῦ τῷ 120 μ. Χ εἶτα Ἰουστινιανούπολις ὡς τεῖχισθεῖσα ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τῷ 50 μ. Χ. Σταγόπολις ἐρείπιον καὶ κώμη μικρὰ 50 οἰκῶν ἐκ τῶν συνοικουσῶν Τριφυλιῶν ὧν ἀποικία καὶ ἡ Τριφυλία τῆς Πελοποννήσου.

2. Τράνον ἤδη Τρανοσίστα, ὄρα Προκόπιον Καισαρέα, ἦν ἀνεκάλυψεν ὁ Ἀθ. Πετρίδης.

58. Φυονία, ὅπερ προδίδει τὸ ὄνομα τῆς Χαόνιας, ἤδη καλεῖται Ζαγορά τὸ τμήμα αὐτὸ ὑπαγόμενον εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Τεπελένης ἐκ δέκα κωμῶν ἀνευ πόλεως, ὄρα Ἀθ. Πετρίδου διατριβὴ εἰς Παρνασσόν.

59: Τριφυλία, συγχειμένη ἐκ τριῶν φυλῶν ἔτι καὶ νῦν Πελασγῶν = Ἑλλήνων, Καρῶν = Ἀλβανῶν, Μολοττῶν καὶ Χαόνων, τοιαύτη σώζεται ἡ πόλις Πρεμετία = Παρραμυθία τῆς Ἀλβανίας.

1. Φανωτὴ Μητρόπολις ἐρείπιον ἀπέναντι τῆς Πρεμετῆς ὀρίζει ἀκριβῶς τὴν θέσιν ὁ Τίτος Λίβιος, γράφων ὅτι ὁ στρατὸς τοῦ Παύλου Αἰμιλίου διήλθε τὴν γέφυραν τοῦ Ἀώου καὶ κατέλυσεν εἰς Φανώταν, ὁ δὲ στρατηγὸς παρὰ τῷ φίλῳ τῶν Ῥωμαίων Κροπίῳ. Τὴν ἐπαύριον ἐπέτεθησαν εἰς τὴν πλησίον Πασσαρῶγα, ἀλλ' οἱ Πασσαρώνιοι ἡγουμένου Ἀντινόου ἐξήλθον καὶ κατεδίωξαν αὐτούς μέχρι Φανώτας· τῆ δ' ἐπαύριον ἐπανέλαβον τὴν ἐπίθεσιν καὶ διὰ προδοσίας ἐγένοντο κύριοι, ἀλλ' οἱ εὐ-

πατρίδα. Αντίνοος καὶ Θεόδοτος ἔπεσαν ἰρωτικῶς μαχόμενοι.

60. Παραβαῖτοι φυλὴ παρὰ τῶν Λυόν, Ἀῶν καὶ Λῶν ποταμούς.

1. Ὀπῆ, Μητρόπολις καὶ ὀρμόριον ἐρείπιον ἀπὸ τὸ 1480 λείψανον ἢ κώμη Ὀστάνισα

2. Πασσαρῶν Μητρόπολις ἀπόσης τῆς Ἠπείρου, πολιτικὴ Πρωτεύουσα, ἐχούσα τὸν κλῆρον τοῦ Ἀρείου Διὸς ἢ Μαχητοῦ. εἰς ὃν ἐδίδον ὄρκους οἵτε βασιλεῖς καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῶν λαῶν, ἀπάντων τῶν ἐθνῶν τῆς Ἠπείρου, ἐθεωρεῖτο ἐπίσης ἱερὰ ὡς ἡ Δωδώνη καὶ οὐδεὶς βασιλεὺς ὄκει ἐν αὐτῇ, ἦτο Δημοκρατουμένη μέχρι τοῦ Μ. Πύρρου, ὅτε ἐγγράφη Μολυβδική καταστράφη πρώτη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων σφαγέντων τῶν ἀνδρῶν, καὶ ζωγρηθέντων τῶν γυναικοπαίδων πωληθέντων εἰς Ῥώμην· ὁ Πωγωνάτος ἀνεκκίνησεν αὐτὴν τῷ 650 μετ' ὀνομάσας Πωγωγιανὴν ἐτίμητε μὲ Ἰθρόνον Μητροπολιτικὸν διασωθέντα μέχρι τοῦ 1850. Ἡ δὲ Μητρόπολις σώζεται ἀκόμη μὲ τὸ ὄνομα Μονὴ Μολυβδοκέπαστος, περίξ δὲ τῆς Μονῆς ἐρείπια καὶ κώμη Μεσσαροῦ, ὅπερ μαρτυρεῖ Πασσαρῶν λείψανον τῆς μεγάλης πόλεως Πασσαρῶνος, περίξ δ' αὐτῆς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῶν ἐκτεταμένων ἐρειπίων σώζεται κώμη Διπαλίτσα λείψανον Σλαβικῆς πόλεως 8,000 οἰκιῶν καὶ 200 ἐκκλησιῶν κτισθείσης μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Πωγωγιανῆς ὑπὸ τῶν Σλάβων, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων καταστράφη καὶ αὕτη τῷ 1770 σὺν τῇ Μοσχοπόλει ἀντικατέστησε δ' αὐτὴν τὸ χωρίον Κακόλακος μέχρι τοῦ 1850 ἔκτοτε δὲ ἡ κωμόπολις Βοστίνα εἶνε ἤδη Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Παραβαίας Πωγωγιανῆς.

61. Χάονες αἰεὶ ἀβασιλευτοί, φυλὴ μεγάλη δημοκρατουμένη καὶ ὑπὸ στρατηγῶν διοικουμένη, ἐγένετο ἰσχυρὰ ὥστε ἀφήρπασεν ὁ στρατηγὸς τῶν Φώτιος τὴν προστασίαν τῆς Δωδώνης ἀπὸ τοῦ βασιλεῖς τῆς Θεσπρωτίας.

καί ἔκτισε πόλιν Φωτικὴν εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης του ταύτης.

1. Μητρόπολις Χαονία ἐρείπιον τὸ νῦν Χαονόκαστρον ἢ Λαχανόκαστρον.

2. Φωτικὴ, ἣν ἔκτισεν ὁ Φώτιος πλησίον τῆς πόλεως Ἑλλάς, ἐρείπιον κάτωθι τῆς κώμης Χαονόκαστρον ἐνθα πηγάζει ὁ Γόρμος ἢ Κορμός ποταμὸς τοῦ Θυσάμιδος ἢ κυριωτέρα πηγὴ γυνομένη εἰς Δολιανὰ εἰς τὸν μέγαν κορμὸν τοῦ Θυσάμιδος, ὅστις διαίρει εἰς δύο τὴν ἀρχαίαν Ἡπειρον· πολλὰ ἐρείπια ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Χαονίᾳ ὧν ἄγνωστα τὰ ὀνόματα. 3. Φυλάκη μία τῶν 4 πόλεων κυριευθεῖσα ὑπὸ Ῥωμαίων ἐρείπια ἤδη.

62. Μάρδονες φυλὴ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ὡς γειτωνικὴ τῶν «Χαόνων καὶ Παίωνων καὶ Μαρδόνων» ἀλλὰ πόλεις αὐτῆς δὲν μνημονεύονται οὔτε ἐρείπια προσδιορίζονται μέχρις οὗ δι' ἀνασκαφῶν ἀνακαλυφθῶσι καὶ ἐξ ἀκριβοθεῶσιν οἱ τόποι αὐτῶν.

63. Παίονες φυλὴ γειτωνικὴ τῶν Χαόνων καὶ σύμμαχοι, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξελληνίσθησαν καὶ οὐδαμοῦ Παίονες πλέον, ὥκουν δ' οὗτοι κατὰ τὴν ἐπιοχίαν Λιασκοβίκης.

64. Χαύνων φυλὴ μνημονευομένη ἄνευ μητροπόλεως ἐν τοῖς Χάοσι συγχωνευμένη, ὥκει δὲ κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Γορμοῦ τὸ νῦν χωρίον Τσαραπλανᾶ.

65. Μερόπων φυλὴ καὶ λαὸς τῆς ὄροσειρας Μερόπης ἢ Ἀέροπος καὶ Νεμέρτσκας Σλαβιστί, καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ Παίονες ἦλθον ἀλλ' ἐξελληνίσθησαν ἅπαντες καὶ μόνον τὰ ὀνόματα ἔμειναν.

66. Τάλλαρες φυλὴ Πελασγικὴ οἰκοῦσα τὴν νῦν ἐπαρχίαν Κοντίσσης.

1. Μητρόπολις Κνωσσὸς ἐρείπιον, ἐξ ὧν ἡ Κνώσιστα.

2. Κόνιτσα πόλις Βυζαντινὴ μετὰ τὴν κατατροφὴν τῆς Κνωσσοῦ ὑπὸ Ῥωμαίων, ἐκτίσθη ὑπὸ Κόνεως τινὸς ὅστις ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς αὐτὴν καὶ θρόνον ἐπισκόπου.

67. Παρορῆται φυλή Πελασγική ὄρεινὴ γραφομένη καὶ Ὀρειον-Ὀρρειον-Παρόριον-Ζαγόριον κατὰ Δ. Σιμιτέλον λέξις Σλαβικὴ τὸ αὐτὸ σημαίνουσα τοὺς Παρορῆτους λαοὺς ἢ τὰ ρεῖθρα καὶ τὸν ῥοὺν τῶν ὑδάτων τοῦ Ἄωου κατ' Ἀθην. Πετρίδην.

1. Ὀρειον ἐρείπιον ἢ παρὰ τὸ Ῥεύνικον, ἢ παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ Ῥογκόβου, εἰσὶ καὶ ἄλλα ἐρείπια ἀνώνυμα εἰς τὴν περιφέρειαν Ζαγορίου.

2 Κάστρον τῆς Ὠηρᾶς ἐρείπιον κατὰ τὴν κώμην Ἀρσήστα ἢ Ῥογκόβου.

68. Λυγκισταὶ ἢ Λυγκιάδες ὄρεινοὶ λαοὶ τοῦ ὄρους Λύγκου τοῦ ὑπὸ Σλάβων κληθέντος Μήτσικέλη λείψανον τῆς

1. Μητροπόλεως Λυγκιστῶν ἢ παρὰ τῷ ὄρει κώμη Λυγκιάδες, ἣτις βεβαίως τὴν ὑπαρξίν φυλῆς χωριστῆς ἐντεῦθεν τῶν Παροραίων ἀντικρὺ τῆς Ἑλλωπίας χώρας μεγάλης καὶ πλουσίας ὡς ὁ Ἡρόδοτος γράφει «ἔστι τις Ἑλλωπίη» κλπ.

69. Δρυοπίς φυλὴ διηρημένη εἰς τρεῖς ἐπαρχίας ἐν Ἠπειρῷ, οὗται εἰσὶν οἱ ὄρεινοὶ κάτοικοι τοῦ ὑπ' αὐτῶν κληθέντος ὄρους Δρύσκου.

1. Αἰγόστασις Μητρόπολις ἐρείπιον παρὰ τῇ κώμῃ Αἰγότιστα.

70 Μύλακες Δρυόπων καὶ Πρασαιβῶν γείτονες, ἢ νῦν Λάκκα Μπλακάση.

1. Μητρόπολις Αἰγίνειον ἐρείπιον εἰς τὰ χωρία Μαλακάση.

71. Πρασαιβῶν φυλὴ ὄρεινὴ ἐπὶ τοῦ Πίνδου ἐνθα οἱ Μεσοβίται.

1. Μητρόπολις Μέγαρα ἐρείπια εἰς θέσιν Ἱμπερατόρι = Ἀνάκτορα βασιλικὰ ἐνθα τὸ θέρος δροσίζωνται οἱ Μεσοβίται.

2. Βοτονὸς πόλις ἢς λείψανον ἢ κώμη Βοτονόσι.

72. Τυμφαῖοι καὶ Στυμφαῖοι λαοὶ τοῦ ὄρους Τύμφης

τοῦ Πίνδου, ὤκουν κωμηδὸν ἐν αἰς ἡ Περιβόλα, Κρανία Σαμαρίνα. Καὶ ἀφίνογτες τὰς κόρυφάς τοῦ Πίνδου καὶ τοὺς Ἄωνας=Χάονας Ἰλαοὺς, ἐρχόμεθα εἰς τοὺς παραλίους Μολοττικοὺς λαοὺς γείτονας Ὠρυκίων εἰς Ἀργυρίνων καὶ Κεραυνίων Νάπας ἀφίνοντες τὰς φύλας αἰτινες συνυπήγοντο εἰς τὴν Χαιονίαν ἐπιχράτειαν καὶ ἀρχόμεθα τῆς Μολοττικῆς.

73. Κεραύνιοι καὶ Ἀχροκεραύνιοι ὄρεινοὶ λαοὶ, φυλὴ Πελασγικὴ οἰκοῦσα τὰ ὄρη τῆς Χειμάρρας ἀπὸ τῆς γλώσσης Λατινιστὶ Λουνκέτας μέχρι τῆς Κοκαρίας=Κεφαλῆς ἀκρωτηρίου ἀντικρὺ τῆς Κερκύρας.

1. Μητρόπολις Χειμερὰ Χειμερία Χείμαιρα-Χειμάρρα ἀκμάσασα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ὡς ἀναφέρουσιν Ὅμηρος καὶ Πλίνιος ὅστις καὶ περὶ τῆς βασιλικῆς πηγῆς τῆς λόγον ποιεῖ, ἐπὶ Βυζαντινῶν ἀκμαία μεθ' ὀνόματι ἐπίσκόπου Ὀγγυμοῦ καὶ Χιμάρρας, ἐπὶ δὲ Τουρκοκρατίας προνομιοῦχος ἐπαρχία ἣτις τελευταία ἤδη ἀφαιρεῖται ὑπὸ τῶν Τούρκων τὰ λαμπρὰ προνόμια αὐτῆς εἶνε ἔδρα Διοικήσεως ἐπαρχιακῆς.

2. Πάνορμος λιμὴν καὶ πόλις 1 ὥραν ἀπὸ Χιμάρρας, ἧς οἱ κάτοικοι εἰς ἀνωμάλους καιροῦς μετηνάστευσαν εἰς τὴν Πάνορμον Σικελίας ἤδη λιμὴν ἀσφάλεστατος καὶ φρούριον μὲ ὀλίγην φρουρὰν Τούρκων.

3. Ὀλπαι ἐρείπιον ἰπρὸς τὸν ὄρειον φρούριον Κούδου Χειμάρρας.

4. Σύβοτα πόλις μνημονευομένη παρ' Ὁμήρου ἤδη ἐρείπια Σοποτός.

5. Ἐκατόμπεδον ἐρείπιον παρὰ τῇ κώμῃ Βόρσιον.

6. Δόκνα ἐρείπια παρὰ τῇ κώμῃ Λούκοβο ὄρα Σουλίου λόγου Κωνσταντινοῦ πόλεως τόμος Α' διατριβὴ Ἐθάν. Πετρίδου.

7. Κασόπη ἐρείπια παρὰ τῇ Μονῇ Κουκαμιά ἀντικρὺ τῆς Κασόπης τῆς ἐν Κερκύρῃ, ἐνθα κατέφυγον οἱ ἠπειρώται Κασοποὶ Νησιῶται γενόμενοι.

8. Πυλώροι Δε τῆς Χειμάρρας ἐρείπια σώζοντα τὸ ὄνομα εἰς τὴν κώμην Πύλλουροι.

74. Μολοττοὶ ἔθνος μέγα μεσόγειον καὶ παράλιον οὐ ἢ παραλίαν ἀπὸ Κοκαρίας ἕως τῶν ἐκβολῶν τοῦ Θυάμιδος περιέχουσα τὰς φυλάς, ἃς θὰ μνημονεύσωμεν ἀκολούθως μέχρι τοῦ Θυάμιδος ποταμοῦ εἰ Μολοττοὶ ἔθνος μέγα διεσπάρμενον εἰς τὴν Θεσπρωτίαν καὶ Ἀμβρακίαν καὶ τὴν Χαονίαν αὐτὴν μεσογείως ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως αὐτῶν,

1. Βουθρωτὸν Βοῦς-Τρωτὸς κατὰ τὸν χρῆσμον τοῦ Δωδωναίου δοθέντα τῷ Πύρρῳ Α' τῷ Νεόπτολέμῳ νὰ κτίσῃ πόλιν, ἐκεῖ ὅπου θὰ πέσῃ ὁ Βοῦς-Τρωτὸς, ὑπὸ τοῦ Βούπληγος, καὶ ἐκτίσῃ πόλιν, ἣτις ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο, ἦταν δὲ ἡ Μητρόπολις τῶν Μολοττῶν, ἐνθα ἔβαρ σίλευε ὁ Πύρρος εἶτα ὁ Μολοττὸς ὅστις ἀποθανὼν ἀτεκνὸς ἀφῆκε τὸ ὄνομα τοῦ εἰς τὴν χώραν Μολοσσίαν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν καὶ πόλιν πρὸς τὰ μεσόγεια ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν. Ὅρα Ἑλληνικὸν Πάνθεον § 63 καὶ 286.

2. Μολοσσία καὶ Μολοσσίς ἐρείπια παρὰ τῆ Καμενίτσα.

3. Ὀλπῆ ἐρείπια Δε τῆς Κοπάτσιας Βε τῆς Καμενίτσας, ὅρα Ἑλλ Πάνθεον § 63 καὶ 286.

4. Βουλωρὸς ἐρείπιον τῆς Βουτρόφου Νιβίτσης ἀντικρὺ Δελβίνου.

5. Φοινίκη ὑπὸ Φοινίκων ἀποίκων κτισθεῖσα καὶ Πρωτεύουσα ἀπάσης τῆς Ἠπείρου χρηματίσασα ὡς Πατρὶς τῶν προδότων Χάροπος καὶ Μαχατὰ φίλων τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡγεμόνων σκληρῶν κατεστράφη τῷ 668 ὑπὸ τῶν Γόθων ἀντικαταβταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δελβίνου.

6. Βαϊάκη βυζ. Μεσοπόταμον ἐρείπιον παρὰ τῆ Μονῆ τοῦ Ἁγίου Νικολαοῦ ναοῦ Βυζαντινοῦ μ' ἀρχαῖα μάρμαρα.

7. Ἐλικρανὸν ἐρείπιον ἀντικρὺ παρὰ τῆ κώμῃ Κρανιά.

8. Λυκίη έρείπια παρὰ τῆ κώμη Λυκούρσιον δρα δια-
τριβὴν Ἀθ. Πετρίδου περιοδικὸν Παρνασσὸς τόμ. Ζ'.

9. Πηλλὰς έρείπια Δς τοῦ Ἀγχυσμῶ.

10. Ἀγχυσμὸς ἢ Ὀγχυσμὸς έρείπια παρὰ τῷ λιμένι.

11. Ποσειδῖον ἀποικία Ὀδυσσεῶς, ἐξ Ἰθάκης παρὰ-
λιον έρείπιον.

12. Βερενίκη έρείπιον, εἰς τὴν Μονὴν Ἀγίου Γεωρ-
γίου εἰς τὸ Δέμα.

13. Δίβρη έρείπιον ἀντικρυ ταύτης πλησίον τῆς κώμης
Καινούργιον νεοχώριον.

14. Γέρμα έρείπιον μεταξύ Δερμίσση καὶ Γέρμας.

15. Δρυοβία-Δρῦς-Δρυόβιος-Δρυοβικνοὶ-Δρόβιανη έρεί-
πια τοῦ Πυραμοειδοῦς συστήματος εἰς τὰ παλαιὰ κτί-
σματα παρὰ τῷ Καστρῷ, Ῥωμ. έρείπιον.

16. Κρανῶν-Κρανᾶ-Κράνα καὶ Κραᾶ βυζ. Κρήνη νῦν
κώμη Κραᾶ διασώζουσα ναὸν χριστιανικὸν ἀρχαιότατον καὶ
πολλοῦ λόγου ἄξιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

17. Ὠρειον καὶ κάστρον τῆς Ὠρηᾶς τὸ αἰίδιμον καὶ
τραγωδιστὸν, έρείπιον κατὰ τὴν Δρόπυλιν κατὰ Ἀθαν.
Πετροῖδην εἰς Φραστανῆ, κατ' Ἀραβαντικὸν εἰς Ἀρ-σίσα
τοῦ Ζαγορίου καὶ κατ' Ἀντώνιον Γαζῆν εἰς τοὺς Ἀγίους
έρείπια πλησίον τῶν Δολιανῶν, ἀσυμφωνοῦσιν οἱ συγ-
γραφεῖς γράφοντες καὶ μεσογείους Μολόσσους.

18. Ἡ Τεχυίων. 19 ἡ Φυλάκη. 20 ἡ Πασσαρῶν καὶ
21 τὸ Ὠρειον 4 Μολοττικᾶς πόλεις γραφομένας ἀπὸ τοὺς
Λατίνους συγγραφεῖς, ὡς πρῶται αὐταὶ κυριευθεῖσαι
ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Τοῖς Μολοσσοῖς πρὸς τούτοις ἀπο-
δίδονται καὶ αἱ πόλεις τῆς Ἀμβρακίας ἀφοῦ ὁ μέγας
Πύρρος μισθάρχης γενόμενος Ἠπειροῦ καὶ Μακεδονίας,

Παντα τὸν Ἀντιγόνου καθελὼν στρατὸν,
Ἔστησε τὸν θρόνον του εἰς Ἀμβρακίαν, ἣν ἐκό-
σμησεν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην Ἠπειρώτιδα πόλιν, διχῶς
ν' ἀφήσῃ ὅμως καὶ τὰς εὐλιμένους πολεὺς Βουτρωτοῦ καὶ
Ὠρυκίας ἃς ἐπίσης εἶχεν ὡς Πρωτεύουσας τρεῖς ὄχι

μίαν και ἐν αἷς διετῆρει ἐπίσης στρατοὺς και στόλους τρεῖς ἐν τοῖς λιμέσιν αὐτῶν, πάντες δ' οἱ Ἑπειῶται Μολοσσοὶ ἐκαλοῦντο.

75. Δρύοπες Μολοττῶν γείτονες Ἀς τῶν Ἀργυρίνων Μς τῶν Πελασγῶν Δς τῶν Λυκουρητῶν, ὄκουν τὴν πόλιν.

1. Δρῦν Μητρόπολιν πλουσίαν και ἐνδοξον ἐπὶ Ἑλλήνων και Ῥωμαίων ὑφ' ὧν προσετέθη τὸ πόλις και ὠνομάσθη Δρυϊνούπολις μὲ θρόνον ἐπισκόπου σωζόμενον, ἀν και ἡ Δρῦς κατεστράφη ὑπὸ τῶν Γότθων τῷ 558, ὅτε οἱ κάτοικοι αὐτῆς διεσπάρησαν κωμηδὸν, κατὰ Στεφ. τὸν Βυζάντιον, κατὰ συνοικίας και ἀπετέλεσαν τὰς ἐνῶν 26 κώμας τὰς καλουμένας Δρόπολιν. Ὁ θρόνος μετετέθη εἰς τὴν τειχισμένην πόλιν Ἐπισκοπὴν κτισθεῖσαν ὑπὸ Κωνσταντίνου Πωγωνάτου και καταστραφείσαν τῷ 1140 ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, σώζεται ὁ ἐπισκοπικὸς ναὸς Μοναστήριον, εἶτα ὁ θρόνος μετετέθη εἰς Γαρδικίην ἐπὶ 300 ἔτη ὕθεν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Ἀργυροκάστρου Γκιώνης μετέφερεν αὐτὸν εἰς τὴν ἔδραν τῆς ἡγεμονίας τοῦ Ἀργυρίνου Πυρόκαστρον-Κάστρα Πύρρου και Ἀργυρόκαστρον ἤδη λεγόμενον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀπὸ τοῦ 1400· διατηρηθείσης τῆς ἡγεμονίας ταύτης ἀρκετὰ ἔτη ὕστερον· ἔκτοτε ὁ θρόνος μένει εἰς Ἀργυρόκαστρον ἔτη 487 ἀσάλευτος, τῷ 1835 ἐκηρύχθη Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως Δελβίνου και Χειμάρρας. . . .

76. Λυκουρηται φυλὴ δίγλωσσος κατὰ Θουκυδίδην λαλοῦσα τὴν Ἑλληνικὴν και Ἀλβανικὴν οἰκοῦσα τὰς κώμας Τεργιαχάταις και Λυούκαρη μεταξὺ Γοραντσῆς και Φραστανῆς.

77. Πελασγοὶ και Πελασγόνιοι τὸ ὄρος Πελακὸν και Πελασγικὸν οἰκοῦντες ἀντικρὺ τῶν Δρυόπων, ἔχοντες μητρόπολιν.

1. Τὰ εἰρεῖπια τῆς ἐπισκοπῆς ἀγνώστου ἀρχαίας πόλεως ἴσως ἡ Τεκμίων ἔκειτο αὐτόσε.

2. Ἀρήνη εἰρεῖπια ἐπίσημα παρὰ τῆς κώμης Ἀρήνηστα.

3. Ὀμφάλιον Ἡπείρου ἐρείπιον παρὰ τῆ νῦν κώμη Δελ-
βινάκιον.

78. Τομούροι οἱ κάτοικοι τοῦ Τομάρου ὄρους, τοῦς μό-
νος ὁ Ὀμηρος ἀγαφέρει.

79. Κουρήτες ἄσφικον τὴν νῦν Δάκκαν Τσαβίδη ἐν τῇ
σώζεται.

1. Μητρόπολις Δημόκουρη = Δῆμος Κουρήτων ἐρείπιον
καὶ παρὰ τὰ ἐρείπια κώμη 100 οἰκων μαρτύριον τῆς πό-
λεως ἐρημωθῆσης, πότε; ἄγνωστον.

80. Σελλοὶ 1 ἔθνος ἀπὸ τὰ ἱερὰ παρὰ τὴν Δωδώνην.

1. Μητρόπολις Σελλᾶ ἐρείπια παρὰ τῇ κώμη Σελειό.
Περὶ ὧν ὁ Ὀμηρος ψάλλει Ζεῦ Δωδωνάϊε Πελασγικῆ, σοὶ
ναίουσιν ὑποφῆται Ἕλλοι, Σελλοί, Ἐλλωπες Δωνετινοί,
Τομούροι, χαμαικεῖται, χαμειεῦναι, ἀνιπτόποδες κλπ. κλπ.

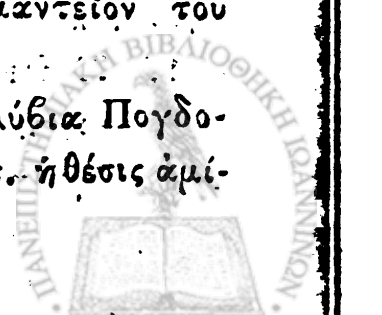
81. Ἕλλοι 2 ἔθνος ἱερῶ πλησίον τοῦ μαντείου.

2. Ἕλλᾶ Μητρόπολις αὐτῶν ἤδη ἐρείπιον πλησίον τῆς
Μονῆς Βελλᾶς.

82 Ἐλλώπες 3 ἔθνος Ἐλλωπία ἡ χώρα, ἀπὸ τὰ πολλὰ
Ἕλλη λαοῦσιν τὸνομα ἦτε χώρα καὶ ἡ πόλις ἦτις ἐπνί-
γη ἅμα τὰ ἔλει ἐνωθέντα ἐσχημάτισαν τὴν λίμνην τῶν
Ἰωαννίγων.

83. Δωνετινοὶ 4 Δωδωναῖοι κάτοικοι τῆς Δωδωναίας
ἢ Δωδωνίης περὶ τὰ Δελιανὰ καὶ τὸν κάμπον Βορώνης
ὅπερ προδίδει πεδίον τῆς Δωδώνης, ἐνθα ἡ Διόνη Πηγὴ
καὶ ὁ Δώδων ποταμὸς τῆς Πογδόριανης καὶ Μόσσιορης
χυνόμενος εἰς τὸν Θύαμιν, ὅστις ἐξ αὐτοῦ καὶ Δώδων
καλεῖτε παρὰ τινῶν συγγραφέων τὰ πελασγικὰ τεῖχη
τῆς Μονῆς τοῦ Σωζίνου ἢ Σώζοντος, μετονομασθεῖσα
τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὸ διαχέιμερον καὶ ἄποπτον τοῦ
λόφου, οἱ Ξενῶνες τῶν Παραστατῶν προσκυνητῶν, τὰ
πάντα μαρτυροῦσιν ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο τὸ μαντεῖον τοῦ
Δωδωναίου Διὸς ἢ δὲ ἄλλοτε πρὶν τὸν Ἰωάννην.

1. Μητρόπολις Δωδώνη ἐρείπια εἰς καλύβια Πογδο-
ριανίτικα ἐνθα ἡ Διόνη πηγὴ καὶ ὁ Δώδων π. ἠθέσις ἀμί-

μητος και μοναδική εις Λτήν οικουμένην προσκύνημα
θρησκευτικόν της ειδωλολάτρου οικουμένης, ή τοποθεσία
αυτή κατά την γνώμην του κριτικωτάτου Δ. Σιμιτέλου
φαίνεται αφιλονίκητος έχουσα πάντα τὰ ὑπὸ τῶν συγ-
γραφέων ἀναφερόμενα μαρτύρια, τὰ ὅποια οὐδεμία ἄλλη
τοποθεσία τῆς Ἡπείρου ἔχει νὰ δείξῃ και ὁ Ἄθ. Πε-
τριδης κριτικὰς μελέτας γράψας ἐναντίον τῆς γνώμης
Σιμιτέλου, Πάλλη και Ἀραβαντινοῦ ἐπὶ τέλος συνεφώ-
νησε πληρέστατα μελετήσας ἐπιτοπίως τὸ ἔδαφος. Αἱ
δὲ ἀνσκαφαὶ τῆς πόλεως Δραμεσοῦντος οὐδένα Ἕλληνα
ἐπεισαν ἢ τινὰς ἐπιτολαίους ξένους συγγραφεῖς μηδό-
λως ἐπίσκεφθέντας οὐδὲ μελετήσαντας τὸ Ἡπειρωτικὸν
ἔδαφος.

84. Πλάριοι ἔθνος μέχρις ὀνόματος μόνον γνωστὸν
ὑπὸ Μολοττοῦς ὧκει κωμηδὸν κατὰ τὰ Κούρεντα ἴσως. . .

85. Ἀφείδαντες ἔθνος ὑπὸ Μολοττοῦς ἴσως τὰ Κα-
σανόχωρα ὧκουν κωμηδὸν ὡς τὰ λαίπαρα ἢ ἄλλοι κωμηδὸν

86. Αὐταφειάταις φυλὴ μνημονευομένη φιλονικουμένης
διαμενῆς.

1. Τράμπουα εἰρείπια παρὰ τῇ Μονῇ τῆς Παληουρῆς.

2. Βουλωροὶ εἰρείπια παρὰ τῇ κώμῃ Γλούστα.

3. Βούνειμα βυζι, Γραϊκοσούνιστα εἰρείπια παρὰ τῇ νῦν
Γραϊτσούνιστα.

87. Γενουβαῖοι ἐπίσης μέχρις ὀνόματος μόνον γνωστοί.

1. Γόμποι πόλις αὐτῶν εἰρείπια τὰ μεταξὺ Μούρσιων
και Κονισπόλεως.

88. Ὑπαιλόχοιοι περὶ ὧν φρονῶ ὅτι ὧκουν τὰ παρόλιας
Ἄνω Ἀετὸν και Κάτω Ἀετὸν και τὰ μεσόγεια χώρα
Καισαράτας ἐνθα εἰρείπια ἀξεοθέατα Ἑλληνικὰ και Ῥώ-
μαϊκὰ ἐνεπίγραφα ἐξ ὧν οὐδὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξηγήσω
ὄνομα φυλῆς ἢ πόλεως· οἱ Τοῦρκοι ἐκάλῃσαν τὸν τόπον
Μαχαλαδες = συνοικίας καθ' ἡτο θερινὴ κατοικία τῶν
πλουσίων κατοίκων τοῦ Δελβίνου ὅτε εἶχεν ἐξήκοντα
χιλιάδας κατοίκων τῶν 1700· ἔχτοτε ὁμῶς ἀφοῦ ὁ Ἄθ-

δουλά πασᾶς κτεστρεψε τὸ Δέλθινον καὶ τὸ ἐταπεινώ-
σεν εἰς 5.000 ψυχῶν, οἱ Μαχαλάδες ἐντελῶς ἠρημώθη-
σαν, κυπάρησος μεγάλη ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων προκαλεῖ
τὸν θρῆνον τοῦ διαβάτου.

89. Κεστρήνοι ἀπὸ Κεστρήνου ἀρχηγοῦ Μολοττοῦ κτι-
σαντος τὴν 1 μητρόπολιν Κεστρήνην ἧς τὰ ἐρείπια εἰς
τὰς ἔχθας τοῦ Θυάμιδος Καλαμα ἀντικρυ τῆς Μονῆς
Ῥαγίου ἐπὶ Βυζαντινῶν Βαγενετία κληθεῖσα καὶ νῦν
Παληοβενετικᾶ διχρέεται ἀπὸ τὸν ποτ. Κεστρήνον νῦν
Φιλιατινὸν κατὰ Θουκυδιδην «Ῥεῖ δε καὶ Θύαμις ὅς ἀφο-
ρίζει τοὺς Θεσπρωτοὺς ἀπὸ τοὺς Κεστρήνους».

2. Φιλλιᾶται πόλισμα ἐπὶ ἐρειπίων κατὰ λάθος ὁ κ.
Δ. Σιμιτέλος τὸ ἔγραψεν Ἴλιον, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ
ἢ λέξις Ἴλιον πόλις Ἠπείρου.

3. Βρυάνιον ἐρείπιον ἀγνώστου τοποθεσίας.

4. Βαστίκ ἐρείπια παρὰ τῆ κώμῃ Σαϊάδα κατ' Ἀρα-
βαντινὸν καὶ Πετρίδην.

5. Φίλιπποι ἐρείπια παρὰ τῆ κώμῃ Σκουπίτσα.

6. Εὐροια ἐρείπια παρὰ τῆ κώμῃ Βρύνα, ἔδρα ἐπι-
σκόπου μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βουθρωτοῦ, οὐ πλη-
σίον κεῖται καὶ ἡ

7. Σωρεία ἐρείπιον παρὰ τῆ Μονῆ τῆς Σορωνιάς.

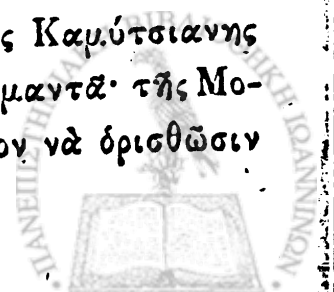
8, Μαιανδρία ἐρείπιον παρὰ τῆ κώμῃ Ἅγιος Ἀνδρέας
πλησίον τῆς Δίβρης.

9. Ἡράκλεια ἐρείπια ἐπίσημα ἄτινα ἐπὶ Σλάβων Τσαρ-
κοβίστα=Βασιλικὴ πόλις ἐπωνομάσθη καὶ αὐθις ἐρεί-
πια ὑπὸ Τούρκων καὶ νῦν κώμῃ ταπεινῆ.

10. Φυζάντιον ἐρείπιον πλησίον τῆς Μονῆς Θεολόγου
εἰς θέσιν Τσέρος.

11. Ἐλαιοῦς ἐρείπιον παρὰ τῆ κώμῃ Λιᾶ τῆς Ῥίζης
πλησίον εἰς Λιδίσδα.

12. Μυλία ἐρείπια πλησίον τῆς Μονῆς Καρυύτσιανης
πόλεως Βυζαντινῆς πλησίον τῆς κώμης Σαμαντᾶ τῆς Μο-
λοσσίας καὶ Κεστρηνίας τὰ ὄρια ἀδύνατον νὰ ὀρισθῶσιν

διότι ἦτον ἀνέκαθεν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ βασιλεῖον μέχρι Πύρου τοῦ μεγάλου ὅστις ἤνωσεν ὅλα τὰ ἔθνη εἰς ἓν.

90. Θεσπρωτοί, φυλὴ μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ βασιλευμένη ἀπὸ Ἡρακλείδας, κεῖται μεταξὺ Θούριδος καὶ Ἀχέροντος, περιελάμβανεν ὅλην τὴν νῦν ἐπαρχίαν Παραμυθίας, ἀπασαν τὴν Τσαρκοβίτσαν καὶ μέρος τῶν Κουρέντων, τὴν Ἐλαιάτιδα, Δρυοπίαν, Κασωπαίαν, καὶ μεσογείως τὴν Δωδωναίαν.

1. Πανδοσία μητρόπολις ἐρείπιον παρὰ τῆ κώμῃ Καρβουνάρα.

2. Ἐλάτρεια ἐρείπια ἀξιόλογα παρὰ τῆ κώμῃ Καστρί.

3. Βατῖαι, ἐρείπια παρὰ τῆ κώμῃ Μπιζερὲ καὶ τῷ μετοχίῳ τοῦ Σινᾶ Ἅγιος Ἰωάννης.

4. Ἐφυρχ, Κύχυρος καὶ Γλυκὺ ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης.

5. Παναὸς ἐρείπιον ἐπὶ τῆς πόλεως Μαργαρίτη.

6. Γιτάνη καὶ Κυτάνη ἐρείπια παρὰ τῆ κώμῃ Μαζαράκιον.

7. Εὐρυμεναὶ ἐρείπια ἐνθα ὁ Ἀραβαντινὸς τοποθετεῖ τὴν Εὐροίαν ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὴν θέσιν Ἑβραϊκὰ μνηματα ἴσως Εὐρημένικα διότι ἡ κώμῃ Βρενηκο εἶνε μάρτύριον Εὐρυμενῶν καὶ ὄχι Εὐροίας.

8. Ἀρίλλας φρούριον ἀντικρυ τῆς Λευκίμης Κερκύρας ἐρείπιον πλησίον τῆς κώμης Ἀρπίσης.

9. Σύβοτα πόλισμα ἀντικρυ τῶν Συβότων νήσων πλησίον τοῦ Χειμερίου ἀκρωτηρίου, ἐρείπιον ἤδη, Ὀρμος Μοῦρτος.

10. Φωτικὴ Θεσπρωτικὴ ἐρείπιον πλησίον τῆς νῦν πόλεως.

11. Παραμυθίας, Ἅγιος Δονάτος Βυζαντινῶν, Ἀηδονία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θρόνος τοῦ βασιλέως Ἀηδονέως καὶ Γυρυώνη τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπὶ Ἡρακλέους.

91. Λέλεγες φυλὴ πελασγικὴ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἱπείρον διεσπαρμένη κωμηδόν.

92. Ἐλινοὶ ἔθνος Θεσπρωτικὸν καὶ Ἐλινοὶ καὶ μετὰ τὸ αἰολικὸν Βέλινοι, ὧν λείψανον ἡ κώμῃ Βέλιανη.

(ἩΠΕΙΡΩΤ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ', τευχ. Γ') 14

1. Μητρόπολις Ἐλενη Αἰολικὴ Βέλιανη, ἐρείπια ἄξια θαυμασμοῦ 2 ὥρας Ἀς τῆς Παραμυθίας ἔθεν οἱ Βελιανῖται Παξῶν καὶ Κερκύρας.

93. Ἐλκιάται φυλὴ Πελασγικὴ Ἀς τῶν Θεσπρωτῶν οἱ συνεμάχει οἰκοῦσα τὴν παραλίαν Ἐλαιάτιδα νῦν ἐπαρχίαν τῆς Πάργας.

1. Μητρόπολις Ἐλαία, ἐρείπια ἄξια θαυμασμοῦ ὑφ' ὄλου τοῦ κόσμου ἤκμασεν ἡ πόλις καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων καὶ Βυζαντινῶν μὲ θρόνον ἐπισκόπου Ἐλαίας καὶ Πάργας, νῦν κώμη ταπεινὴ Καστροὶ καὶ Ἐρημόκαστρον παράλιον μεταξὺ Φανηρίου καὶ Πάργας.

2. Τωρώνη ἐρείπια καλούμενα νῦν Παληο Πάργα.

3. Ὑπαργος-Πάργος Πάργα ἢ Ἡρώϊς κατὰ τοῦ Ἀλῆ.

4. Ἀλυγεία Ἀλαγιά-Ἀγιά, κώμη ἀκμαία σώζεται εἰς μαρτύριον τῆς ἀρχαίας πόλεως.

5. Δράπανον ἐρείπια 1 ὥραν Ἀς τῶν ἐκβολῶν Θυάμιδος ἄτινα οὐδεὶς ἐσημείωσε.

6 Ἄσσοι μετόγειον ἐρείπιον, ἀπώκησαν εἰς Ἄσσον Κεφαλληνίας οἱ κάτοικοί του.

7. Ἀγριλλας φρούριον, Βυζαντινὸν. Θωμόκαστρον καὶ νῦν ἐρημόκαστρον 1 ὥραν ἀπὸ Ἀγιά.

8. Χειμέριον ἐρείπιον μεταξὺ τῶν χωρίων Βόλια καὶ Νίτσα· τοὺς Χειμερίους τούτους τοὺς Θεσπρωτοὺς πολλοὶ ἐσύγχυσαν μὲ τοὺς Χιμαραίους τοὺς Μολοττοὺς ἢ Ἀκροκερκυνίους.

94. Δρύσπει οἱ Ἐφυρχῖοι Ἀς τῶν Ἐλαιατῶν Ἀς τῶν Κασσῶν.

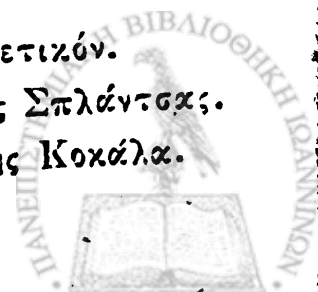
1. Μητρόπολις αὐτῶν Ἐφυρα ἐρείπιον εἰς τὸν λιμένα Ἁγίου Ἰωάννης.

2. Ἀλμῆνη-ἄλιμενη, Ῥηνιάσα = Ἀρμώδης Βυζ. Φανῆρι Ἀλβανιστὶ Φράρι.

3. Βουχαίτιον ἐρείπιον μὲ πύργον βενετικόν.

4. Βρυβία ἐρείπιον πλησίον τῆς κώμης Σπλάντσας.

5. Βρυτίνα ἐρείπιον πλησίον τῆς κώμης Κοκάλα.

6. Ἐλάτρεια ἐρείπιον πλησίον τῆς κώμης Ἐλήθρα.

95. Κασσωπαῖοι Ἀς τῶν Δρυόπων Δς τῶν Κελαίθων ὄκουν τὴν μεταξὺ Ἀλκόλα καὶ Ὠρουροῦ ποτ. παραλίαν καὶ τὴν μεσογαίαν ὄλον τὸ Κασώπαιον ὄρος Ὀλύτσικα.

1. Μητρόπολις Κασσώπη ἐρείπιον παρὰ τῆ κώμῃ Καστροσυκιά, ἣν ἀντικατέστησεν ἡ Βυζαντινὴ πόλις.

2. Κοζύλη, ἐρείπιον, ἡ: ὁ ἐπισκοπικὸς ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων εἶνε μονὴ ἐν ἣ συνέρχωνται 5 χιλ. προσκυνητῶν ἀφιερῶντες ὑπὲρ τὰ χίλια τάλληρα.

3. Ὠρωπὸς ἐρείπιον παληωροπὸς καλούμενον.

4. Κραχναι ἐρείπια εἰς τὴν κώμην Κραχνιά τῆς Λάκκας Σουλίου.

5. Δράμεσσος ἐρείπιον καὶ κώμη ἀνασκαφεῖσα ὑπὸ τοῦ γάλλου μηχανικοῦ Μείνικ ὅστις τὰς ἀρχαιότητας ἔδωκεν ὡς Δωδωναίας τῷ Καραπάνῳ.

96. Κέλαιοι φυλὴ μικρὰ παρὰ τὸν Κόμαρον λιμένα πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλκόλα.

1. Νικόπολις Ῥωμ. μητρόπολις ὅλης τῆς Ἠπείρου.

2. Ἀκτιὰς κώμη Ὀμηρικὴ ἐφ' ἧς ἐκτισται ἡ

3. Πρέβεζα ὑπὸ τῶν Βενετῶν τὸ 1390.

97. Ἀμβρακιῶται, οὗς καὶ Μολοσσούς καλοῦσιν ἐπειδὴ ὁ μέγας Πύρρος ἔφερεν ἐδῶ τὸν θρόνον τῶν Μολοσσῶν βασιλέων ὅλης τῆς Ἠπείρου ἦσαν ἀποικοὶ Κορινθίων καὶ Ἀθηναίων κατὰ Θουκυδίδην.

1. Ἀμβρακία μητρόπολις αὐτῶν ἐπὶ ἐρειπίων Ἐφύρας τὸ νῦν ἐρείπιον Φειδόκαστρον, ἐντὸς τῆς Θαλάσσης ἀντικρυ τῆς Κόπραϊνας, πνιγεῖσα ἐπὶ Βυζαντινῶν.

2. Ἀμβρακος λιμὴν καὶ πόλις ἐρείπιον Σπλαγόρας.

3. Κορώνεια ἐρείπιον ἐπὶ γερσονήσου Κορακονησίας.

4. Χαρχῶραι παρὰ τὸν Χαρχῶρον ἢ Ὠρουρὸν Λοῦρον.

5. Ῥωγαὶ βυζ. με θρόνον ἐπισκόπου νῦν Μονή.

6. Ἄρνια-Ἄρσα-Ἄρτα ἢ νέα Ἄρτα πρὸς διὰ ρισιν τῆς παλαιᾶς Ἄρτας τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους.

98. Δεξαμενοὶ φυλὴ γείτων πρὸς τῆ Ἀθρακνία.

1. Μητρόπολις Δεξαμεναί έρείπιον παρὰ τῆ κώμη Βουργαρέλη.

99. Αἰθίκες Βς τῶν Ἀμβρακιωτῶν καὶ Ἀθαμάνων.

1. Μητρόπολις Χαλκίς ἢ νῦν κώμη Χαλίκι.

100. Αἰθιοπες καὶ Ἐθιοπία πόλις καὶ ἐπαρχία.

101. Δόλοπες καὶ Δολοπία παρὰ τὰ Ἄγραφα.

102. Ἀθαμάνες φυλὴ βασιλευμένη ὧν βασιλεὺς Ἀμύνανδρος γνωστὸς ἐκ τοῦ Θουκυδίδου μὴ ἢ

1. Μητρόπολις Ἀρχιθεα έρείπιον Βς τῆς Γεφύρας τοῦ Κόρακος ἐπὶ τοῦ Ἀγελώου ποτ.

2. Ἀθήναιον έρείπιον μεταξὺ Ῥαψίπτας καὶ Νισίστα.

3. Ἄκανθος έρείπιον Ας τῶν Καλαρυτῶν νῦν Ἄβατο.

4. Ἰτώνη έρείπιον πλησίον τῆς κώμης Βιτώνης.

5. Θεοδωρία έρείπια φρουρίου παρὰ τῆ ὁμονύμῃ κώμῃ.

103. Ἀρκτάνες ἴσως οἱ νῦν Εὐρυτάνες.

1. Οἰγαλία μητρόπολις αὐτῶν έρείπιον νῦν.

2. Καρπενήσιον πρωτεύουσα ἐπαρχίας.

3. Ἰδομένη έρείπιον παρὰ τῆ κώμῃ Ἐμπεσός.

104. Αἰγισταῖοι=αἰγοτροφεῖς Αἰγόστασις=Γότισται.

105. Ἀμφιλόχοιο ἀποικία Ἀργείων γνωστῆς τοποθεσίας.

1. Ἄργος Ἀμφιλοχικὸν έρείπιον πλησίον τοῦ Κραβασαρά.

2. Νέξ Ἀμβρακία, ἀποικία Ἀμβρακιωτῶν, έρείπιον πλησίον τοῦ Κραβασαρά ἐξ οὗ ὁ δῆμος Ἀμβρακίς γράφεται ἐν ᾧ ἢ πόλις γράφεται Ἄργος Ἀμφιλοχικὸν τὰ δύο ὀνόματα ἐσώθησαν εἰς τὴν νῦν Πρωτεύουσαν Βάλτου Κραβασαρά.

3. Ἐχίνος φρούριον έρείπιον πλησίον τῆς Κατούνας.

4. Ὀλπαι έρείπια μεταξὺ Ἀννίνου καὶ Κομποτίου.

5. Καλυδῶν έρείπιον πλησίον τῆς λίμνης Ὀζερῶ.

6. Στράτος έρείπια πλησίον τῆς κώμης Λεπενῶ.

7. Λιμναία έρείπια παρὰ τῷ λιμένι Λευτράκι, πλησίον τῆς Κατούνης.

8. Ἄλυζία ἐρείπιον εἰς τὴν θέσιν Ἄγκ. Ἡλίας, θάλασσα.

106. Ἀκαρνᾶνες ἐν μέσῳ τῆς χώρας ἐλητίς· ἔδωκε τὸ ὄνομά της καθόλην τὴν μεταξὺ Ἀχελώου καὶ θαλάσσης χώραν.

1. Ἀχελωῖς μητρόπολις Βυζ. Ἀχελόκαστρον καὶ Ἀγ. γελόκαστρον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχελώου ἐρείπιον παρ' ἧς ὁ Δῆμος Ἀχελωῖτιδος.

2. Ἀρσινόη ἐρείπια πλησίον τοῦ Ἀχελώου καὶ ταῦτα.

3. Πάλαιρος ἐρείπια.

4. Ἄλυζία ἐρείπια.

5. Τραχεῖα ἐρείπιον κατὰ τὴν κώμην Δραγαμέστοι.

107. Δεξάριοι Μς τῶν Ἀκαρνάνων, φυλὴ πᾶραλία καὶ μεσογεία.

1. Οἰνειᾶδαι μητρόπολις αὐτῶν ἐρείπιον πλησίον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀποτυχῆς Βυζ. πόλεως καὶ νῦν κώμης.

108. Τηλεβύες εἰς τὰς ἀκτὰς ἀντικρυ Λευκάδος.

1. Νηρικὸν ἐρείπιον καὶ κρύα βρύσι πλησίον τῆς πόλεως Λευκάδος.

2. Λευκά. μητρόπολις ὕλης τῆς Ἀκαρνάνικας πρὶν τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ.

3. Αἰγίλιψ ἐρείπιον φρουρίου καὶ πόλεως Αἰγίλιπος.

4. Κορκύλια ἐρείπιον εἰς τὴν θέσιν Περρατία εἰς τὸ κτῆμα τοῦ Γρίβα.

5. Ἐξανθία ἐρείπιον εἰς κώμην Βασιλικὴ τῆς νήσου.

109 Ἀνακτόριοι πρᾶλιοι ἀντικρυ Ἀμβρακίας μένουσιν ἐρείπια.

1. Μητρόπολις Ἀνακτόριον ἐρείπιον πλησίον της.

2. Μητρόπολις Βονίτσα Βυζαντινὴ μετ' ἐπίσκοπον.

2. Ἄκτιον ἐρείπιον ἀντικρυ τῆς Πρεβέζης φρούριον Ἅγιος Γεώργιος.

4. Σώλιον φρούριον πλησίον τοῦ Μύτικος ὅπερ τινὲς συγχίζουσι μετ' τὸ Σούλιον.

Ὁ Klinton εἰς τὸ Jasli Hellinici ἀριθμεῖ 147 φυλάς οἰκίσσας τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεάν εἰς ταύτας.

προσθετέον καὶ τὰς Ἑπειρωτικὰς Πελασγικὰς 6 ἔτι δὲ καὶ τὰς Μακεδονικὰς ἃς ἠριθμήσαμεν 36 προσθετέον ἤδη καὶ τὰς Καρικὰς καὶ μὴ Καρικὰς 4 ἔτι τὰς Πελασγικὰς τῆς Ἑπέρου. ἔχουμεν τὰ ὀνόματα σχεδὸν τριακοσίων φυλῶν οἰκουσῶν τὴν Πελοπόννητον, Στερεάν, Ἑπειρον καὶ Μακεδονίαν, αἵτινες ὅλοι ὁμοῦ εἰσὶ γνωσταὶ σήμερον μὲ δὺ ὀνόματα Ἑλληνας καὶ Ἀλβανοί. Καὶ οἱ μὲν Ἑλληνας μίαν λαλοῦσι διάλεκτον, οἱ δ' Ἀλβανοὶ 4 ἔχουσι διαλεκτικὰς διαφορὰς γλώσσης καὶ χαρακτῆρων οἷον,

1. Οἱ Θυάμιδες=Τσιάμιδες διακρίνονται ὡς ὑπερήφανοι, θρησκομανεῖς ὥστε προσκυνοῦν ὅπου εὐρεθῶν εἰς τοὺς δρόμους τὸ μεσημέρη, τὸ κεντὶ=δειλινόν, σταματοῦν βγάλειν ταῖς φλοκχταῖς των στῶννον κατὰ γῆς καὶ πίπτου τὰ προὔμυτα καὶ προσκυνοῦν νὰ μὴ κολασθῶν εἶνε ἔμπροσθε μᾶλλον ἢ χειρόνακτες ὡς οἱ λοιποὶ Ἀλβανοὶ τῆς Ἑπέρου καὶ Ἑλλάδος, εἰσὶν ἐξυπνοὶ τολμηροὶ, ἀπεφασιστικοὶ, ἀνδρείοι, ὑποπτοὶ ἄπιστοι, ἐπιβουλοὶ, περιπυτοῦν ὅλην τὴν νύκτα, ἀλλ' ἐνοπλοὶ καὶ τὴν ἡμέραν, διότι ἔχουσι τὸ μανιάτικον ἔθιμον ὡς καὶ ὅλοι οἱ Ἀκαρνανεὶς νὰ δουλοφονοῦν καὶ νὰ δουλοφονῶνται διὸ καὶ φοβοῦνται οἰκοῦσιν ἤδη τὰς ὄχθας τοῦ Θυάμιδος Καλαμᾶ ὑπερ τὰς 50,000 ψυχας.

2. Οἱ Λαπιθαὶ Λαπιδες πληθ. Οἱ γιλ. ψυχῶν οἰκοῦντες νῦν τὴν ἄλλοτε ἐπίσημον γῶραν τῶν Μυλοττῶν, μεταξὺ Δρυόπων, Ἰργυρινῶν, Κερκυνίων, Κιμερίων, Ἀβάντων, Ὠρυκίων, Βουλινίων Ἰραχασίων καὶ λοιπῶν Πελασγικῶν φυλῶν, ἀπερρόφησαν μᾶλλον τοὺς Ἑλληνας ἀντὶ νὰ ἐξελληνισθῶσιν οὗτοι, αἵτινες ἐπίσης εἰσὶν ἐξυπνοὶ καὶ γενναῖοι ὀλιγώτερον τῶν Θυαμιδῶν ὡς νυκτομάχοι καὶ περισσότερον ὡς μαχηταὶ τῆς ἡμέρας, ὀλιγώτερον ἐμπορικῆ ἐπιχειρηματικῆ καὶ περισσότερο στρατηγικοὶ καὶ ἐφευρετικώτεροι καὶ πυνηρότεροι καὶ πικνουργότεροι τῶν λοιπῶν φυλῶν, ὅχι ὅμως ἀνδρείότεροι

τῶν Τόσκιδῶν οὔτε ὀρμητικώτεροι τῶν Γκέγκιδῶν οὔτε ἀναιδέστεροι· ἐπεὶ δὴ οἱ Γκέγκιδες κλίνουσι μᾶλλον εἰς τὴν κτηνωδίαν ἢ εἰς τὴν εὐγένειαν· οἱ Λιάπιδες ἔχουν εὐγένειαν ἠθῶν πίστιν = μπέσα καὶ ἔρτσι = ἐντροπήν ἣτις ἴσως εἶνε ἡ μεγίστη ἀρετὴ αὐτῶν.

3. Οἱ Τόσκιδες τῆς Τοσ Καρίας, ὑπεράνω Ὀρυκίας κατὰ τὸν Σκύλακα, εἰσὶν εὐγενέστεροι, ἐντιμότεροι, ἀνδρειότεροι καὶ γενναϊότεροι τῶν Λιάπιδων, κλίνουσιν εἰς τὴν ὑπερηράνειαν ὡς οἱ Θυάμιδες, ἀλλ' εἶναι εἰλικρινέστεροι καὶ μισοῦσι τὴν δολοφονίαν προτιμῶσι τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν ἢ τὴν ἀπατηλὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν ζωπλοσίην.

Εἶναι τολμηρότεροι τῶν Λιάπιδων καὶ πεισματοδέστεροι τῶν ἄλλων Ἀλβανῶν, μάχονται πεισματικῶς εἰς τὸ πεδῖον καὶ πίπτουσι νεκροὶ ἢ νικημένοι.

4. Οἱ Κᾶρες τῆς Καί-Καρίας διαίρουσιν ὡς ἐκ τῆς Θρησκείας μωαμεθανῶν καὶ χριστιανῶν εἰς τρεῖς φυλάς.

α) Τοὺς Μερετίτιδας χριστιανούς Δυτικούς οἵτινες ὡς ἐκ τῆς Θρησκείας τῶν ἑπλάσαν ἰδίων χαρακτηρῶν περὶ αὐτῶν ὁ Στράβων ἔχει ἀκριβῆ περιγραφὴν τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Καυκάσου ἐξ οὗ μετηνέστευσαν οὗτοι τηροῦντες κατὰ γράμμα τὰς ιδιότητας ἐκείνων ἠθικῶς καὶ ἐθιμοτυπίας πληθ. 300,000 ψυχῶν.

β.) Τοὺς Γκέγκιδας Μουσουλμάνους οἵτινες ὑπερδιπλάσιοι ὄντες ἀποτελοῦσι τὴν ἀριστοκρατίαν τῶν πόλεων καὶ χωριῶν καὶ ὡς ἐκ τῆς Θρησκείας καὶ τῆς ἐξουσίας ἀπέκρησαν ἠθῆ ὅλως παρὰ τὰ τῶν χριστιανῶν αὐτοὶ εἶνε δυναστικοί, τυραννικοί, σκληροί, βάρβαροι καὶ ἀπώλεσαν πᾶσα εὐγένειαν Καρικὴν, εἰσὶν ἐντελῶς ἀγράμματοι μισοῦντες τοὺς Τούρκους καὶ τὰ τουρκικὰ γράμματα, ἐν ᾧ οἱ Μερετίτιδες καλλιεργοῦσι τὴν Λατινικὴν καὶ Ἰταλικὴν γλῶσσαν δι' ἐπισκοπῶν τοῦ Πάπα τερέων καὶ καθολικῶν πληρονομένων παρὰ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως.

γ.) Οι ὀρθόδοξοι κάτοικοι τῆς Πεκίας, Πρειστίνης, Πρεσδρένης, Σκόδρας καὶ ἄλλων πόλεων κωμῶν καὶ χωριῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰς 100.000 ψυχῶν ποιμαίνοντες ὑφ' ἑνὸς Μητροπολίτου Ῥάσκο-Πρεσδρένης Σκόδρας Κιστεντελίου καὶ Βελίσου κ. Ἀνθίμου καλλιεργούντες τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καταδιωκόμενα ὑπὸ τῶν Σλάβων.

Β'. Ῥωμαϊκὴ Διαίρεσις τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑπείρου τὸ 168 π. Χ.

Ὁ Παῦλος Αἰμίλιος αἰχμαλωτίσας τὸν Περσέα εἰς Πύδναν ἀπῆλθεν εἰς Πέλλαν καὶ κεῖθεν εἰς Ἀμφίπολιν ἔνθα ὁ Περσεὺς ἤχθη ἐνώπιόν του ὡς ὑπήκοος καὶ πάντες οἱ πρόκριτοι τῶν Μακεδόνων καὶ οἱ δέκα πρέσβεις τῆς ὅλης Ἑλλάδος καὶ ἐν μέσῳ βαθυτάτης σιωπῆς ἀναστὰς ἀνέγνω τὸ διάταγμα τῆς Συγκλήτου Ῥωμαίων, ὅπερ ὁ Γάιος Ὀκταβίος μετέφρασεν Ἑλληνιστί, α.) δι' αὐτοῦ πάντες οἱ Μακεδόνες κηρύττονται ἐλεύθεροι πολῖται, κατέχοντες τὰς ἰδιοκτησίας αὐτῶν, διοικούμενοι κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους, ἐκλέγουσι τὰς ἐνιαυσίους ἀρχὰς αὐτῶν καὶ τελοῦσι τὰ ἥμισυ ὧν ἐτέλουν τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν. β.) διαίρεται δ' ἡ Μακεδονία εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας ἢ νῦν νομαρχίας: α) τὴν μεταξὺ Νέστου καὶ Στρυμῶνος καὶ τὰς Ἀς ὄχθας τοῦ Νέστου τῶν ἐρυμάτων τῶν κατὰ τὰ Αὔδαιρα, Μαρώνειαν, Μάκρην καὶ Αἶνον· β) τοῦ Στρυμῶνος τὴν Βισαλτίαν καὶ τὴν Σινδικὴν Ἡράκλειαν μὲ τὴν Ἀμφίπολιν πρωτεύουσαν αὐτῆς ἣν ἀντικατέστησεν αἱ Σέρραι· γ) τὴν μεταξὺ Στρυμῶνος καὶ Ἀξιοῦ μετὰ τῶν παρκαμένων Παιονικῶν πόλεων Ἀστύβων καὶ Οὐλπιανῶν πρωτεύουσαν Θεσσαλονικὴν· δ) τὴν μεταξὺ Ἀξιοῦ καὶ Ἀλιάκμονος τὰς τοῦ Βερμίου κώμας καὶ τῶν ἀξιολόγων ἀρχαίων πόλεων Βερρῆας Κητίου Ἐδέσσης καὶ Πέλλας πρωτεύουσας ε.) τὸ Λεκανοπέδιον τοῦ Ἐριγῶνος· Ῥηγινα τυρχιστὶ Σάρ-Δάγ-Κα-

ρσσυ πρωτεύουσα: Ἡράκλεια, Βύζ, Πελαγονία, Σλάβ, Βιτόλια τουρ. Μοναστήρι, ὅρα ὀπισθεν εἰς τὰς 6 νομαρχίας διωρίσθησαν στρατηγοὶ διοικηταὶ ἐκλέγοντες πᾶς δημοτικὰς ἀρχὰς συνέδρους = παρῆρους, συμβούλους καὶ γραμματεῖς, οἵτινες κατ' ἀρχὰς διψκούν ἀνεπειρέαστοι, εἰσπράτοντες τοὺς νομίμους φόρους καὶ δίδοντες εἰς τοὺς ταμίας τῶν στρατηγῶν· εἶτα ὅμως ἡ πανοῦργος πολιτικὴ τῆς Ῥώμης κατήνεγκε μεγάλα τραύματα εἰς τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν τῶν Μακεδόνων, ἔχουσα πρόγραμμα τὸ *divide et impera* διελε καὶ βασιλευε, ἀφείλε διπλάσια διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἀφ' ὅσα ἐχάρισε διὰ τῆς δεξιᾶς· εἰς τὸ ὀργανικὸν διάταγμα τῆς διαιρέσεως ὅπερ ἐμνημονεύσαμεν, περιέχον τὰς ἐξῆς δρακοντίας διατάγας.

γ') Δὲν ἐπιτρέπεται ἐμπορικὴ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν 4 νομῶν.

δ') Οὔτε ἐπιγαμίαι, αἵτινες περιορίζονται ἐντὸς τῶν νομῶν μόνον.

ε) Οὔτε ἐξόρυξις τῶν μεταλλείων παρ' ἄλλων κατοίκων ἐκτὸς τοῦ νομοῦ

ς') Οὔτε εἰσαγωγή ἐξωτερικοῦ ἄλατος ἐκτὸς τοῦ ἐγχωρίου.

ζ') Οὔτε στρατὸς ἐγχώριος· ἢ) Οὔτε στόλος ὅστις παρεδόθη τῷ στρατηγῷ.

θ') Οὔτε ὄπλοφορία τῶν πολιτῶν, ἀνευ ἀδείας κυνηγῶν, ὧν τὰ ὄπλα παρεδόθησαν ἅπαντα εἰς τὸν στρατῶνα.

ι) Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ἡγεμόνας αὐλικούς, στρατηγούς, ναυάρχους, πρεσβευτὰς καὶ πάντας τοὺς ὑπαλλήλους τοὺς ὑπηρετήσαντας τὸν Περσέα νὰ μένωσιν οἴκοι ἀλλὰ σὺν γυναίξί καὶ τέχνυις καὶ τοῖς θησαυροῖς αὐτῶν νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς Ῥώμην νὰ ζῶσιν ὡς ἄσημοι πολῖται τοῖς δὲ μὴ πειθουμένοις ἡ τιμωρία θάνατος· ὁ δὲ Παῦλος Αἰμίλιος ἀπγγεῖλας τὸ λόγμα ἢ διάταγμα

μα τούτο, ἀπῆλθεν ἐξ Ἀμφιπόλεως καὶ ἐτέλεσε μεγαλοπρεπεστάτην πανήγυριν τῆς νίκης του, εἰς Ὀλυθον ἔνθα προσεκλήθησαν καὶ ἦλθον πρεσβευταὶ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ ὅλοι οἱ πεπτωκότες ἠθικῶς Ἕλληνες καλλιτέχναι τραγωδοὶ, ποιηταὶ, ἱστορικοὶ καὶ ἀθληταὶ φιλοξενηθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες ἡγεμονικῶς ἐθεώρουν τοὺς θησαυροὺς τῶν βασιλέων, τὰ ὄπλα, ἀγάλματα, ἀνδριάντας, εἰκόνας, τάπητας, ποικίλματα πολύτιμα ἀγχεῖα χρυσεῖα καὶ ἀργυρεῖα, ἐλεφάντινα μετὰλλια ἀτινα ὄπλα σὺν τοῖς βασιλεῦσι καὶ ἡμετέροις στρατηγοῖς καὶ ναυάρχοις ἐχρησίμευσαν εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ νικητοῦ εἰσερχομένου εἰς Ῥώμην. ἀρχαῖα Ἡπειρος ἔδρα Φοινίκη, ἡ Νέα Ἡπειρος ἔδρα Δυρράχιον νομοὶ ἐξ 6.

Γ'. Διαίρεσις τῆς Μακεδονίας ὡς Ῥωμαϊκῆς Ἐπαρχίας τὸ 146 μ. Χ.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κορίνθου ὑπὸ Μουμίου προσετέθη ὡς νομὸς Ἀχαΐα: Πρωτεύουσα Κόρινθος. Καὶ ἡ μὲν διαίρεσις αὕτη διατηρήθη μέχρι τῆς 6. μ. Χ ἑκατονταετηρίδος Αἰ δ' αὖστηραὶ διατάξεις τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐμπορίας συγκοινωνίας, ἐπιγυμνίας, ἐπιμιξίας ἤρθησαν ἀποδειχθεῖσαι ἐπιβλαβεῖς εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ συμφέροντα. Τὰ δὲ ὄρια ἐρίσθησαν Ας μέχρι τοῦ Νέστου, ἡ Θράκη λαβοῦσα ὀργανισμὸν ἕτερον, Βς μέχρι τῆς Δαρδανίας καὶ Παιονίας, Δς μέχρι τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους ἀπὸ Λύσσης μέχρις Ὀρυκίας, Μς συμπεριελήφθη ἡ Θεσσαλία ὁλόκληρος εἰς τὴν Μακεδονικὴν Διοίκησιν τῆς Θεσσαλονίκης. Πρωτεύουσαι ἤδη ἐκηρυχθησαν τὸ Δυρράχιον τῆς νέας καὶ ἡ Ἀπολλωνία τῆς ἀρχαίας Ἡπείρου ἡ Ἀμφίπολις καὶ ἡ Θεσσαλονίκη ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου καὶ ἡ Κόρινθος τῆς Ἀχαΐας. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐξωρύξεως μετὰλλων καὶ ὀρυθετῶν καὶ τῆς ἐκτυπώσεως νομισμάτων ἀφαιρέθην ἀπὸ τοὺς νομοὺς τὸ 147 παρέχωρήθη τὸ 157

μόνον εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Ἀμφίπολιν, ὧν σώζονται δίδραχμα καὶ τετράδραχμα· αἱ δ' ἄλλαι ἐπαρχίαι ἐδυστύχησαν καὶ ἀπὸ τῆν κατάργησιν τῶν μεταλλείων καὶ ἀλικῶν καὶ τῶν φρουρίων καὶ ἐυαστίζοντο ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων· τὸ 15 μ. Χ ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος ἀφελὼν τὸ δικαίωμα τῆς συγκλήτου ἐκήρυξεν ἐπαρχίαν αὐτοκρατορικὴν μὲ τὸ βάρβαρον ὄνομα ἰλλυρικὸν θέμα ἔδρα Θεσσαλονίκη, οὐ ἢ ὑπόστασις ἦτο οἰκτρα καὶ ἀξιολόγος· διότι ἐν ᾧ πρότερον ἡ Μακεδονία ἦν ἰσχυρὴν προπύργιον τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆν ἀνικανότητα τῶν Ῥωμαίων διοικητῶν ἐξηγέρθησαν τὰ βάρβαρα ἔθνη τῶν Δαλματῶν Σκυρθίσκων, Δαρδάνων, Βαστάρνων καὶ Σκυθῶν. ἄτινα διήρπαζον, ἐλεηλάτου, ἐφόνευον καὶ ἐκακοποιούον παντοιοτρόπως τοὺς Ἕλληνας οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διοικηταὶ ὠμότεροι καὶ ἄγριοι, ἐφορολόγουν, ἐπίεζον καὶ ἀναισχύντως ἐπώλουν τὰ ἱερώτερα ὅσα διέφυγον τῆν λύσσαν τῶν κατακτητῶν καὶ οὕτω οἱ κακοὶ διοικηταὶ συνεπλήρουν τῆν καταστροφὴν τῶν ἐπιδρομῶν, δι' ἣν οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες ματαίως παρεπονοῦντο τῇ συγκλήτῳ.

Δ'. Διαίρεσις ἐπὶ Αὐγούστου Ὀκταβίου τὸ 27 π. Χ.

Ὁ Αὐγούστος Ὀκτάβιος μονάρχης γενόμενος τὸ 30 π. Χ. ἐχώρησε τῆν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆν Μακεδονίαν τὸ 27 π. Χ. θελήσας νὰ ἐξασφαλίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων καὶ ἀπὸ τῶν καταπιέσεων τῶν Ῥωμαίων διοικητῶν. Πολλὰς δὲ πόλεις παθούσας ἀπὸ ἐμφυλίου σπαραγμοῦς, ἐνεψύχωσε διὰ νέων ἀποικιῶν οἷον τὸ Δυρράχιον, τοὺς Φιλίππους, τῆν Πέλλαν, τῆν Κασσάνδρειαν, τὸ Δίον, τῆν Βουλινὴν, τῆν Δωδώνην, τῆν Δρυϊνούπολιν καὶ ἄλλας πολλὰς. Ἄλλ' ἐπειδὴ μεθ' ὅλην του τῆν σύντονον αὐτοκρατορικὴν ἐπιστάσιαν καὶ

μεθ' ἑλλην τὴν αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν τοῦ Αὐγούστου πάλιν συνέβαινον πιέσεις καὶ καταχρήσεις ὑπὸ τῶν ἀνθυπάτων καθ' ὧν οἱ Ἕλληνας ἀπέστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Αὐγούστου Τιβέριον τὸ 15 μ. Χ. παρακαλοῦντες αὐτὸν ν' ἀνακουφίσῃ αὐτοὺς ἐκ τῶν δυστυχιῶν των καὶ ἀμέσως ἐξεδόθη Διάταγμα τῆς Συγκλήτου παῦρον τοὺς ἀνθυπάτους Κορίνθου καὶ Θεσσαλονίκης καὶ ἀφήνον τὸν διορισμὸν τῶν διοικητῶν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Καίσαρος· τοῦτο ὠφέλησε μεγάλως τὰς ἐπαρχίας ταύτας, διότι α.) ἐπαύσαν αἱ πιέσεις καὶ ἀρπαγαὶ αἱ γινόμεναι ἐν ὀνόματι τῆς συγκλήτου, β.) ἐπαύσαν οἱ πρόσθετοι φόροι πρὸς πολυτελεῖ συντήρησιν τῶν ἀνθυπάτων, γ.) καὶ αὐτοὶ οἱ δημόσιοι φόροι οὓς ὥρισεν ἡ Σύγκλητος κατ' ἰνδικτιόνας ἠλαττώθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὸ ἥμισυ· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μεταβολὴ δὲν διετηρήθη ἢ μέχρι τοῦ 44 μ. Χ. ὅτε πάλιν ἀνέλαβεν ἡ Σύγκλητος τὴν Διοίκησιν μέχρι τοῦ 252 ὅτε ἐπανέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτοκράτωρ Γαλλιηνὸς μέχρις Αὐρηλιανοῦ τὸ 284 μ. Χ.

Ε'. Διαίσεις ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Κωνσταντίνου τὸ 306 μ. Χ.

Ὁ Διοκλητιανὸς ἔκλεψε νέαν διαίρεσιν ἀπὸ τὸ 284 — 306 ὅτε ὁ μέγας Κωνσταντῖνος διήρθεσεν ὅλον τὸ κράτος εἰς 4 ἐπαρχίας ὧν β'. ἦν τὸ Ἰλλυρικὸν θέμμα ὑπεδιαιρέθη εἰς δύο διοικήσεις, ὧν ἡ μία ἦν Ἀχαΐας καὶ Μακεδονίας καὶ ἡ ἄλλη ἄνω καὶ κάτω Μυσίας τοῦ Δουναβέως ἡ χώρα ἔδρα τὸ Σίρμιον (ἐρείπιον πλησίον τοῦ Βελιγραδίου) ἀμφοτέρως διώκει ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Δαλμάτος, εἶτα δὲ οἱ κατὰ καιροὺς διοριζόμενοι ἐπαρχοὶ ἡ Ἀχαΐα ὑπεδιηρέθη εἰς δύο ἡγεμονείας Κορίνθου καὶ Πατρῶν, ἡ Μακεδονία ἐπίσης εἰς δύο Θεσσαλονίκης καὶ Στόβων, ἡ Ἡπειρος ἔμεινεν εἰς τὴν ἰδίαν· ἡ διαίρεσις

αὕτη τοῦ Μ. Κωνσταντίνου με νόμον προστατεύοντα τὸν χριστιανισμόν διετηρήθη ἀμετάβλητος μέχρις Ἰουστιανικοῦ 540 μ. Χ. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης ἀνήγειρε πολλὰς πόλεις, καταστραφείσας ὑπὸ τῶν Γόθων, πολλοὺς ναοὺς τῶν Εἰδώλων ἀνωκοδόμησε καὶ τὴν Εἰδωλολατρείαν ἐπεριποιήθη. Ἀλλὰ πάλιν οἱ βάρβαροι ἔχοντες ἀρχηγὸς τὸν Ἀλαοῖχον εἰσέβαλον καὶ κατέστρεψαν πόλεις καὶ ναοὺς, ὕστερον δὲ αὐτοκράτωρ διώρησεν αὐτὸν ἡγεμόνα τῆς Ἰλλυρίας πρὸς ἐξύβρισιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας. Μετὰ 40 ἔτη ὕστερον ὁ Ἀττίλας ἀρχηγὸς τῶν Οὐνων (Οὐγγρων) ἐλεηλάτησε καὶ κατέστρεψε τὰς νέας ἀνωκοδομηθείσας πόλεις καὶ ἀπῆλθε εἰς Ἰταλίαν. Μετὰ 14 ἔτη ὕστερον τὸ 478 ὁ Θεοδώριχος ἀρχηγὸς τῶν Οὐγγρο-Γόθων (Αὐστρογερμανικῶν) κατέστρεψε πάσας τὰς ἄλλας πόλεις τὸ 500 μ. Χ. εἰσέβαλον οἱ Βούλγαροι διαβάντες τὸν Ἰστρον ἐλεηλάτουν τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος ἠκοδόμησε τὸ 507 τὸ Ἀναστασιανὸν τεῖχος ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι Μηδείας τῆς Μχύρης Θαλάσσης καὶ διασωθεῖσας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διηρηπάγη ἅπασα ἡ Θράκη Μακεδονία καὶ Ἡπειρος,

ΣΤ'. Διαίρεσις ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ

τὸ 550 μ. Χ.

Μετὰ τὰς καταστροφὰς ταύτας τὸ βυζαντινὸν κράτος διηρέθη εἰς 64 ἐπαρχίας περιεχούσας χιλίας πόλεις· ἡ Μακεδονία ἔμεινεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν· ἡ μὲν α.) Μακεδονία ὑπήγετο εἰς τὴν 7ην ἐπαρχίαν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἔδρα Θεσσαλονίκην καὶ 31 πόλεις. 1 Πέλλαν, 2 Εὐρωπον, 3 Διον, 4 Βέροιαν, 5 Ἐορδέαν, 6 Ἐδεσσαν, 7 Κέλλην, 8 Ἀρωλπίαν, 9 Ἄρονισαν, 10 Ἡράκλειαν, Λυγιστιδα, 11 Ἀντανία, 12 Γέμινδον, 13 Νίκαιαν, 14 Δόβηρον, 15 Ἰδομένην, 16 Βράγιλον, 17 Τρίμουλα, 18

Πάρθον, 19 Ἡράκλειαν Σιντικὴν, 20 Σέρρας 21 Φιλίππους, 22 Ἀμφίπολιν, 23 Ἀπολλωνίαν, 24 Νεάπολιν, 25 Ἀκάνθον 26 Βέργιον, 27 Ἀρωλον 28 Μεστικόν, 29 Ἀκόντισμα 30 Θάσσον, 31 Σαυθράκην.

Ἡ 6. Μακεδονία δὴν ἐπαρχίαν ἔδρα 1 οἰ-Στόβοι, 2 Καστορία, 3 Αἰστράϊον, 4 Πελαγονία, 5 Βάργαλα, 6 Κελκινίδιον, 7 Ἀρμονίαν, 8 Στύμπαρα, 9 Ἀστυβόν

Ἡ δὲ Ἡπειρος χωρισθεῖσα τῆς Μακεδονίας διηρέθη εἰς δύο ἐπαρχίας ὧν ἡ μὲν νέα Ἡπειρος ἀπετέλει τὴν 43 ἐπαρχίαν ἔδρα 1 Δυρράχιον, 2 Σκαμπεῖς, 3 Κλαυδιούπολιν, 4 Πουλχεριούπολιν, 5 Ἀπολλωνίαν 6 Βουλίνην, 7 Κάννινα 8 Ἀμάντιαν παραλίαν, 9 Ἀβαντίαν Μς 10 τὴν Λυχνιδίαν, 11 Λιστρῶνα (Μοσχόπολιν), 12 Σκιμπῶνα (Κορυτσῶν).

Ἡ δὲ Ἑλλ. Ἰλλυρία ἐπωνομασθεῖσα Πρέβαλις, τὴν 17 ἐπαρχίαν ἔδρα 1 Σκόδρα, 2 Διόκλεια (Ποδγορίτσα), 3 Δωράκιον, 4 Οὐλιανὰ, 5 Δρίβραστον, 6 Ὀλκίνιον, 7 Ἀντίβαρι, 8 Λύσσοι, 9 Μεδεῶν (Μεδοῦνι), 10 Κροῖα.

Ζ'. Διαίρεσις ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου τὸ 850 μ. Χ.

Τὸ εὐρωπαϊκὸν μέρος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτος διηρέθη εἰς 12 θέματα ὧν τὸ 1 ἡ Θράκη, τὸ 2 ἡ Μακεδονία ὑποδιαιρεθεῖσα εἰς 3 ἐπαρχίας τὸ 3 Ἡπειρος τὸ 4 ἡ νέα Ἡπειρος, τὸ 5 ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, τὸ 6 ἡ Πελοπόννησος, τὸ 7 αἱ νῆσοι, α) ἡ πρώτη Μακεδονία ἔδρα Θεσσαλονίκη καὶ ἕτεροι 30 πόλεις, 2 Πέλλα, 3 Εὐρωπος 4 Δίον, 5 Βέροια, 6 Ἐορδαία, 7 Ἐδεσσα, 8 Κέλλη (Καῖλαρ), 9 Ἀμωλία (Μογλενὰ), 10 Ἡράκλεια Λυγγιστις, 11 Ἀντανία, 12 Γέμιδος, 13 Νικχία, 14 Δόβηρος, 15 Ἰδομένη, 16 Βράγιλος, 17 Πρόβαννα, 18 Μαρώνια, 19 Ἀμφίπολις, 20 Νεάπολις, 21 Τόπειρος (Ρούσιον), 22 Νικόπολις, 23 Ἰθάπολις, 24 Ἀκάνθος, 25 Καιροπόργος,

26 Βέργη, 27 Ἄλωρος, 28 Διοκλειανούπολις, 29 Σεβαστόπολις, 30 Ἀπόλλωνία (Χαλκιδική), 31 Ἄρωλος-Τὸ Μεστικὸν καὶ Ἀκότιμα εἶχον ταπεινωθῆ· εἰς κόμας ὡς καὶ ἄλλαι πολλαί· β') ἡ 2 Μακεδονία διοικουμένη ὑπὸ ἡγεμόνος καὶ ἐλευθέρα καλουμένη ἔδρα 1 Στόβοι, 2 Καστορία, 3 Αἰστραῖον (Στρούμνιτσα), 4 Πελαγονία, 5 Βάργαλα, 6 Κελαινίδιον, 7 Ἀρμονία, 8 Τάπαρα, 9 Τούρναβος, 10 Λάρισσα, καὶ ἄλλαι 12 πόλεις τῆς Θεσσαλίας, 11 Φάρσαλος, 13 Φερραὶ, 14 Γάρδικι, 15 Τρίκκη, 16 Γόμφοι, 17 Φανάρι, 18 Πόρταις, 19 Ῥεντίνα, 20 Λιττή, 21 Βώλος (Δημητριάς), 22 Μακρυνίτσα, 23 Ἀγιά, 24 Πλαταριά, ἡ παρούσα διαίρεσις διετηρήθη μέχρι τῆς ἀλώσεως τῶν Τούρκων 1500

Ἡ πολιτικὴ διαίρεσις ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς ἐπαρχίας καὶ νομοὺς· 1 Θεσσαλονίκη, 2 Ἐδεσσα-Βοδενά, 3 Δεμήρ-Καποῦ, 4 Βέροια, 5 Νιάουστα (Αὐγούστα), 6 Νεγοτίν, 7 Γιανιτσά (Πέλλα), 8 Κασάνδρα, 9 Ἀβράτ-Ἰσαρ 10 Δεϊράν, 11 Πολύγυρος, 12 Ἀρδαμέρι, 13 Γαλάτιστα 14 Ἰερισσός 15 Παζάρια 16 Βεσίνα, β') νομὸς 1 Σερρών, 2 Δεμίρ-Ἰσάρ, 3 Ζύγχνα, 4 Μελένικος, 5 Νευροκόπι, 6 Δράμα, 7 Γενιτσιές καὶ Ξάνθη, 8 Καβάλα, 9 Σαρησιαμπάν, 10 Τιθεριούπολις Σρούμητσα. γ') νομὸς 1 Βιτωλίων, 2 Ἰστιπίου 3 Ραδοβίστι. 4 Κιουπρουλή, 5 Περλεπές, 6 Φλωρίνα, 7 Σαρηγκόλη, 8 Ὄστροβα, 9 Κρούσοβο, 10 Ἐγρίμπουτσιακ, 11 Κόζανη, 12 Λαψίστα, 13 Καστορία, 14 Χρούμπιστα, 15 Γρεβενά 16 Κορυτσά, 17 Ῥέσινα, 18 Καφαντάρη δ') νομὸς 1 Σκοπίων, 2 Ἰστίπι 3 Ῥατοβίστι, 4 Καλχαντελέν, 5 Πέτρα, 6 Κρίτσιοβο, 7 Κατσιανίκη, 8 Ζέλινο, 9 Κόστοβο, 10 Κουμάνοβο, ε') νομὸς 1 Σοφίας, 2 Κιστεντίλι, 3 Σαμοκόβι 4 Δούπνιτσα, 5 Ῥαδομήρ, 6 Ἰσλάδι, 7 Ἰχτιμάν, 8 Χιλάν, 9 Παλάγγα, 10 Βράνισα, 11 Τζουμαϊά = ἀγία Παρασκευή, 12 Κιστεντσιές.

Ἡ πρώτη ἐκκλησιαστικὴ Διαίρεσις ἀνήκει εἰς τὰς

Συνοδικὰς πράξεις, ἡ Β'. ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τὸ 540 κα-
 τεχομένης τῆς Ῥώμης ὑπὸ Γότθων, προσετέθησαν εἰς
 τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως αἱ ἐξῆς τῆ Ῥώμῃ
 ἀνήκουσαι· Α'. ὁ Θεσσαλονίκης μετὰ 12-ἐπισκόπων, 1 ὁ
 Κύτρου, 2 Πύδνης, 3 ὁ Βερροίας, 4 ὁ Δραγουβιτίας-Πολυα-
 νῆς, 5 ὁ Σερβίων, 6 ὁ Κασσανδρας-Ποτιδχίας, 7 ὁ Κα-
 μπανίας, 8 ὁ Πέτρας, 9 ὁ Ἐρχούλων Ἀδραμερίων, 10 ὁ
 Ἰερισσοῦ-Ἀκάνθου, 11 ὁ Λιττῆς Ἀρεθούσης παρὰ τὸν
 Στρυμῶνα, 12 ὁ Βαρδαρητῶν Κολακείας, 13 ὁ Πέλλας.
 Β'. ὁ Φιλίππων μεθ' ἐπτὰ ἐπισκόπων, 1 ὁ Περιθεωρίου Γενη-
 τσέ, 2 ὁ Πολυστύλου Αὐδῆρων, 3 ὁ Βελικείας, 4 ὁ Χρι-
 στοπόλεως Ἀμφιπόλεως, 5 ὁ Σμολοίνων, 6 ὁ Καισαροπό-
 λεως, 7 ὁ Ἀλεξτροπόλεως. Γ'. ὁ Σερρών μετὰ 6 ἐπι-
 σκόπων, 1 ὁ Μελενίκου, 2 ὁ Νικοπολεως Νευροκοπίου,
 3 ὁ Δράμας, 4 ὁ Ζυχνῶν, 5 ὁ Ἐλευθερουπόλεως, 6 ὁ
 Σελεύκου ἢ Πέτρας. Δ'. Τῶ Νικοπολεως Ἡπείρου ἐπι-
 σκοπαὶ 12 α) ὁ Βονίτσας, β) ὁ Ἄετοῦ, γ) ὁ Ἀχελώου
 δ) ὁ Ῥωγῶν, ε) ὁ Ἰωαννίων, ς) ὁ Φωτικῆς, ζ) ὁ Δρυϊ-
 νουπόλεως, η) ὁ Φοινίκης, θ) ὁ Βουθρωτοῦ, ι) ὁ Ἀγ-
 χυσμεῦ, ια) ὁ Κερκύρας, ιβ) ὁ Λευκάδος. Ε'. Τῶ Δυρ-
 ραχίου ἐπισκοπαὶ 18, 1 ὁ Στεφανιακῶν, 2 ὁ Χονουβίας,
 3 ὁ Κροῶν, δ) ὁ Λύσσου, ε) ὁ Διοκλείας, ς) ὁ Σκοδρῶν
 ζ) ὁ Δριβράστου, η) ὁ Παλάθων, θ) ὁ Κανίνης, καὶ
 Γλαβινίτσας, 10 ὁ Αὐλωνίας, 11 ὁ Λυχνιδίας, 12 ὁ
 Ἀντιβάρεως, 13 ὁ Τσερνίκης, 14 ὁ Πουλχερισπόλεως,
 15 ὁ Γραδίτσας, 16 ὁ Ἰονοπολεως, 17 ὁ Κολωνίας, 18
 ὁ Ἰλλυρικοῦ καὶ Πεκίνου. ΣΤ'. Τῆς Α. Ἰουστινιανῆς,
 1 ὁ Ἀχριδῶν καὶ Πρεσπῶν Μακαριώτατος, 2 ὁ Κα-
 στορίας, 3 ὁ Ἐδέσης, 4 ὁ Σελασφόρου, 5 ὁ Φαναρίου,
 6 ὁ Τιβερίουπόλεως (Στρωμνύτσας), 7 ὁ Γρεβενῶν, 8 ὁ
 Μογλενῶν, 9 ὁ Δευρῶν, 10 ὁ Βελισσῶν. Ζ'. Τῆς Β'.
 Ἰουστινιανῆς, 1 ὁ Μακαριώτατος Πεκίου καὶ Ἰακώβας
 ἔχων τὸ Πατριαρχεῖόν του εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἀναλή-
 ψεως, 2 ὁ Ὠραν μακρᾶν, 3 ὁ Πρεσδρένης, 4 ὁ Ῥάσκας, 5

ὁ Σκοπίων, 5 ὁ Σταροβλαχόχης, 6 ὁ Ἐρσεκίου, 7 ὁ Σαρκαίβου, 8 ὁ Σβορνικίου, 9 ὁ Βελιγραδίου, 10 ὁ Τεμισβαρίου, 11 ὁ Παλαιούβου, 12 ὁ Σαμακοβίου, 13 ὁ Κιοστεντηλίου, 14 ὁ Σοφίας, 15 ὁ Νύσσης, 16 ὁ Σεμπεσιίου, 17 ὁ Κετίγνης, 18 ὁ Βουδρουμίου, 19 ὁ Καρλοβίτσης, 20 ὁ Μπάρτσονας, 21 ὁ Εὐσέβου καὶ Ἰονοπόλεως, 22 ὁ Γκιούλης καὶ Λιπόβου, 23 ὁ Λιπλιανῆς, 24 ὁ Ποτσενέγκας τῆς Βοερίας.

Η'. ὁ Γ'. Ἰουστινιανῆς τῆς Κύπρου Μικκριώτατος Λευκοσίας, 2 ὁ μητροπολίτης Κερήνειας 3 ὁ Κητίου, 4 ὁ Πάφου, 5 ὁ Φαμαγώστης, 6 ὁ Τριμυθοῦντος καὶ λοιποὶ 10 ἐπίσκοποι.

**Γ' Ἐκκλησιαστικὴ Διαίρεσις ἐπὶ
Ἀνδρονίκου 1318.**

α') ὁ Θεσσαλονίκης μὲ ἐπισκόπους ὁκτώ 1 ὁ Κίτρος, 2 ὁ Καμπανίας, 3 ὁ Πλαταμῶντος, 4 ὁ Πολυανῆς, 5 ὁ Πέτρας, 6 ὁ Ἀρδαμερίων, 7 ὁ Σερβίων, 8 ὁ Ἰερισσοῦ καὶ ἀγίου ὄρους, β') ὁ Βεροίας καὶ Νιαούσης, γ') ὁ Πελαγωνίας, δ') ὁ Σερρών, ε') Δράμας, ς') ὁ Μελενίκου, ζ') ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης, η') ὁ Κασανδρείας, θ') ὁ Σκοπίων, ι') ὁ Κιοστεντιλίου, ια') ὁ Σαμακοβίου, ιβ') ὁ Σοφίας, ιγ') ὁ Βελισσῶν, ιδ') ὁ Καστορίας, ιε') ὁ Μογλενῶν, ις') ὁ Βοδενῶν. ιζ') ὁ Τιβεριουπόλεως, ιη') ὁ Γρεβενῶν, ιθ') ὁ Ἰωαννίνων ὑπέρτιμος καὶ ἕξαρχος πάσης Ἠπείρου καὶ Κερκύρας μὲ 12 ἐπισκόπους· 1 ὁ Περιστερας, 2 ὁ Βελλας, 3 ὁ Φοινίκης, 4 ὁ Βουθρωτοῦ, 5 ὁ Ἀγχυσοῦ, 6 ὁ Εὐρείας καὶ Σωρείας, 7 ὁ Φωτικῆς, 8 ὁ Δρυϊνουπόλεως, 9 ὁ Κοζύλης καὶ Νικοπόλεως, 10 ὁ Ἐλαίας καὶ Πάργας, 11 ὁ Κερκύρας καὶ Λευκάδος.

κ.) ὁ Πωγωγιανῆς μὲ 3 ἐπισκόπους· α') ὁ Σελασφόρου καὶ Ἐμπορίας, β') ὁ Πουλχερίουπόλεως, γ') ὁ Δευρῶν. κα') ὁ Ἄρτης μετὰ τριῶν ἐπισκόπων· 1 ὁ Βονίτσης, 2 ὁ Ρωγῶν, 3 ὁ Ἄετοῦ.

(ΜΑΚΕΔΟΝ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ', τευχ. Γ'.) 15

Πολλὰ μεταβολὰ ἐγένον μετὰ τὴν ἄλωσιν, καταργη-
θέντων τῶν θρόνων. Α΄. καὶ Β΄. Ἰουστινιανῆς Ἀλλ' ἡ Με-
γάλη Ἐκκλησίαι εἰς τὴν ἀπεσπάρθημεν ζήτησαντες πληροφο-
ρίας, μᾶς ἀπήντησεν ὅτι εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Οἰκομενι-
κοῦ Πατριαρχείου δὲν σώζονται τὰ πρακτικὰ τῶν με-
ταβολῶν.

Νικόλαος ὁ Σουρμελῆς τῆς Κρήτης προφοδότης,
Πανελληνίου πλοίαρχος τοῦ Χόβερτ ὁ διώκτης.
Ἐνώσεως ὁ πρόμαχος τυράννων κρανοθραύστης,
Φίλος μ' καὶ συνζγωνιστὴς αἰεὶ τυρκενοκλάστης.

**Ἰωάννη Γούναρη, Λέοντα καὶ Μιχαὴλ Μελαῖ
Ἰωαννίταις.**

α) Ὁ Ἰωάννης Γούναρης ἦτο κυνηγὸς τοῦ Ὁμέρου παρὰ Βρυώνη τὸ 1822, εἰς τὴν πολιτείαν τοῦ Μεσολογγίου κυνηγῶν θαλασσοπούλια τῆς ἄσπρης ἀλκυῆς, ἰδεὶ τὸν Θανάστην γραμματεῖα τοῦ Μακρῆ καὶ πλησιάσας τῷ εἶπεν: ἐγὼ εἶμαι χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ πάθω δι' ἀγάπην Χριστοῦ, ἂν μὲ βλέπεις συνοδεύοντα τοὺς ἐχθροὺς, μάθε, ὅτι ἡ γυνή μου καὶ τὰ τέκνα μου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν των· αὐριοὶν τὰ χαράγματα οἱ ἐχθροὶ θὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ φρουρίου διὰ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑψώσας τὰς χεῖράς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐδάκρυσε καὶ ἐγένεν ἄφαντος: τὸ πρῶτον οἱ τοῦρκοι ἐπιτεθέντες ἔχασαν 500 ἄνδρας καὶ 12 σημαίας καὶ ἐφυγον κατὰσχυμένοι. Μετὰ τὴν ἡτταν ὁ Ὁμέρος Βρυώνης ἐζήτησε τὸν Ἰωάννην, ὅστις φοβηθεὶς ἐφυγεν εἰς Μεσολόγγιον καὶ καὶ ἐσώθη, ἀπὸ σφαγῆς· ὁ δὲ Ὁμέρος ἐπιστρέψας εἰς Ἄρταν ἐσφαζε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Ἰωάννη, ὅστις καθύλον τὸν ἀγῶνα ἐπολέμει τοὺς ἐχθροὺς καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐγένε μοναχὸς ἀφιερῶθεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Ἐλεούσης εἰς τὴν Κλεισοῦρα μετὰ τὸ Μεσολόγγιον καὶ Ἄγρινίου, ἐνθα ἀνεκαίνησε τὴν μονὴν δι' ἐλεημοσύνης: δίδων νερὸ τοῖς διαβάταις καὶ ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέδωκε τὸ πνεῦμα του εἰς χεῖρας Θεοῦ, ὑπογραμὸς ἀρετῆς τοῖς πᾶσι γινόμενος (Ἱστορία Σ. Τρικούπη τόμ. 6' σελ. 376 καὶ 406).

β) Ὁ Λέων Μελαῖς γνωστὸς τοῖς πᾶσι καὶ ταῖς πάσαις ἐκ τῶν συγγραφῶν του καὶ τῆς δωρεᾶν διδασκαλίας του ἐν τῷ Ἄρσακείῳ ἐνθα ἐδίδασκε τὴν παιδαγωγικὴν καὶ διδακτικὴν ταῖς διδασκαλίαις τοῦ ἔθνους, ποτίζων οὐχὶ ὕδωρ, ἀλλὰ σοφίαν τοὺς διψῶντας καὶ τὰς διψώσας

καὶ τοῦτο μόνον εἶναι ἰκανὸν γὰρ τὸν ὑψώσῃ ἰσότιμον τῷ
ὀσίῳ ἀγωνιστῇ Ἰωάννῃ Γούνερη, τὸ ἐθελούσιον θῦμα τοῦ
πατριωτισμοῦ.

γ') Ὁ Μιχαὴλ Μελᾶς γνωστὸς καὶ οὗτος δαίγμα τῶν
πλουσίων, οὐχ ὑδὼρ παρέχων, ἀλλὰ τὰ χρειώδη τοῖς
πενομένοις ἐπαρκῶν, συμπυκνῶν μὲν τὴ πόλιν πᾶσα τῶν
Ἀθηναίων, δι' ὧν ἐν μόνον σκοπῶ ἀπὸ ἀρετῆ ἐπαινου-
μένη διαδόσιμος γίνεται· εὐχόμεθα δὲ τῶν τριῶν Ἰωαν-
νιτῶν αἱ ἀρεταὶ γὰρ εὐρωσι πλῆθος μιμητῶν ὧν χρήζει
γῦν ὑπὲρ ποτε ἡ πατρίς.

Εὐσεβίου ἐκ τῆς Μορφῆς
τῆς Δοξολογίας ἱερουργοῦ

1. Ἀπὸ Λαρίσσης διὰ Πλαταμῶντος μέχρι Θεσσαλονίκης ὥραι 30.

1. Ἀπὸ Λαρίσσης μέχρι Πλαταμῶντος ὥραι 12, ὄρα
τὸ 40. Δρ. Θεσ.

2. Ἀπὸ Πλαταμῶντος ἕως τὰ ἐρείπια Ἡρακλείας
1)2 ὥρ ὁμαλῶς.

3. Παπᾶ Κριστοῦ=Ἱερέως-Γέφυρα, 1)2 ὥρ ἀπὸ τὰ ἐρεί-
πια Ἡρακλείας, Χάνιον καὶ σκάλα, Ἐπίνειον τοῦ Λυ-
τοχωρίου καὶ τῆς Λεπτοκαρυῆς. ὧν ἀπέχει ἀνὰ μίαν ὥ-
ραν καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων τοῦ Ὀλύμπου 2 ἕως 3 ὥρας
τὰ λεγόμενα ἀπὸ Ὀλυμπόχωρα = Λυτόχωρα.

4. Ἅγιος Θεόδωρος 1. ὥρ. ἀπὸ Γέφυραν κώμη 200.
οἰκογ Ἐπίνειον ἐπίσης πολλῶν χωρίων τοῦ Ὀλύμπου με-
θρμον καλόν.

5. Γέφυρα Μαλαθρίας 1. ὥρ. ἀπὸ ἅγιον Θεόδωρον,
ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς ἀρχ. πόλεως Δίου πυρποληθείσης
ὑπὸ τοῦ Αἰτωλοῦ στρατηγοῦ Δορυμάχου, τὸ 217 πρ. χρ.
καὶ συλληφθείσης ἀνηλεῶς.

6. Κατερίνη, Κάτηρα, Χάτηρα, Ἄτηρα, ἀρχ. 2 ὥρ.
ἀπὸ Γέφυραν Μαλαθρίας 7, ἀπὸ Πλαταμῶντος 19, ἀπὸ
Λαρίσσης 11, ἀπὸ Θεσσαλονίκης 30, ἀπὸ Βώλου καὶ
Τρικκάλων καὶ Φαναρίου καὶ Ἄρρυροῦ διακρίεται ἀπὸ
ὁμώνυμον ποταμὸν κατερχόμενον ἐξ Ὀλύμπου ἀρδεύων
τὴν γόνιμον πεδιάδα τῆς· εἶναι κωμόπολις 500 οἰκογε-
νειῶν 3,000 ψυχῶν χριστ. καὶ Μωχμεθ. ἐξ ἡμισείας καὶ
ὀλίγων Ἀθιγγάνων ὄλων ἑλληνογλώσσων· ἔχει ὑποδιοι-
κήσεις πολιτικὰς, Ο.ησκευτικὰς, δικαστικὰς καὶ στρα-
τιωτικὰς ὑπαγομένας εἰς Θεσσαλονικὴν, ἐδῶ διαμένει
τὸν χειμῶνα καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κίτρος καὶ Κατήρων καὶ
τὸ θέρος εἰς Κολιντρο ἔχει λιμένα ἴδιον 1)2 ὥρ. μα-
κρὰν καὶ ἐμπόριον ἀξιόλογον εἰς σιτηρὰ καὶ ἵππους ἔχει

κάθε Δευτέραν ἀγορὰν ἐμπορικὴν, φρούριον ἀξιόλογον παρδοθέν διὰ συνθήκης τὸ 1878 εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, ἐπίσκοπον Κίτρους Νικολαὸν ὅστις χάριν τῆς ἐλευθερίας τῶν πνευματικῶν τέκνων τοῦ ἐπυρπόλησε τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ ἤρε τον σταυρὸν καὶ ἔδωκε χροιάν ἀληθοῦς ἐπαναστάσεως εἰς τὰ ἄτακτα στίφη τῶν Θεσσαλο-Μακεδόνων ἅτινα μελόγια παχέα διέλυσε ὁ ἄγγλος πρόξενος Μέρλιν, πρὸς βλάβην αὐτῶν, ὡς καὶ τὸ 1854 ὑπεσχέθησαν μετὰ δέκα ἔτη τὴν ἔνωσιν τοῦ Ἡρωϊκοῦ Σουλίου καὶ μᾶς ἠπάτησαν οἰκτρῶς οἱ πρόξενοι Ἀγγλίας Γαλλίας καὶ Αὐστρίας.— Ἡ Κατερίνη σκιάζεται μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ τοῦ Ὀλύμπου ἐξ οὗ ἐξέρχεται πολλὴν ξυλείαν νευπηγήσιμον εἰς τοὺς διαφόρους λιμένας τοῦ Θερματικοῦ· ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἶναι καὶ ἡ ξυλικὴ τοῦ σάκου· Λουδοβίκου νῦν Λέοντος τῆς Ἑλλάδος θαλαμηγοῦ τοῦ Ὁθωνος.

7. Μικρὰ καὶ Μεγάλῃ Ἀγιά 1. ὦρ ἀπὸ Κατερίνη κώμη 200 οἰκων, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Πιερίων με πεδιάδα ἀξιόλογον ἀρδευομένην ὑπὸ τερπνῶν ποταμίων κατερ,ομένων ἐκ τῶν κορυφῶν του.

8. Κίτρος 1. ὦρ ἀπὸ Ἀγιά καὶ 1,2 ὦρ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς Πύδνης ἐκεῖ ἔχει τὸ ἐπίγειον της, ἔνθα προσαράζουσι μεγχα πλοῖα ἐμπορικὰ σιτηρῶν καὶ ὑλοτομίας· αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐπαρχίας Κίτρος ἐδρεύουσι εἰς κωμόπολιν Κολιντρώ 2. ὦρ ἀπὸ τὸ ἐπίγειον, ἀμφοτέραι αἱ κῶμαι ἔχουσι 1000 οἰκογ. ἑλλην. χριστ πλουσιῶν ἐκ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας εἰς τὰς τερπνάς ὑπορείας τῶν Πιερίων ἡ κώμη κεῖται ἐπι λοφου ἐπιμήκους ἐκτεινομένου ἀπ' ἀρκτου πρὸς μεσημβρίαν καὶ χρτισιμεύοντος ὡς σημείου πολεμικοῦ, χωρίζεται διὰ χαράδρας βαθυτάτης ἣτις καθιστᾷ αὐτὸ ὀχυρωτατον καὶ διασάλωτον· ἔχει 4. ἐκκλησίας, 2. σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, οἰκίας, ἀμπέλους, κήπους, ἀγρούς καὶ κλίμα ἀριστον· κατεστράφησαν τὸ 1878 ἀφοῦ ὁ Δουπιώτης ἐπαναστατήσας τὸν ἐπίσκοπον Κίτρος ἐπυρπόλησε τὴν ἐπι-

σκοπήν κ.τ.λ.π και προσέφυγεν εις 'Αθήνας
όσα κακὰ υπέφερον οί επαναστάντες κάτοικοι δέν περιγρᾶ-
φονται τὸ σφάλμα εἶναι τῶν εὐαπατήτων ἑλλήνων
καί τῶν ἰδιοτελῶν ἀπαταιῶνων, καί κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα
δέν ἔλειψαν οί ἀγύρται λαοπλάνοι, ἀλλὰ τὰ κεφάλια
τῶν ὀπλαρχηγῶν τότε δέν ἤκουον ἀπαταιῶνας ὡς τώρα
ἡ ὁδὸς ἡ παρχλίξ ἀμαξιτή, ἡ μεσογαία ὄχι ἐκ Κολιν-
τροῦ διέρχεται τὴν κώμην Λαβάνοβον 200 οἰκογ. και
ἄλλα περιξ χωρία ἔως

9. Γέφυραν 'Αλιάκμονος 2. ὠρ. ἀπὸ Κολιντρὸ και
Κίτρο, ἔχει ἀνὰ τρία χάνια 6. εἰς τὰς δύο ὄχθας και
πέριξ χωρία πολλὰ και καλὰ.

10. Κλειδι 4. ὠρ. ἀπὸ Γέφυραν, κώμη τερπνὴ 200
οἰκων, ἐδῶ ἐνοῦται ἡ ἀπὸ Βεροίας ἀμαξιτὴ ὁδὸς και βαί-
νει ὀμαλῶς ἔως.

11. Γέφυραν Λουδίου τουρκιστ! Καρχημὰκ 4. ὠρ. ἀπὸ τὴν
Γέφυραν τοῦ 'Αλιάκμονος ἡ ὁδὸς ἀμαξιτὴ βαίνει ὀμα-
λῶς ἔως

12. Τρεῖς γεφύρας τοῦ 'Αξίου Βαρδάρ χυνομένου διὰ
τριῶν στομάτων εἰς τὴν θάλασσαν 4. ὠρ. ἀπὸ τὴν Γέ-
φυραν τοῦ Λουδίου, ἔχουσιν ὅλαι χάνια εἰς ὅλας τὰς 6.
ὄχθας και πέριξ χωρία τερπνά.

13. Γέφυρα τοῦ 'Εχεδώρου τουρκ. Γαλλικοῦ 1. ὠρ.
ἀπὸ τὰς 3 γεφύρας ἔχει πλησίον τὴν κωμόπολιν Κολα-
κεία ἀρχ. χαλάστρα Μητρόπολις τῆς Μυγδονίας και
τῶν 26. Μυγδονικῶν πόλεων ἔχει 500 οἰκογ. ἐπιτοπίους
ἀρχάς.

14. 'Αραπλῆ 1. ὠρ. ἀπὸ τὴν γέφυραν και τὴν κώμην
μὲ 50 οἰκογ. χριστ.

15. Βεχισμάρ 4. ὠρ. ἀπὸ 'Αραπλῆ μὲ 80 οἰκογ.
χριστ. ἐκκλησίαν και λ.π.

16. Θεσσαλονίκη ἀρχ. Αἴνεια 4. ὠρ ἀπὸ Βεχισμάρ
9. ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ 'Αλιάκμονος, 12. ἀπὸ Βεροίας
και Κολιντροῦ και Κίτρος, 15. ἀπὸ Κατερίνη, 18. ἀπὸ

κάθε Δευτέραν ἀγορὰν ἐμπορικὴν, φρούριον ἀξιόλογον παρδδοθὲν διὰ συνθήκης τὸ 1878 εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, ἐπίσκοπον Κίτρους Νικολαὸν ὅστις χάριν τῆς ἐλευθερίας τῶν πνευματικῶν τέκνων τοῦ ἐπυρπόλησε τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ ἤρε τον σταυρὸν καὶ ἔδωκε χροιάν ἀληθοῦς ἐπαναστάσεως εἰς τὰ ἄτακτα στίφη τῶν Θεσσαλο-Μακεδόνων ἄτινα μὲ λόγια παχέα διέλυσε ὁ ἄγγλος πρόξενος Μέρλιν, πρὸς βλάβην αὐτῶν, ὡς καὶ τὸ 1854 ὑπεσχέθησαν μετὰ δέκα ἔτη τὴν ἔνωσιν τοῦ Ἡρωϊκοῦ Σουλίου καὶ μᾶς ἠπάτησαν οἰκτρῶς οἱ πρόξενοι Ἀγγλίας, Γαλλίας, καὶ Αὐστρίας. — Ἡ Κατερίνη σκιάζεται μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ τοῦ Ὀλύμπου ἐξ οὗ ἐξέρχεται πολλὴν ξυλείαν νευπηγήσιμον εἰς τοὺς διαφόρους λιμένας τοῦ Θερμαϊκοῦ· ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἶναι καὶ ἡ ξυλικὴ τοῦ σκάρου Λουδοβίκου νῦν Λέοντος τῆς Ἑλλάδος θαλαμηγοῦ τοῦ Ὁθωνος.

7. Μικρὰ καὶ Μεγὰλη Ἀγιά 1. ὦρ ἀπὸ Κατερίνη κώμη 200 οἰκων, εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Πιερίων μὲ πεδιάδα ἀξιόλογον ἀρδευομένην ὑπὸ τερπνῶν ποταμίων κατερ,ομένων ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ.

8. Κίτρος 1. ὦρ ἀπὸ Ἀγιά καὶ 1,2 ὦρ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς Πύδνης ἐκεῖ ἔχει τὸ ἐπίνειον τῆς, ἔνθα προσαρά,ουσι μεγὰλα πλοῖα ἐμπορικὰ σιτηρῶν καὶ ὑλοτομίας· αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐπαρχίας Κίτρους ἐδρεύουσι εἰς κωμόπολιν Κολιντρὸ 2. ὦρ ἀπὸ τὸ ἐπίνειον, ἀμφοτέραι αἱ κῶμαι ἔχουσι 1000 οἰκογ. ἑλλην. χριστ. πλουσιῶν ἐκ τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας εἰς τὰς τερπνάς ὑπορείας τῶν Πιερίων ἡ κώμη κεῖται ἐπι λοφου ἐπιμήκους ἐκτεινομένου ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν καὶ χρησιμεύοντος ὡς σημείου πολεμικοῦ, χωρίζεται διὰ χαράδρας βαθυτάτης ἣτις καθιστᾷ αὐτὸ ὀχυρωτάτον καὶ διασάλωτον· ἔχει 4. ἐκκλησίας, 2. σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, οἰκίας, ἀμπέλους, κήπους, ἀγρούς καὶ κλίμα ἀριστον· κατεστράφησαν τὸ 1878 ἀφοῦ ὁ Δουπιώτης ἐπαναστατήσας τὸν ἐπίσκοπον Κίτρους ἐπυρπόλησε τὴν ἐπι-

σκοπήν κ.τ.λ.π και προσέφυγεν εις 'Αθήνας
ὅσα κακὰ ὑπέφερον οἱ ἐπαναστάντες κάτοικοι δὲν περιγράφονται τὸ σφάλμα εἶναι τῶν εὐαπατήτων ἐλλήνων και τῶν ἰδιοτελῶν ἀπαταιῶνων, και κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα δὲν ἔλειψαν οἱ ἀγύρται λαοπλάνοι, ἀλλὰ τὰ κεφάλια τῶν ὀπλαρχηγῶν τότε δὲν ἤκουον ἀπαταιῶνας ὡς τώρα ἡ ὁδὸς ἡ παρχλικ ἀμαξιτὴ, ἡ μεσογαία ὄχι ἐκ Κολιντροῦ διέρχεται τὴν κώμην Λαθάνοβον 200 οἰκογ. και ἄλλα περιξ χωρία ἕως

9. Γέφυραν 'Αλιάκμονος 2. ὠρ. ἀπὸ Κολιντροῦ και Κίτρο, ἔχει ἀνὰ τρία χάνια 6. εἰς τὰς δύο ὄχθας και περίξ χωρία πολλὰ και καλά.

10. Κλειδί 1. ὠρ. ἀπὸ Γέφυραν, κώμη τερπνὴ 200 οἰκων, ἐδῶ ἐνοῦται ἡ ἀπὸ Βεροίας ἀμαξιτὴ ὁδὸς και βαίνει ὀμαλῶς ἕως.

11. Γέφυραν Λουδίου τουρκισ! Καρχημὰκ 1. ὠρ. ἀπὸ τὴν Γέφυραν τοῦ 'Αλιάκμονος ἡ ὁδὸς ἀμαξιτὴ βαίνει ὀμαλῶς ἕως

12. Τρεῖς γεφύρας τοῦ 'Αξίου Βαρδάρ χυνομένου διὰ τριῶν στομάτων εἰς τὴν θάλασσαν 1. ὠρ. ἀπὸ τὴν Γέφυραν τοῦ Λουδίου, ἔχουσιν ὅλαι χάνια εἰς ὅλας τὰς 6. ὄχθας και περίξ χωρία τερπνά.

13. Γέφυρα τοῦ 'Εχεδῶρου τουρκ. Γαλλικοῦ 1. ὠρ. ἀπὸ τὰς 3. γεφύρας ἔχει πλησίον τὴν κωμόπολιν Κολακεία ἀρχ. χαλάστρα Μητρόπολις τῆς Μυθρονίας και τῶν 26. Μυθρονικῶν πόλεων ἔχει 500 οἰκογ. ἐπιτοπίους ἀρχάς.

14. 'Αραπλῆ 1. ὠρ. ἀπὸ τὴν γέφυραν και τὴν κώμην μὲ 50 οἰκογ. χριστ.

15. Βεχισμὰρ 1. ὠρ. ἀπὸ 'Αραπλῆ μὲ 80 οἰκογ. χριστ. ἐκκλησίαν και λ.π.

16. Θεσσαλονίκη ἀρχ. Αἰνεια 1. ὠρ ἀπὸ Βεχισμὰρ 9. ἀπὸ τὴν γέφυραν τοῦ 'Αλιάκμονος, 12. ἀπὸ Βεροίας και Κολιντροῦ και Κίτρος, 15. ἀπὸ Κατερίνη, 18. ἀπὸ

Πλαταμῶντος καὶ Ραψάνης, 30. ἀπὸ Ὀλοσσῶνος, Λα-
ρίσης καὶ Σερβίων, 42. ἀπὸ Βόλον. Ἄρμυρόν, Φανάρι,
Τρικχάλων, Καλαμπάκας καὶ λοιπῶν.

**2. Ἀπὸ Ὀλοσσῶνος διὰ Ραψάνης καὶ Πλα-
ταμῶντος ἕως Θεσσαλονίκης ὥρ. 30.**

1. Ἐρεΐπια Διβιά 1. ὥρην ἀπὸ Ὀλοσσῶνα ὁδὸς
ὁμαλή.

2. Κονίσπολις 1. ὥρ ἀπὸ Ἐρεΐπια Δαβιά, θέσις
ὄρεινή.

3. Νεζερός 2 1)2 ὥρ. Κονισπόλεως ὁδὸς κατωφερῆς
κώμη πλησίον τῆς λίμνης Διοσκουρίδου ἔλαθεν ἢ τε
λίμνη καὶ ἡ κώμη τὸνομα Σλαβιστί Νεζερός=λίμνη,
τὸ ὄνομα λίμνη φέρει καὶ ἡ κώμη τῆς Εὐδούκας Λίμνη,
ἔχει 1000 ψυχ. χρῆστ. εὐπόρων ἐκ τῶν εὐφόρων γαιῶντων
καὶ τῆς λίμνης.

4. Ράψανη 2. 1)2 ἀπὸ Νεζερόν πρωτεύουσα τῆς ἐ-
παρχίας Πλαταμῶντος.

5. Κρανιαὶ καὶ Πυργετός ἀνὰ 1. ὥραν ἀπὸ Ράψανης
καὶ ἀνὰ 260 οἶκογ.

6. Αἰγανη 1. ὥρ Ἀρ. ὄρεινή κώμη μὲ καλύβια πλη-
σίον τοῦ πυργετοῦ Καραλή Δερβέν, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἴδον
κορμὸν Δωρικοῦ κίονος μικρῆς διαμέτρου ἢ θέσις τερπνὴ
καὶ χαριτωμένη ἐν μέσῳ δάσους κομαριῶν, ὁ Heuzev
ἔχει λαμπρὰν περιγραφήν τῶν κλυτίων τοῦ Ὀλύμπου.

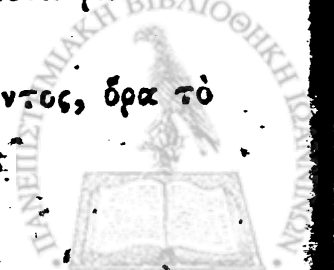
7. Ἀβχρίτσα 1. ὥρ. ἀπὸ τὰς δύο κώμας μὲ 260
ψυχάς.

8 Πούρλιχ 1. ὥρ. ἀπὸ Ἀβχρίτσα μὲ 280 ψυχ.

9. Παντελεήμων 1. ὥρ. ἀπὸ Πούρλιχ μὲ 100 οἶκογ.

10. Πλαταμῶντα 1 ὥρ. ἀπὸ Παντελεήμονα μὲ 200.
ψ. τουργικὰς.

11. Θεσσαλονίκη 18. ὥρ. ἀπὸ Πλαταμῶντος, ὄρα τὸ
1. Δρομολ.

3. Ἀπὸ Ὀλοσσῶνος διὰ τῆς Ἀναλήψεως ὁρεινῆ ὁδοῦ ἔξωθεν τῶν ὁρέων ὥρ. 30.

1. Κονίσπολις 1 ὥρ. ἀπὸ Ὀλοσσῶνος.
 2. Ἀνάληψις 3 ὥρ. ἀπὸ Κονισπόλεως σταθμὸς στρατιωτικὸς καὶ θέσις.
 3. Πινάκια 3 ὥρ. ἀπὸ Ἀνάληψιν σταθμὸς καὶ θέσις πολεμική.
 4. Πούρλια 3 ὥρ. ἀπὸ Πινάκια κώμη γνωστή.
 5. Παντελεήμων 1 ὥρ. ἀπὸ Πούρλια ἐπίσης γνωστή.
 6. Πλαταμῶντα 1 ὥρ. ἀπὸ Παντελεήμονος.
 7. Θεσσαλονίκη 18 ὥρ. ἀπὸ Πλαταμῶντα ὅρα τὸ
1. Δρομολ.

4. Ἀπὸ Ὀλοσσῶνος διὰ Σερβίων Βελθεντοῦ καὶ Καλακείας ἕως Θεσσαλονίκην ὥρ. 30.

1. Σέρβια 3 ὥρ. ἀπὸ Ὀλοσσῶνος ὅρα τὸ 38 Δρομ. τῆς Θεσσαλίας 1000 οἰκίας τουρκικὰς καὶ 650 χριστ. ἑλλην. ἔπεται περιγραφή.
2. Ὀρτάκιοι 4 ὥρ. ἀπὸ Σερβίων μὲ 100. οἰκογεν. χριστιαν.
3. Γράτσιανη 1 ὥρ. ἀπὸ Ὀρτάκιοι μὲ 130. οἴκους χριστιαν.
4. Παλαιογράτσιανη 1 2 ὥρ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς Γράτσιανης, παλαιόκαστρον ἐπὶ λόφου περιέχον ἐρείπια ἀρχαία ὀχυρώματα καὶ ἐπιγραφὰς ἐξ ὧν ὁ Heuzey ἀντέγραψεν ἐκ τῶν τείγων ἐρείπιων ἐκκλησίας, ἐξ ὧν ὑποθέτει ὅτι εὔρε τὴν πόλιν τῶν Φυλακῶν μνημονευομένην ὑπὸ τοῦ Πλινίου καὶ Πτολεμαίου κλπ.
5. Βελθετός, Ἀρχ. Βάλαι ἢ Οὐάλαι 1 1)2 ὥρ. ἀπὸ ἐρείπια, καὶ 3 1)2 ἕως 4. ἀπὸ Σερβίων, πόλισμα 500, οἰκων Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἔδρα μουδῆρη, Καδῆ, ἐπιτρόπου τοῦ Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, κέν-

τρον ἐπαρχιακὸν τῶν περίξ χωρίων, μ' ἐκκλησίας, σχολεῖα καλὰ κ.λ.π. ἡ ὁδὸς βαίνει παραποταμία ἀκολουθοῦσα τὸν ροῦν τοῦ Ἀλιάκμονος μέχρις οὗ ἀναστομοῦται εἰς τὴν πεδιάδα Βεροίας διέρχεται στενὸν ἄγγος ὀρεινῆς ὁδοῦ καὶ φθάνει εἰς τὴν κώμην.

6. Βιβιτιανὴν 3. ὥρ. ἀπὸ Βελβεντὸν καὶ 6. ἀπὸ Βεροίας συναντᾷ τὴν ἀπὸ Βεροίας ὁδὸν καὶ κατέρχεται εἰς

7. Κλειδί 3. ὥρ. ἀπὸ Βιβιτιανῆς, 6 ἀπὸ Βελβεντοῦ 10 ἀπὸ Σερβίων 23 ἀπὸ Ὀλοσσῶνος.

8. Κολακειὰ 6. ὥρ. ἀπὸ Βιβιτιανῆς καὶ ἀπὸ Βεροίας καὶ ἀπὸ Κλειδί.

9. Θεσσαλονίκη 6. ὥρ. ἀπὸ Κλειδί 3. ὥρ. ἀπὸ Κολακειὰ 12 ἀπὸ Βεροίας 20 ἀπὸ Σερβίων.

δ. Ἀπὸ Βελβεντοῦ διὰ Βεροίας εἰς Θεσσαλονίκην ὥρ. 31.

1. Βιβιτιανὴ 3. ὥρ. ἀπὸ Βελβεντοῦ, ἡ ὁδὸς αὕτη οὔτε ἐνεγράφη εἰς τὰ ὁδοιπορικὰ, οὔτε ἐνεχαράχθη εἰς πίνακας γεωγραφικοῦς καίτοι τὰ μέρη ταῦτα οὔτε ἔρημα εἰσὶν οὔτε ἀνεξία περιηγήσεως· ἡ ὁδὸς διευθύνεται εἰς τοὺς πρόποδας βουνοῦ.

2. Δράσκο 1. ὥρ. ἀπὸ Βιβιτιανὴν μὲ 80 οἶκογ. ἑλλ. γεωργῶν.

3. Μποστάνη 1. ὥρ. ἀπὸ Δράσκο. μὲ 70 οἶκογ. ἑλλ. γεωργῶν.

4. Βόσμβα 1. ὥρ. ἀπὸ Μποστάνη μὲ 80 οἶκογ. ἑλλ. γεωρ.

5. Κόκυθα 1. ὥρ. ἀπὸ Βόσμβα μὲ 80 οἶκογ καὶ μονὴ τοῦ Προδρόμου ἐξ ἧς διαπεροῦσι διὰ σχεδίας—βάρκας τὸν Ἀλιάκμονα καὶ βαίνει κατ' εὐθείαν εἰς Βεροίαν 3. ὥρ. ἀπὸ Κόκυθα καὶ 10 ἀπὸ Βελβεντοῦ καὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης· ἡ ὁδὸς ἀπὸ Κόκυθα βαίνει λοξοειδῶς ἐπὶ

τῶν λόφων τῶν ὑπερκειμένων τῆς πεδιάδος καὶ φθάνει ΒΔς.

6. Βάβαις, Παλατίτσα καὶ Κουκλίτσα 1 ὥρ. ἀπὸ Κόκοβα τρεῖς κῶμαι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων μεγάλης πόλεως, ἐνθα ὁ Heuzey ἔκαμεν ἀξιολόγους ἀνακαλύψεις ἐπιγρᾶφῶν καὶ ἀρχαιοτήτων ἀλλὰ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως;

7. Βέροια 3 ὥρ. ἀπὸ Κουκλίτσα ὁδὸς ὁμαλὴ ἕως Θεσσαλονίκης 10 ὥρ. ἀπὸ Βέροιαν ἀκολουθῶς θὰ περιγράψωμεν αὐτήν, εἶον.

8. Κλειδί 3 ὥρ. ἀπὸ Μονὴν Προδρόμου καὶ 6 ἀπὸ Βεροίας.

9. Κολακιά 3 ὥρ. ἀπὸ Κλειδί 6 ἀπὸ Βεροίας 11 ἀπὸ Κοζάνης.

10. Θεσσαλονίκη 3 ὥρ. ἀπὸ Κολακεία 6 ἀπὸ Κλειδί 9 ἀπὸ Βέροιαν.

6. Ἀπὸ Σερβίων διὰ Κοζάνης καὶ Βεροίας εἰς Θεσσαλονίκην ὥρ. 32.

1. Κιούλια 2 ὥρ. ἀπὸ Σερβίωι, ἡ διάβασις τοῦ Ἀλιάκμονος διὰ βάρκας.

2. Καισάρεια 1 ὥρ. ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ Κιούλιας κώμη 100 οἰκογ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Αἰάνης ἣν ἀνεκάλυψεν ὁ Heuzey τὸ 1867 ἐπὶ τῶν ἀκρῶν αὐτῆς κεῖνται, Μονὴ τοῦ ὀσίου Νικάνορος 1)2 ὥρ. ἀπὸ Καισάρειαν μὲ 100 ψ. μοναχῶν καὶ κοσμικῶν.

3. Καλληανη = Καλὴ Αἰάνη 1)4 Βς τῆς Καισάρειας μὲ 50 οἰκογ

4. Κτένια 1)4 Ας. τῆς Καλληανῆς καὶ Καισάρειας μὲ 60 οἰκογ ἡ Αἰκνὴ τάσσεται εἰς τὸν κατάλογον τῶν Μακεδονικῶν πόλεων παρὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου, ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλυμαίων καὶ εἶχεν ἱερὸν τοῦ Πλούτωνος, κατασταθὲν μαντεῖον ἰατρικόν, ὡς ἐκ τούτου ἤκαζεν ἡ πόλις ἐπὶ Ρωμαίων καὶ Βυζαντινῶν ἡ νῦν

Καισάρεια ἦτο ὀχύρωμα καὶ παρεμβολὴ στρατοπέδου περιγεγραμμένου εἰς ἄμυναν τῆς πόλεως· ἡ Καλλιγανὴ ἦτο τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ἡ ἄγρὰ καὶ τὸ Βυρσίσι= ἄστυ ἐνταῦθα εὔρεν ὁ Heuzey πλεῖστα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ἐπιγράφας ἐν αἷς ἀνέγνω τὸ ὄνομα ΑΙΑΝΗ. ἧς οἱ κῆποιχοι κατέρουγον πρὸς τὸ ὄρος κτίσαντες τὴν κακῶς Αἰαντὴν, Κακόζανην, Κόζανην, παρερθαμένον ὄνομα, ὡς τὰ πολλὰ. τὸ δὲ Κτένι τέλος κείμενον ἐπὶ τῶν αὐτῶν κλιτίων τοῦ ὄρους Βουρίνου φαίνεται, ὅτι ἦτο ἀρχ. Πελασγική. Λάρισα ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου ἔχοντος πανταχόθεν ἀποκλήμους κλίσεις ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου φαίνονται ἴχνη φρουρίου, μεταγενεστέρου μὲν ἔχοντος δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν οἱ Πελασγοὶ ἐκτιζον τὰς Λαρίσας=ἀκροπόλεις των.

5 Κόζανη 3. ὥρ. ἀπὸ τὰ ἐρείπια καὶ τὰς 3 κώμας.

6. Βέρσια 5. ὥρ ἀπὸ Κόζανη.

7. Θεσσαλονίκη, 10 ὥρ ἀπὸ Βέρσιαν.

7. Ἀπὸ Γρεβενῶν διὰ Κοζάνης καὶ Βεροίας ἕως Θεσσαλονίκης ὥρ. 30.

1. Γρεβενὰ 16 ὥρ. ἀπὸ Μέσσοβον 26 ἀπὸ Ἰωάννινα 38. ἀπ. ῥτης καὶ Πρεβέζης ὄρα τὸ 8. Δρυμολ. τῆς Ἡπείρου τεύχ. α' σελ. 49. εἶναι κέντρον πολλῶν ὁδῶν, καὶ ἀπέχει ἐξ ἴσου 26. ὥρ. ἀπὸ Ἰωαννίνων, Λαρίσας, Ἀλασσῶνος, Βιτωλίων, Κοριτσᾶς Τσεπελόβου, Κονίτσας καὶ ἄλλων μερῶν, σώζονται πέρας αὐτῆς κυκλώπεια ἐρείπια, τὰ ὅποια ὁ Μελέτιος τὰ λέγει τῶν Αὐλῶν, διισχυριζόμενος ὅτι ὁ ἐν τοῖς πρακτικαῖς τῶν ἱερῶν συνόδων ὑπογράφόμενος μητροπολίτης Αὐλῶν, αὐτὸς εἶναι ὁ Γρεβενῶν, πότε ὁμοῦ καὶ διατί ἤλλαξεν ὄνομα τῆ πόλις, δὲν λέγει ὁ εὐλογημένος . . . οὕτε ἡ Μ. Ἐκκλησία, ἐνθα ἐζήτησά πληροφορίας, περὶ πολλῶν ἄλλων ὀνομασιῶν, ὧν ἔπρεπε νὰ ἔχη βιβλία καὶ σχόλια, οὐδὲν γι-

νώσκει ὁ Ἀραβαντινὸς καὶ ὁ Δῆμιτσας τὰ ἐρείπια γράφουσι τῆς Ἐλυμείας μητροπόλεως τῶν Ἐλυμιωτῶν καὶ Ἐλίμαν ἄλλην πόλιν τοποθετοῦσιν εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ χωρίου Βελμίτση· ἤδη τὰ Γρεβενὰ εἶναι κωμόπολις 500 οἰκιῶν ἔδρα ἀρχῶν ὑπαγομένων εἰς τὸν Βαλῆν Ἰωαννίνων καὶ ὄχι Θεσσαλονίκης ἔχει τὴν μητρόπολιν τοῦ Γρεβενῶν, ὅστις κατέχει τὸν 6^{ον} βαθμὸν τῆς ἱεραρχίας τῆς Μ. Ἐκκλησίας· ὁ νῦν Κύριλλος εἶναι ἀγαθὸς ἀνὴρ, ἀλλ' οἱ κάτοικοι ὅλης τῆς ἐπαρχίας του κλίνουσιν εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀπαιδευσίαν εἶθε νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ τὴν φιλομαθειαν! ἔχει 81 χωρία καὶ 26 τῶν Βεντσῶν 107 μὲ 6,000 οἰκογ. 35,000 ψ. ἀνδρείων καὶ γένναίων ἀπογόνων τοῦ Ζιάκα καὶ λοιπῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, καὶ θὰ δώσῃ καὶ ἄλλους ἀνδρείους καὶ πολεμιστὰς εἰς ἓνα καλὸν ἀρχηγόν· ἔχει 20,000 Βαλαδες, ἐλληνογλώσσους, ἐξομώτας, μωαμεθανοὺς ἀλλὰ τὴν ἄλλην ἡμέραν τῆς ἐπαναστάσεως γίνονται χριστιανοί.

2. Βέντσα 5. ὥρ. ἀπὸ Γρεβενὰ κώμη ταπεινὴ 200 οἰκογ. πρώην πρωτεύουσα ἐπαρχίας συγχωνευθείσης ὡς εἴρηται.

3. Κόζανη 5. ὥρ. ἀπὸ Βεντσῶν, ὡς προεγράφη 6. ἀπὸ Σερβίων.

4. Βέροια 10. ὥρ. ἀπὸ Κοζάνης ὡς προεγράφη εἰς τὸ βον.

5. Θεσσαλονίκη 10. ὥρ. ἀπὸ Βέροιαν ὕρα τὸ βον.

8. Ἀπὸ Γρεβενῶν μέχρι Θεσσαλονίκης διὰ Σιατίστης καὶ Βεροίας ὥρ. 30.

1. Γρεβενὰ, ἡ ὁδὸς ἐξέρχεται τῶν Γρεβενῶν καὶ διευθύνεται πρὸς ἀρκτ. διὰ τερπνοῦ καὶ κυματίζοντος ἐδάφους διέρχεται τὸν Ἀλιάκμονα, ἕως τῆς . . .

2. Χάνιον τῶν Γρεβενῶν 3. ὥρ. ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ

ἀπὸ Λαψίστα καὶ ἀπὸ Σιάτιστα κέντρον διαφόρων ὕδων ὀμαλῶν ἕως.

3. Σιάτιστα 3 ὥρ. ἀπὸ τὸ χάνιον 6 ἀπὸ Γρεβενῶν καὶ Ἄνω Σελίτσας καὶ Κόζανης. κεῖται εἰς τὴν διασταύρωσιν τριῶν λαϊμῶν τοῦ Βερμίου Ἄσκιου καὶ Βόρρακος ὅρους ὧν ἡ Βς καλεῖται Ἄσκιον ἡ Ας Σνιατσικὸ Βέρμιον, ἡ Δς Σιατιστινόβουνα τοῦ Βόρρακος διακρίεται εἰς δύο συνοικίας ὡς τὸ Μέτσοβον, τὸ ὅποσον ὁμοιάζει πολὺ, ἔχει 1400 οἰκίας στερεᾶς καὶ μεγάλας ὡς φρούρια ὡς ἐκ τῆς στερεότητος τῆς οἰκοδομῆς των. καὶ τῶν ὑψηλῶν λιθοκτίστων παχυστείχων αὐλῶν=περιβόλων των κλεισμένων μὲ πολεμοθυρίδας, κοσμημένων ὑπὸ καταφύτων ἐκ δένδρων ὀπωροφόρων καὶ ἀνθέων καὶ φυτῶν διαφόρων χρησίμων εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ἅτινα παριστῶσιν ὡραίαν μακρόθεν τὴν θέαν τῆς πόλεως ἕκαστος οἶκος περιέχει φρέαρ καὶ ἀπιθικὰς τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων, ὥστε ἀντέχει μῆνας εἰς πολιορκίαν· ἔχει μόνον δύο διόδους στενοπούς καὶ σχολιοὺς καὶ δισβάτους ὥστε ὅταν θέλει ἐμποδίζει μόνον δι' ἐνὸς λόχου τὴν διάβασιν μυριάδων· οἰκεῖται ἐξ ἑλλήνων ἀμιγῶν ἀλλοφύλων, λαλούντων καθαρὰ τὴν ἑλλην. γλῶσσαν· ἔχουσιν ὀλίγας γαίας ἀλλὰ καλλιέργειαν ἐξαιρετοὺς ἐξάγουσι οἶνον λαμπρὸν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἔχοντες μέγα εἰσόδημα καὶ ἐξ ἄλλων προϊόντων ὥστε εὐποροῦσιν ἄριστα καὶ παιδεύομενοι ἐξευγενίζονται διὰ τῶν λαμπρῶν σχολῶν των ἐν οἷς διδάσκονται οἱ παῖδες τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν γαλλικὴν φιλολογίαν ἐν τῷ μεγαλοπρεπῇ μεγάρῳ τῶν Μουσῶν ἐνεκα τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐπορίας των ἐπικρατεῖ τὸ ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ φορῶσιν αἱ γυναῖκες τὰς ὀμηρικὰς περικεφαλαίας καὶ ἀσπίδας πλήρεις χρυσῶν νομισμάτων δι' ὃ καλεῖται φλωροχῶρι καὶ φλωρουῦδες αἱ κυραὶ πολλάκις ἐπεβουλεύθη ὑπὸ Ἀλβανῶν ἰδίως τὴν τρέχουσαν ἐκοντατηρίδα α') τὸ 1805 ὁ Βεζζης Βασιάρης καὶ ὁ Κάβο Γιάτσης ἔχοντες ὄδηγόν τὸν

χριστιανὸν Σταμούλην μὲ 3,500 Ἀλβανοὺς ἐπέπεσαν
νύκτωρ νὰ τὴν λεηλατήσωσιν· ἀλλ' οἱ Σιατιστεῖς 500
ἐνοπλοὶ ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Λογοθέτην ἐπολιώρησαν
τὸν Μουδῆρην ὡς ὑποπτὸν προδοσία· καὶ περιέμεναν τοὺς
ἐπιδρομεῖς, συγκροτηθεῖσθαι δὲ μάχης μέχρι πρωτῆς· μόλις
500 ἐθεάθησαν φεύγοντες· οἱ δὲ λοιποὶ ἔπεσαν νεκροὶ
ὑπὸ τὰ ἡρωϊκὰ τείχη τῶν Σιατιστέων· καθόλην τὴν
νύκτα ἐπολέμουν καὶ αἱ γυναῖκες ἐνδοσθεν τῶν οἰκιῶν
τῶν φέρουσαι μέγαν ὄλεθρον εἰς τοὺς ἐχθροὺς, μίᾳ ἐξ αὐ-
τῶν Δέσπο, ἧς τὸ ἡρωϊκὸν ὄνομα σώζεται εἰς ἄσμα δη-
μοτικόν, ἔλεσε τὸν δειλιάσαντα ὑπηρέτην τῆς καὶ ἔκρυ-
ψεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀπιθήκην τῶν γεννημάτων φοβηθεῖσα
μὴ ἀνοιξῆ τὰς θύρας καὶ τῆ ἐπαύριον ἐξέβηκε τὸν δειλὸν δε-
δεμένον εἰς τὴν γλεύην τῶν συμπολιτῶν τῆς, οἱ δὲ Ἀλ-
βανοὶ ἐλαφυραγωγῆθησαν ἀντὶ νὰ λαφυραγωγήσωσιν, αἱ
δὲ φλωροῦδες τοῦ φλωροχωρίου ἐκόσμισαν εὐρύτερον τὰ
νικηφόρα στήθη τῶν ἐκ τῶν φλωρίων τῶν κεμερίων τῶν
Ἀλβανῶν τὸ 1827 ὁ Ταφῆλ Μπούζης μὲ 9,000 παλη-
καράδες ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, ἀφοῦ ἐλεη-
λάτησε τὴν Κόζανην ἐπετέθη καὶ κατὰ τῆς Σιατίστης
ἀλλ' ὁ προεστὼς Γεώργιος Νεόπουλος μὲ 400 ἄνδρας Σια-
τιστεῖς μόνον ἀποπέμψας τοὺς βοηθοὺς ἀπὸ τὰ γείτονα
χωρία διὰ τὰς ἀταξίας τῶν· κατέλαβε τοὺς στενοποῦς
ἔφραξε τὰς ὁδοὺς διὰ κιγκλιδωτῶν θυρῶν, κατέλαβε τὴν
γέφυραν μὲ 80 μόνον καὶ ἀναβιβάσας εἰς τὸν βράχον 17
ἄνδρας οὓς ἐσίτιζε διὰ σχοινίου, ἐπολέμησε 17 ἡμέρας
ἐνδόξως ἀναγκάσας τὸν ὑπερήφανον πασᾶν νὰ εὕρη ὁδὸν
διαβάσεως ἄλλην· τό ἐπιὸν ἔτος 1828 μετὰ τρεῖς μῆνας
ἦλθον οἱ γνωστοὶ Ἀσλάνμπεης καὶ Βελῆμπεης ἐπικεφα-
λῆς 16 χιλιάδων τουρκ-αλβανῶν ξεπεσμένων ἀπὸ τὴν
ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἀποστατησάντων κατὰ τοῦ Σουλ-
τάνου ἐλεηλάτων τὴν Μακεδονίαν ἦλθον καὶ εἰς Σιατί-
στην νὰ περάσουν τὰ λάφυρα εἰς Βιτώλια· ἀλλ' ὁ Γ.
Νεόπουλος, ὀχυρώθη ὡς πρότερον, ἐδέχθη τὴν βοήθειαν

τῶν γειτόνων χωρίων καὶ ἰδίως τῶν Ἰσαήμ-βέην Κο-
στούρην μὲ 500 ἐκ Καστορίας ἤτις καὶ αὕτη ἐκινδύνευσε
νὰ λαφυραγωγηθῆ· ἐμπόδισε τὴν δίοδον τοῦ Ἀσλάν μπεγῆ
διὰ πολλὰς ἡμέρας καθ' ἃς οἱ Σιατιστεῖς ἤρπαζον βόας,
ἵππους, πρόβατα καὶ λοιπὰ ἀπὸ τοῦς τουρκαλβανούς
καὶ τὰ ἐπέτρεπον εἰς τὰ χωρία τῶν ἀποκρινόμενοι ὅτι
ἦσαν πιστοὶ εἰς τὸ κράτος καὶ ἐνεργοῦν ὑπὲρ τῆς τάξεως
κατὰ τῶν ἀποστατῶν τοῦ Σουλτάνου· ὁ Ἀσλάν-μπεγῆς
ἀπαυδῆσας νὰ περιμεινῆ θείων ἐμπνευσιν νὰ διαβῆ τὴν
γέφυραν τοῦ Ἀλικκμονος εἰς τὸ πασαῖ Κιοπροῦ, ἀπε-
φάσισε νὰ κρύψῃ τὴν ἀλλαγῶθεν διαβάσιν διὰ στρατηγή-
ματος διέταξε 200 ἄλβανούς νὰ συνοδεύουσι 3,600
πρόβατα καὶ 360 βόας νὰ διέλθωσιν Βε ἐξῶθεν τῆς
Σιατίστης. Δύω Σιατιστεῖς ἐνόησαντες τὸ στρατήγημα
τοῦ ἔτρεξαν ὀπίσθεν τῶν 200 τοῦς ἠκολούθησαν καὶ δύο
τουρκοὶ ἀπὸ τὴν Καστορίαν καὶ 4 Ἕλληνες ἀπὸ τὰ περί-
χωρα οἱ 8 οὗτοι ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς 200 καὶ ἐκρά-
τησαν τὸ πολύτιμον λάφυρον τὸ ὁποῖον ἀπέδωκαν εἰς
τὰ λεηλατηθέντα χωρία. Τὸ 1830 ὁ ἔγγονος τοῦ
Γκάβω Γιάτση, Καχριμάν βέης πνέων ἐχδίκησεν κατὰ
τῶν Σιατισταίων διὰ τὴν ἥτταν τοῦ πάπου του τὸ
1805. ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Σιατίστης μετὰ 25 ἔτη ἐπὶ
κεφαλῆς 400. Ἀλβανῶν ὁ Γεώργιος Νεόπουλις τρίτην
φορὰν ἔδραξε τὰ ὄπλα, ὠχύρωσε τοὺς Σιατιστεῖς καὶ
ἠνάγκασε τὸν αὐθάδη Καχριμάνην νὰ συνθηκολογήσῃ
καὶ νὰ ἰδηγηθῆ ὑπ' αὐτοῦ διὰ σχολίας τινός καὶ ἀπο-
τόμου ἀτραποῦ εἰς τὸν τόπον του καὶ ὄχι διὰ τῆς Πό-
λεως ἢ σύντομος ἱστορικὴ ἀφήγησις αὕτη ἀποδεικνύει
ἐναργῶς τὴν ὀχυρὰν θέσιν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοί-
κων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὡς ἄλλων Σουλιωτισσῶν. Τὸ
1878 οἱ Γέγιδες ἐλαφυραγώγησαν ὅλην τὴν Θεσσαλίαν
καὶ Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον μόνη ἡ Σιατίστα ἔμεινεν
ἀνδρεία καὶ ἐσκότωνε Γέγιδες μὲ τὸ σὺρ καὶ ἐλαφυρα-
γῶγει αὐτούς. Ἡ Σιατίστα εἶναι ὀχυρὰ φύσει καὶ θέσει

και δὲν φοβείται οὔτε τὰς πολλὰς χιλιάδας, οὔτε τὰ πολλὰ τηλεβόλα τῶν ὀπλίων εἶναι ἀδύνατος ἢ ἀναβίβασις, ἐὰν αἱ στενοποὶ φυλάττωνται ἀπὸ ὀλιγίστους, ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ Σιάτιστα ἔχει πάντοτε 500 ἄνδρας καὶ 1500 γυναῖκας γνώστας τῆς χρήσεως τῶν ὀπλων, τὰ δὲ περίεχωρῖα 1. Τσιούρτσινο, 2. Κονκὸ, 3. Βενίτση, 4. Παλαιόκαστρον, 5. Βαῖπέζη, 6. Γιάνκοβο, 7. Δοβράτοβο, 8. Λογγίστα, 9. Βάνιανη. 10. Σελίστα δύνανται νὰ δώσωσιν ἔτι χιλίους ὀπλίτας ὅπως θέσωσι τὸν ἐχθρὸν μεταξύ δύο πυρῶν διὸ εἶναι ἀήττητος εἶναι δῆμος ἔχει Μουδῆρην τοῦρκον καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Σισανίου καὶ Σιατίστης ποιμένοντα τὰς δύο ἐπαρχίας καὶ ἐδρεύοντα ἐνταῦθα ἐπειδὴ τὸ Σισάνιον εἶναι κώμη πτωχὴ ἢ δὲ πρωτεύουσα Λαψίστα ἢ Ἄνω Σελίστα ἐξισλαμίσθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπαρχ. πληθ. 15,000 ψ. χριστιανῶν ὄλων ὀπλίται 2,000 ἢ ὁδὸς ἐξέρχεται Μς ἀνέρχεται λαιμόντινα τοῦ Βερμίου ἐνθα·

4. Χάνι τοῦ Τασιούλα 1. ὥρ. ἀπὸ Σιάτιστα ἐπὶ τερπνῆς νάπης 500. μ. πλάτους 3,000 μ. μήκους χωρίζεται διὰ πολλῶν.

5. Ἄμπάρ Τσικούρη 1. ὥρ. ἀπὸ χάνι Τασιούλα μὲ 150 οἰκογενείας ἢ ὁδὸς προσκολλάται εἰς τὰ μεσημβρινὰ πλευρὰ τοῦ Βερμίου ἀφήνουσα ἐκατέροθεν χωρῖα τερπνὰ 4. Γαλέσι, 2. Βέτσια, 3. Δεδελέρ, 4. Βέτια, 5. Τζούμκια φθάνει ἀνομάλως εἰς

6. Βέροϊαν ἢ Καρὰ Φέροϊαν 8. ὥρ. ἀπὸ Ἄμπάρ τσικούρη 10. ἀπὸ Σιατίστης 16. ἀπὸ Γρεβενῶν 32. ἀπὸ Ἰωαννίνων.

7. Θεσσαλονίκη 10. ὥρ. ἀπὸ Βεροίας 20. ἀπὸ Σιατίστης 30. ἀπὸ Γρεβενῶν.

**9. Ἀπὸ Γρεβῶν διὰ Σιατίστης, Κοζάνης
καὶ Βεροίας εἰς Θεσσαλονίκην ὥραι 30.**

1. Χάνιον τῶν Γρεβενῶν 3. ὥρ. Ἀς τῶν Γρεβενῶν.
2. Σιάτιστα 3. ὥρ. ἀπὸ τὸ χάνιον 6 τῶν Γρεβενῶν.
3. Χάνι τοῦ Τασιούλα 4. ὥρ. τῆς Σιατίστης.
4. Κόζανη 5. ὥρ. ἀπὸ τὸ χάνι τοῦ Τασιούλα.
5. Βέροια 8. ὥρ. ἀπὸ Κόζανην.
6. Θεσσαλονίκη 10 ὥρ. ἀπὸ Βέροιαν.

**10. Ἀπὸ Γρεβενῶν διὰ Κοζάνης καὶ
Βεροίας εἰς Θεσσαλονίκην ὥραι 30.**

1. Γρεβενὰ 26 ὥρ. τῶν Ἰωαννίνων Ἀς ἡ ὁδὸς ἐξέρχεται Ἀς διὰ τερπνοῦ καὶ χαρίεντος κυματίζοντος ἐδάφους καταφύτου ἐκ δένδρων, κλιμάτων, ὀπωροφόρων καὶ λοιπῶν καὶ φθάνει εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλιάκμονος διέρχεται αὐτὸν εἰς Γέφυραν,

2. Πασᾶ Κιοπροῦ 2. ὥρ. ἀπὸ Γρεβενῶν καὶ διευθύνεται Ἀς.

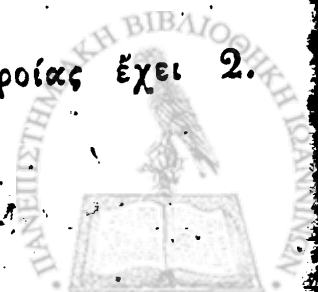
3. Μονὴ τοῦ ὁσίου Νικάνορος 1. ὥρ. ἀπὸ Πασᾶ Κιοπροῦ, τῆς Μεταφορφώσεως τοῦ Σωτῆρος.

4. Καλληανὴ = Καλὴ Αἰανὴ ἐπὶ τῶν Ἐρειπίων τῆς Αἰανῆς ὄρα τὸ 6. Δρομολ. Μακεδονίας 2. ὥρ. ἀπὸ τῆς Γεφύρας.

5. Κόζιανη 3. ὥρ. ἀπὸ Καλληανὴ 7. ὥρ. ἀπὸ Γρεβενῶν.

6. Βέροια 8. ὥρ. ἀπὸ Κόζανην ἔχει τρεῖς ὁδοὺς μίαν διὰ τῆς ὁδοῦ Σιατίστης μεθ' ἧς ἐνοῦται μετὰ 2 ὥρας 6'. διὰ τῆς ἐπαρχίας Ἐγρι-Μπουτσαῆ, γ'. διὰ τῆς ἀπὸ Σερβίων.

7. Θεσσαλονίκη 10. ὥρας ἀπὸ Βεροίας ἔχει 2. ὁδοὺς.

**11. Β' όδός από Γρεβενών δια Τζιουμά
και Βεροίας ώραι 32.**

1. Κόζανη 3. ώρ. από Κάλληνη. 7. από Γρεβενών η όδός διέρχεται τούς άμπελοφύτους λόφους της Κόζανης, έχουσα δεξιόθεν τήν κοιλάδα της Έλυμείας εις τò τέρμα της όποιας έγείρονται ως θεϊον παραπέτασμα τὰ Καμβούνια χάσια, έμπροσθεν έχουσα τού βερμίου τὰ βουνά Ξερολείβαδο.

2. Κρήνη 1. ώρ. από Κόζανη με ύδωρ έξαιρετον.

3. Σοληνάρι 1)2 ώρ. από Κρήνην, κώμη 4 ένοριών έχουσών εν μέσω κρήνην δια τριών σολήνων άφθόνου ύδατος, έξών έλαθε τύνομα η κώμη ειτα άρχεται η κοιλάς η καλούμένη Σαρή, — Γκιόλ = κιτρινή λίμνη έχουσα 4. ώρ. μήκος και 2. ώρ. πλάτος εν μέσω δ' αύτης τήν Κιτριάδα Σλαβιστι Βεγόραν και Βυζαντινήν Βεγορίτιδα τούρκιστι Σαρή Γκιόλη τήν Κιτριάδα έχουν ύλοι οι Γ. πίνακες πλην τού έλλην. έπιτελείου η έπαρχία αυτη χωρισθεισα από της Κοζάνης έχει 24 Κονιαροχώρια τούρκων έχοντα πρωτεύουσαν τήν κώμην Τζιουμά.

4. Τζιουμά = Παρασκευή 1. 1)2 ώρ από Σοληνάρι με 100 οίκους Κονιάρων Βείδων ύλων άνεξαιρέτως, έδω κατοικει ο Μουδήρης και Κατης της έπαρχίας Έγρι Μπουτσιάκ = Στραβομάχαιρον, γίνεται έμπορικη αγορά κάθε Παρασκευήν τήν κώμην ταύτην ο χάρτης τού έλλ. έπιτελείου σημειού πόλιν 5,000 ψ. άρχ. Έδεσαν λάθος άμάθεια τών κ.κ. έπιτελών, ως και άλλα άναριθμητα τὰ όποια να διορθώση τις πρέπει να γραφή τόμον λαθών τών πινάκων και τών όδοιπορικών τών έπιτελών, άτινα είναι κακή αντιγραφή της Γεωγραφίας τού Νικολαίδου ο κ. Β Νικολαίδης ταγματάρχης τών έπιτελών ζών εις Παρισίους, περιήλθεν από τò 1845 έως 1853 ύπουργούντος τού στρατηγού Σ. Μίλιου, έγραψε και έλιθογράφησε τò 1854 τήν γεωγραφίαν, ήτις είναι κτήμα τού

ἐπιτελείου καὶ τὸν Γ. πίνακα Ἠπειροῦ, Θεσσαλίας, Ἀλβανίας καὶ Μακεδονίας ἐκδοθέντα τὸ 1854 ἐπ' ὀνόματι τοῦ στρατηγοῦ Σ Μίλιου· ἀλλὰ τὰ πράγματα ἤλλαξαν, διότι ἡ τυρρανία δι' ἀγχαρείας ἔταμε νέας ὁδοὺς ἀμαξιτὰς καὶ μὴ ἀμαξιτὰς ὥστε ἡ ἀντιγραφὴ τῶν δρομολογίων τοῦ 1845 εἶναι βλάβης πρόξενος· ὁ κ. Ἰωάννης Ρόδιος τὸ 1878 ὀδηγούμενος ἐκ τῆς Γεωγραφίας τοῦ Νικολαΐδου καὶ τὰ δοθέντ' εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐπὶ μακαρίτου Χ. Ζυμβρακῆκη χειρόγραφον δρομολογία μου ἐσχημάτισε χάρτην γεωγραφικὸν ἐπὶ τῇ βᾶσει ἐκείνου τοῦ μακαρίτου Σ. Μίλιου τοῦ 1854· ἀλλ' ὁ ἄτεχνος καὶ κακὸς ἀντιγραφεὺς κ. Ἰω. Ρόδιος ἀπέτυχεν ὡς μὴ λαθῶν ὑπ' ὄψιν τὰς τελευταίας διορθώσεις μου ἐπὶ τοῦ ἐν λογῷ Γ. πίνακος διότι τότε τὸ ἔργον θὰ ἐθεωρεῖτο ἰδικόν μου καὶ θὰ ἔφερε τὸνομάμου ὡς διορθωτοῦ· ἐπομένως δαπανῆσαν τὸ ὑπουργεῖον 8,000 δραχμὰς διὰ τὸν πίνακα ὃν ἐντρέπονται νὰ παρουσιάσουν εἰς ἐκθέσεις, κατέκρυψαν καὶ τὰς διορθώσεις μου εἰς τι ἔρμαριον τοῦ ὑπουργείου ὁ κ. Ἰοικράτης Κοκίδης ἐκ Γάνου τῆς Θράκης ἐπωφελῆθεις τῆς περιστάσεως ἔσπευσε νὰ μεταφράσῃ τῆς Ἑλλάδος τὸν πίνακα ἐκ τοῦ Αὐστριακοῦ ἐπιτελείου, ὅστις ἀνευ καταμετρίσεων, ἀνευ ἐπιτοπίων ἐρευνῶν ἐκδοθεὶς ἐν Βιέννῃ εἶναι πλήρης σφαλμάτων ἀσιγνώστων, διότι σημειοὶ γεφύρας εἰς θέσεις καθ' ἃς δὲν ὑπάρχουσι· τοποθετεῖ χωρία, κώμας καὶ πόλεις εἰς ἄλλας θέσεις μακρὰν τῶν πραγματικῶν καὶ διὰ μὲν τοὺς Αὐστριακοὺς εἶναι ὠφέλιμον εἰς ἡμᾶς νὰ μὴν ἔχωσιν ἀκριβεῖς γνώσεις τῶν τόπων μας, εἰς ἡμᾶς ὅμως εἶναι ἔγκλημα νὰ δαπανῶμεν χρήματα πρὸς μετάφρασιν ἐσφαλμένων πινάκων καὶ ἔτι χειρόν νὰ βασιζώμεθα ἐπ' αὐτῶν ὅπως προβῶμεν ἐμπρός· ὁ κ. Ἰοικράτης Κοκίδης δὲν περιωρίσθη ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ συνέταξε Δρομολογία Ἠπειροῦ καὶ Θεσσαλίας ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ ἐσφαλμένου χάρτου ἐκείνου, ἀντιγράφας κακῶς τὴν τε Γεωγραφίαν τοῦ κ. Β. Νικολαΐδου καὶ τὰ ἰδικά

μου Δρομολόγια χειρόγραφα και έντυπα έκδοθέντα τὸ 1878 και τὰ ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1880 πλήρη σφαλμάτων· ὁ κ. Ν. Σχινᾶς Θεσσαλὸς ταγματάρχης τοῦ ἐπιτελείου διετάχθη ἀπὸ τὸν κ. Τρικούπην νὰ συντάξῃ Δρομολόγια τῆς Μακεδονίας, δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ ὁμολογήσῃ τὸ ἀγεωγράφητον, ἀλλ' ὑπήκουσε και ἀντιγράψας κακῶς μὲ λάθη ἄπειρα τὴν γεωγραφίαν τοῦ κ. Β. Νικολαΐδου και τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντα τὸ 1878 και 1882 Δρομολόγια ἐκδίδει τὸ 1886 δύο τομίδια Ὀδοιπορικὰ Μακεδονίας, Ἡπείρου και Θεσσαλίας, δίχως, κἂν νὰ μνημονεύσῃ τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων ἀφ' ὧν ἀντέγραψεν, ἔθος γὰρ τοῖς κλέπτουσι κρύπτειν τὰ τίμια ὀνόματα τῶν συγγραφέων ὅπως νομισθῶσιν ἔργα αὐτῶν οἱ ξένοι κόποι.

5. Γχιόζ-τεπέ=ὄρματόλφος, κονοειδῆς χωρίον Τσαρ-κιλί 1)2 ὄρ. ἀπὸ Τζιουμα μὲ 80 οἴκους Κονιάρων· ἡ ὁδὸς ἀφίνουσα Βε τὴν Κιτριάδα. διευθύνεται Αε διὰ τῶν Μν ὑπορειῶν τοῦ Βερμίου, διερχομένη τὴν τερπνὴν πεδιάδα=Χαζη—Ὁθασὴ και τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα Ἐγρί Μπουτσιὰκ =Στραβομάχαιρο και λοξὴ γωνία, ἐνέχουσα πολλὰ Κο-νιαροχώρια 1. Μουρατλή 2 Σκιρουπλέρ 3. Σαγαλάρ και ἄλλα τινά· ἡ ὁδὸς διέρχεται τὴν κατακλυζομένην ἐκ πολυομβρίας κιλιάδα ταύτην εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας κείται τὸ χωρίον Δορταλή μὲ 80 οἴκους και πλησίον.

6. Χάνι Δορταλή 2. ὄρ. ἀπὸ Τζιουμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ 1)4 ἀπὸ χωρίον ἡ ὁδὸς εἰσέρχεται ἐντὸς εὐρυχώρου και ὀμαλοῦ ρεύματος πορείας 1. ὄρ. περιστοιχιζομένου ἑκα-τέρθεν ὑπὸ ὑψηλῶν και κατασκίων κορυφῶν τοῦ Βερ-μίου μετὰ τὸ τέλος τοῦ ρεύματος ἡ ὁδὸς ἀνέρχεται διὰ στενῆς και σκιλιας ὁδοῦ τὸ ὄρος Ξηρολείβαδο. συγκεί-μενον ἅπαν ἐκ τιτανολιθῶν και σχιαζόμενον ὑπὸ πυκνῶν δασῶν, δρυῶν, γράβων και φράξων ὀξειῶν, λεπτοκαρυῶν και λοιπῶν, ἐνθα ἐκσίτωντο εἰς τὰ λημέρια των οἱ κλέ-φται τῶ καιρῶ ἐκείνῳ, ὧν τὰ ὀνόματα σώζονται ἀκόμη

εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ διὰ τῶν δημοτικῶν ἰσμάτων ἤδη δ' εἶνα: φωλεὰ ληστροσυμμοριῶν λυμεινομένων τὴν δυστυχῆ Μακεδονίαν· ἔχει ἕξ σταθμούς χωροφυλακῆς κατὰ τὴν μικρὰν ταύτην διάρκειαν 2. ὥρων καὶ τελωνεῖον διὰ τοὺς ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Ἰωάννινα ἐμπόρους· ἡ ὁδὸς μέχρι τοῦδε ἀμαξίτη, ἀλλ' ἐντεῦθεν μέχρι Βεροίας ἀκατόρθωτος ἐκ τῶν στενοπῶν καὶ βροχῶν καὶ μάλιστα διὰ τὴν διάβασιν ἰππικῆς καὶ πυροβολικῆς δύναται ὀλίγιστοι ληστὰὶ νὰ παρεμπιδίσωσιν καταστρεπτικῶς.

7. Τσιεσμέ—Καρπούζ—Τσιατλάγιαν—Κρήνη—σχίζουσα ὑδροπέποινα διὰ τῆς ψυχρότητος τοῦ νεροῦ τῆς 50 β. θερμοκρασίας 2 1/2 ὥρ. ἀπὸ Δορταλή 6 1)2 ἀπὸ Κοζάνης, κεῖται ἐντὸς πυκνοτάτου δάσους, ὄξειων ὑψηλῶν πνεύκων καὶ λοιπῶν δένδρων εὐμορροτάτων.

8. Λαιμὸς τοῦ Βερμίου 1)2 ὥρ ἀπὸ Κρήνην θέσις διάσκελος, ἐνθεν φαίνεται Ἀς ὅλη ἡ πεδιάς τοῦ Ἀξιοῦ ὁ θερμαϊκὸς καὶ ἡ Θεσσαλονικὴ κομψότατα καθημένη ἐπὶ τῶν κρασπέδων τοῦ Δισόρου ὡς κορωνίς τοῦ λιμένος.

9. Ξηρολειβαδὸν 1)2 ὥρ. ἀπὸ τὸν λαιμὸν, χωρίον 200 οἰκῶν πυρποληθὲν ὑπὸ τῶν τούρκων τὸ 1821 ἤδη δ' ἐκ καλυβῶν συγκείμενον ἐν ὄροσπεδίῳ 500 μ. ἀκτίνας μὲ φρέαρ 70 β. θερμοκρασίας, χάνιον καὶ σταθμὸς χωροφυλακῆς ἡ ὁδὸς κατέρχεται τὸ ὄρος Ξηρολειβαδὸν ἀπὸ τὸ χωρίον εἰς τὴν

10. Πηγὴν τῆς πεδιάδος 1 1/2 ὥρ ἐλικσειδῶς ἀπὸ τὸ Ξηρολειβαδὸν ἕως τὴν βρύσιν ποσίμου καὶ διαυγοῦς ὕδατος χυνομένου εἰς τὸ κατερχόμενον ποτάμι τῆς Βεροίας τὸ ὅποιον ἀκολουθεῖ ἡ ὁδὸς ἐπὶ τῶν ὄχθων, ἕως

11. Λιθίνη Γέφυρα 1. 1)2 ὥρ ἀπὸ τὴν Πηγὴν 3. ἀπὸ τὸ χωρίον 10 ἀπὸ Κοζάνης, ἔχει 4 μ. ὕψους καὶ πλάτους κέχαραγμένη ἐπὶ κατακορύφου βράχου, ὡς τὸ θεογέφυρον τοῦ Καλαμά τῆς Ἠπείρου· ὑπὸ τὸν θόλον χωρί-

ζεται μυλαύλακον. διὰ τοὺς μύλους τῆς Βεροίας κειμένου κάτωθεν τῆς πόλεως.

42. Βεροία 5 λεπτά ἀπὸ τὴν γέφυραν 3. ὠρ. ἀπὸ χωρίον Ξηρολείβαδο 6. ἀπὸ Δορταλῆ 8. ἀπὸ Τζιουμᾶ 10. ἀπὸ Κοζάνης 5. ἀπὸ Κολιντρώ 8. ἀπὸ Κίτρους 12. ἀπὸ Κατρείνης 18 ἀπὸ Πλαταμῶντος 30. ἀπὸ Λαρίσσης τουρκιστί Καρὰ Φέροια = Μαύρη Φέροια, ἀρχαῖον ὄνομα, προδίδον τὸν Φέρητα ἰδρυτὴν ὡς καὶ αἱ Φεραὶ ἢ Φερεταίικι τῆς Θράκης τὸ 1500 πρ. χρ. οἱ Βυζαντινοὶ τὴν ἔγραφον Βερώην καὶ νῦν Βεροίαν εἰς τὸν τίτλον τοῦ μητροπολίτου Βεροίας καὶ Νιαούσης ἀντὶ Φεροίας καὶ Κητίου, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον Ἄνω Θετταλίας ἀντὶ πάσης Ἡμαθίας κατέχει τὸν ἠ΄ βαθμὸν τῆς ἱεραρχίας ἡ πόλις κεῖται εἰς τὰς Ἀς ὑπορείας τοῦ Βερμίου κάλου. μένη Δόξα καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀξιού = Βαρδάρ Ὀβασί, χωριζομένης διὰ τοῦ ποταμοῦ τῆς Βεροίας Γυφτοποτάμου λεγομένου ἔχοντος ὄγκον ὕδατος 2 μ. διατομῆς ὁ Πλίνιος τὴν γράφει πόλιν β' τάξεως οὔσαν πρωτεύουσαν τῆς χώρας τῶν Βρυγῶν ἧς ἡ θεμελίωσις ἀνάγεται εἰς τοὺς Μυθικαῖς χρόνους. τὸ 579 μ.χ. ἦτο πόλις ὀχυρὰ καὶ πέριξ κῆτης κατετροπώθη ὁ Χάνης τῶν Ἀβάρων. Κατὰ τὴν 10ην ἐκάτονταετηρίδα ὁ Κράλης τῶν Σέρβων ἐπεχείρησε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν δυαλωτον, διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἰσχυρῶν ὀχυρωμάτων ἀλλ' οἱ Βυζαντινοὶ τὴν ἐκυρίευσαν πάλιν. κεῖται ἐπὶ ὄροπεδίου 1600 μ. ὕψους κεκαλυμμένον ἀπὸ δάση δρυῶν ἔχει 3. χιλιάδας παλαιὰ κτίρια, διαχωριζόμενα δι' ἀκαθάρτων καὶ καθύγρων ὕδων πλημμυρουσῶν ὑπὸ τῶν ὕδατων ἔχει ὀλίγα ἀξιόλογα κτίρια ἐν τῇ ἀγορᾷ εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀκαθαροία εἶναι ἀνάλογος τοῦ ἀενάως συχνάζοντος πλήθους· διαιρεῖται εἰς ἀρχαῖαν συνοικίαν Βαρόσι = Ἄστου ὑποδιαιρούμενον εἰς 16 ἐνορίας μὲ 62 ἐκκλησίας καὶ παρεκκλήσια ἐνῶ τὸ 1850 εἶχε μόνον 16 καὶ εἰς νέαν συνοικίαν— τουρκομαχαλᾶν ἐπίσης μὲ 16 τζαμιά ἐνοριακὰ ἔχει ἔως

20,000 πληθυσμὸν ἐξ ὧν οἱ μὲν 13,009 ψ. χριστιανῶν ἑλληνογλώσσων ἀνεξαιρέτως καὶ 6,000 ψ. μωαμεθ. ἐπίσης ἑλληνογλώσσων διότι κατὰ γινονται ἐκ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Λαλιωτῶν καὶ τῶν περίξ τοῦ Λάλα ἔχει καὶ 50 οἶκοι. Ἰουδαίων καὶ 50 Ἀθιγγάνων λαλούντων καὶ τούτων τὴν ἑλληνικὴν ἐπίσης ἔχει ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως τὴν μονὴν τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου κοσμοῦσαν ἀρκετὰ τὴν πόλιν ἔχει πληθυσμὸν ἐπαρχιακὸν 46,000 ψ. οἱ Βεροιώται κατηγοροῦνται ὑπὸ τῶν γειτῶνων τῶν ὡς ψευστὰ καὶ ἀγύρται διότι φοροῦσιν τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμᾶσιαν καὶ λαλοῦσιν ἑλληνιστὶ ὥστε ὅταν εὕρωσι συμφέρον οἱ τοῦρκοι περνοῦν ὡς χριστιανοὶ καὶ τὰν ἀπαλιν, διὸ καὶ ἔχουσι κακὴν ὑπόληψιν παρὰ τῶν γειτῶνων τῶν ὡς ἀπαταιῶνες καὶ δόλιοι· ἔχουσι ὅμως μεγάλην πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβειαν καὶ πρὸς τὰ γράμματα φιλομάθειαν εἶναι ἔδρα Μουδῆρη Κατῆ, Μουχτῆ καὶ μητροπολίτου Βεροίας καὶ Νιαούσης ποιμαίνοντος 38,000 ψ. ἑλλήνων Δε τῆς πόλεως ὑπάρχει ὀχυρῶμα πολυγώνου σχήματος συνιστάμενον ἐκ μικρῶν σφηνῶν 3. μ. ὑψους φερουσῶν δύο σειρὰς πολεμοθυρίδων ἐν δὲ τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὑψοῦται τετράγωνος πύργος φέρων 12 πυροβόλα μικρὰ ἀνεκαινίσθη τὸ 1822 μὲ τῶρον ὑπὸ τοῦ Ἀβδούλ - Λαβούτ—Πασᾶ τὸ φρούριον δὲ ἦτο ἀρχαιότατον ὡς καὶ ὁ πύργος· ἐντὸς τοῦ φρουρίου κεῖται τὸ Διοικητήριον αἱ φύλακται κλπ. ἀρχεῖα ἐν καιρῷ πολέμου εἶναι εὐάλωτον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν ΒΔν ὑψωμάτων οἱ τοῦρκοι κατέχουσι τὰς λαμπρὰς γαίας τῆς πεδιάδος Βεροίας οἱ δ' Ἕλληνες ὀλίγους κήπους ἀμπέλους καὶ χωράφια τὰ χειρότερα εἰς τὰς ἀκρας τῆς πεδιάδος καὶ τῶν ἐλῶν. παράγει δημητριακὰ, ὄρουζα, λιναρία, βάμβακας, χειροτεχνήματα δὲ γίνονται ἐν τῇ πόλει πισταμάλια καὶ προσώψια ἐξαιρέτα· ἡ νέα πόλις εἶναι μικροτέρα τῆς ἀρχαίας τῆς ὁποίας τὰ ὀχυρώματα περιέβαλον ὅλον τὸ ὄροπέδιον οὗτινος σήμερον τὸ ΒΔν μέρος μένει γυμνὸν ἀπὸ οἰκίας Βε τὸ Γυφτοπόταμον χρη-

σιμεύει πρὸς ἄμυναν τῆς πόλεως· τὰ δὲ ἴχνη τοῦ φρου-
ρίου πρὸς τὸ μέρος τοῦτο μόλις ἀνευρίσκονται· ἐκ τῶν
ἔρειπίων τὰ πλεῖστα κεῖνται ΑΜς πλησίων τῶν ἐκκλη-
σιῶν τῆς ἀγίας Φωτεινῆς καὶ τῶν ἀγίων. Ἀναργύρων,
ῶν τὰ μὲν ἑλλην. καὶ ῥωμαϊκ. ἐποχῆς τὰ δὲ Βυζ. καὶ
Σερβικῆς ὄρα καὶ τὸν Delacoulonche· μέρη τινὰ τοῦ
τείχους ἔχουσιν ὕψος 5 μ. καὶ πάχος 3 μ. Δς κεῖνται
δύο πύργοι Βυζαντινοί. Τούτων ὁ μὲν α' περιλαμβανόμενος
ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ φρουρίου νεωστὶ ἐπεσκευάσθη ὁ δὲ
β' κατερειπομένος πρὸ πολλοῦ ἔχει ὕψος 6 μ. καὶ πλάτος
18 μ. εἶναι κτισμένος ἐπὶ θεμελίων ἐξ ὀγγοδῶν λίθων
ἐκ συντριμμάτων ἀρχαίων παντὸς εἶδους στύλων στηλῶν
μαρμαρίνων, σπονδύλων ἐπιστυλίων ἐνεπιγράφων τὸν πύρ-
γον τοῦτον μετεχειρίσθησαν πρὸς ὑποστήριξιν ὠρολογίου
1)2 ὥρ. ΒΔς τοῦ πύργου τούτου ὑπάρχουσι πολλὰ ἀρ-
χαιοφρέατα καὶ λείψανα ὑδραγωγείων 1)2 ὥρ τῆς θέ-
σεως ταύτης σώζονται 3 τύμβοι ἐν τῇ πεδιάδι, ὧν ὁ
εἰς δεικνύει τὴν ἀρχαίαν Ἰγνατιανὴν ὁδὸν διὰ Πέλλαν
ὁ β' διὰ τὰ Πιέρια ὄρη καὶ τὸν Πλαταμῶντα ὁ γ' διὰ
τὴν Θεσσαλονίκην· 1)2 ὥρ. Μς τῆς πόλεως ὑπάρχει κυ-
ριακικὸν κτίριον τουρ. Κιόσκη, ἐστεγασμένον ἔχον περίξ 3.
μεγαλοπρεπεῖς πλατάνους Ἐσκι Παζάρ=Παληόφορος,
ὁπερ προδίδει ὅτι ἦτον ἀρχαία ἀγορὰ ἢ προάστειον ἐν
ἐποχῆς καθ' αἷς ἤχημαζαν ἡ πόλις ἡ ὁδὸς ἐξερχομένη
Δς βαίνει εἰς τὰς ὑπορείας ἐλικοειδῶς καὶ φθάνει εἰς
κώμην.

13. Λαχανᾶ 2 1)2 ὥρ. ἀπὸ Βέρρια μὲ 560 ψ. Ἑλλ.
ἡ ὁδὸς χωρίζεται εἰς δύο ἢ μίαν κατέρχεται εἰς Καψω-
χώρι. ἀκολουθεῖ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλιέκμονος καὶ βαί-
νει εἰς Θεσσαλονίκην, ἡ ἄλλη βαίνει μεσογειῶς καὶ μετὰ
3)4. διέρχεται τὸν Π. Μελίσην,

14. Στυλάτση 1. ὥρ. ἀπὸ Λαχανᾶ μὲ 500 ψ. Ἑλλ.
Ἐδῶ ἐνοῦται ἡ ὁδὸς μὲ μίαν ἐρχομένην ἀπὸ τὰ παρὰ
λίαν χωρία Ἐλευθεροχώρι Λιθανόβο κλπ. καὶ βαίνει εἰς

15. Παλαιοχώρι 1. ώρ. από Στολάτσι με 300 ψυχάς έλλην.

16. Γέφυραν Λευδίου 1. ώρ. από Παλαιοχώρι έχει χάνια εις τὰς δύο ὄχθας και πολλά περίξ χωρία δια τροφάς κλπ.

17. Κιρί Σαλάρ 1)4 από Γέφυραν με 200 ψυχάς χρ. έλλην.

18. Μουστάτσια 1)2 ώρ. από Κιρί Σαλάρ με 150 ψυχάς.

19. Δογουρσοῦ=Ίσιοχώρη 1. ώρ. από Μουστάτσια με 500 ψυχάς.

20. Γέφυρα Βαρδάρη 1)2 ώρ. από Δογουρσοῦ ἐδῶ ἐνοῦται ἡ ὁδὸς από Πέλλας και Ἐδέσσης 1)4 από Κολακεία.

21. Μαρμαρίνη στήλη 1. ώρ. από τὴν Γέφυραν Ἀξιοῦ ἔχει ἐπιγραφὴν τῆς Ἰγνατιανῆς ὅτι ἀπέχει 3. ώρ ἡ Θεσσαλονίκη

22. Γέφυρα τοῦ Ἐχεδώρου ἡ Γαλλικοῦ π. 1. ώρ. από τὴν στήλην.

23. Χαρμὰν κιοῖ=θερινὴ ἐξοχὴ 1. ώρ. από τὴν Γέφυραν.

24. Θεσσαλονίκη 1 ώρ. από Χαρμὰν κιοῖ 4. ώρ. από τὴν γέφυραν τοῦ Ἀξιοῦ 3. από τὴν Κολακεία 12. από Βεροίας 20 από Κοζάνης 23. από Σιατίστης 28. από Γρεβενῶν και Σερβίων ἐπίσης 42 από Μεσσόβου και Ὀλοσσῶνος και Τρικκάλων 52 ἐξ Ἰωαννίνων και Βόλου.

12. Ἀπὸ Γρεβενῶν μέχρι Βιτωλίων. ὥρ. 24.

1. Γρεβενὰ κέντρον διαφόρων ὁδῶν 2. διὰ Ἰωάννικα, 2. διὰ Δάρισσαν, 2 διὰ Θεσσαλονίκην και 1. διὰ Βιτώλια Σκόπια και Πρειστίναγ.

2. Ἀρκούδι 1. ὥρ. ἀπὸ Γρεβενὰ μὲ 250 ψ. ἑλλην., χριστ. ἡ ὁδὸς Βε.

3. Τσιούρχλη 1. ὥρ. ἀπὸ Ἀρκούδι, κώμη ἐμωνύμου δήμου = τμήματος 40 χωρίων μὲ 1000 ψ. χριστ. ἑλλην. σχολεῖα κληροδοτήματα.

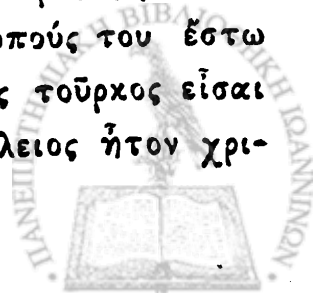
4. Τραπεζίτσα 1 ὥρ. ἀπὸ Τσιούρχλη μὲ 300 ψυχ. χριστ. ἑλλην.

5. Πυλωροὶ 1. ὥρ. ἀπὸ Τραπεζίτσα μὲ 250 ψ. χρ.

6. Ἄνω Σελίτσα 1. ὥρ. ἀπὸ Πυλωροῦς Β. ἀπὸ Γρεβενῶν Β. ἀπὸ Καστορίαν, τουρκιστὶ Λαψίστη, πόλις ἀρχαία ἱερὰ τῶν Τομούρων ἔχουσα περίξ κώμας Σελίτσα, Παληο-Σέλη, Παληο-Σελίτσα, Ἄνω καὶ Κάτω Σελίτσα· τὰ ὀνόματα Τομύρη καὶ Τομορίτσα καὶ Σέλη καὶ Σελίτσα εἶναι κοινὰ καθ' ὅλας τὰς ἑλλην. ἐπαρχίας, ἰδίως ὅμως ἰνταῦθα ἔνθα ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ἔχει ἀρχαῖον ὄνομα ἡ κωμόπολις ἤδη ἔχει 500 ῥυπαρὰς, ἀθλίαις καὶ ἐτοιμορροπούς οἰκίας ἰδοὺς στρεβλὰς καὶ ἀκαθάρτους, ἀλλ' ἀγορὰν καλὴν, διότι ἀνήκει εἰς ἑλληνας χριστιανούς, ἐπίση. οἰκίαι τινες ἐκκλησιαὶ καὶ τζαμιά κοσμοῦσι τὴν ἀθλιότητα αὐτῆς ἔχει 2,000 ψ Μωαμεθωνῶν ἀργῶν καὶ κούφων, Βεΐδων ἐξυπολύτων, ὁ εἰς φωνάζει τὸν ἄλλον «πᾶμε βέη γιὰ ξύλα ἢ γιὰ φρύγανα,» Βαλαία δὲν ἔχω τσαρούχια» ἀποκρίνεται ὁ ἄλλος βέης «ὁὸς μοι τὰ τσαρούχια σου νὰ πάγη ὁ βέης γιὰ νερό» λέγει ἡ τούρκισσα, καὶ ἡ γειτόνισα ἀποκρίνεται τὰ ἔχει ὁ βέης στὸ μῆλο βαλαὰ: ἔχει ἔδραν Μουδήρη, Καδῆ. Μουχτῆ ἐπιτρόπου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σισανίου καὶ Σιατίστης, ἐπαρχιακὸν συμβούλιον διοικητικὸν = Ἰδαρέτ καὶ Δικαστικὸν = Δααβῆ—ἔχει 2,000 ψ χριστ. οὔτινες ἐργάζονται εἰς τὴν ἀγορὰν μεχρι τοῦ 1200 πρωτεύουσα ἦτο ἡ πλησίον κώμη Σελίτσα κατ' Ἀραβαντινὸν σελ. 148 εἶτα τὸ Σισάνιον, νῦν ἐρείπιον πλησίον αὐτῆς καὶ αὐτοῦ τὸ ὄνομα φέρει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σισανίου καὶ Σιατίστης ἐσφαλμένως λέγει ὁ Ἀραβαντινὸς σελ 114 ὅτι τὴν ἐπαρχίαν

ταύτην ποιμένει ὁ Καστορίας· ἐπίσης ὁ Isamlert ἐσφαλμένως λέγει σ. 32 ὅτι ἀπέχει 2. ὥρ. ἀπὸ Σισανίου ἢ Λαψίστα ὁ δὲ κ. Δὴ ιτσας ἐσφαλμένως λέγει τὸ Σισάνιον Αἰανὴν σελ. 75 Μακεδ. ἔχει χωρία ἑλληνόγλωσσα πληθ. 35,000 ψ. ἀνέκρικτα χριστ. καὶ μωαμεθ. ἐξωμοτῶν ἀρνησιθρήσκων γνωστῶν ὡς Βαλαάδων, διότι τὸ Βαλαὰ μόνον γνωρίζουν ἀπὸ τὸν Ἰσλαμισμὸν, ἐν ᾧ κάλιστα γνωρίζουσιν ἀκόμη τὸν χριστιανισμὸν, τὰ μυστήρια, τὰς ἐορτὰς, τὰς ἡστείας, διηγούμενοι καὶ θύματα ἁγίων διὰ τὴν θεραπείαν πολλῶν νοσημάτων, ἐξωμόσαντες ἐπὶ Ἄλῃ, πασᾶ διὰ προσηλυτισμοῦ δύο ἐπιλογίων = τσαούσιδων, καταγωμένων ἀπὸ τὰ νῦν ἔρημα χωρία Παληο-Σελίτσα καὶ Δούφρι ὀνομαζομένων Κωνσταντίνου καὶ Ἀθανασίου μετωνομασθέντων Σινάνη καὶ Χουσεϊνη, οὓς ἡ Πύλη ἐτίμησε μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ ταγματάρχου, καὶ μὲ δικαιώματα κατακτητικὰ τῶν προνομιούχων οἰκογενειῶν τοῦ Μωάμεθ 6' τοῦ πορθητοῦ καὶ τοὺς ἔστειλεν εἰς Γρεβενὰ ὅθεν ἤρχισαν τὸν προσηλυτισμὸν μὲ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ὀνόματος ἵνα χαίρωσι τὰ δικαιώματα ἀσυδοσίας καὶ ὁ Ἰσλαμισμὸς ψευδῶς εἰσέδυσεν εἰς τὰς δύο ἐπαρχίας συγχρόνως διωρίσθη διοικητὴς τῆς Κάτω Μακεδονίας ὁ Βαλῆς Ἰωαννίνων Ἄλῃ πασᾶς ὅστις διέταξεν ἀμέσως ὡς καὶ εἰς Χεϊμεραν καὶ Ὠραϊαν Αὐλῶνα ἢ ὅλοι χριστιανοὶ ἢ ὅλοι μωαμεθανοὶ καὶ τότε συνεπληρώθη τὸ 6' βίβη καὶ δυναστεία καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀπὸ τὸ Βαλαα γνωρίζουσιν, ἀλλὰ προσκυνοῦσι μιμούμενοι τὴν Ἰμάμην ὡς τόσοι πίθηκες, ἐν ᾧ αὐτὸς φωνάζει σαμπάχ τὸ πρῶτ. τὸ μεσημέρη—μεσημέρη ἐπειδὴ τουρκιστὶ δὲν τὸ ἠξεύρει τὸ κεντί=δειληνὸ, δειληνὸ, τὸ ἀξιάμ καὶ τὸ γιατσί τουρκιστὶ ἐντούτοις ὡς εἰς χέρσους ἀγροὺς βλαστάνουσιν εὐώδη ἀνθη καὶ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἔχει ρίζας βαθείας ὁ χριστιανισμὸς ὅστις βιαστάνει τοὺς καρπούς του ἔστω καὶ ἄωρους καὶ σαπρούς, διότι ἐρωτώμενος τοῦρκος εἶσαι χασάνη; οὐχι! τί λὲς ὁ πάππος μου Βασίλειος ἦτον χρι-

στιανός βαλαά· στο καιρό τ' Ἀλη-πασά ἐτούρχεψε μὰ τὴν Παναγιά· τρῶς τυρὶ Ἀλῆ; ὄχι κί ἦν Παρασκευὴ ποῦ ἴσταύρωσαν οἱ ἔβραῖοι τὸν Χριστὸ μὰ τὸ θεό· οἱ ἄθλιοι καὶ δυστυχεῖς οὔτοι ἑλληνόγλωσσοι μωαμεθανοὶ διασώζουσιν εἰσέτι εἰς τὴν ιδέαν τοῦ ἐθνισμοῦ των, ἔχοντες στοργὴν πρὸς τοὺς ἔλληνας οὓς ἐτυράννου μετριότερον τῶν ἄλλων μωαμεθανῶν μέχρι τοῦ 1840. Ἀφοῦ ὁ Σουλτὰν Μετσίτης διὰ τοῦ Γκιουλχανέ Φιρμὰν ἔδωκεν ἰσοτιμίαν τοῦ γύφτου καὶ τοῦ Μπέγη, ἐταπεινώθησαν παρὰ πολὺ καὶ ἐδυναμώθησαν οἱ χριστιανοὶ τῶν τριῶν ἐπρχιῶν Ἄνω Σελίτσας, Κονίτσης καὶ Γρεβενῶν, οἵτινες κτίσται ἔντες καὶ ἐπιστήμονες ἀρχιτέκτονες, ἐν Εὐρώπῃ παιδευθέντες, περιέρχονται ὅλην τὴν τουρκίαν κτίζοντες οἴκους λαμπροὺς, γνωστοὶ μὲ τὸ ὄνομα μαστόροι Ἄνω Σελιτσιώταις, κατὰ ἑ' λόγον ἔχουσι φήμην οἱ Κονιτσιῶται καὶ κατὰ γ' οἱ Κολωνιάριδες καὶ Κορτσαλίδες. Οἱ Βαλαάδες εἰσὶ διεσπαρμένοι ἐν μέσῳ τῶν χριστιανῶν Γρεβενῶν, Ἄνω Σελίτσας καὶ Κονίτσης. εἶναι εὐάγωγοι φιλόξενοι δὲ εἰς τὸ ἄκρον καὶ φιλόκαλοι ὡς Ἕλληνες, κρύπτουσι μόνον τὰς γυναῖκας ὡς τοῦρκοι, καὶ φέρουσι πάντες κεφαλοδέτην ἐπὶ τοῦ φεσίου· τὰ χωρία των διακρίνωνται μόνον ἐκ τοῦ ὕψους τῶν παραθύρων καὶ τῶν κιγκλίδων=καφασίων δι' ὧν περιορίζουσι τὰς γυναῖκας νὰ μὴ βλέπωσι τοὺς δρόμους· ὄχι ἀπὸ τοὺς μνηναρέδες τῶν τζαμιῶν τοὺς ὁποίους δὲν ἔχουν· ἀπάσας σχεδὸν τὰς γαίας τῆς ἐπαρχίας κατέχουσιν οἱ ἑξομῶται βαλαάδες, ἐκτὸς ὀλίγων ἀμπέλων καὶ χωραφίων εἰς τὰ ἄκρα τῶν πεδιάδων, ὡς ἐκ τούτου οἱ χριστιανοὶ ἀποδημοῦσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν μετερχόμενοι πρὸ πάντων τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἢ καθαρὰ ἑλληνικὴ γλῶσσα τῶν ἐπαρχιῶν τούτων τοῦ Ἀλιάκμονος ἦν ὀμιλοῦσι χριστιανοὶ μωαμεθανοὶ ἀποδεικνύει ὅτι εἰσὶν Ἕλληνες ἀρχαιότατοι, μηδὲν ἄλλο ἀπὸ τὸ Βαλαά τῶν Μωαμεθανῶν γνωρίζοντες ἄλλο μαρτύριον, τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα Σελλά, Σελοῖ—τσα, παῖ

ληρο—Σέλοι, Ἄνω Σελοί—τσα, Κάτω Σελοί—τσα Δρέ-
νοβο Δοβρίνοβο, Σπάθια=Σπάτα. Γρεβενά, Πυλωροί, Τρα-
πέζι—τσα Ἀρκούδι

7. Βαϊπέζη 1)2 ὥρ. ἀπὸ Ἄνω Σελίτσα προάστειον
150 οἰκων 1,000 ψ. Βαλκάνων ἐκτεθλημμένων ζώντων
ἀπὸ τοὺς γεωργοὺς χριστιανοὺς τῶν περίξ χριστιανικῶν
χωρίων οἵτινες καλλιεργοῦσι τὰς γαίας.

8. Χερβάδες 1. ὥρ. ἀπὸ Βαϊπέζη καὶ 1)2 ὥρ. ἀπὸ
τῆς ὁδοῦ 500 ψ. ἑλλην.

9. Γκινόσχη 1. ὥρ. ἀπὸ Χερβάδες 300 ψ. Κονιά-
ρων ἔχον περίξ τὸ Δρύνοβο καὶ Δράνοβο μὲ 800 ψ. ἑλλ.
χάνι καὶ ὠραῖα ὕδατα ἡ ἰδὸς δύσκολος καὶ ἀνώμαλος
ἔχει ἀνάγκη ἐπισκευῆς διὰ στρατὸν καὶ πολεμοφόδια
εἶναι στενὴ καὶ δὲν διακρίνεται ἀπὸ τὰς ὁδοὺς τῶν χω-
ρίων, ὥστε ὁ ὁδοιπόρος χάνει τὴν εἰς Βιτώλια ἀγούσαν
καὶ πλανᾶται.

10. Γέφυρα Σμίξι 2. ὥρ. ἀπὸ Γκινόσχη, ἐδῶ ἐνοῦται
ὁ Βιγλίστας Ἀλιάκμων μὲ τὸν Κέλετρον ἐξερχόμενον τῆς
λίμνης καὶ γίνεται ἀδιάβατος καὶ τὸ θέρος εἶναι σταυρο-
δρόμιον, περὶ τῶν λοιπῶν 3. ὁδῶν ὕστερα, ἡ γέφυρα εἶ-
ναι λιθίνη τρίτοξος, ὧν τὸ μεσαῖον 20 μ. μήκους τὰ 2
ἀνὰ 15 μ. μήκους=50 μ. μ. 5 μ. πλάτος καὶ 12 ὕψος
ἀνω τοῦ ὕδατος. Ἀς τῆς γεφύρας κεῖται ἡ κώμη Μπο-
πούστα μὲ 500 ψ. ἑλλην. ἐπὶ λόφου ἐξ οὗ ἀναβρῦει
ὕδωρ ἐνὸς βραχίονος ὕψους ψυχρὸν 9 β. ἡ ὁδὸς διέρ-
χεται τὴν γέφυραν βαίνει Ἀς μετ' ὀλίγον διέρχεται
τὸν Βιγλίσταν, πλησίον τοῦ χωρίου Βιτσάνη καὶ ἀντι-
κρύζει τὴν κωμόπολιν Χρούπισταν ἀρχ. Γράμμιστα ἐκ
τοῦ Γράμμου ὄρους κληθεῖσαν, ἔχει ἐξ ἀμφοτέρων τῶν
ὄχθων τοῦ Κελέτρου π. τὰ προάστεια Στράλζια, Δουπιά-
κη, Σλίμιστα, Ὀγμάνη, Ζέλενι, Ζουπανίστα κλπ. κα-
ταφύτων ὀπωροφόρων δένδρων καὶ βαίνει ἀμαξιτὴ ἕως.

11. Καστορίαν ἀρχ. Κέλετρον τουρκ. Κοστούρη 3.
ὥρ. ἀπὸ γέφυρα κτισμένη ἐπὶ τοῦ Ἴσθμου τῆς τῆς χερ-

σονήσου ἐντὸς τῆς λίμνης, ἐπὶ μιᾷ ὥρᾳ ἐκτάσεώς· ἐχούσης διαφορά πλάτη καὶ 40 μ. ὕψος ἄνω τῶν ὑδάτων. 13. βάθος τῆς λίμνης, Κέλετρον=Κήλητρον=Θέλητρον τερπνόν καὶ ὠραῖον ὁ Τάφελ τὸ παράγει ἀπὸ τὴν Ἡλέκτραν ἀδελφὴν τοῦ Ὀρέστου εἰς ἣν ἀφιερῶθη ἡ πόλις, Egnand. p. 45 ἡ λίμνη ἔχει 6,000 μ. μῆκος καὶ ἄλλα τόσα πλάτος οὔσης στρογγύλης· ἡ πόλις ἔχει 2,000 κτίρια φαινόμενα τρίπλάσια, ὄντα ἀμφιθεατρικῶς κτισμένα ἔχει τρεῖς συνοικίας χριστιανικὰς διαιρούμενας εἰς 12 ἑνορίας καὶ 72 ἐκκλησίας καὶ παρεκλήσια 3 μαχαλάδες μὲ 40 τζαμιά καὶ μετσίτια, 1 συναγωγή Ἰουδαίων, σχολεῖα ἀκόμητα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἐν οἷς ἐδίδαξεν ὁ σοφὸς Εὐγένειος ἀναχωρήσας ἐξ Ἰωαννίνων, ἐρίσας πρὸς τὸν Ἀλῆ πασᾶν τὸ 1780 σῶζεται ἐναρκτηρίου λόγος, τοῦ οὗ ἡ ἀρχὴ «ἐγὼ βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ» ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ. ἔχει 15,000 ψ. ὧν 6,000 Ἕλληνες, 6,000 Τοῦρκαλβανοὶ, 1,000 Ἰουδαῖοι, 1,000, Ἀθιγγάνοι καὶ 1,000 Σλάβοι ἑλληνόγλωσσοι· ἀγερὰν μικρὰν ἄλλ' ὠραίαν διοικητήριον καὶ Μητρόπολιν, Μεχκιεμέν σχολεῖα καὶ λοιπὰ δημόσια κτήρια ὠραία· 85 περίξ χωρία μὲ 86,000 ψ. πληθυσμὸν, ὧν 35,000 ἑλληνόγλωσσοι 15,000 σλαβόγλωσσοι=50,000 ὀρθοδόξων 30,000 Μωαμεθανῶν ἑλληνογλώσσων ὡς καὶ τινῶν Ἰουδαίων Ἀθιγγάνων καὶ τινῶν Σλάβων μητρικὴν ἔχόντων τὴν ἑλληνικὴν. Οἱ Μωαμεθανοὶ εἰσὶ κύριοι ὅλης τῆς γῆς ἐντρυφῶντες εἰς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλούτου των καὶ ἀδιαφορούντων διὰ τοὺς ἐξ ἐνδείας πάσχοντας ὁμοθρήσκους των, οἱ χριστιανοὶ, ὡς παντοῦ ἔχουσιν ὀλιγίστας γαῖας καὶ εἰσὶ τεχνῆται καὶ ἔμποροι καὶ γεωργοὶ καὶ ποιμένες· ὁ κληρονομικὸς μεγιστὰν τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὁ Ἰσαήμ. βέης Κοστούρης υἱὸς τοῦ Μεχμέτ βεη ὅστις ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Ἑλλάδος μὲ 2,000 ὑπὸ τὸν Δράμαλην τὸν Ἰούνιον τοῦ 1822 οἱ ἀπόγονοι τοῦ ὁποιοῦ χαίρουσι μεγίστην ἐπιρροήν

εἰς τὴν Ὑπαλληλίαν οἱ τούρκοι τὸν λατρεύουν, οἱ χριστιανοὶ τὸν τρέμουν καὶ μ' ὄλην τὴν πρόκλητα καὶ περιποίησιν, ἣν ἔχει φύσει ἑλληνικῆς καταγωγῆς. ἐκκληρονόμησε μέρος τῶν θησαυρῶν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀποσταλλέντων ἐξ Ἰωαννίνων ὀλίγω πρὶν τῆς πολιορκίας του ἐπὶ 30 ἡμιόνων φορητῶν τὸ Κέλετρον μνημονεύουσι πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι· ἰδίως ὁ Τιτολίβιος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς 6' ἐκστρατείας τῶν Ῥωμαίων εἰς Μακεδονίαν 200 Π. Χ. ὅτε οἱ κάτοικοι στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς ὀχυρᾶς θέσεως ἀντέστησαν γενναίως· ἀλλὰ πολιορκηθέντες παρεδόθησαν δίχως δοκιμὴν πολέμου, ἀκολούθως τὸ Κέλετρον κατεστράφη ὑπὸ τῶν Γότθων ὁμοῦ μὲ τὴν Δωδώνην. Τὸ 550 ἀνεκτίσθη ὑπὸ Ἰστινιανοῦ ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ κατὰ Προκόπιον, κάστρον ὀρεινὸν—Καστρούρις=Καστορία κληθέν· Τὸ 950 ὑπετάχθη εἰς τοὺς Βουλγάρους οἵτινες ἀφῆκαν μαρτύρια, τὸ 1078 ἀνέκτησεν αὐτὸ ὁ Βυζαντινὸς Ἄγγελος Κομνηνὸς παραδούς αὐτῷ Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ αὐτοκράτορι. Κατακουζηνὸς 1. 54. Τὸ 1084 ὁ Ἀλέξιος ἦλθεν ἐδῶ μετὰ τῆς θυγατρὸς του Ἄννης Κομνηνῆς, ἣτις κατέλιπε περιγραφὴν κατ' οὐδὲν ὑπολοιπομένην τῆς σημερινῆς καταστάσεως αὐτῆς τόμ. 1. σελ. 209. Τὸ 1350 παρεδόθη τῷ Κράλη τῶν Σέρβων. τὸ 1356 ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἐξ ὧν ὑπέκυψεν εἰς τοὺς τούρκους· τὸ 1460 ἐκκλησιαστικῶς ὑπήγετο α') εἰς Ρώμην β') εἰς τὴν Δ'. Ἰουστινιανὴν Ἀχρίδα πρωτόθρονος γ') εἰς Μ. ἐκκλησίαν. Τὸ 1767· ὁ νῦν Καστορίας ἔχει βαθμὸν ος'. ὑπέρτιμος καὶ ἐξάρχος παλαιᾶς Βουλγαρίας κατὰ λάθος γεωγραφικὸν ἀντὶ πάσης Ὀρεστίας διορθωτέον εἰς τὰ δίπτυχα τῆς Μ. ἐκκλησίας, ἧς ἡ ἄγνοια πολλῶν κακῶν ἐγένετο πρόξενος καὶ συμφορῶν· εἰς τὸ ἔθνος μας· ὁ Καστορίας ποιμενεῖ 100,000 ψ. τῶν ἐπαρχιῶν 1. Καστορίας, 2. Βλαχο-Κλεισούρας, 3. Σελίτσας, 4. Χρουπίστης, 5. Κολωνίας, 6. Βελχίστας, 7. Ὀπάρας καὶ ὁ πολιτικὸς διοικητῆς ἔχει ὑπ' αὐτὸν τοὺς Μουδήρας, 1. Χρουπίστας. 2.

Κολωνίας, 3. Ὀπάρας, 4. Βελχίστης, 5. Σελίτσης καὶ 6. Βλαχοκλεισούρας. — Σώζονται τὰ ἐρείπια τοῦ Κελέτρου νῦν Καστέλη καλούμενα Δ; ἴχνη δὲ τοῦ Βυζαντινοῦ φρουρίου διαχωρίζουσι τὸν Ἴσθμὸν ἐπὶ τῆς χερσονήσου, ὡς τὸ φρούριον Λευκάδος ἢ μέση εἴσοδος ἦτον ὀχυρωμένη διὰ τετραγώνου πύργου Β; τὸ νῦν φρούριον ὀχυρωμένον διὰ 4 στρογγύλων πύργων 4—6 μ. ὕψους μετὰ τηλεβόλων, διαχωρίζει τοὺς τουρκομαχαλάδες ἀπὸ τὸ ἄστυ=Βαρόσι χριστιανικόν, ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀκμάζει ἡ Διφθερουργία=Γουναρική καὶ ἄλλαι βιομηχανίαι γλῶσσα τῆς ἀγορᾶς ἢ ἐλλ. τοῦ διοικητηρίου ἢ τουρκικὴ τῶν οἰκογενειῶν μητρικὴ Ἑλλ. Ἀλβανικὴ, Βλαχικὴ, Τουρκικὴ, Σλαβικὴ, Ἰουδαϊκὴ, καὶ Ἀθιγγανικὴ ὁ κατακτητὴς ὀφείλει νὰ φροντίσῃ νὰ μὴ φυγαδευθῶσιν οἱ θησαυροὶ τοῦ Καστούρη ἀναβαίνοντες εἰς δισεκατομμύρια καὶ δυνάμενοι νὰ θρέψωσι στρατὸν μέγαν πολυετῶς, ὅστις δύναται νὰ στρατολογήσῃ ἐντοπίως 10,000 χριστ. 15,000 Μωαμεθανούς μ' ὅλα τὰ μουδηριλίγια ἢ λίμνη Ὀρεστία ὁ ποτ. Κέλετρον ἐκ τῆς πόλεως ἐξερχόμενος, Βυζ. Καστορία τουρκιστὶ Σιάχ—Γκιόλ=Πρασίνη λίμνη ἐκ τοῦ πρασίνου χρώματος τὸ ὅποιον λαμβάνει ἀπὸ τὰ καλάμια καὶ τὸν χορτόστρωτον πυθμένα ἔχει περιφέρειαν 6 ὠρῶν καὶ βάθος 8—12 μ. εἰς τὰς ὄχθας καὶ διαφόρους πηγὰς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς, ὧν ἡ μεγίστη κεῖται πλησίον τῆς ἐκβολῆς ἐξ ἧς ὁ ποταμὸς Κέλετρον, εἶναι γλυκύτατος εἰς πόσιν καὶ θρέψιν ἰχθύων ἀπὸ 100 δραμίων ἕως 100 ὀκάδων οἷτινες ἐμπορευόμενοι φθάνουσιν εἰς Θεσσαλονίκην· αἱ ὄχθαι τῆς κάλλιστα καλλιεργημέναι γέμουσι κωμῶν καὶ ἐπαύλεων αἷτινες παρέχουσιν αὐτῇ ὕψιν σκηνογραφικὴν τέρπουσαν τὴν ὄρασιν ἐξ ἧς κήλητρον=θέλητρον ἢ ὁδὸς ἐξερχομένη Β; ἐπὶ λιθαστρώτου ἀκτῆς εἶναι τερπνὴ ἐπὶ 1)2 ὠρ. παραλίμνιαι, εἶτα μεσόγαιον κτίσμα Βυζαντινὸν ἕως

12. Λόγγα 1. ὠρ. ἀπὸ Καστορίαν 400 οἴκους 1,800 (ΜΑΚΕΔΟΝ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ', τευχ. Γ') 17

ψ. ἡ ὁδὸς ἐν μέσῳ διαφόρων ὕψοφόρων δένδρων, ἀμπέλων καὶ περιβολίων προξενούντων διὰ τῆς τερπνότητος των ἀσυμβίβαστον ἀντίφασιν πρὸς τὴν ξηρότητα καὶ ἀγριότητα τῶν ὄρειων μερῶν τούτων.

13. Βύσινο 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ Λόγγα 200 οἰκων βλάχων ἔχει καὶ προάστεια Κρικέλλο, Σεντόμα, Κλανοροπίνα 300 οἰκων Ἀλβανοβλαχοελλήνων.

14. Παψώρη 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ Βύσινο καὶ 2. 1)2 ἀπὸ Λόγγαν. κώμη 200 οἰκων, γάνιον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐξεληνησιμένων βλάχων, κεῖται ἐπὶ ὑψώματος περιβαλλομένου ΔΜς ὑπὸ ρεύματος ὕπερ καθιστᾷ τὴν θέσιν ὄχυράν ὡς τὴν Βέροϊαν, ἡ ὁδὸς παρέχει θέαν ἀξιόλογον ἐπὶ τῆς κοιλάδος Δεαβύλεως, Διβόλι καὶ Κολωνίας Δς τοῦ Γράμμου ὄρους σειρᾶς τοῦ Πίνδου ἐκ Βλάχων, Ἀλβανῶν, Σλαβων καὶ Κονιάρων οἰκούμενον.

15. Σταθμὸς τελωνείου 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ Παψώρη, ἡ ὁδὸς διέρχεται ρεῦμα πολλοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος καὶ προσκολλᾶται εἰς τὰς ὑπορείας εἰς

16. Λάγγη 1. ὥρ. ἀπὸ τὸν σταθμὸν, κεῖται ἐπὶ τινος ὄροπεδίου τοῦ ὄρους Τύμφη ἢ Νύμφη Σλαβιστὶ Νεβέστα καλουμένου. Τὸ ὄρος Νύμφη ἢ Τύμφη ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Πίνδου, ἥτις κλίνουσα πρὸς Ας ἐνώνει τὸ Βέρμιον μετὸν Πίνδον εἰς τὰ σύνορα Ἑπείρου καὶ Μακεδονίας ἕως ἐδῶ ἡ καλλιέργεια εἶναι βελτιωμένη ἕνεκεν τῆς πολυανθρωπίας ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς Τύμφης φαίνεται Δς ἡ ἐπαρχία Κολωνίας ἀξιόλογα καλλιεργημένη, ἡ ὁδὸς εἶναι στενὴ κατὰφυτος ἐκ δρυῶν καὶ δρυίδων ἐν οἷς ἐμφωλεύουσι τὰ τέρατα τῆς ληστείας Ἀγιὰν Κεσιτζίδες = δολοφόνοι ἐξ ὧν πολλοὺς ἐξόντωσεν ὁ Χουσιῆς πασᾶς ἐκ Βιτωλίων.

17. Μαχαλᾶς 2. ὥρ. ἀπὸ Λάγγης μετὰ 100 τουρκικοὺς οἰκους, τερπνὸν καὶ κατάσκιον μετὰ πολλὰς καὶ ἀφθόνας βρύσεις· ἡ ὁδὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σαρακίνα κλάδου τοῦ Βερμίου μεταξὺ Βιτωλίων καὶ Βεροίας ἀφίγει ἐξ ἀμφοτέρων

τὰ προάστεια Ἀρμένι, Λιζάνη, Πισνίτσα, Δοιτάν ἀνά
μίαν ὥραν ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων φθάνει εἰς τὴν πόλιν.

18. Φλωρίναν 1. ὥρ. ἀπὸ Μαχαλά και τὰ λοιπὰ πέ-
ριξ ἀρχ. Μελιττῶν σλ. Ἀερὶν τούρ. Φλωρίν. ἡ ὁδὸς ἀμα-
ξιτὴ ἀλλὰ λασπώδης ἀπὸ τὰ πολλὰ νερὰ καὶ βρύσεις· ἡ
πόλις αὕτη εἶναι ἡ μόνη τῆς Μακεδονίας καὶ ὅλης τῆς
ἐλλην. χερσονήσου, κτισμένη ἐπὶ μιᾶς εὐθείας γραμμῆς
1. ὥρ. ἐκτάσεως ἐχούσης ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀνὰ 700 =
1400 οἰκίας μὲ ἐκτεταμένους κήπους καὶ δένδρα ὀπωρο-
φόρα ἐξ ὧν 200 μόνον εἰσὶν Ἑλληνικαὶ καὶ 200 Ἀθιγγα-
νικαὶ αἱ δὲ 1000 Τουρκαλβανῶν βέηδων γαιοκτημόνων
τῆς ἐπαρχίας ὅλης, ζώντων ἐκ τῶν Ἰδρώτων τῶν Ἑλλή-
νων καὶ λοιπῶν χριστιανῶν ὡς καὶ οἱ γείτονές τῶν ὀλων
τῶν πόλεων, οἱ Ἀθιγγανοὶ εἰσὶ φιλοπονότατοι γεωργοὶ
ὡς ὅλοι ἐν Μακεδονίᾳ, αἱ δὲ ὠραῖαι Ἀθιγγανίδες εἰσὶ
περίφημαι χορεύτριαὶ καὶ τραγωδίστριαὶ καὶ ζῶσιν ἀνέ-
τως εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Τουρκίας ἔνθα δὲν ἔφθασαν
ἀκόμη αἱ Chantanes τῆς Δύσεως εἶναι πρωτεύουσα ἐ-
παρχίας 86 χωρίων μὲ 38,000 ψ. πληθυσμὸν ἔδρα Μου-
δῆρη καὶ Καδῆ καὶ ἐπιτρόπου τοῦ Πελαγωνίας ποιμέ-
νοντος τοὺς χριστιανούς· ἔχει τρεῖς ὁδοὺς διὰ Βιτώλια
διὰ μέσου τῶν χωρίων τῆς πεδιάδος ἡ ἀμαξιτὴ Ἀς τῆς
Φλωρίνης βαίνει ὀμαλῶς εἰς

19. Χάνι τοῦ Χασάν ἐφέντη 3. ὥρ. ἀπὸ Φλωρίνα,
ἔχει περίξ χωρία 1. Βελουσίνα 100 οἰκογ., 2. Πορουδί-
να 200, 3. Λιθενίτσα, 4. Γρεβενίτσα ἀνὰ 100, 5.
Σιατιλίστα, 6. Κλίστανη, 7. Ἀρπάδρομο, καὶ ἀποτέρω
τὸ 8. Μύριοβο, 4. ὥρ. Ἀς τῆς Φλωρίνης καὶ 6 τῶν Βι-
τώλιων, ἐπὶ ὀμωνύμου πεδιάδος ἐπὶ τοῦ Ἐριγῶνος Μοργιό-
βικα χωρία 30 σχηματίζοντα ἴδιον δῆμον, 15,000 ψ.
ἐλληνοσλάβων χριστιανῶν ποιμενομένων ὑπὸ τοῦ Πελαγω-
νίας, ἔχοντος ἀρχιμανδρίτην ἐπίτροπον εἰς κωμόπολιν Βι-
τώλιστα μὲ 400 οἰκογ. Καδῆν Μουδῆρη, καὶ συμβού-
λιον διοικητικὸν καὶ δικαστικὸν, τὸ ὁποῖον τμήμα τῶν

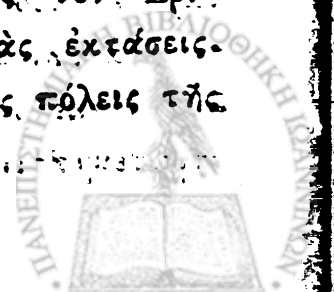
Βιτωλίων ἐσφαλμένως ὁ ὑπομνηματογράφος Θ. Δεληγιάννης Β. ἐπίτροπος εἰς τὸ Βερολίνειον Συνέδριον ἐξ ἀμαθείας γεωγραφικῆς ἤνωσεν εἰς μίαν ἐπαρχίαν μετὰ τὴν Τικβέσχη τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ δι' αὐτὸ καὶ δι' ἄλλα λάθη, ἐγέλασεν ὁ Βίσμαρκ ἀναγινώσκων τὸ ἐλληνικὸν ὑπόμνημα. λέγων, τί πολλὰ γράμματα γνωρίζουν οἱ Ἕλληνες κ. Δεληγιάννη εἰσθε ἀμαθέστεροι καὶ τῶν Μχυροβουνίων κατὰ τὸ ὑπόμνημά σας·—τὸ ἐν λόγῳ ὑπόμνημα μοι ἔδωκεν ἡ ἑλλην. κυβέρνησις νὰ διορθώσω, ἀφοῦ ἐγέλασεν ὁ Βίσμαρκ, καὶ ἀφοῦ τὸ διώρθωσα δὲν τὸ ἐζήτησε καὶ μένει ἀκόμη εἰς χεῖρας μου εἰς τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Ἑλλάδος ἐφαρμόζεται ἡ παροιμία «ὄσω ὁ νοῦς μου στὸ χωράφι τόση προκοπὴ νὰ κάμῃ»· ἐπειδὴ ἔχουν τὸν νοῦν των νὰ κλέπτουν καὶ ν' ἀρπάζουν γρόσια καὶ γυναῖκες μ' ὅλα τὰ θεμιτὰ καὶ ἀθέμιτα, ἀνομ. καὶ ἀγενῆ μέσα.

20. Βιτώλια 3. ὦρ. ἀπὸ Χάνι Χατὰν Ἐφέντη ἀνὰ 6 ὦρ. ἀπὸ Φλωρίνης Μοριόβου καὶ Ρέσνης, 12. ἀπὸ Ἀχοιδρος καὶ Καστορίας καὶ Καλλιάρη, ἀμαξιτὰς, ἀρχ. Ὀκτώλοφος πλησίον τῆς ἀρχ. Πελαγωνίας καὶ Ἡρακλείας τῆς Λιγγιστικῆς τοῦ Βαρνοῦτος ἔχοντος πολλὰ ὀνόματα Ἑλληνικὰ καὶ Βλάχικα, Ἀλβανικὰ Σλαβικὰ 1. Σαρακίνα, 2. Περιστέρι, 3. Πλανίνα, 4. Νερέτσα, 5. Στάρχ, 6. Μπίγλα, 7. Σούχα, 8. Γόρα, 9. Ξηροβούνη, 10. Δάρδα ἐξ οὗ ἄρχεται ἡ Δαρδανία Βε ἔχουσα κατοίκους ἡμι-αγρίους εἰσέτι, τρομεροὺς, ληστὰς καὶ κακούργους Ἀγιάκεις οἱ Σέρβοι φεύγοντες ἀπὸ τὰ Σέρβια τοῦ Ἀλι-ἀκμονος ἀφῆκαν ἀποικίαν τὰ περὶ Σερβικὰ χωρία Μοριόβικα, ἔπειτα οἱ τοῦρκοι ἐτέντωσαν τὰς ὀρδὰς των εἰς τὸ Μοναστήρι Βούκοβο 1. ὦρ. ἀπὸ τὴν πόλιν ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος καὶ ἔχοντος στρατηγικὴν ἀξίαν, ἐξ οὗ ἔλαβε τὸ Σλαβικὸν ὄνομα Βουτάλιον καὶ Βιτώλια = Μοναστήριον, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι ἤνωσαν τὰ δύο ὀνόματα εἰς νέαν λέξιν Βιτώλι—Μοναστήρ. γράφουσι τὴν Ὀκτώ-

λοφον, ὁ δὲ λόφος τῆς Μονῆς εἶναι ἑννάτος, ὁ χεῖμαρος Δραγόρι ἐκ τοῦ ὄρους Περιστερίου καὶ Πετρίνου κατάρ-
 ρέων διαρρέει τὴν πόλιν ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀς γεφυρούμε-
 νος πολλάκις διὰ ξύλων διαρρέει τὴν πεδιάδα. Βι-
 τωλίων καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἐριγῶνα ὅστις χωρίζει τὸ
 τμήμα τῆς Κάτω Μακεδονίας εἰς Βόρειον καὶ Νότιον·
 τὸ Σίρμιον τῶν Ρωμαίων ἔδραν τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἀντι-
 κατέστησε τὸ Βιτώλιον ἐπὶ Τούρκων ἔδρα τοῦ Ρούμελη
 Βαλέσι, νῦν διαιρεῖται εἰς τρεῖς Ἀς νομοὺς Βιτωλίων,
 Θεσσαλονίκης καὶ Σέρρων καὶ 3. Ἀς Ἰωαννίνων, Πρεσ-
 δρένης καὶ Σκόδρας ἀλλ' ὅλοι οἱ 6 νομοὶ οὗτοι ὑπάγωνται
 στρατιωτικῶς εἰς Βιτώλια ἔδραν τοῦ στρατάρχου τῆς
 Ρουμέλης ἔχοντος στρατιωτικὴν σχολὴν. ἔχει ἀγορὰν
 κεντρικὴν γέμουσαν εὐρωπαϊκῶν χειροτεχνημάτων, διὰ
 τὸν πολιτισμὸν τῶν Ὀθωμανίδων, αἵτινες ἤρχισαν νὰ
 φορῶσιν εὐρωπαϊκὰ φουστάνια καὶ πόλκες ἀντὶ τῶν του-
 μανίων καὶ ἀναξυρίδων, χωρὶς ὅμως ν' ἀφήσωσι τὸ
 Γιασμακί καὶ τὸν Φερεντζέν, ὡς ὀρησκευτικὰ τοῦ Κορα-
 νίου, ἵνα ὡσιν ἀπρόσιτοί εἰς τὰ ὄμματα τῶν ξένων, ἵνα μὴ
 κολασθῶσι τὰ θεώμενα μέλη· ἐκ τῶν 50,000 ψ. 20,000
 ψ. εἰσὶν ἐξωμόται Βαλαάδες Ἑλλην-Αἰθιο-Βλαχό-
 Σλαβοὶ 5,000 Ἰουδαῖοι καὶ 25,000 Ἕλληνες καὶ Ἀλ-
 θανο-Βλαχό-Σλαβοὶ ὀρθόδοξοι, ἀν' ἡ Μασωνικὴ Λέσχη
 δὲν ἴσχυσεν ἀκόμη νὰ ἐνώσῃ τὰς φυλάς ὅλας κατὰ τὸ
 φυσικὸν δίκαιον, τὸ συμφερότερον ὅλων τῶν ὀρησκευ-
 μάτων, ἤτοι τὴν ἀδελφοποίησιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν
 ἐπιγείων ἀγαθῶν, ἀνευ φραγμῶν ἠθικῶν, τουθ' ὅπερ ζη-
 τεῖ ἡ Μασωνικὴ φιλοσοφία τῶν Λεσχῶν, ἀφίνουσα διὰ
 τοὺς ἱερεῖς τῶν ὀρησκειῶν τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἠθικοῦ
 δικαίου καὶ τῶν ἠθικῶν δεσμῶν· ἡ ἀφρακτος καὶ παν-
 ταχόθεν προσβαλλομένη αὕτη πόλις εἶναι ἐπίσημος μό-
 νον διὰ τὴν κεντρικότητα τῆς θέσεώς της μεταξὺ Ἰπεί-
 ρου Μακεδονίας, διὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐκυλον κίνησιν
 στρατευμάτων δι' ὅλας τὰς τε Ἀς ἐπαρχίας μέχρις Αἰ-

μου και Ροδόπης και Δς μέχρι του 'Αδριατικού. Βς μέχρι Σερβίας και Μαυροβουνίου και Μς μέχρι των όριων του 'Ελλ. κράτους· έτι δέ και δια την κεντρικότητα του έμπορίου, δι' α είναι έδρα Μουδέρου=στρατάρχου, πολιτικού νομάρχου=Πασα-Βαλη, Καδη, Μουχτη, Μετσιλιζ κλπ. και όρθοδόξου μητροπολίτου με τον 45 βαθμόν τιτλοφορούμενον ό Πελαγονίας και 'Εξάρχος Κάτω Μακεδονίας μάλιστα να έχωμεν την εύχην της αγίας Μ. έκκλησίας. ήδη εύτυχως Ιεραρχεί εκεί ό πρώην Δρυϊνουπόλεως Ματθαίος ό Πετρίδης ό εκ Βρυούλων της 'Ιωνίας άνηρ ρέκτης και έθνικότατος έπαξίως φέρων πολλά παρράσημα και τον χρυσοϋν σταυρόν της 'Ελληνδος, ζηλωτης της παιδείας ως ουδεις άλλος παντου συνιστών σχολεία ως και εν τη πριν έπαρχία 'Αργυροκάστου, ένθα επί των ήμερών του, οι άγράμματοι Κοτσιαμπάσιδες, έλαβον μαθήματα παρ' αυτού να σέβωνται τους φωτοδότους διδασκάλους, εν ώ πρότερον διεκινδύνευον και αυτούς τους μισθούς των. ήδη εξέλέγη 'Αδριανουπόλεως ό Ματθαίος. οι Πελασγοί Βιτωλίων ττροϋσιν ως κόρην όφθαλμού την 'Ηρακλείδιον καταγωγήν των έχουσι σχολεία άρρένων και θηλέων και γυμνάσιον, προς οικοδομήν. του όποιου έδαπάνησαν υπέρ τας 400 χιλιάδας δραχμάς επί του προκατόχου Παρθενίου του εκ Περιστάσεως της Θράκης πρώην 'Ιωαννίνων, όστις έφρόντιζε ν' άποκαταστήσει τα Βιτώλια ως τα 'Ιωάννινα, έστίαν φώτων, όπερ δέν επέζησε να ιδη ίσως άξιωθη να ιδη τουτο ό Ματθαίος εάν εύτυχήση να εύρη καλους καθηγητας του Γυμνασίου. το όνομα Βιτώλια τρομάζει τους 'Αλβανούς δια την φρικτήν σφαγήν του 1832 δύο χιλιάδων. 'Η πεδιάς των Βιτωλίων έχει 12. ώρων μήκος και 5. πλάτος, διαρρομένη υπό διαφόρων ποταμίων χυνομένων εις τον 'Εριγώνα καθίσταται εύφοροτάτη καθ' όλας τας εκτάσεις. 'Οδοι εκ Βιτωλίων αναχωροϋσι, δι' όλας τας πόλεις της

έλληνικῆς χερσονήσου ἥς εἶναι φυσικὸν κέντρον, ἔχει δύο ὁδοὺς διὰ Θεσσαλονίκην Ἰγνατιανὰς ἀμαξιτάς.

13. Ἀπὸ Βιτωλίων διὰ Καστορίας μέχρι Θεσσαλονίκης ὥρ. 40.

1. Καστορία 14. ὥρ. ἀπὸ Βιτωλίων ὄρα τὸ προηγούμενον 12. δρομολόγιον ἐδῶ ἐνοῦται ἢ ἀπὸ Αὐλῶνος Ἀπολλωνίας, Βερατίου, Μοσχοπόλεως καὶ Κοριτσᾶς. Ἀ. Ἰγνατιανὴ ἣτις βαίνει εἰς

2. Σεδόμα 1. ὥρ. ἀπὸ Καστορίαν μὲ 100 οἴκους παραλιμνίους εἰς θέσιν χαρίεσσαν καὶ τερπνὴν, ἣ ὁδὸς ὁμαλῶς βαίνει εἰς

3. Κλαδοροπίνα 1)2 ὥρ. ἀπὸ Σεδόμα μὲ 50 οἴκους παραλιμνίους.

4. Φωτεινίτσα 1)2 ὥρ. ἀπὸ Κλαδοροπίνα 200 οἴκους τερπνοῦς.

5. Ἐλυζίτσα 1)2 ὥρ. ἀπὸ Φωτεινίτσα μὲ 400 οἴκους παραλιμνίους.

6. Μαύροβο 1)2 ὥρ. ἀπὸ Ἐλυζίτσα 3. ὥρ. ἀπὸ Καστορίας ἀντικρὺ αὐτῆς κειμένη Ἀς κώμη 300 οἰκων· ἐδῶ ἐνοῦται ἡ ὁδὸς ἐρχομένη διὰ τῆς Μς ὄχθης καὶ διερχομένη τὰ παραλίμνια τερπνὰ χωρία 1. Δουπιάκη, 2. Σλιμίστα, 3. Στράλιστα 3. ὥρ. ἀπὸ Καστορίαν, ἔπαυλις τοῦ Κιαζῆμ βέη υἱοῦ τοῦ Ἰσαῆμ βέη Κοστούρη, 4. Κρήπιανη 1)2 ὥρ. ἀπὸ Μαύροβο τὸ ὅλον 10 χωρία παραλίμνια σύγκοινωνοῦντα μεταξύ των καὶ μὲ τὴν Καστορίαν διὰ πλοιαρίων καθιστάμενα τὸ τερπνότερον θέαμα τῆς ἐπαρχίας ἰδίως ἡ θέα εἶναι ἐξαισία εἰς τὸν κατερχόμενον ἐκ Βλαγο-Κλεισούρας εἰς Καστορίαν διὰ Μκυρόβου καὶ τῶν δύο ὄχθων.

7. Κομανίτση 2. ὥρ. ἀπὸ Μαύροβον 5. ἀπὸ Καστορίας διὰ τῆς Βς ὄχθης καὶ 7. ὥρ. διὰ τῆς Μς ἔχει 500 ψ. Σλάβων χριστ.

8. Κοτόρη 1) 2 ὥρ. ἀπὸ Κομανίτσαν με 300 ψ. ἑλλ. χριστ-

9. Βλαχο-Κλεισούρα 1. ὥρ. ἀπὸ Κοτόρη ἀρχ. Ὁρεστικὸν Ἄργος νέα ρωμαϊκὴ κωμόπολις 500 οἰκογεν. 3,000 ψ. Βλάχων ἐξελληνισθέντων διὰ τῶν σχολείων, ἤδη συνέστησαν βλαχικὰ σχολεῖα με πόρους ἀφθόλους, ἀλλὰ οἱ προὔχοντες τὰ κατεφρόνησαν καὶ μόνον πτωχοὶ καὶ ἄποροι μαθηταὶ ἐνδύομενοι καὶ τρεφόμενοι σπουδάζουσι τὴν Ρωμουνικὴν γλῶσσαν τοῦ Ἀποστόλου Μαργαρίτη τὰ κατορθώματα εἶναι πατρὶς τοῦ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ κ. Γεωργίου Νιάγκκα καθηγητοῦ γλωσσῶν εἰς

10. Ρακινίστα 1. ὥρ. ἀπὸ Βλαχο-Κλεισούρας προάστειον 200 ψ. ἑλλ.

11. Καλλιάρη Ἀλβανιστὶ 1. ὥρ. ἀπὸ Ρακινίστα 2. ἀπὸ Βλαχο-Κλεισούραν 8. ἀπὸ Καστορίας, Ὁστρόβου ἀπὸ Βοβενῶν, ἀπὸ Βεροίας καὶ Κοζάνης 5. ἀπὸ Σιατίστης, Νιαούστης, Μπογασκό, Βλάτση καὶ λοιπῶν ἀρχ. Κέλλαι Ρωμ. Κελλάρι Τουρκιστὶ Καϊλάρη ἔδρα ὁμωνύμου ἐπαρχίας Καλάρτα 40 χωρία τῆς ἀρχαίας Ἑορδαίας, ἧς ἡ πεδιάς Τουρκιστὶ λέγεται Σαρῆ Γλιόλ—Ὁβασὶ Σλαβιστὶ Βεγόρα καὶ Βυζ. Ἑλληνισμένη Βεγορίτης λίμνη καὶ πεδιάς, τὴν γραφὴν ταύτην παρεδέχθη καὶ ὁ κ. Δήμιτσας ἐσφαλμένως ἀντὶ τῆς ἀρχαίας ἑλλην. Κιτριάδος ἐξ ἧς οἱ τοῦρκοι μετέφρασαν Σαρῆ—Γκιόλ = Κιτρίνη λίμνη διότι ἐν πολλοῖς ἐτήγησαν καὶ διέσωσαν πολλὰ ἀρχ. ἑλλην. ὀνόματα, ἐνθα ὅμως ἡ γλῶσσα των εὔρισκε δυσκολίας τότε μετέφρασαν Ρωμαϊκὰς καὶ Σλαβικὰς λέξεις εἶναι ἔδρα Μουδῆρη, Καδῆ, Μουχτῆ καὶ τοῦ μητροπολίτου Μογλενῶν ἔχοντος τὸν π'. βαθμὸν ἑξαρχος πάσης Ἑορδαίας καὶ Ἀμωλπίας· οἱ πλεῖστοι κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἐξώμοσαν καὶ ὀλίγοι ἔμειναν ποιμενόμενοι ἢ πόλις ἔκτισται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀσίου ἔχει χιλίας οἰκογενεῖας μ' ὅλας τὰς δεινὰς περιπετείας ὧν 300 μόνον χριστιανοὶ καὶ 700 οἰκογ. Τουρκαλβανοὶ

γαιοκτήμονες τῆς πεδιάδος ὕλης, οἱ δὲ χριστιανοὶ εἰλω-
τες . . . ἡ λίμνη ἔχει 4. ὠρ. μῆκος καὶ 2. πλάτος καὶ
περικυκλοῦται ὑπὸ Καλάμων τὸ ὄρος Ἀλβανιστὶ Βίτση=
μυσχάρι Τουρκ. Καϊλάρ—Δάγ.

12. Κατρανίτσα 4. ὠρ. ἀπὸ Καλλιάρη διὰ τῶν Καϊ-
λάρτων χωρίων εἶναι ἡ συντομότερα ὁδὸς διὰ Θεσσαλοῦ
νίκην κόμη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἑορδαίας μὲ 300. οἰ-
κογενείας Σλαβογλώσσων ἐξελληνισθέντων διὰ τῶν γραμ-
μάτων.

13. Νιάουστα 4 ὠρ. ἀπὸ Κατρανίτσα 8 ἀπὸ Καλλιάρης
14 ἀπὸ Καστορίας ἀρχ. Κοίτιον, Ῥωμ. Αὐγουστα, τουρ-
κιστὶ Ἀγυστὸς παρεμφθαρμένον Αὐγυστο=Νιάουστα.
Τὸ Κοίτιον ἀναφέρει ἡ ἀγία Γραφή ὡς εἴρηται, Κοίτι-
εἰμ=Μακεδονίαν πρὸ τοῦ 1821. ἐκέκτητο φρούριον ἀξιό-
λογον, περιέχον 2,000 οἰκογενείας. ἔκτιστο δ' ἐπί τινος
ὄροπεδίου ἐνὸς κλάδου τοῦ Βερμίου τουρκιστὶ Καρα-τάσχη
=Μαύρη Πέτρα καλουμένου, ποτιζομένου ὑπὸ τοῦ Ἀρπί-
ση ποτ. καρποφοροτάτου γέμοντος κήπων καὶ φυτειῶν,
ὑψοῦται 100 μ. ἄνω τῆς πεδιάδος καὶ φωτίζεται τερ-
πνῶς ὑπὸ τοῦ Ἥλιου ὡς μεσημβρινὸν, ἤδη μύλις ἔχει 500
οἰκίας χαμηλὰς καὶ σκιερὰς εἰς ἕκτασιν τριπλασίαν
τῆς πρὸ τοῦ 1821. Ὡς ἐκ τῆς ὑγρασίας τῶν πολλῶν
ὑδάτων τὸ κλίμα τῆς καθίσταται νοσηρὸν διὰ τὰς γυ-
ναῖκας αἵτινες εἰσὶν ἰκανῶς λεπτόδερμοι, τὴν πρώτην
καταστροφὴν τῆς ὑπέστη τὸ 1804—1805 πολιορκηθεῖ-
σα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐπὶ 40 μῆνας, ὡς περιγράφει αὐ-
τὴν ὁ Κουζινιερὺ περιηγητῆς τῆς Μακεδονίας τομ. α'.
σελ. 74 λέγει. « Ὁ τελευταῖος τῶν ἀρχόντων τῆς Νια-
ούσης Βασίλειος Ῥομφέης, ἡλικίας 35 ἐτῶν, καὶ μεγά-
λης γενναιότητος, ἐτόλμησε ν' ἀντισταθῆ εἰς τὸν περι-
βόητον Ἀλῆ πασᾶν, προσπαθοῦντα νὰ καταλάβῃ τὴν
Νιάουστα, ἀφοῦ ἐκυριεύσε τὴν Βέροϊαν καὶ τοῦ ἦτο
πολὺ χρήσιμος εἰς τοὺς σκοποὺς του. Ἐπὶ δέκα μῆνας
2,000 ἄνδρες Νιαουσταῖοι ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντες τὸν

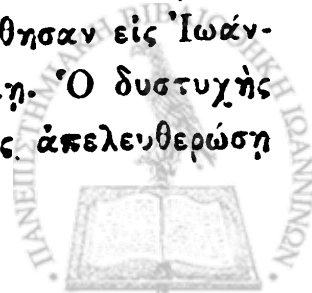

λεοντόκαρδον ἀρχηγόν των Βασιλείων Ῥομφήην ἀντέστησαν γενναϊότατα. Οἱ βέηδες τῆς Θεσσαλονίκης τῷ ὑπεσχέθησαν βοθηείας τὰς ὁποίας δὲν τῷ ἔστειλλαν, φοβούμενοι μὴ ὁ Ἄλῆς στείλῃ τουρκαλβανούς καὶ καταστρέψει τὰ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄξιου κτήματά των, διότι ἦσαν 18,000 πολιορκηταί, ὧν 5,000 ἐπιδρομεῖς κατέστρεφον τὸ πᾶν, δι' ὃ ἀντὶ βοθηειῶν οἱ Θεσσαλονικεῖς τοὺς ἐψάλλον ἄσματα ἐγκωμιαστικὰ ἐξ ὧν καὶ τὸ ἐξῆς :

Βάστα καϋμένη Νιζούστα τ' Ἀλῆ πασᾶ τ' ἀσκέρη,
 Πῶς τὸ βαστοῦν τὰ Γιάννενα Χειμῶν καὶ Καλοκαίρι....
 Τί νὰ βαστάξω ἢ ὄρφανὴ καὶ τί νὰ νταγιαντίσω;
 Ταῖς Σκηπιτάρικαις ὀρδαῖς πῶς νὰ ταῖς σταματήσω ; . . .
 Δέμ' πολεμᾷ ἢ κλεφτουργιὰ δέμ' πολεμοῦν ζορμπάδες
 μὲ πολεμᾷ Ἄλῆ πασᾶς μὲ δεκοκτῶ χιλιάδες. . .

Οἱ πολιορκούμενοι μὴ δυνηθέντες ν' ἀνθέξωσι δίχως τροφᾶς ἀπερᾶσισαν τὴν γενναίαν ἐκείνην ἔξοδον τοῦ 1805 ἣτις ἐδίδαξε τὴν ἐνδοξὸν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου τοῦ 1826· ἐξῆλθον ἐν σκοτεινῇ νυκτὶ διὰ μέσου τῶν πολιορκητῶν φονεύσαντες πολλοὺς καὶ φονευθέντες πολλοὶ, ζωγρηθέντες περισσότεροι ἔφθασαν 1500 ἄνδρες μόνον εἰς Θεσσαλονίκην. 8,000 ψ. ἔμειναν εἰς τὴν λύσσαν τοῦ ἐχθροῦ. Ἐν Θεσσαλονίκη προσέφυγον εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Προξενεῖον καὶ διὰ τῆς ἐν Κ)πόλει Ἀγγλικῆς Πρεσβείας κατόρθωσαν ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς δυναστείας τοῦ τυράννου, οἱ ἐν Κ)πόλει Νιαουσταῖοι δι' ἀναφορᾶς των ἐτέθησαν οἰκειοθελῶς ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν τοῦ Ἀρχιευνοῦχου τοῦ Σουλτάνου οὗχ ἦττον ὅμως ὑπέστησαν τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεώς των.

Ἡ πόλις σύμπασα ἐλεηλατήθη καὶ διηρπάγη ἐζωγρήθησαν χιλιάδες ψυχῶν ἐκ τῶν ὠραιότερων παρθένων καὶ νεανίσκων μεθ' ὧν ἡ σύζυγος ὁ υἱὸς καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀρχοντος Βασιλείου Ῥομφήη μετεφέρθησαν εἰς Ἰωάννινα ὡς ἄλλοτε ὑπὸ Αἰμυλίου ἐν Ῥώμῃ. Ὁ δυστυχὴς ἀρχων Βασιλείος μὴ δυνηθεὶς νὰ τοὺς ἀπελευθερώσῃ

μήτε διὰ λύτρων μήτε δι' ἄλλων μέσων ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν, μήτε τοῦ Σουλτάνου εἰσακουομένου εἰς τὰς παραστάσεις τῶν Πρέσβειων, ὁ Ἄλῃς ἀπήντησε: «τά βαλα ἴστο χαρέμι»· οἱ φράγγοι τόσῳ ἐθεώρουν Ἱερὸν τὸ χαρέμι, ὥστε ἡ γυνὴ τοῦ χριστιανοῦ ἦτο μηδὲν δι' αὐτούς· ὁ δυστυχὴς ἄρχων ἐπῆγε καὶ ἐκλείσθη εἰς ἓν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ὀρους ἐνθ' ἀπαφρονήσας ἀπέθανε. Cousinéry voyage dans la Macedoine v. A'. p. 74. «ἡ Νιάουστα εἶχεν ἑταιριστὰς φιλικούς· δύο προκρίτους τὸν Ζαφειράκη Λαγοθέτην προεστὸν τῆς καὶ τὸν Καρατάσιον ἀπὸ τι προύστειον τῆς Βεροίας, οἵτινες κατόρθωσαν νὰ ὑψώσωσι τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως τὴν 25 Ἀπριλίου τὸ 1821· ὅτε ἡ γενναία καὶ ἀνδρεία Νιάουστα ἔδειξε δείγματα ἀπιστεύτου καρτερίας καὶ γενναιότητος κατατρομάξασα τοὺς ἐγχωρίους τούρκους καὶ τὸν Χασάν πασάν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀντέστη ἡρωϊκῶς μέχρι τοῦ 1824 ὅτε ἐπέπεσαν κατ' αὐτῆς ὁ Κίρτσιαλης Αὐδούλ Λουμπουτ Πασᾶς καὶ ὁ Γκέκας Αὐζή Ρετσιέπ Πασᾶς μετὰ πολυαρίθμων ὀρδῶν, πολιορκηθέντες ὑπὸ δύο στρατηγῶν 3 μῆνας ἔπεσαν ἐνδόξως καὶ ἡρωϊκῶς. Οἱ ἥττηθέντες κατεσφάγησαν, ἡ πόλις ἐληλαττήθη καὶ ἐπυρπολήθη, ὅσοι ἠδυνήθησαν νὰ διαφύγωσι τὴν σφαγὴν διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ περίξ χωρία, οἱ νικηταὶ πρὸς κορεσμὸν τῆς ἀπανθρωπίας των συνυβήθησαν 1200 γέροντας καὶ γυναικόπαιδα ἀσθενῆ καὶ μὴ δυνάμενα νὰ φύγωσιν καὶ τὰ ἔφερον σφάγια εἰς τὸ περίφημον Κιόσκι τῆς Νιαούσσης καὶ τὰ ἔσφαξαν ὡς πρόβατα κατὰ σειρὰν ἀπλωμένα διὰ χειρῶν δημίων Ἰουδαίων Θεσσαλονικέων· καὶ τὰ μὲν σώματά των ἐσώρευσαν ἐντὸς παρακειμένης δεξαμενῆς ὕδατος, τὰς δὲ κεφαλὰς των ταριχεύσαντες ἀπέστειλαν εἰς τὸν Σουλτάνον δῶρον, εὐφρόσυνον τοῦ αἰμοδιψοῦς Μαχμούτη, ὃν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Σουλτάν Ἀζίζης ἠναγκάσθη ν' ἀποκαλέσῃ βάρβαρον ζητήσας τὸ πτώμα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'· νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ ἀξιοπρε-

πῶς . . . Τὰ χωράφια περίξ τοῦ Κιοσκίου, πλύμμηρήσαν-
τα αἰμάτων ἀλμυρῶν, ἐπὶ 5 ἔτη δὲν ἐκάρποφόρησαν· σπε-
ρόμενα μῆτε χόρτον δὲν ἐβλάστησαν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν,
τῶν γερόντων ἢ τερπνὴ θέσις τοῦ Κιοσκίου μετὰ τῶν
10 πλατάνων του καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ ἀέρος του,
τῆς παχείας σκιάς καὶ τῆς λαμπρᾶς θέας του πρὸς τὴν
Μν. μέχρι τοῦ Αἰγαίου διεγείρει εὐθυμίαν, καὶ τέρψιν
εἰς πᾶσαν ψυχὴν μὴ τυραννικὴν ὡς τοῦ Λουμοῦτ Πασσᾶ,
ὅστις νομίσας ὅτι κατεστράφησαν ἐντελῶς ὅλοι οἱ γεν-
ναῖοι Ναουσσαῖοι Κοιττιεῖς, συνώκησεν 150 οἴκον. Κο-
νιάρων ἐκ τῶν περίξ Καϊλάρτων, εἰς οὓς ἐδωρήσατο τὰς
πλουσίας γαῖας τῶν σφαγέντων. Τοὺς δὲ διασωθέντας φί-
λους του τοὺς Προκρίτους Ἀντώνιον Περδικάρην καὶ Δημ.
Μάματα ἐγκατέστησεν αὐθις μετὰ τῶν Κονιάρων, οἵτι-
νες ἐπὶ ἓν ἔτος εἶχον ἠκονημένην τὴν μάχαιραν σφάζον-
τες καθημέραν Ναουσσαῖους ἐκ τῶν σωθέντων· εἰς τὰ πέ-
ριξ καὶ προσερχομένων εἰς τὰς πυρποληθείσας οἰκίας
τῶν αἰσφαγαῖ ἐρθασαν μέχρι Κ)πόλεως, ἔνθα οἱ Να-
ουσσαῖοι ἐνήργησαν τὴν ἀποστολὴν φερμανίου Σουλτα-
νικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην ἀμνηστεῦον τοὺς ἐπαναστάτας
καὶ προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐστίας
τῶν τὸ 1825 ἐκτοτὶ δ' ἤρχισεν ἐκ νέου ἀναφανδὸν ὁ συ-
νοικισμὸς τῆς νῦν κωμοπόλεως (ἐκ τῶν ἱερῶν ἀμφίων
ἀγίων λειψάνων τῆς Νικαύσσης σώζοντα πολλὰ εἰς τὸν
οἶκόν μας ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ πατρός μου εἰς Θεσσα-
λονίκην ἀργυρὰ δισκοπότηρα εὐαγγέλια 4 ἅγια λείψανα
κλπ.) ἔχει 500 οἴκ. Μουδῆρην, Κατῆν, Μουχτῆν, Ἐπί-
τροπον τῆς Βεροίας καὶ συμβούλια Διοικητικὸν καὶ δι-
καστικὸν = Δααβῆ. Ἔχει 5 ἐκκλησίας καὶ 1 τσαμίον
κτισθὲν τὸ 1824· παράγει Δ. καρπούς, χειροτεχνήματα
μάλλινα σιαγάκια, μεταξωτὰ, λινὰ κλπ. ἔχουσα εἰσο-
δήματα ἐκ τῶν περιφήμων οἴνων τῆς τῶν γνωστῶν καθό-
λην τὴν Τουρκίαν· ἡ ἐκκλησία τῆς Νικαύσσης ἔχει ἐν

τοῖς κόλποις τῆς τῶ λείψανον τοῦ ἀγ. Θεοφάνους τοῦ νέου ἀσκητοῦ Δοχειαρήτου.

14. Πρίσνα 2. ὥρ. ἀπὸ Ναούσσης, ἐπὶ τῆς διαβάσεως τοῦ Ἑορδαϊκοῦ κώμη 150 οἰκων ὁδὸς ἀμαξιτῆ-τερπνή πλὴν ἐλώδης τὸν χειμῶνα,

15. Κούλιζ 2. ὥρ. ἀπὸ Πρίσνα ἐπὶ τοῦ Λουδίου ἢ Μογλενοῦ ποτ. ὃν διέρχεται τὸ θέρος ἐντὸς τὸν χειμῶνα ἐλώδη ἔχει 60 οἰκογ.

16. Γενιτσιές = Νέα Πέλλα 2. ὥρ. ἀπὸ Κούλλιζ ὁδὸς ἐλώδης.

17. Θεσσαλονίκη 10 ὥρ. ἀπὸ Γενιτσιέ, ὅρα τὸ ἐπόμενον.

14. Ἀπὸ Βιτωλίων διὰ Βοῦθενῶν καὶ Πέλλας ἕως Θεσσαλ. ὥρ. 40.

1. Ἀπὸ Ἀπολλωνίας τοῦ Αἰλῶνος μέχρι Βιτωλίων. ὥρ. 52 καὶ 40 = 92.

2. Ἀπὸ Δυραχίου δι' Ἀγρίδος ἕως Βιτωλίων 52 καὶ 40 = 92.

3. Φλωρίνα 6. ὥρ. ἀπὸ Βιτωλίων ἢ ὁδὸς εἰς τὸ 11. Δρομολόγιον Μακεδ.

4. Ζακούλεβο 4. ὥρ. ἀπὸ Φλωρίνα μὲ 80 οἰκογεν. προάστειον ὁδὸς νέα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἰγνατιανῆς δι' ἀγγαρείας ἐπὶ τούρκων ἀμαξιτῆ.

5. Βέρμπλιανη 1. ὥρ. ἀπὸ Ζακούλεβο μὲ 120 οἰκογ. Σλάβων.

6. Μπάνια ἀρχ. Βανέα 2. ὥρ. ἀπὸ Βέρμπλιανη κώμη 300 οἰκων. ἢ νέα ἀμαξιτῆ ὁδὸς βρῖνει ἐπὶ στενοποῦ 1. ὥρ. ἀπόστασιν ἕως

7. Κιρλί—Δερβέν—Χάν 1. ὥρ. ἀπὸ χάνι, λουτρὰ καὶ κώμην Μπάνια ἐδῶ χωρίζεται ἡ ὁδὸς διὰ Καλλιάρη Κόζανη καὶ Βέροϊαν.

8. Γουρνίτσιβο 1. ὠρ. ἀπὸ Κιρλί κώμη 1,000 ψυχῶν ἢ ὁδὸς ὀμαλή.

9. Ὀστροβα=Νέα Ἑορδαία 3. ὠρ. ἀπὸ Γουρνίτσιβο 8. ἀπὸ Φλωρίνης, 14. ἀπὸ Βίτωλιων πόλις τερπνὴ καὶ εὐάρεστος, κεῖται ἐπὶ τῆς Β; ὄχθης τῆς Ἑορδαίας λίμνης ἀντικρυ τῆς ἀρχαίας Ἑορδαίας ἣν κατέστρεψαν καὶ ἐκ τῆς ὕλης τῆς ὑποίας οἱ Βούλγαροι ἔκτισαν τὴν Ὀστροβα τὸ 1000 Μ. Χ. ἔχει 1,000 οἰκογ. 6,000 ψ. χριστ. καὶ Μωαμεθανῶν ὀλίγων ἔχει Μουδῆρην, Καδὴν. ἐπίτροπον τῶν Βοδενῶν μὲ 33 χωρία ἐπαρχίαν 30,000 ψ. ἐξ ὧν δύναται νὰ στρατολογήσῃ 3,000 συγγενεύουσι δι' ἐπιγαμιῶν μετὰ τῆς Φλωρίνης καὶ Βοδενῶν, ἡ λίμνη ἔχει 2. λευγῶν μῆκος καὶ 1. πλάτος καὶ 48 μ. βάθος ἐν μέσῳ ἔχει νησίον μὲ Μονὴν τῆς Παναγίης ἐνθα οἱ τοῦρκοι ἔκτισαν καὶ μινάρην ἵνα προσκυνούσιν ἀπὸ εὐλάβειαν καὶ νὰ γλεντίζουσι τὸ θέρος μαζὴ μὲ ταῖς χριστιαναῖς ἢ ὁδὸς μέχρι Βοδενῶν ἔχει τὴν τερπνότεραν θέαν ὄλου τοῦ κόσμου, εἶναι αὐτὴ ἡ Ἴγνατία ἐπεσκευασμένη ἐσχάτως παρακολουθεῖ τὰς ὑπορείας τοῦ Βερμίου διέρχεται τὸν Ρύακα Πάτοβαν.

10. Ἐρείπια τοῦ Φιλοκάστρου ἀνακαλυφθέντα ὑπὸ τοῦ Delacolonche τὸ 1850 ἀπέχουσιν 1. ὠρ. ἀπὸ Ὀστροβα καὶ 20 λ. ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, ἐπὶ τῆς Μ; ὄχθης τῆς λίμνης Βλαδόβας ἢ ὁδὸς ἀμαξιτὴ ὀμαλή ἕως

11. Δερβὲν Καρακώτσια 1. ὠρ. ἀπὸ Ἐρείπια τοῦ Φιλοκάστρου 2. ὠρ. ἀπὸ Ὀστροβα μὲ 150 οἴκους 1,000 ψ. μὲ τερπνοὺς καταράχτας.

12. Βοδενά, ἀρχ. Ἐδεσσα καὶ Αἰγαὶ μητρόπολις τῆς Μακεδονίας, 2. ὠρ. ἀπὸ Καρακώτσια 4. ἀπὸ Ὀστροβα, 8. ἀπὸ Μπάνια, 12. ἀπὸ Φλωρίνα, 18. ἀπὸ Βιτωλιων, 70. ἀπὸ Δυραχίου καὶ Αὐλῶνος καὶ Βώλου. ἀπὸ τὸ 814 Π. Χ. καθέδρα τῶν Ἡρακλειδῶν ἀπογόνων τοῦ Καραίου 410 ἔτη μέχρις Ἀργαίου ὅστις μετέφερε τὴν ἔδραν του εἰς Πέλλαν τὸ 400 Π. Χ. ἀφῆκεν ὁμως τὸ νεκροταφεῖον

τῶν βασιλέων εἰς Αἶγας, μέχρι τοῦ 168 ὁ Περσεὺς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἔξω καὶ ἐπληρώθη ὁ Δωδωναῖος χρησμὸς τοῦ τέλους τῶν βασιλέων, (ὅταν βασιλεὺς Μακεδῶν ταφῇ ἐκτὸς τῶν Αἰγῶν) διὸ δὲν εἶχον ἀλλάξῃ νεκροταφεῖον. Ἡ κομψοτάτη καὶ χαρίεσσα αὕτη πόλις νομίζεται ἡ ἀρχαιοτάτη Μητρόπολις τῆς Μακεδονίας λαβοῦσα τὸ ὄνομα τῆς Ἐδέσσης συζύγου τοῦ Πελασγοῦ Μακεδόνοσ. Αἶγας τὴν ὀνόμασαν οἱ Ἡρακλεῖδαι ἐλθόντες ὑπὸ τὸν Κάρανον τὸ 814 π.Χ. σκοτισθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ὀμίχλης, ἠκολούθησαν τὰς Αἶγας, μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὰ κατώγεια τῶν Ἐδεσσηνῶν καὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς πόλεως ἀναιμωτι, καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰς Αἶγας ὀνόμασαν οὕτω τὴν Πόλιν, ἀνέδειξαν βασιλέα τὸν Κάρανον, διάδοχον τὸν υἱὸν τοῦ Περδίκαν τὸν α'. ὅστις ἔκτισε τὸ νεκροταφεῖον α') διὰ τὸν πατέρα τοῦ Κάρανον ὅστις ἔδειξεν εἰς τὸν Περδίκαν τὸν τύπον τῆς ταφῆς του, ὅπερ ἔπειτα ἐγένετο κοιμητήριον τῶν ἀπογόνων των, ἀλλ' οὐδὲν ἕως τῶν τάφων σώζεται, διότι ἐσυλήθησαν καὶ ἐσκορπίσθησαν κατὰ τινὰς ὑπὸ τῶν Γαλατῶν μισθωτῶν τοῦ Πύρρου, κατ' ἄλλους 50 ἔτη πρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος μνημονεύει τῶν ἀφθόνων ὑδάτων αὐτῆς καὶ τὰ δύο ὀνόματα ἀχώριστα, ὅλοι οἱ Βυζαντινοὶ Ἐδεσσα καὶ Βοδενά, περὶ δὲ τοῦ Αἶγαισ ὁ Ἰουστίνος καὶ ὅλοι οἱ Γεωγράφοι βεβαιῶσι τοῦτο, ὅτι ἐλήφθη ἀπὸ τῶν αἰγῶν τῶν κυματιζουσῶν ἐξ ὑδάτων καὶ μόνος ὁ Τοjer ἀναιρεῖ αὐτούς. Ἐν Ἐδέσση ἐδολοφονήθη ὁ Φίλιππος καὶ ἐτάφη τὸ 330 π. Χ. ἡ πόλις αὕτη τὸν μεσαιῶνα ἀλωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Βοδίνου ἀρχοντος τῶν Βουλγάρων τὸ 1001 Μ. Χ. ὀνομάσθη Βοδενά, ἀλλ' ἀνεκτῆθη τὸ 1017 ὑπὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου Βασιλείου τοῦ 6'. ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἔμεινε καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, ἐξ ὧν ὅλοι οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ἐδανίσθησαν καὶ ἡ Μ. ἐκκλησία τὸν τίτλον τοῦ Ἐδέσσης ἐτήρησεν σῶον εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ἐδέσσης καὶ τὸν

της Εὐρωπαϊκῆς Ἐδέσης, ἔγραψε Βοδενῶν καὶ Γιανιτσῶν
ἐξάρχον πρώτης Μακεδονίας ἀντὶ Ἐδέσης καὶ Πέλλας
ἐξάρχον πάσης Ἡμαθίας καὶ Βοτταίας, ὅπερ εἶναι ὀρ-
θότατον καὶ ἀλάνθαστον. εἶναι ἔδρα Καϊμακάμη, Καδῆ
Μουχτῆ συμβουλιῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ἔχει
1200 οἰκίας χριστιανῶν καὶ μωαμεθανῶν ἐξ ἡμισείας
Ἑλλήνων, Βλάχων καὶ Σλαύων διασώζει ἀρχαιότητας
εἰς τὸν Παλαιο-Καλιά= Ἀκρόπολιν ἐξῆς φαίνεται ἡ
Θεσσαλονίκη καὶ ἐν μέσῳ τῆς Βοτταίας πεδιάδος ἡ λί-
μνη τῆς Πέλλας ὡς μία λούτσα μικρῆ, ἥτις μὲ τὰ περίεξ
χωρία καὶ δένδρα καὶ χόρτα τέρπει τὴν ὄρασιν, ἡ Ἀκρα
Πολιτεία Σλαβιστὶ Βαρόσι, ἔχει Σχολεῖα δημοτικὰ 300
ἀρρένων καὶ 200 θηλέων χωρήτικα καὶ Σχολαρχεῖον 100
μαθητῶν, τουρκικὰ ἄθλια ἐλεεινὰ ἔχει 132 χωρία μὲ
66,060 πληθυσμὸν ἐξ 25000 ἑλληνοβλάχων χριστιαν.
15060 ἑλληνοσλαύων 20000 κωνιαροτουρκοῦ ἀθιγγάνων 6000
Χριστ. καὶ Μωαμεθανῶν, ὧν 5000 ἀνδρεῖς πολεμιστὰς
δίδει εἰς μίαν ἐπανάστασιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Τὸ ὄνο-
μα ἔλαβεν ἀπὸ τὰ ὕδατα αὐτῆς Βόδα ἅτινα σχηματίζου-
σιν αὐτὴν Πολυνησίαν, κινουῦνται πολλοὶ ὑδρόμυλοι ὡς
νησύδρια καὶ κρημιζόμενα διὰ 15 καταρακτῶν τερπόν-
των τὴν ὄρασιν διὰ τὴν καθαρότητά των χυνόμενα εἰς
τὸν Λουδίαν π. ὅστις ἀρδεύει τὴν πεδιάδα σχηματίζει τὴν
λ. Πέλλαν καὶ εἰς τὸν Θερμαϊκὸν εἶναι πλουσιοτάτη εἰς
γενήματα βαμβάκια καὶ ἄλλα προϊόντα εἰς τὴν Λουδίαν
Σλαβιστὶ Βίςρισαν χύνεται ὁ Ἑορδαῖος τουρκ. Γιορδὰμ
Δερὲ ὑπογείως ὁ Ἀμωλπίας Βυζ Μογλενίτης π. δεχόμενος
τὸν Νοτίαν, τὸν Βελίσταν, τὸν Ῥέκα³ ἢ Τσέρονα Ρίκα.
Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Λουδίου μεταξὺ ἄλλων κωμῶν
κεῖνται καὶ ταῦτα Τρέζινο τουρ. Ὀρμα καὶ Δραγομὰν ἀρχ.
Ἄψαλλος. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς Βολτίτσας καὶ Σλατίνας σώ-
ζονται ἐρείπια Παλαιοκάστρου τῆς ἀρχ. Εὐρωποῦ, μνημο-
νευομένης ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, διασώζεται φρούριον
μὲ τριπλὰ τεῖχη ὀχυρώμενα διὰ πύργων τετραγώνων

καὶ στρογγυλῶν. ὁ Ἱεροκλῆς τὴν λέγει Ἀμωλπίαν, Βυζ. Μογλενά ἐσφαλμένως ὅμως, οἱ ἄλλοι ἄλλοῦ τοποθετοῦσιν αὐτὴν ἐνθα σήμερον σώζεται ἡ κώμη Μογλενά. οἱ βέηδες εἰσὶ κύριοι τῶν πλουσίων γαιῶν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐργάται ἢ τεχνῆται ἐξ ὧν βαφεῖς περίφημοι. οἱ χριστιανοὶ κτήματα ἔχουσιν ὀλίγιστα ἀμπέλια καὶ χωράφια, οἱ δὲ μεγάλεμποροι υἱοὶ τοῦ Φράγκου Πρωτοῦ καὶ υἱοὶ Γεωργίου Μήτσου γαμβροῦ τοῦ ἐν Ἑλλάδι γνωστοῦ Ναοῦμ. καὶ ἄλλοι τινὲς ἔχουσι περισσότερα τῶν ἄλλων κτήματα. ἔκτισται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Βερμίου, καλουμένου ἐδῶ Μαύρη Πέτρα βουνά=Κάρὰ—Τάσχη—Δάγ, συνεχειζόμενον μὲ τὸ τῆς Ναούσης Νύσσιον βουνόν. κατέχει ἕκτασιν ἐπιμήκη φαινομένην διπλασίαν μακρόθεν· ἔχει οἰκίαν παλαιᾶς, ἀλλ' ἢ ἔξοχος θέσις τῆς τὴν παριστᾶ ὠραίαν, τιθεμένης ὡς κάνιστρον ἐπὶ μιᾶς τραπέζης, δηλ. τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ Ὀροπεδίου τοποθετηθείσης ὑπ' ἀοράτου χειρὸς μεταξὺ καταφύτων δασῶν καὶ ὑδάτων διαυγῶν. σχηματιζόντων τερπνοὺς καταράκτας. ἡ στρατιωτικὴ σπουδαιότης τῆς συνίσταται οὐχὶ εἰς τὴν κεντρικότητα τῶν ὁδῶν, ἀλλ' εἰς τὴν φυσικὴν ὀχυρότητα τῆς θέσεώς τῆς, ἀφ' ἧς βοηθούμενοι οἱ κάτοικοι ἐπολέμησαν πολλοὺς χρόνους μὲ τοὺς τούρκους, καὶ ἐνίκηθησαν ὕστερον ἀπὸ πολλὰς αἰματηρὰς μάχας, οἱ ὀλίγοι μείναντες παρεδόθησαν διὰ συνθήκης καὶ παρασπονδισθείσης, ἐσφάγησαν. δύο ἀνόδους μόνον ἔχει· σχολιὰς Ας καὶ Δς—Βς δ' ἔχει βράχους ὑψηλοὺς καὶ φάραγγας τὰς ὁποίας ἀδύνατον ν' ἀναβῆτις κωλυόμενος ἄνωθεν διὰ τηλεβόλων. ἡ ὁδὸς ἐξερχομένη τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν ὑπορειῶν, διέρχεται τὴν πεδιάδα Βοδενῶν ἔχουσαν μῆκος δύο ὥρων καὶ πλάτος 1)2, εἰς τὸ τέλος τῆς ὁποίας διέρχεται στενὸν 1)2 ὥρ. 1)3 χάριον Βοδενῶν 2. 1)2 ὥρ. ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ σταθμὸς φρουρῶν τὴν δίοδον τῶν στενῶν· κεῖται ἐπὶ τοῦ λόφου ἀφ' οὗ φαίνονται τὰ στενά καὶ ἡ πεδιάς τῆς Πέλλας. ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῆ μεγαλοπρεπεῖα εἶναι σταυροδρόμι.

(ΜΑΚΕΔΟΝ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ', τευχ. Γ') 18

1. διὰ Νιάουστα Καλλιάρη και Βέροιαν. β'. διὰ Μογλε-
νά, Δεμίρ, Καπού, Κιουπρουλου και Σκόπια. γ'. διὰ Δει-
ράν Μελένικον και Ροδόπην δ'. διὰ Θεσσαλονίκην φυσί-
κως ἀμαξίτη.

14. Καλουδέη 4)2 ὥρ. ἀπὸ τὸ χάνιον και σταθμὸν
μὲ 200 ψ. Σλ. ἡ ὁδὸς διέρχεται τὸ ποτάμιον Καλου-
δέη τουργ. Κουρού—Δερε 8—20 μ, πλάτος ὅπερ δια-
χωρίζει τὰς ἐπαρχίας Ἐδέσσης και Πέλλας.

15. Γρόπινο τουργ. Ἄρμουρτ 1. ὥρ. ἀπὸ Καλουδέη μὲ
200. ψ. Σλ.

16. Ἅγιος Γεώργιος 4: ὥρ. ἀπὸ Γρόπινο μὲ 300 ψ.
Σλ: ὕδατα—ἄφθονα, ὑδρομύλοι, κήποι, δένδρα, δάση
πολλὰ και διάφορα, φυσικὰς καλλονὰς ἔχει ὁδοὺς ἀμαξι-
τὰς διὰ τὰ περίξ χωρία 1. Λοζάνη, 2. Ἰνσπριλίκ, 3.
Κεσ-τηλάρ, 4. Σουτλου=Γάλατα, διέρχεται τρεῖς γεφύ-
ρας λιθίνας και μίαν ξυλίνην ἐπὶ τοῦ ρύακος Μπολόζα
και βαίνει εἰς

17. Γενί—γὰν και Μπαλάντσα 4. ὥρ. ἀπὸ Ἅγιον
Γεώργιον μὲ ὑδρομύλους, κήπους, περιβόλια, ἔξοχὰς μὲ
φυσικὰς καλλονὰς κλπ.

18. Γενιτσιέ—Βαρδάρ=Νεάπολις Ἄξιου ἢ Νέα Πέλλα
Σέρβιστι Σλανίτσα ἢ Γιανιτσα ἀπὸ τοῦ κακογιάννη και σκω-
λογιάννη ἀρχηγῶ τῶν Βουλγάρων κατακτητοῦ ἀποθα-
τόντος εἰς πολιορκίαν Θεσσαλονίκης τὸ 1225 κατὰ στρέ-
ψαντος τὴν Φιλιππούπολιν Τραϊανούπολιν, Πλωτινούπολιν,
Γαρίουπολιν, Ραιδεστόν, Πάνιδον, Ἡράκλειαν αἰχμαλω-
τίσας τὸν Βαλδουίνον Λατίνον αὐτοκράτορα κ)λεως πλη-
σίον τῆς Ἀνδριανουπόλεως ἦλθεν ἐν Μακεδονίᾳ. 1. ὥρ.
ἀπὸ Μπαλάντσα 9. ἀπὸ Βοδενῶν 13. ἀπὸ Ὀστροβα 20.
ἀπὸ Φλωρίνης 26. ἀπὸ Βιτωλίων 30. ἀπὸ Ρέσνης 36.
ἀπὸ Ἄχριδος 50. ἀπὸ Ἀλβασάν και Σκοπίων 65. ἀπὸ
Δυρραχίου και Πρεστίνας και Πρεσδρένης, πρωτεύουσα
ὁμώνυμου ἐπαρχίας, κεῖται ἐπὶ τῶν ἑρείπιων τῆς ἀρχ.
Ταυριανῆς και πλησίον τῆς Πέλλας εἶναι ἔδρα μουδῆρου

Καδῆ, ἐπιτρόπου τοῦ Βοδενῶν. ἔκτισται εἰς μίαν γλῶσσαν τοῦ Βερμίου, τουρκιστὶ Καρατάς=Μαύρη Πέτρα, ἐκτεινομένης μέχρι τῆς λίμνης τῆς Πέλλας. ἔχουσας 15. ὠρῶν μῆκος καὶ 2. ὠρ. πλάτος παράγει ἰχθῦς 5. ὀχάδων καὶ βδέλας πολλὰς εἰς τὰ ἔλη τὰ ὁποῖα καθιστῶσι τὴν πεδιάδα βαλτώδη καὶ ἄχρηστον εἰς γεωργίαν. ἡ πόλις ἐκτίσθη ἐκ τοῦ ὑλικοῦ τῆς Πέλλας ἐπὶ τούρκων, καὶ ἤκμαζεν ἐπὶ πολυανθρωπία, πλούτῳ καὶ ἐμπορίᾳ, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ 10,000 οἰκίαι της, 20. τζαμιά καταρρέοντα ὁσημέραι, ἐρρωθέντα ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ τοῦ 1839 ὅτε ἠρίθμει 50,000 ψυχῶν. ἤδη μόλις ἔχει 6,000 ψ. τούρκων καὶ 3,000 ψ. χριστιανῶν Ἑλληνο—Βλαχο—Σλάβων ἐξ ἴσου ἐξελληνισθέντων διὰ τῶν σχολείων τοῦ Σίνα τοῦ ἐκ Μοσχολέως τῆς Ἡπείρου πρόσφυγος κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1770, γεννηθέντος ἐνταῦθα καὶ ἀπὸ θανάτου ἐν Βιέννῃ. ὁ Σίνας ἔκτισε μίαν λαμπρὰν ἐκκλησίαν 2. σχολεῖα δημότικὰ ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ 1. ἑλληνικὸν ἰδιᾶμφότερα. διατηρούμενα δαπάναις τοῦ Σίνα, προικισθέντα. γίνεται ἐμπορικὴ ἀγορὰ κάθε παρασκευὴν, καὶ κάθε Ὀκτώβριον μηνιαία πανήγυρις ἐν ἧ συνέρχονται καὶ ἔμποροι Εὐρωπαῖοι. ἐκτὸς τῶν 50. χωρίων της, ἔλαβε καὶ 26. ἀπὸ τῆς Ἀμωλπίας=Μογλενῶν τὰ ὁποῖα πολιτικῶς ὑπάγονται εἰς νέαν Πέλλαν, ἐκκλησιαστικῶς δ' εἰς Καλιάρη. τῶν 76 χωρίων καὶ τῆς πόλεως ὁ πληθυσμὸς ἀναβαίνει εἰς 45,000 ψ. ὧν 25,000 ἑλληνοβλάχων 10,000 ψ. Ἑλληνο—Σλάβων καὶ 10,000 Τουρκο—Ἀθιγγάνων=45000 ψ. ὅλοι καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, κάπνοφυτεῖαν, τέχνας καὶ ἐμπόριον. ἡ μεταξὺ ἀρχαίας καὶ νέας Πέλλας πεδιάς καλεῖται τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ ἐκτείνεται ἄχρι τῆς θαλάσσης, τὸ πάλαι καλουμένη Βουνόμος καὶ Βουτρόφος ἐνθα ἔκειτο τὸ ἱπποφύρβειον τῶν βασιλέων, ἔχον ἵππους θήλεις 30,000 ὄχεις 1000. ἤδη αὐτὰ ἀνήκει εἰς τὰ τζαμιά τῆς Πέλλας

δι' ὃ οἱ τοῦρκοὶ γεωργοὶ τελοῦσιν Γήμορον=τρίτον δι-
 σανασχετοῦντες κατὰ τῆς θεοκρατίας τῶν Μολάδων.

19. Ἐρείπια ἀρχ. Πέλλας 2. ὥρ. ἀπὸ Γενιτσιε, διὰ
 τῆς Ἰγνατίας ὁδοῦ, ἡ πόλις ἐν ἧ ἐγενήθη ὁ Μ. Ἀλέ-
 ξανδρος, νῦν εἶναι κώμη ταπεινὴ 100 οἰκῶν, λέγεται ἁ-
 γιοὶ Ἀπόστολοι Ἑλληνιστί, Ποστόλοι Σλαβιστί, Ἀλάχ.
 —κιλισιέ τουρκιστί. ἡ ἱστορικὴ Πέλλα ἦτο μητρόπολις
 β'. βασιλεύουσα τῆς Μακεδονίας, ἡ ἀκμὴ αὐτῆς κατέ-
 πεσεν ἐπὶ τῆς Ρωμοκρατίας λαφυραγωγηθεῖσα καὶ συλ-
 ληθεῖσα ὡς ἡ Ἀμέρακία τῆς Ἡπείρου. ὁ Χρυσόστομος,
 Δίων καὶ ὁ Λουκιανὸς ὁμιλοῦσι περὶ αὐτῆς ὡς κατερι-
 πομένης. τελευταῖον περὶ αὐτῆς μνησθὲν ποιεῖται ὁ Ἱερο-
 κλῆς. τῆς 6ης ἑκατονταετηρίδος τὰ ἐρείπια περιέγρα-
 φαν οἱ περιηγηταὶ Leak F. Beaujour Cousinery
 M. Débaboulonehe. τὸ σχέδιον τῆς πόλεως ταύτης
 δύναται τις νὰ κατοπτρεύσῃ ἀπὸ τὰ ἐρείπια 1. τῆς κώ-
 μης Νεοχώρι 1)2 ὥρ. Μς κειμένης καὶ τὰς κώμας 2. Σα-
 ρελί, 3. Κοφάλοβο, 4. Βοσαξί, 5. Πέτροβο, 6. Τσαου-
 σλι, 7. Ἀγγαλάρη, 8. οἱ Ποστόλοι, καὶ 9. ἡ πόλις Γιαννι-
 τσα ἔκτισθησαν ἀπὸ τὰ λείψανα τῆς Πέλλας, τὰ ὁποῖα
 κεῖνται ἐπὶ λακώματος. ἦτο τειχιζομένη καὶ διασώζει
 ἀκόμη κτίρια τετραγωνικὰ ἐκλελατομημένων λίθων εἰς
 8. μ. μήκους πλευρᾶς ἐν εἴδει δεξαμενῆς γέμουσας διαυ-
 γοῦς ὕδατος, τὰ δὲ τείχη ἔχουν 4. ὥρ. περίμετρον Ἀς ἐπὶ
 τῶν ἄκρων ἔκτισται ἡ κώμη Ἁγιοὶ Ἀπόστολοι, καὶ Ἀς
 τοῦ χωρίου διέρχεται τὸ ρεῦμα Κονίκοβα, τὸ πηγάζον
 ἐκ τῶν Ἀν ὑπορειῶν τοῦ Παίχου ὄρους καὶ ρέον παρα-
 πλεύρως τῷ Ἄξιῳ καὶ χυνόμενος εἰς τὸν Λουδίαν π. τὰ
 ἐκτεταμένα ταῦτα ἐρείπια μαρτυροῦσιν ἀληθῆ τὰ ὑπὸ τοῦ
 Τιτουλιβίου περιγραφόμενα τείχη ἅτινα εἰσέτι τόσφ κα-
 λῶς διατηροῦνται, ὡς ἐπίσκευθῆς χρῆζοντα πρὸς ἐνέργειαν.

20. Χάνι Μπάντα 1. ὥρ. ἀπὸ Ποστόλοι ἢ Ἀλάχ—
 Κιλισιέ καὶ ἀπὸ ἕλα τὰ περὶ δέκα χωρία τὰ κτισθέντα
 ἀπὸ τὰ λείψανα τῆς Πέλλας. ἡ ὁδὸς διέρχεται ἐντὸς

των Ἐρείπιων εἰς τὴν κεντρικοτάτην ὁδὸν τῆς πό-
λεως.

21. Μισήρ—Παπᾶ—χάνι καὶ κώμη 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ
χάνι Μπάνι, ἐρείπια τῆς ἀρχ. Ἰγνάδος κατὰ τὸν Dela
Coulonche, πόλεως περιωνύμου διὰ τὴν λατρείαν τῆς
Θέμιδος καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. κεῖται ἐπὶ τεχνητοῦ ὑψώ-
ματος ὅπερ ἦτο Μακεδονικὸν ὄχύρωμα—2,000 ψ. Ἑλ-
ληνο—Σλαβογλώσσων.

22. Σαρελή 1)2 ὥρ. ἀπὸ Μισήρ—Παπᾶ, κώμη 1000
ψ. Ἑλληνο—Σλαβογλώσσων, καὶ χάνιον μὲ φρέαρ ἐπί-
σημον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣτις ἀφήνει ἑκατέροθεν τὰ χωρία
1. Ζορμπάνκιοι 2. Μελάν χαλι 3. Γιαϊλάντζαμη 4.
Κουσμαλη 5. Καρφαλη 6. Δάσουτα 7. Μεντέσχελη 8.
Τσαγλάρα 9. Μιστάστα 10. Κιρτσαλάρ 11. Καγιαλη,
ὄλα πλούσια καὶ ἀπωτέρω ἄλλα.

23. Γέφυρα Πετρόβου ποταμοῦ 1)2 ἀπὸ Σαρελή, μὲ
πέντε καλὰ τόξα, κατεργομένου ἐκ τοῦ Παίκου ὄρους καὶ
χυνομένου εἰς τὸν Λουδῖαν.

24. Σταρίτσα 1)2 ὥρ. ἀπὸ τὴν Γέφυραν μὲ 50 οἶκοι·
300 ψ. χρ.

25. Γέφυραν Ἀξιοῦ—Βαρδάρ—Κιοπροῦ 1. 1)2 ὥρ.
ἀπὸ Σταρίτσα σύγκειται ἐκ Πασσάλων στηλῶν χυνδρῶν
δρυίνων δοκῶν ἐμπιγμένων εἰς τὰ βάθη τῆς κοίτης τοῦ
ποταμοῦ φέρουσιν ἐπάνω 75 ὀβλῶν εὐθύγραμμον λεωφό-
ρον 600 μ. μήκους μέχρι τῆς νήσου, ἣτις καταβρέχε-
ται τὸν χειμῶνα καὶ δι' αὐτοῦ γεφυροῦται καὶ αὕτη
μέχρι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης φθάνει εἰς 1000 μ. μήκους καὶ
10. μ. πλάτους ὁμοῦ μὲ τὴν νήσον· τὰ ὕδατα πρὸς τὴν
Δν ὄχθην εἶναι βαθέα καὶ ἡ γέφυρα συχνὰ ὑποφέρει ἐκ
τῶν κατεργομένων δένδρων καὶ μαρμάρων, ἐπὶ δὲ τῆς Ἀς
ὄχθης τὰ ὕδατα εἰσὶν ἀβαθῆ καὶ τὸ θέρος περνῶνται ἐν-
τὸς μέχρι γονάτων εἰς τὰς δύο ὄχθας ὑπάρχουσι χάνια
παρέχοντα περισσοτέρας ἀναπαύσεις εἰς τὰ ζῶα παρὰ εἰς

τούς ανθρώπους ἡ ὁδὸς διευθύνεται Ἀρ. βαίνει δμαλῶς ἀμαζητή.

26. Στήλη μαρμαρίνη 1. ὥρ. ἀπὸ τὴν Γέφυραν τοῦ Ἀξιοῦ, ἔχει ἐπιγραφὴν, ὅτι ἀπέχει 3. ὥρ. ἡ Θεσσαλονίκη, ἔχει χάνιον καὶ περίξ χωρία 4. Γκιούν=Δούγου-λάρ, 2. Κολακία, 3. Κολοπάτσια, 4. Μαχμούτ-τσιφλί-κη, 5. Καβακλῆ. 6. Μπουνάρτσια καὶ ἄλλα τινά.

27. Γέφυρα Ἐχεδώρου τουρκιστί Γαλλικοῦ Κιοπροῦ 1. ὥρ. ἀπὸ τὴν στήλην, ἔχει περίξ χωρία.

28. Χαρμανκιοῦ=θερινὸ χωριό, 1. ὥρ. ἀπὸ Γέφυραν τοῦ Γαλλικοῦ προάστειον πλῆρες ἐργαστηρίων, χανίων, κήπων, ἀλωνίων ἀποθηκῶν καὶ θερινῶν οἰκιῶν τῶν Θεσσαλονικέων.

29. Θεσσαλονίκη 1. ὥρ. ἀπὸ Χαρμὰν Κιοῦ, ἀρχ. Αἰ-νεία 10 ὥρ. ἀπὸ Κίτρος Κολιντροῦ Βερσίας, Ναούσης, Πέλλας, Δειρανίου, Βεσικίων, Γαλατίστης καὶ Κασσανδρείας. 20 ὥρ. ἀπὸ Βελβεντοῦ Κοζανης, Σιατίστης, Καυ-λαρίου, Βοδενῶν, Δεμίρ-Καποῦ, Στρωμνίτσης, Σερρῶν, καὶ Ἀμφιπόλεως 30 ὥρας ἀπὸ Λαρίσσης, Ὀλοσσῶνος, Σερβίων, Γρεβενῶν, Ἄνω Σελίτσας, Φλωρίνης Τικβέσχη, Ῥαδοβιστίου, Πετριτσίου, Δεμίρ-Ἰσάρ, Ζυγνων, Ὀρφα-νοῦ, 40 ὥρας ἀπὸ Βόλου, Τρικάλων. Περιβόλας, Σελί-τσης. Καστορίας, Βιτωλίων, Πριλάπου, Κιουπρουλίου, Στιπίου, Μελενίκου, Νευροσκοπίου καὶ Καβάλας 50 ὥ-ρας ἀπὸ Ἰωαννίνων, Σχοπίων, Γκιμουρτσίνας, Ἀχρίδος καὶ Δίβρας 90 ὥρ. ἀπὸ Αὐλῶνος, Δυρραχίου, Πρεσδρέ-νης, Πρειστίνης, Ἰππεκίου, Γενιπαζάρ καὶ Σοφίας 120 ὥρ. ἀπὸ Σκόδρας, Σαραϊέβου, Βελιγραδίου, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, τουρκιστί Σελενικ Λατι-νιστί Salonic. ὁ Κασσανδρος ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς του, ἀδελφῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάν-δρου, κατέστησεν αὐτὴν τρίτην βασιλεύουσαν τῆς Μακεδονίας, διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆν θέσιν καὶ ὀχύρωσιν τῆς κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Θερμαϊκοῦ

κόλπου εις θέσιν ἰτερπνήν, εἰς τὰς ὑπὸ ῥείας τῶν λόφων τοῦ Δισόρου, κατέχει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς γραμμὴν 1,000 μέτρων μήκους χαρακώματα μὲ πύργους τετραγώνους καὶ σφαιροειδεῖς ὕψους κυλινδρικοῦς διορύφους μετὰ κουφωμάτων καὶ πυροβόλων διαφόρου μεγέθους ὑπὲρ τὰ 160 πλαιὰ καὶ νέα εἰς τὰ δύο ἄκρα τῆς παραλίας γραμμῆς ὑψοῦνται καθέτως αἱ σφηνοειδεῖς πλευραὶ τοῦ τείχους. ΔΜς μὲν κατ' εὐθείαν 16 μ. ὑψους τοῦ λόφου ἐπὶ 2,000 μέτρων ἀποστάσει, ἔχει πύργον κυλινδρικὸν διορύφον μέχρις ἀκροπόλεως 800 μέτρων μακρὰν τοῦ πύργου, ἄντικρυ δὲ τοῦ ἄλλου ἄκρου ΒΑς ὑψοῦται 700 μέτ. εἶτα θλάται ἀπὸ γωνίαν ἀμβλείαν, εἰς ἀπόστασιν 350 μέτρων στρέφει πάλιν ὑπὸ ὀρθήν γωνίαν πρὸς τὰ ἔξω 200 μ. εἶτα προχωρεῖ 500 μ. πρὸς τὰ ἔσω τὸ ὅλον 1750 Δς 2,000 Ας 1,000 μ. Μς καὶ 600 μ. Βς ὅθεν ἀρχίζει ἡ Ἀκρόπολις ἔχουσα βᾶσιν τὴν Βγ γωνίαν 600 μ. παράλληλον τῆς Μς παραλίας 1,000 μέτρων ὑψοῦται πρὸς τὸ ὄρος Πολυγωνικῶς μὲ 7 πύργους καὶ διάφορα κανονοστάσια ὀπισθεν τῆς ἀκροπόλεως ὑπάρχουσι ρεύματα ἐξ Αγ καὶ Δς ἐκ τοῦ ὄρους μέχρι θαλάσσης ἀσφαλίζουσαι τὴν τε πόλιν καὶ τὴν ἀκρόπολιν πέραν τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι λόφοι ἐπὶ τοῦ Δισόρου κατέχοντος ἀδυσωπήτως αὐτὴν καὶ μὲ τὰ σημερινὰ τηλεβόλα καταστρέφουσιν ἅπασαν. τὰ δύο παράλια ὀχυρώματα ἔχουσιν ἀνὰ 40 τηλεβόλα, οἱ δύο πύργοι τῆς Μς πλευρᾶς ἀνὰ 20 καὶ ἄλλα τόσα οἱ βόρειοι πύργοι καὶ ἡ ἀκρόπολις ἤδη ὠχυρώθη Α' τάξεων φρούρια αἱ πλευραὶ εἰσὶν ἀσπλοι, αἱ δὲ ἐπάλξεις μόνον εἰς τὸ πεζικὸν χρήσιμοι καὶ ἀνευ πολεμῶν ὀβριδῶν Meuttriers. τὰ τείχη εἰσὶν ἐκ κεράμων, πετρῶν καὶ ἄλλων ἑτερογενῶν οὐσιῶν, ἔχουσι περίμετρον 8,000 μ. κατεσκευάσθησαν δ' ἐπὶ κυπλωπίων θεμελίων, ἀπὸ τεμάχια ἀρχαίων τειχῶν, ὥστε ἀκαταπαύστως τείνουσιν εἰς τὰ ἔξω, ὧν συνετέθησαν, καὶ μ' ὅλην τὴν φροντίδα τῶν

Μεντενίτζ=μηχανικῶν τοῦ στρατοῦ. — Πύλας 6. ἔχει τὸ
τείχος.

1. Βαρδάρ Καπουσοῦ=Ἄξιου πύλη Δς. πρὸς τὴν πα-
ραλίαν ὅλην.

2. Γεντί-Κουλέ Καπουσοῦ=πύλη τῶν 7 πύργων Δς.
πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως.

3. Γενίκαπουσου=νέα πύλη. Μς. διὰ Κώνσταντινού-
πολιν.

4. Καλομοιριά Καπού=πύλη Καλομοιριά διὰ τὴν
Κασσάδραν.

5. Καλε Καπού=πύλη τοῦ φρουρίου, ἐξέρχεται εἰς τὰ
ὄρεινὰ προάστεια.

6. Καπού Καλέ=φρουρίου πύλη πρὸς χρῆσιν τῆς
φρουρᾶς μόνον.

Ἡ περιφέρεια τοῦ τείχους φθάνει 8.000 μέτρα περί-
μετρον, καὶ ἔσωθεν μὲν αὐτοῦ ἀκομβοῦσιν ἐπὶ τῶν τει-
χῶν κτήρια οἰκιῶν, ἐξωθεν δὲ οὐδὲν πρόχωμα τείνον
πρὸς ἐπωχύρωσιν αὐτοῦ καὶ τῶν πύργων. Οὐδεμία ἀν-
τίστασις δύναται νὰ σώσῃ τὴν πόλιν ἀπὸ πολιορκίαν
τακτικοῦ στρατοῦ ἢ μόνον ἀπὸ ἄτακτα στίφη καὶ λη-
στάς, διότι τὰ Δς. ὑψώματα δίδουσι τῷ πολιορκητῇ
θέσιν νὰ κατακαύσῃ ὅλην τὴν πόλιν, διὰ θηλάσσης δὲ
ὁ στόλος ἐπίσης δύναται νὰ καταστρέψῃ αὐτήν, διότι οἱ
πύργοι καὶ τὰ τείχη μηδενίζοντα: ἀπὸ τὰ τηλεβόλα τῆς
μεγάλης ὀγκῆς· τὸ δὲ μέγιστον βοήθημα τοῦ πολιορκη-
τοῦ εἶναι ἡ διακοπὴ τῶν ποτίμων ὑδάτων ἐρχομένων
ἐξωθεν 6 ὥρ. μακρὰν ἐκ τοῦ ὄρου α΄.) ἡ κυριωτέρα πηγὴ
ἐκ τοῦ Δισόρου κατέρχεται εἰς τὸ τσιαούσι-Μοναστήρι,
ἣν ἐπρόδωσαν οἱ κηλόγηροι τῆς Μονῆς, κειμένης ἐπὶ
τοῦ τείχους εἰς τὸν Τσιαούση Μπαϊρακτάρην, ὅστις ἐ-
πολιώρησε τὴν Μονὴν, κειμένην εἰς θέσιν τερπνὴν, εἰς
ὑψηλὸν λόφον μὲ κήπον κατάχλων καὶ ὕδατα καλλίρροα
καὶ ἀφθονα, ἣν ἐτίμησε μὲ προνόμιον ὁ πορθητῆς Μου-
ράτ ὁ β΄. μαθὼν παρ' αὐτῶν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.

6'.) κατέρχεται ἀπὸ τὸ χωρίον Οὐρούμπσιζούκη διὰ τῆς ΒΔς. πλευρᾶς εἰς τὴν Ἀηβάτ Σουγιοῦ, διὰ τῆς 1. Βαρδάρ-Καποῦ, εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν, κατερχόμενον ἀπὸ τὸ χωρίον. Ἀηβάτη τοῦ Δισόβρου ὄρους δ' τὸ ὄμβρον ὕδωρ τῆς μεγάλης Δεξαμενῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. ε'. τὰ διάφορα ὑφάλμυρα φρέατα βλα πόσιμα ἀλλ' ἀνεπαρκῆ. Τὸ πλεον. ἀδύνατον μέρος τοῦ φρουρίου εἶναι ἡ ΒΔή. πλευρὰ, ἧς ἡ ἀνάβασις διὰ κλιμάκων εἶναι εὐκολάτη καὶ ἀπρόσβλητος ἐκ τῶν ἐπέχξεων. Μετὰ τὴν ἐν Πύδνᾳ ἤτταν τῶν Μακεδόνων, ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες δικαίως ἀπένειμον αὐτῇ τὰ πρωτεῖα τῆς Μακεδονίας, διότι εἶχε τότε 300,000 ψ Ἑλλήνων, ἐγένετο δὲ καὶ ἀποικία Ῥωμαϊκὴ ἧτις σώζεται ἀκόμη, καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν μετὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς Κων]πόλεως ὑπῆρξεν ἡ βασιλεύουσα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου 500 ἔτη ἕως οὗ ὑπερίσχυσεν ἐκείνη, Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοδοσ. τοῦ Μ. σφαγὴν 10,000 ψ ὑπέστη καὶ ἄλλους αἱματηροὺς ἀγῶνας κατὰ τὴν 6 καὶ 7 ἑκατονταετηρίδα καὶ δηώσεις πολλὰς φυβερὰς ὑπὸ τῶν Σλάβων καὶ ἤρχισεν ἡ κατάπτωσις αὐτῆς καὶ αἰχμαλωσία ὑπὸ διαφόρων τὸ 904 μ. Χ. ἔάλω ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν ὑποστᾶσα τὰ πᾶνδεια τὸ 1185. ἔάλω ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν: ἐπίσης ὑπέστη δυναστεύσεις εἶχε τότε ἀρχιεπίσκοπον τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ὁμήρου μέγαν Εὐστάθιον. Τὸ 1220 ἔπεσεν εἰς χεῖρας Μαρκεσιῶν Μομφεράτου Δεσπότη τυραννικοῦ. Τὸ 1250 ἀπὸ τὸν Μομφεράτον ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Βενετῶν δι' ἀγορᾶς. Τὸ 1430 ἔκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Βενετῶν, οἵτινες τὴν εἶχαν ἀγοράσει. Ὁ Παῦλος ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἱπείρῳ ἔγραψε δὲ ἐπιστολὰς πρὸς Θεσσαλονικεῖς καὶ Φιλιππισίους, ὄχι ὁμῶς πρὸς Ἐπιδαμνίους:— Δυρραχινούς οὔτε πρὸς Νικοπελίτας Πρεβεζαίους, ἂν καὶ παρεχέμασε ἐκεῖ, ἀλλὰ μήπως ἐσώθησαν πᾶσαι αἱ ἐπιστολαί; μόνον 14. ἡ Θεσσαλονικὴ ἦτο πρωτεύουσα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ, πρὸ τῆς Κων-

σταντινουπόλεως, ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς τιτλοφορεῖται
 παναγιώτατος καὶ ἐξαρχος πάσης Θεσσαλίας, ἐν ᾧ ἦναι
 τῆς Μάκεδονίας, ὃν τίτλον λαθραίως φέρει ὁ Ἡρακλείας
 καὶ Ραίδεστοῦ, ἐξαρχος πάσης Θράκης καὶ Μάκεδονίας,
 ὁπερ λίαν ἐσφραγμένον, ὀρθότερον θὰ ἦτο «πάσης Θρά-
 κης παράλις» ὁπερ θὰ ἦτο καὶ ἀληθές, διότι τῆς μεσο-
 γαίας Θράκης εἶναι ὁ Ἀδριανουπόλεως «πάντος Αἴμου—
 μόντου= ὄρους· τὰ λάθη ταῦτα προξενοῦντα σαρακα-
 στικὸν γέλωτα εἰς τοὺς ξένους· ὀφείλει νὰ διορθώσῃ ἡ Μ.
 Ἐκκλησία. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχιολογίας. Τὸν λιμέ-
 να. τους θεωροῦσιν ἀσφαλέστατον, ἔχει θέαν ἐκ τῆς θα-
 λάσσης ἀμφιθεατρικὴν καὶ γραφικωτάτην, ἐσωτερικὴν δὲ
 δυσάρεστον. ἡ τακτικὴ πολιορκία τῆς εἶνε εὐκόλος, πα-
 ρέχουσα θέσεις ἐξωθεν τοῦ φρουρίου ἀναπαυτικὰς 300 μ.
 μακρὰν ἔχει λόφους κήπους μὲ δάση καλὰ καὶ λαμπρὰ
 ὕδατα διὰ 30,000 στρατὸν ξένον, ἐνᾧ φρουρὰ ἡ δὲν δύ-
 ναται νὰ ἦ ἀνωτέρα τῶν 3,000 διότι οἱ κάτοικοί τῆς
 τοῦρκοι εἰσὶν ὀλίγοι, ἀλλ' ἐλεγκτοὶ κατὰ τὴν παροιμίαν
 «Κιαφέτι τζιζάγερι μα—γκονούλ Σελενίχ»=Στολὴ τῆς
 Ἀλγερίας καὶ Καρδία τῆς Θεσσαλονίκης οἱ τοῦρκοι τῆς
 Πόλεως 15,000 καὶ τῶν πέριξ χωρίων 10,000 εἶνε κτη-
 ματῖαι καὶ ἔμποροι ἀρνησιθρησκοὶ Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖ-
 οί, διὸ παραδίδονται διὰ συνθήκης εὐκόλως δὲν ἐπιθυ-
 μοῦσι τὸν πόλεμον, οὔτε οἱ 55,000 Ἰουδαῖοι, οὔτε αἱ 25,
 000 Ἑλλήνων ὀρθοδόξων οὔτε αἱ 10,000 Λατῖνοι ἀποι-
 κοὶ ἐκ Ρώμης ἔμποροι οὔτε 4,000. Σλάβοι Γεωργοὶ τῶν
 προαστείων οὔτε αἱ 2,000 ψ. Ἀθιγγάνων = 122,000
 ὀλικὸς πληθ. 100, τῆς πόλεως 22 τῶν προαστείων, ὡς
 τὸ 1824 εἰς τὸν Καρατάσιον ἤθελον παραδοθεῖ, ἀν μίαν
 ἡμέραν ἔτι δὲν ἤρχετο ὁ Ἀβδούλ Λαβούτ πασᾶς ἔχει
 ἤδη 50 παίανας καὶ ἐμπόριον ἡδονικώτατον 3 ἡμ. τῆς
 ἐβδομάδος Παρασκευὴ οἱ τοῦρκοι Σάββατον οἱ Ἰουδαῖοι
 καὶ Κυριακὴν οἱ Χριστιανοὶ κλείουσι τὴν ἀγορὰν πανη-
 μέριοι Ἰλάσχωντες Βάχχοντε Διόνυσόν τε Ἀφροδίτην τε εἰς

τὰ μέγαρα καὶ τὰς ἐξοχὰς των, διότι τὸ ἐκτὸς τοῦ φρουρίου κλῆμα εἶνε νοσηρὸν ἕνεκα τῶν περὶ ἐλῶν αὐτοῦ. Τὸ Γεντί-Κουλελέρ=Καλεσί=φρούριον τῶν ἑπτὰ Πύργων ἀρχαῖον Ἑπτὰ πύργιον ἐρειδόμενον ἐπὶ ἐρειπίων Κυκλοπείων ἐπιδιορθωθὲν ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ καὶ Ζήνωνος ὡς καὶ τὸ Καραβάν Σεράι, ἐπισκευασθέντα ὑπὸ Μουράτ 6'. καὶ τῶν λοιπῶν Σουλτάνων, συτηρούμενα καλῶς. Τεξιέ Architect Byzant σ. 143. ἤδη δ' ὁ Χαμητ σκοπεῖ νὰ τὰ ἐνισχύσῃ εἰς Α'. τάξιν φρούρια διὰ τὸν φόβον τῶν Βουλγάρων, ἐπισκευάζει ἕλα τὰ φρούρια. Τὰ τζαμιά τῆς Θεσσαλονίκης ἦσαν πρὶν ἐκκλησίαι παριστῶσι σύνολον ἀρχιτεκτονικῆς Βυζαντινῆς τοσοῦτον πλουσίας, ὑπότινας ἐπόψεις, ὥστε ὑπερτεροῦσι καὶ τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸ πάντων τὰ ἕξῃς :

Α. Ἐσκί—Τζουμα=παλαιὰ Παρασκευὴ, ἡ ἀρχαιότατη Ἐκκλ. τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

2. Κασμιέ=Δημήτριον, λόφος ἐφ' οὗ ἡ Ἐκκλ. τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου καὶ ὁ στύλος ὁ μυροβλύτης ἐπὶ τοῦ τάφου, ὃν ἠξιώθη νὰ μυρίσῃ, ἀφῆρέθη ὑπὸ Λατίνων τὸ 1397 ἔπειτα ἐδόθη τοῖς Ἑλλησι, τὸ 1412. ἀφῆρέθη 6' τὸ 1480. ἐπιτρέπεται τοῖς Χριστιανοῖς ν' ἀπῶσι κηρία εἰς μανουάλιον Βυζαντινὸν εἰς τὸν τάφον καὶ ν' ἀρῶνται μῦρον, ὁ Μηναρὲς ἀπέχει 10 σκέλη ἐκ τοῦ ναοῦ, εἶνε κτήριον χωριστόν.

3. Ὁρτά Σουλτάν Ὁσμάν Τζαμισί καὶ Ὁρταζή Ἐφέντη ἔλλ. Ἁγιος Γεώργιος ὁ Ροτόνδας ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, κατὰ παράδοσιν.

δ.) Ἁγία Σοφία Μητρόπολις ἐπὶ τῆς ἀλώσεως ἐκτίσθη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὑπὸ Ἀνθεμίου πρὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, κατὰ τὸ 1)3 μικροτέρα ἠρπάγη ὑπὸ τοῦ Ραντοῦμ Ἡβραῖμ πασά καὶ ἔγινε τζαμίον, διὰ μόνων τῶν Μηναρῶν.

ε.) Σαούκ—Σου—Σταμεσί=ναὸς τοῦ Κρύου νερού, ἦτοι τῆς δεξαμενῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

δ'). Σάρ—'Αλη—Τζαμισί=Κίτρινος ναός τοῦ Προφ. Ἡλίου ἐκτίσθη τὸ 1012, ἀφῆρέθη τὸ 1500.
 ζ.) Καζαν:σηλάρ—Τσιαμισί=Ναός τῶν Χαλκοπολι-
 τείων 987 ἐπιγραφὴ κτίσεως ἄγνωστον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀ-
 γίου ἐν ᾧ ἀφιερώθη. ἀφῆρέθη τὸ 1500. Πλὴν τούτων ἡ πόλις
 διασώζει πλείστας ἄλλας ἀρχαιότητας μαρτυρούσας τὴν εὐ-
 κλειαν καὶ λαμπρότητα αὐτῆς περιγραφὰς δ' αὐτῶν ἔχουσι
 πλείστοι κηρυγῆται, μέχρι τῆς ἐνεπιγράφου στήλης 3
 ὥρας, τῆς κώμης Κορτιάση 2 ὥρ. ἐπὶ τοῦ Δυσόρου ἐχού-
 σης μεγαλοπρεπῆ θέαν τῶν πέριξ ἐπὶ τὴν Χαλκιδικὴν τὴν
 Λίμνην καὶ πεδιάδα Ἀγίου Βασιλείου ἢ Λαγκαδά, τοῦ
 Θερμαϊκοῦ καὶ τοῦ Ἀξιοῦ Βαρδάρ ὄβασι μέχρι Βεροίας
 Ναούσης καὶ Πέλλας.—Κατὰ τὸν ὀργανισμόν τοῦ 1839
 ὅτε κατεργήθησαν αἱ διαδοχικαὶ Σατραπεῖαι Σερρῶν Δρά-
 μας ὡς καὶ ὅλης Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἡ Θεσσαλινικὴ
 ἀνεδείχθη πρωτεύουσα ἀπάσης τῆς Μακεδονίας διοικουμέ-
 νη ὑπὸ Βαλῆ=ἡγεμόνος, μ' ἐξουσίαν ἀντιβασιλέως, εἴτε
 Μουσίρης—Στρατάρχης εἴτε Σατραζέμης πρώην πρωθυ-
 πουργός ἢ Βεζύρης=Ἐπουργός ὅμως μὲ τὸν Μητροπολι-
 τὴν τὸν ὀρθόδοξον τὸν Χαχάμη τῶν Ἰουδαίων τὸν Ἐπί-
 σκοπον τῶν Λατίνων τὸν Κατὴν, τὸν Μουχτὴν, τὸν Μο-
 λᾶν, τὸν Μιλιέ=ἴφορον, τὸν ταμία Σεντούκ Ἐμίνην
 καὶ λοιπὰς διοικητικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀρχὰς μετέρχε-
 ται τὴν κυβερνητικὴν ἐξουσίαν ὡς ἐπίτροπος τοῦ Σουλ-
 τάνου, εἰς ὃν μόνον ὀρεῖται λογοδοσίαν. Ἐμπορικότεροι
 εἰσὶν οἱ Ἕλληνες, ἐργατικώτεροι οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ ὧν ὅλοι
 οἱ ἀχθοφόροι ἀλλ' ἀναπαυτικώτεροι εἰσὶν οἱ τούρκοι ἔχει
 Προξενεῖα ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ἐμπόριον μ' ὅλον τὸν κό-
 σμον ἢ β'. ἀποθήκη μετὰ τὴν Κων)πολιν ἐν Εὐρώπῃ, τὸ
 β' χρηματιστήριον καὶ ὁ β' λιμὴν ἐξαγωγῆς καὶ εἰσαγω-
 γῆς πᾶσα κυβέρνησις ἔχει τὴν σημαίαν της ἐν τῷ λιμένι
 ἀλλὰ πρωτεύει ἡ ἑλληνικὴ, κατ' ἔτος ἀγκυροβολοῦσι χι-
 λιάδες πλοῖα ἑλληνικὰ ἐξάγουσι Δημητριακοὺς καρπούς,
 βαμβάκια, καπνοὺς ὀρύζια, μετάξια, ἔριον διαφόρων ποιο-

τήτων; δέρματα διαφόρων ζώων. κατηργασμένα και μη εισάγει δὲ ζάχαριν καφέν, τσόχης και χειροτεχνήματα.

Αἱ Ἑλληνίδες τῆς Θεσσαλονίκης λαλοῦσι γλαφυρὰν τὴν Ἑλληνικὴν ὡς αἱ Ἀδριαίουπολίτισαι. Τὸ 1878 ἔκαμαν τρανὰ βήματα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, κυκλώσασαι τὰ κόλυβα τῶν μνημοσύνων πρὸς ἔνδειξιν αἰσθημάτων, ὡς ἐν Ἑλλάδι, ἀποβαλοῦσαι τὴν κηδαιμονίαν τῶν ἀνδρῶν, βαίνουσι γοργῶ τὸ πόδι εἰς τὴν χειραφέτησιν τοῦ πολιτισμοῦ. τὴν παραλίαν διέρχεται ἡ Ἰγνατία διὰ Φιλίππους καλῶς διατηρουμένη και ἐπισκευαζομένη.

Πληθυσμὸς

ρομοῦ Θεσσαλονίκης, Βιτωλίων, Κοριτσᾶς, και Σερβίων.

Ἕλληνες, Βούλγαροι, Μουσουλμάνοι, Οὐνῖται, Ἰουδαῖοι, Προτεστάντ.

Θ.	865,000	75,000	215,000	19,000	65,000	4,000
Β.	212,000	169,000	130,000	—	4,500	—
Κ.	155,000	18,000	62,090	—	—	—
Σ.	225,000	—	60,000	—	—	—

Σχολεῖα

Μαθηταί

Ἑλλην. 846

45,670

Βουλγ. 171

6,670

18. Ἀπὸ Βιτωλίων διὰ Σκοπίων και Πρεστένης μέχρι Γενὲ Παζάρ ὥρ. 60.

1. Σιμλίτσα—Γέφυρα ἐπὶ κλάδου τοῦ Ἐριγῶνος—Ρηγίνα—Σὰρ Καραῶσου 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ Βιτωλίων εἶναι ξυλίνη μονότοξος κλπ. ὁδὸς πεδινή.

2. Βαχεβάρ 1)2 ὥρ. ἀπὸ Σιμλίτσα χωρίον μεταξὺ δύο λιμνῶν μὲ 50 οἴκους Σλαβογλώσσων Ἑλλήνων, ἡ ὁδὸς χωρίζεται εἰς τὰ 4 σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος διὰ Κρούσιοβο, Κρίτσιοβο, Κόστοβο, Τέτοβο ΒΔς διὰ Ρέσνα, Ὀχρα, Δίβρα, Δύρράχιον ΔΜς διὰ Βιτώλια και Θεσσαλονίκην Μς διὰ Πρελεπὲν Κιοπρουλοῦ ΑΒς.

3. Ραμνίτσα Γέφυρα ξυλίνη ἐπὶ ἄλλου κλάδου 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ Βαχεβάρ.

4. Μαγούλα 1,4. από Γέφυραν χωρίον μεταξύ δύο
ἐλῶν τοῦ Ἐριγῶνος ἔχει 40 οἶκον. Σλαβογλ. ἑλλ. γάνιον
παρὰ τὴν ὁδὸν κλπ.

5. Νουβόδη 2. ὠρ. ἀπὸ Μαγούλας χωρίον καὶ γά-
νιον μὲ 60 οἶκον. Σλαβογλ. ἑλλ. ἔχει περίξ. χωρία Ἐ-
ρεκλέρ=ἑρείπ. Ἡρακλείας Λύγου, Κανατλάρ, Τοπολιανὰ,
Παναγίτσα, Παράντσχ, ὁδὸς ἀμαξιτή.

6. Σαλήφερη 2. ὠρ. ἀπὸ Νουβόδη μὲ 50 οἶκον
Σλαβογλ. ἑλλ. ἡ ὁδὸς ἀνέρχεται ἐν μέσῳ δασῶν, κρη-
νῶν, καὶ σκιῶν δροσερῶν εἰς

7. Πρίλαπον 1. ὠρ. ἀπὸ Σαλήφερη, 8. ὠρ. ἀπὸ Βι-
τωλίῶν ἀρχ. Ἀλαλκομεναί. Μεσ. Γουρβίτας Σλαβ. Πρί-
λαμπος τουρ. Περλεπές κεῖται εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Μο-
στάζου Σλ. Τρεσκάβιτος τουρκ. Βαβούνα εἰς τὸ βάθος
λεκάνης περικυκλουμένης ὑπὸ λειμώνων καὶ νομῶν ἔνθα
βόσκονται οἱ κάλλιστοι βόες τῆς Μακεδονίας, ἐκτίσται
ἐπὶ ἑρείπιων ἔχει 2,000 κτίρια ἄθλια πλινθόκτιστα,
ὁδοὺς ρυπαρὰς, ἀγορὰν πληκτικὴν, ἐν ἧ κατ' ἔτος τε-
λεῖται ἐμπορικὴ πανήγυρις παγκόσμιος, δι' ἧ οἱ ἔμποροὶ
τῆς εἰσὶ γνωστοὶ καθόλας τὰς ἀγορὰς. οἱ κάτοικοί τῆς
ἀνήκουσι, εἰς Ἀλβανούς, Σλάβους, Ἑλληνας, Βλάχους,
Ἀθιγγάνους, ὧν 8,000 ψ. χριστ. Ὀρθόδοξοι, ἔχοντες 18.
ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα ἑλλ. καὶ σλαβικὰ ποιμενόμενοι
ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πελαγωνίας. 5,000 ψ. Μωαμεθανοὶ ἐξ
ὅλων τῶν φυλῶν μίγμα μὲ 5 τζαμιά. τὸ φρούριον εἶναι
ὑπερκείμενον τῆς πόλεως εἶναι ἐν τῶν περιεργότερων λει-
ψάνων τοῦ μεσαιῶνος διὰ τοὺς περίξ Πετρολόφους οἱ Βυ-
ζαντινοὶ τὸ γράφουν Πρίαπος τὸ κλίμα τῆς πόλεως καὶ
τῶν περίξ καὶ τοὶ ὑγρὸν, εἶναι ὑγεινόν, τὸ ἐμπόριόν τῆς
ἐκτεταμένον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ μ' ὅλον ὅπου δὲν
ὑπάρχουν, Ἑβραῖοι καὶ Χῆοι σαράφιδες Βς κεῖνται λόφοι
ὡς οἱ τῶν Μετεώρων, 200 μ. ὕψους, διασώζονται ἑρείπια
ὀχυρωματικὰ ἀπόρθητα διὰ τὸ ἀπότομον τῶν βράχων καὶ
διὰ τὴν ὑπαρξιν ποτίμων ὑδάτων ἐπὶ τῶν Πετρολόφων

200 ἄνδρες μόνον· δύναται ἵνα κρατήσωσιν ὀλόκληρον στρατὸν ἐρχόμενον ἐξ ὀλῶν τῶν ὁδῶν ΜΑς τῶν βράχων· σῶζονται ἐρείπια τὰ ὁποῖα τρανῶς μαρτυροῦσιν τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐκλείαν, διὰ τῆς μεγάλης ἐκτάσεώς της τῶν 80 ἐκκλησιῶν της καὶ τὰ λαμπρὰ μέγαρά της εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκουσιν οἰχωρικοὶ γεωργοὶ νομίσματα ὄπλα, ἐπιγραφὰς ἑλλ. κλπ. Αἱ Ἀλαλκομεναὶ κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Στράβων 7,327. Ὁ δὲ Γουρβίτας ὑπὸ τῶν Σλάβων τὴν 9ην ἑκατονταέτηρίδα ὁ δὲ Βυζ. Περιλαμπος ἐπὶ τούρκων τὸ 1,466 μόνον μία συνοικία ἐσώθη τὸ Βαρσί= Ἄστυ, Ἀκρόπολις, ἡ δὲ νῦν πόλις ἐκτίσθη πρὸς Μεσημβρίαν τῆς ἀρχ. ἐχρησίμευσε πολὺ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας εἰς τοὺς κατὰ τῶν Βουλγάρων πόλεμους, διὰ τὸ ἀπόρθητον τῶν λόφων. Μυθολογεῖται ὅτι ὁ Μάρκος Κράλιεβιτς ἐκυρίευσε τὴν πόλιν καὶ ἤρξεν ἐπὶ τινὰ χρόνον κατορθώσας πλεῖστα ὅσα ἡ φιλότιμος φαντασία τῶν Σέρβων ἐξυμνεῖ εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα εἰς ἃ καὶ κτίτορα αὐτὸν ἐγκωμιάζει καὶ σωτήρα καὶ ἄτινα ὁ Χάν Ηανθε καὶ Isambert ἐνόμισαν πραγματικὰ. Νῦν δ' εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν κεντρικότητα τῆς θέσεώς της καὶ τὸ ἐμπόριόν της ἔχει Καϊμακάμην, Κατὴν, Μουχτήν, καὶ ἐπίτροπον τοῦ Πελαγωνίας, ὅστις πατρικῶς φερόμενος διοργάνωσε τὰς ἐνορίας καὶ τὰς σχολὰς Ἑλληνογλώσσους καὶ Σλαβογλώσσους καὶ διάγουσιν ἐν ἀρμονίᾳ ἀδελφικῆ δίχως νὰ λάβῃ χώραν τὸ σχίσμα τῶν ἀφορισμένων Βουλγάρων ὑπὸ τῆς Μ. ἐκκλησίας ἡ πεδιάς τοῦ Περλεπέ ἔχει 8 ὥρ. μῆκος καὶ 4 πλάτος ἐν αὐτῇ ἔκειντο αἱ Ἑλληνίδες πόλεις Δευρίοπος, Ἀλαλκομεναί, Στύμβαρα, Βρυάντιον, Πλουβίνας καὶ ἡ Περσιῆς περὶ ὧν ὄρα τοῦ Μ. Δ. Μακιδ. σελ. 477. ἡ ὁδὸς ἐξέρχεται Ας τοῦ Πρελάπου καὶ βαίνει ἁμαξίτη μέχρι πύλους ἕως
8. Χάνι τοῦ Ἀγμέτμπεγη 3 ὥρ. ἀπὸ Περλεπέ, εἶτα ἀνέρχεται τὸ ὄρος Μουστάζου τουρὰ Μπάμπούσα καὶ φθάνει εἰς τὸν λαιμόν.

9. Χάνι Αύδη πασα 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ προηγούμενον, εἶναι τὸ μόνον χάνι τῆς Εὐρπ. Τουρκίας τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπιπλα καὶ δωμάτια ἀναπαυτικὰ θαυμάζων τὸ πρωτοφανές τῆς εὐζωίας ἐν μέσῳ ἀπείρου κακομοιρίας ἔχει πλουσίαν πηγὴν διαγοῦς ὕδατος 1. ὥρ. μακρὰν κεῖται ἢ βρύσις «Φίς Φίς Πασα» μὲ νερὰ περίφημα εἰς ὄλην τὴν Περίοικον γῶραν. ἡ ὁδὸς βαίνει ἀμαξιτὴ λιθόστρωτος πρὸ (30) ἐτῶν πρὸς διάβασιν πεδινῶν πυροβόλων ἐκ Βιτωλίων εἰς Σκόπια ἐπὶ Αὐδῆ πασα Στρατάρχου

10. Βεζήρχαν, ἢ Μπαμπούσαχαν 1 ὥρ. ἀπὸ τὸ Αὐδῆ πασα χάν μὲ ἀξιόλογα νερὰ καὶ χορηγητικότητος 300 ἵππων καὶ ἀνδρῶν 300.

11. Κουμπαλα χάν 1. 1)2 ὥρ. ἀπὸ Βεζήρχαν, ἔχει περίξ χωρία τερπνὰ τὸ Παρίσι, τὸ Ἰσβόρι, τὸ Χρυσὸν καὶ τλπ.

12. Καρά—Μουσλή—Χάν 2-1)2 ὥρ. ἀπὸ Κουμπαλα—Χάν ἐπὶ τοῦ Ὀρβήλου Καρά—Δάγ, κατέρχεται ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῶν Σκοπίων, ἐχούσης 12 ὥρων μῆκος καὶ 8 πλάτος. εἶναι στρογγύλη τὸ σχῆμα καὶ λήγει ὡς τόσαι ἄλλαι πρὸ αὐτῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης διαδεχόμενα, ἀλλήλας ὡς τόσος κρῖκος τοὺς ὁποίους διαχωρίζουσιν ἐν μέσῳ οἱ λόφοι καὶ τὰ βουνὰ καὶ αἱ σειραὶ τῶν ὀρέων. ἡ ὁδὸς διέρχεται τὸ πρὸς Δυσμας ρέον ρεῦμα.

13. Κιουπρουλοῦ=Γεφυρωμένη 2. ὥρ. ἀπὸ Καρά—Μουσλή—Χάν ἀργ. Βελά—ζωρα=ἄδελφο—ζώνη—Βελά=Ἀδελφὴ—ζώρα=ζώνα—Ἀδελφοζωσμένη Πελασγιστί κατὰ τὸν Hahn Βελίσωρα Βελίσοτρον Βυζ. Βελισὸς συγκεκομένου, ὡς τὰ πλεῖστα. 12. ὥρ. ἀπὸ Περλεπέ 20 ἀπὸ Βιτωλίων 40 ἀπὸ Θεσσαλονίκης, 8 ἀπὸ Σκοπίων. ἔκτισται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Ἀξιοῦ, διὸ Ἀμφαξίτις, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἐπισημοτέρα πόλις τῆς Ἀμφαξίτιδος, ἦς τὸ νότιον κατεκτήθη ὑπὸ τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Μακεδονίας κατὰ Θουκυδίδην τὸ δὲ μέσον καὶ Βόρειον ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου, μετὰ τὸν θάνα-

τον τοῦ ὁποίου, ἀποστάντας τοὺς Παίονας κατέλαβε Φίλιππος ὁ γ'. κυριεύσας τὴν Βελάζωραν παρὰ τῶν Δαρδάνων, οὓς ἀπώθησε πέραν τοῦ Σκάρδου ὑποτάξας εἰς τὸ κράτος του καὶ τὴν Μητρόπολιν αὐτῶν Σκοπιάν. Εἰς Βελάζωραν ὁ Περσεὺς ἐκάλεσε τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Γαλατῶν, ἵνα διαπραγματευθῇ μετ' αὐτῶν περὶ συμμαχίας. Μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ Μ κράτους, διαιρεθείσης εἰς τρία τμήματα, Φιλίππων Πέλλας καὶ Σιρμίου ἀνήκεν εἰς τὸ Σίρμιον. ἡ καταστροφή της ἤρξατο ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ ἡ ἀνάκτησίς της ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐπὶ τῶν ἔρειπίων Βε. ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν δύο ὄχθων κειμένων λόφων, συκοινωνούντων διὰ μεγαλοπρεποῦς γεφύρας λιθίνης, ἐξ ἧς ἔχει τὸ Πελασγικὸν καὶ τουρκικὸν ὄνομά της, ὁ Ἄξιός διερχόμενος αὐτὴν, εἶναι βαθύς, εὐρύς, πλευστός διὰ τὴν παρασύρη τὴν εἰς αὐτὸν ριπτομένην ὕλην ξυλείας μέχρι Θαλάσσης. ἡ θέα της εἶναι τερπνὴ, αἱ οἰκίαι καὶ οἱ ξενῶνες περικυκλοῦνται ὑπὸ κήπων, ἔχει σπουδαῖον ἐμπόριον μετὰ τὴν Εὐρώπην ἰδίᾳ μεταξὺ καὶ δερμάτων. Ἔχει 4,000 κτίρια 25,000 ψ. Ἑλλήνων, Ἀλβανῶν, Σλάβων, Κονιάρων, Ἀθιγγάνων, Ἰουδαίων κλπ. ἐξ ἡμισείας χριστ. καὶ μωαμ. οἵτινες ὡς καὶ παντοῦ εἰσὶ δεσπότες τῆς γῆς, πρὸ πάντων ὁ οἶκος τοῦ Ἐμὶν μπέγη Κιοπρουλη, ὅστις μετὰ 2,000 ἠκολούθησε τὸν Δράμαλη τὸ 1822. οἱ δὲ πτωχοὶ βυρσοδέψαι καὶ καλυγῶται καφεντσίδες καὶ μπερμπέριδες. οἱ δὲ χριστ. γεωργοὶ, κτηνοτρόφοι, ἔμποροι ἀποδημοῦντες εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. εἶναι ἔδρα Μουτεσιαρίφη, Καδὴ, Μολθ καὶ Μητροπολίτου Βελεσοῦ. Ἐσχάτως μετὰ τὸ σχίσμα, τὸ ὅποσον φαίνεται διήρесе τοὺς ὀρθόδοξ. εἰς σχισματικοὺς καὶ μὴ. ἡ Μ. ἐκκλησία συνέχωνευσε τὰς ἐπαρχίας Δευρῶν, Ρασχο-Πρεσδρένης Σκόδρας καὶ Βελεσοῦ εἰς τὸν αὐτὸν μητροπολίτην κ. Ἄνθιμον ἕπερ μαρτυρεῖ ὁποίας στερήσεις καὶ δυστυχίας ὑφίστανται οἱ ὀρθόδοξοι πολεμούμενοι ὑπὸ τῶν σχισματικῶν Βουλγάρων. εἶχε 127 χω-

(ΜΑΚΕΔΟΝ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ', τευχ. Γ') 19

ρία με 10,000 οικόγ. 50,000 ἑρθόδ. πληθ. ἀλλ' ἤδη πόσους; ἔχει καὶ 63 χωρία Μωαμεθανικά. ἔχει ἐξαιρέτους Ἴππους καὶ δύναται νὰ δώσῃ 6,000 Ἴππικὸν ἐν καιρῷ πολέμου; διὸ ἡ Σλαβικὴ Προπαγάνδα θύει καὶ ἀπωλύει πᾶν τὸ ἑλληνικὸν, οἷδ' Ἕλληνες ὑπουργοὶ. οἱ κάτοικοι ἔχουσι τὴν θρησκομανίαν ν' ἀκούωνται χατζήδες = προσκυνηταί, ἵνα ἔχωσιν ἐπιρροὴν εἰς τοὺς λαοὺς περὶ παντὸς πράγματος πατριωτικοῦ, διότι εἶναι κέντρον ἐνεργείας μέσον Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων. εὐτυχῶς ἡ ἐπαρχία αὕτη ὡς καὶ τῶν Σκοπίων δὲν ἀπεσχίρτησαν, ἀλλ' ἐνεργεῖαι καταβάλλωται πλεῖσται παρὰ τῶν ὀργάνων τῶν Σλάβων διότι δύναται καὶ χρηματικῶς νὰ συνεισφέρωσι πολλὰ βοηθήματα ζωτροφίας καὶ Ἴππους καὶ βραχίονας ἰσχυροῦς. ὁ οἶκος τοῦ χατζή Σάζου μόνον δύναται νὰ θρέψῃ ἐπὶ μῆνας 1,000 στρατιώτας. ἡ ὁδὸς ἐξέρχεται Βς. τῆς πόλεως, βαίνει ἐπὶ τῆς πεδιάδος εἰς

14. Πασᾶ Κιότι 4. ὥρ. ἀπὸ Βελεσσῶν, 50 οἴκους χρ. ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Ἀξιοῦ

15. Καπλάν = Λέων, κώμη καὶ χάνι καὶ γέφυρα 3 ὥρ. ἀπὸ Πασᾶ Κιότι, ἔχει πλησίον θειούχα λουτρὰ κτισμένα με δεξαμενὴν λαμπρὰν, ἐλούσθημεν καὶ ἡμεῖς μίαν νύκτα τὸν Δεκέμβριον διανυκτερεύσαντες εἰς τὸν Λουτρῶνα. Ἐκ τῶν ὑδάτων ἀλέθουσι μῦλοι, διέρχεται ἤδη καὶ ὁ Σιδηρόδρομος.

16. Ἀραβιανὴ 4. ὥρ. ἀπὸ Καπλάν με 80 οἰκίας χρ. 500 ψ. παρὰ τὴν ὁδόν.

17. Ἑβραῆμ Κιότι 1)2 ὥρ. ἀπὸ Ἀραβιανὴ, 40 λ. τῆς ὁδοῦ, με 80 οἴκους Σερβ. χρ.

18. Ρούμλια 3)4 ἀπὸ Ἑβραῆμ Κιότι με 70 οἴκους παρὰ τὴν ὁδόν Σερ. χρ.

19. Γιάνιτσα 4)2 ὥρ. ἀπὸ Ρούμλια με 35 οἰκίας Σέρβων. χρ.

20. Μαντσιάρη 1)2 ὥρ. ἀπὸ Γιάνιτσα χάνιον καὶ χω-
ρίον 40 οἰκων.

21. Σκόπια 1 1)2 ὥρ. ἀπὸ Μαντσιάρη, 4 1)2 ἀπὸ
Καπλάν 9 ἀπὸ Βελεσσά 21 ἀπὸ Περλεπέ 29 ἀπὸ Βιτώ-
λια καὶ Δεϊράν καὶ Μογλενά 17 ἀπὸ Νιγοτίνη καὶ Ρα-
τοβίστι 23 ἀπὸ Δεμίρ. Καπού 45 ἀπὸ Πέλλας, καὶ Σε-
ρῶν καὶ Σοφίας καὶ Μελενίκου 54 ἀπὸ Θεσσαλονίκης,
Νευροκοπίου καὶ Καβθάλας 78 ἀπὸ Νύσης καὶ Φιλιπ-
πουπόλεως καὶ Σκόδρας ὅρα τὸ Αἰτεῦχος, Δρομολόγιον 15
σελ. 150 ἔνθα ὁ Ν. Σχινᾶς αὐτολεξί ἀντέγραψεν ἀντι-
στρόφως τὰ ὁδοιπορικὰ του.

22. Νέα Σκόπια 2 ὥρ. ἀπὸ Σκόπια μὲ 200 οἴκους
καὶ ἐν τζαμίον τὸ ὅποϊον φαίνεται ὡς νὰ ἔδραπέτευσεν
ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸ ἔκτισεν ὁ θεῖος τῶν Ἀχίφ
πασᾶ Ἀβδουραχμᾶν πασᾶς, ὅπως μετοικίσῃ τοὺς πολί-
τας τῶν Σκοπίων εἰς τὴν πολὺ καλλιτέραν θέσιν ταύ-
την ἀλλὰ ὁ θάνατος τὸν διέκοψε.

23. Κατσιάν—λίχ=Φυγάδες 4 ὥρ. ἀπὸ Νέα Σκόπια
6 ἀπὸ Παλάγκα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Σκάρδου ἔκειτο
ἡ ἀρχαία πόλις Ἀριβάντιον ἐπὶ ὑπορειῶν λόφων εἰς τὰς
ὄχθας τοῦ ποταμίου Πεπεντοῦ ἀρδεύοντος τὸ πεδῖον ἀρ-
κετὰ εὐκαρπον. ἐπὶ κορυφῆς εἶχε φρούριον ἐπίσημον εἰς
τοὺς μεταξὺ Σέρβων καὶ Τούρκων πολέμους, ὧν ὁ τελευ-
τατος τὸ 1689 ὅτε οἱ Τούρκοι τὸ ἐκυρίευσαν καὶ τὸ κα-
τέστρεψαν. εἶτα δὲ πάλιν τὸ ἀνέκτισαν. ὄχι ὡς τὸ πρό-
τερον. ἔχει 600 οἰκίας 3,000 ψ. ἐξ ἡμισείας χριστ. καὶ
Μωαμεθ. ἡ ὁδὸς ἐξέρχεται Βρ. εἰσέρχεται εἰς στενωπὸν
τοῦ Καρα—Δάγ=Μαυροβουνίου, ἀκολουθεῖ τὸν χεῖμαρ-
ρον Λεπενάτσι, ἀφίνει δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν χωρία
πολλὰ καὶ βαίνει εἰς

24. Σαρβελίχι 1 ὥρ. ἀπὸ Κατσιαλίχι μὲ 650 ψ.
Σέρβων χρ.

25. Νοβάδια 1 ὥρ. Σαβερλίχι μὲ 1,000 ψ. Σέρ-
βων χρ.

26. Βαρόκι 1. ὥρ. ἀπὸ Νοβάδια 10 λ. τῆς ὁδοῦ μετὰ 500 ψ. χρ. Σερ.

27. Δολιανόρτσιχ 1. ὥρ. ἀπὸ Βαρόκι μετὰ 400 ψ. χρ. Σέρβων κεῖται εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Καρα—Δάγ ἐντὸς φάραγγος καὶ κατέρχεται ἀφίνουσα χωρία Μογγόρα, Μοχόφτσι, Παχούμη καὶ λοιπὰ τὸν χειμῶνα χιονοσκεπαστα ὡς καὶ ἡ πόλις Χιλὰν καὶ ἡ ὁδὸς ἀδιάβατος 3—4 μῆνες ἢ Χιλὰν ἀπέχει 4 ὥρ. ἀπ' ἐδῶ.

28. Γενί χὰν 1. ὥρ. κατώφορος ἀπὸ Δολιανόρτσιχ ἀρχ. ἔριον τῶν Πασαλικίων Σκισίων καὶ Πρειστεϊνας· ἡ ὁδὸς ἔρχεται εἰς μέρη ἀμμώδη, ἀκάρπα καὶ ἀτερπνα ὡς τὰ περιγράφει καὶ ὁ Πτολεμαῖος, οἱ κάτοικοι ἀραιότεροι. οἱ καλλιεργημένοι ἀγροὶ εἶναι ὡς αἱ Ὀάσεις τῆς Σαχάρας, εἴμεθα ἐν ὄροπεδίῳ ἐν μέσῳ ἐλῶν ἐξ ὧν γεννᾶται ὁ ποταμὸς τῆς Σιμνίτσας χυνόμενος εἰς τὸν Μοράβαν.

29. Σασλῆ χὰν 1. ὥρ. ἀπὸ Γενί χὰν, ἡ ὁδὸς ἐν μέσῳ ἐλῶν.

30. Σιμνίτσα χὰν 1)2 ὥρ. ἀπὸ Σασλῆ χὰν χωρίον ἀπὸ μίαν οἰκογένειαν, ἀπὸ τὸ 1416. Προνομιούχος, ἀπὸ Μουράτ 6' οὔτινος τοὺς στρατοὺς ὠδήγησεν ἐν μέσῳ τῶν ἐλῶν, νέμεται τὰς γαίας καὶ τὸ χάνιον ἀφορολόγητος ἐντελῶς καὶ ζῆ ἀύθεντικᾶ, ὁ ὁδοιπόρος καλοπερνᾶ καὶ ἀκριβοπληρώνει.....θεωρεῖται τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ μεταξὺ Κατσιανλίκ καὶ Πρειστεϊνας.

31. Μπαμπούσα χὰν 1)2 ὥρ. ἀπὸ Σιμνίτσα.

32. Ραπουζέ χωρίον καὶ χάνιον 1)2 ὥρ. ἀπὸ Μπαμπούσια χὰν.

33. Λιπλιανή 1. ὥρ. ἀπὸ Ραπουζέ, πόλις μνημονευομένη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μέχρι τῆς 11 ἑκατονταετηρίδος ὡς ἔδρα Μητροπόλεως Λιπλιανῆς, ἔχει μόλις 100 οἰκίας ἐπὶ πλουσίων ἐρειπίων Βυζαντινῶν καὶ Ρωμαϊκῶν κατεστράφη ἐκ Βουλγάρων τὸ 1008.

34. Λάπου—Σέλο—Καδῆ—Κρόι 2. ὥρ ἀπὸ Λιπλια-

της έντεϋθεν ἀποσπᾶται ἡ ὁδὸς ἀπὸ Πρειστίνας διὰ
Πρεσδρένην, ἔχει περίξ χωρία Λαφόρτια, Τραγώνια, Λα-
πέσχη.

35. Γιάγνεβο 1. ὠρ. ἀπὸ Λαπουσέλο. Πολίχνη ἐπὶ
τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχ. Σκιρτωνίας Μητροπόλεως τῆς φυ-
λῆς τῶν Σκιρτώνων σώζονται πολλαὶ Ρωμαϊκαὶ ἀρχαι-
ότητες, ἰδίᾳ λίθοι ἀναθηματικοὶ ἱερῶν. ἔχει ἐργαστᾶσια
χρυσοχοικᾶ κλπ.

36. Κρασιανίτσα 1. ὠρ. ἀπὸ Γιάγνεβο, κώμη ἀξιό-
λογος παραποταμία, σώζεται καὶ μονὴ θεμελιωθεῖσα ὑπὸ
Μίλουτιν βασιλέως τῆς Σερβίας ἀπὸ τὸ 1275—1321
ὡς παριστᾶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας τειχο-
γραφημένη ὡς νὰ ἔγινε ἐφέτος. ἀντικρυ ἄλλη εἰκὼν πα-
ριστᾶ τὴν γυναῖκα του Σιμωνίδην θυγατέρα Ἀνδρονίκου
β'. τοῦ Παλαιολόγου, σώζονται πολλαὶ Ρωμαϊκαὶ
ἀρχ.

37. Πρειστίνα 1. ὠρ. ἀπὸ Κρασιανίτσα 14 ἀπὸ Κα-
τσιανλίκι καὶ Νουβιπαζάρι 18 ἀπὸ Σκοπίων καὶ Πρε-
σδρένης 43 ἀπὸ Βιτωλίων Ἀχρίδος καὶ Σκόδρας Σεραι-
βου καὶ Βελιγραδίου ἀρχ. Πειρουστίνα μητρόπολις τῶν
Πελασγο—Μακεδόνων Πειρούστων, οὗς ἀναφέρει ὁ Πο-
λύβιος καὶ ὁ Πτολεμαῖος «Καὶ Πειροῦσται καὶ Σκίρτω-
νες πρὸς τὴν Μακεδονίαν». τὸ φρούριον τῆς κεῖται ἐπὶ
λόφου σημαντικωτέρου ὄλων τῆς Ἑλλ. χερσονήσου, ὑπερέ-
χει ὄλων τῶν κοιλάδων, δίχως νὰ δεσπόζητε ὑπ' ἄλλου,
δι' αὐτὸ ἔπεσε ὁ Μουράτης μὲ τὰ μούτρα καὶ ἐφονεύθη
καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας Λάζαρος τὴν 13. Ἰου-
νίου 1389. ἂν καὶ ὁ ἥρωα Μιλόσχης Ὁβίλιβιτς ἐφύ-
νευσε τὸν Μουράτην παρὰ τῆ θύρα σκηνῆς του, οὐχ ἦ-
τον ὁμως ἡ Σερβία ὑπεδουλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, διὰ
ἀσυμφωνίαν τῶν Σέρβων μὴ θελώντων ν' ἀναγνωρίσωσιν
ἀρχηγόν των τὸν ἥρωα Μιλόσχην. οἶον κακὸν ὁ φθόνος...
τὸ στηθὲν ἐν τῇ θέσει τῆς σκηνῆς Κενοτάφιον τοῦ Μου-
ράτ ἀπέχει 1. ὠρ. ἀπὸ τὴν πόλιν, ὅθεν ἀρχίζει ἡ πε-

διάς τοῦ Κοσυφοπεδίου, τουρκιστί Κόσοβα, Γερμαν. Amsfeld, Οὐγγρ. Rizomezon, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἐχρημάτισεν ἡ Πρειστήνα πάντοτε καὶ ἐπὶ τῶν Σατραπειῶν, Πασάλικίων, καὶ ἤδη ἔδρα Βαλῆ νομοῦ Κόσοβα, τὸ δὲ Νοβιπαζάρ, τὰ Σκόπια τὸ Ἰππέκιόν καὶ τὸ Πρεσδρένι ὑπάγωνται εἰς τὸν νομὸν τῆς Κόσοβας· ἔχει 3,000 κτίρια 18,000 ψ. πληθυσμὸν ὧν 8,000 Μωαμεθανοὶ, ἔχουσιν 11 λαμπρὰ τζαμιά ὡς νὰ ἔδραπετεύσαν ἐκ Κων]πόλεως ἀνήγειραν αὐτὰ αἱ θρησκομανεῖς γυναῖκες τῶν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κοσυφοπεδίου πεσόντων ὀθωμανῶν ἐπὶ Μουράτ τοῦ 6'. εἰς μνημόσυνον τῆς ἀνδρείας τῶν. ἔχει 85,000 ψ. ἐπαρχιακὸν πληθυσμὸν ὧν 60,000 Τουρκαλβανοὶ 20,000 Χριστ. ὀρθόδοξοι 5,000 Παπισταὶ, ἔχει λαμπροὺς ἀνθρώπους καὶ καλοὺς στρατιώτας, ἀνέκαθεν προσέφερον ἄνδρας ἐκλεκτοὺς! εἰς τε τὴν Μακεδονικὴν τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν Βυζαντινὴν αὐλὴν ὡς ἐν τῷ 5'. τόμῳ ρηθήσεται. ἡ πόλις ἐξῶθεν ἔχει θέαν λαμπρὰν, ἔσωθεν ὁμως ρυπαρὰν καὶ ἀθλίαν ὡς ὄλαι· αἱ τουρκοπόλεις ταύτην ἠθέλησαν καὶ ἐποφθαλμιῶσιν οἱ Σέρβοι· ἀλλ' ὁ Ἀλβανικὸς Σύνδεσμος ἐκράτησε μὲ τὰ ὄπλα, ἔτι περεταίρω οἱ Σέρβοι ἐποφθαλμιῶσιν τὴν Πρεσδρένην Πρωτεύουσαν τῆς Παλαιᾶς Σερβίας, ἀλλ' οἱ ἄνδρες οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Πενταπόλεως ταύτης Πρειστήνης, Πεκίου, Γιακόβας, Πρεσδρένης καὶ Σκόδρας ἀναχαιτίζουσι τὸν Σλαυϊκὸν χεῖμαρον, ὅστις κατέπιεν ἤδη τοὺς Ριζωνίτας τοῦ Κατάρου, ὡς τοὺς Ὀλκινιάτας τοῦ Δουσίνοῦ τὴν Πελασγικὴν ταύτην χώραν Σθλάβουνίαν ὠνομάζει καὶ ἀνὰ μίαν καταπίνει ὡς βόας τὰς Ἀλβανικὰς φυλάς ὑπὸ τὸ Μαυροβούνιον. 2. ποταμοὶ πηγάζουσιν ἐκ τῶν ὀρέων Ἀεὶ ὁ Μοράβας διαρρέων ὅλην τὴν Σερβίαν, καὶ ὁ Ἰθάρ Μητροβίτσας διαρρέει τὸ Κοσυφοπέδιον οὐ δ' ὀρίζων συγχέεται μετὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς τῆς Θράκης, καὶ φαίνεται τερπνότερον· σχετικῶς πρὸς τὸ τραχὺ καὶ ἀνώμαλον ἔδαφος τῆς Βοσνίας· τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ὄρο-

πέδιον ἐν τῶν ὑψηλωτέρων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, 600 μ. ὕψος 2,000 πόδες ἀνω τῆς θαλάσσης, διαρρέεται ὑπὸ δύο ποταμίων τῆς Σιμνίτσας καὶ τοῦ Λάβου, χυνομένων εἰς τὸν Ἰβάρ τῆς Μητροβίτσας καὶ οὗτος εἰς τὸν Μοράυαν καὶ οὗτος εἰς τὸν Δούναβιν. Χλόη πλουσία καλύπτει τὸ πεδινὸν ἔδαφος, δένδρα δὲ σκέπουσιν τὰς κλιτύας τῶν λόφων.

38. Κενοτάφιον τοῦ Μουράτ 6' ἐπὶ τῆς πεδιάδος 1. ὥρ. ἀπὸ Πρειστίαν.

39. Βουσιτρίνα 1. ὥρ. ἀπὸ τὸ Κενοτάφιον, κώμη 600 οἰκων. 300 χριστ. καὶ 300 τουρκοαλβανῶν ἐπὶ λόφου τερπνοῦ ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος.

40. Γέφυρα τῆς Σιμνίτσας 1. ὥρ. ἀπὸ Βουσιτρίνας.

41. Μητροβίτσα 1. ὥρ. ἀπὸ τὴν Γέφυραν, πόλις 1000 οἰκογ. 700 τουρκοαλβ. καὶ 300 χρ Σέρβων, ἐπὶ τερπνῆς θέσεως, ἧς ἡ βλάστησις ἀναγγέλει ζώνην εὐκρατον καὶ τὴν γειτνίασιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν F. Beunjour ἐρχόμενον ἐκ Βοσνίας. ἡ ὁδὸς καταλίποισα τὸν Σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τὸν ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἕως ἐδῶ φθάνοντα.

42. Μπανίσκα 3. ὥρ. ἀπὸ Μητροβίτσα, κώμη 300 οἰκογ. τουρκοαλβανῶν καὶ χριστιανῶν ἐξ ἡμισίας ἡ ὁδὸς ὁμαλή.

43. Χάνι Μπανίσκα 2. ὥρ. ἀπὸ τὴν κώμην ἐπὶ ἐρημίας.

44. Γενί-Παζάρ Σλαβ. Νοβι—βαζάρ Ἑλλ. Νέα ἀγορὰ 6 ὥρ. ἀπὸ τὸ Χάνι Μπανίσκα 8 ἀπὸ Μπανίσκα 15 ἀπὸ Πρειστίνας. ὄρα τὸ 24 Δρομολόγιον τῆς Ἀλβανίας Α' τεῦχος σελ. 159.

45. Σεράϊβον τῆς Βοσνίας 25 ὥρ. ἀπὸ Γενί Παζάρ. ὄρα Α' τεῦχος 24 Δρομολ. σελ. 160—161.

**Σιδηροδρομικοὶ σταθμοὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης
μέχρι Μητροβίτσης.**

1. Τοψίν ἀπὸ Θεσσαλονίκης χιλιόμετρα	23
2. Βαρδαρόφτσιε ἀπὸ Τοψίν	20
3. Καρτζόλη ἀπὸ Βαρδαρόφτσιε	20
4. Γεωργιλοῦ ἀπὸ Καρτζόλη	13
5. Μιρόφτσιε ἀπὸ Γεωργιλοῦ	23
6. Δεμίρ Καποῦ ἀπὸ Μιρόφτσιε	22
7. Κριβολάκι ἀπὸ Δεμίρ Καποῦ	23
8. Βενετσιάνι Ἐρ Στόβων ἀπὸ Κριβολάκι	20
9. Κιουπρουλοῦ ἀπὸ Στόβων	23
10. Ζελενίτσα ἀπὸ Κιουπρουλοῦ	26
11. Σκόπια ἀπὸ Ζελενίτσα	27
12. Κλοῦχο ἀπὸ Σκόπια	43
13. Κατσιανίκη ἀπὸ Κλοῦχο	45
14. Βαρόκι ἀπὸ Κατσιανίκη	43
15. Λιπλιανή ἀπὸ Βαρόκι	45
16. Πρειστίνα ἀπὸ Λιπλιανή	19
17. Βουσιτρίνα ἀπὸ Πρειστίνα	9
18. Μητροβίτσα ἀπὸ Βουσιτρίνα	9
19. Μπανίσκα ἀπὸ Μητροβίτσα	42
20. Γενί Παζάρ χάν ἀπὸ Μπανίσκα	49
21. Πόλις Γενί Παζάρ ἀπὸ χάνι	49

χιλιόμετρα 383

**16. Ἀπὸ Βιτωλίων διὰ Κρουσιόδου,
Κριτσιόδου καὶ Τετόδου εἰς
Πρεσβέρνην ὥρ. 44.**

1. Βάχεβαρ 2. ὥρ. ἀπὸ Βιτωλίων, ὅρα τὸ προηγούμενον 14. ἡ ὁδὸς χωρίζεται διὰ.
2. Τοπλότσιανα 2. ὥρ. ἀπὸ Βάχεβαρ καὶ 1. ὥρ. τῆς

όδοῦ, ἐδῶ ἐνοῦται ἢ ἀπὸ Ρέσνης διὰ Κρούσιοβο καὶ Περλεπέ. ὁδὸς καὶ βαίνει εἰς

3. Κρούσιόβου χάν 3 ὥρ. ἀπὸ Τοπλότσιανα. κεῖται εἰς τὴν συμβολὴν τῶν ποταμίων τοῦ Κρούσιόβου καὶ τοῦ Κριτσιόβου εἰς τὸν Ἐριγῶνα ἐδῶ χωρίζεται εἰς 3 ἢ ὁδὸς 1 διὰ Περλεπέ 2 διὰ Κριτσιόβου καὶ 3. εἰς

4. Κρούσιοβο 1. ὥρ. ἀπὸ τὸ Κρούσιόβχαν, 8 ὥρ. ἀπὸ Βιτωλίων Ρέσνης καὶ Περλεπέ καὶ Κριτσιόβου κεῖται εἰς τὸ τέλος τῆς πεδιάδος τοῦ Περλεπέ, εἶναι κέντρον πολλῶν ὁδῶν ἔχει 2,000 κτίρια λιθόκτιστα στερεὰ ὡς φρούρια μὲ 10,000 ψ. χριστ. ὄρθ. ἐξελληνισμένων Βλάχων ὡς τοῦ Μετσόβου τῆς Ἡπείρου ἐμπόρων καὶ βιομηχανῶν ἀρκετὰ εὐπόρων καὶ πολιτισμένων ἀποδημούντων καθόλην τὴν Εὐρώπην ὡς οἱ ἔμποροι τοῦ Περλεπέ μεθ' ὧν συνετairίζονται, γνωρίζοντες ἀρκετὰ τὸ ἀλληλεθνὲς δίκαιον καὶ τὸν τῆς κατακτήσεως ζυγὸν βερέως φέροντες εὐχωνται ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως δυνάμενοι νὰ συντελέσωσιν οὐχ ἥττον διὰ τῶν ὅπλων ὅσον καὶ διὰ τῶν χρημάτων 4 ὥρ Δε ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ Ὁχριδος ἐρχομένης κεῖται ἡ περίφημος ἐλλ. μονὴ τῆς Παναγίας τοῦ Κρούσιόβου εἰς τὴν οἱ Κρούσιόβεται ὀλοχρύσους εἰκόνας δεσποτικῶς ἔχουσι φέρει δείγμα τῆς εἰλικρινοῦς εὐλαθείας των, ἀλλ' ἐσχχτως ἐπυρπολήθη τὸ ἱερὸν τοῦτο κεμήλιον τοῦ ἐλληνισμοῦ ὡς ἡ ἐλληνικὴ μητρόπολις τῆς Ρέσνης μετὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πατριαρχείου Ἀχριδῶν, ἐπειδὴ ὁ Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν λς. μητροπολίτης τῆς Μ ἐκκλησίας οἰκεῖ νῦν ἐν Ρέσνη ἐνθα εἶχεν ὅλα τὰ ἀρχεῖα τοῦ Πατριαρχείου ἐκείνου. ἐπίσης καὶ τὴν ἐλληνικὴν μονὴν τοῦ ὁσίου Ναοῦμ ἐν Ἀχριδι. ἐνθα εἶχε διασωθῆ ἡ πλουσιωτάτη βιβλιοθήκη τῆς Μοσχοπόλεως, ἐπυρπολήθησαν ὅλα ὑπὸ τῶν Βουλγαριστῶν πρὸς ἐξάλειψιν παντὸς ἰχνου ἐλληνισμοῦ, τελευταῖον δὲ καὶ τὰ ἐλληνικὰ Σχολεῖα καὶ Παρθεναγωγεῖα τοῦ Μελενίκου καὶ λοιπὰ, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ ἡ ὁδὸς

**Σιδηροδρομικοὶ σταθμοὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης
μέχρι Μητροβίτσης.**

1. Τοψίν ἀπὸ Θεσσαλονίκης χιλιόμετρα	23
2. Βαρδαρόφτσιε ἀπὸ Τοψίν	20
3. Καρτζολη ἀπὸ Βαρδαρόφτσιε	20
4. Γεωργιλοῦ ἀπὸ Καρτζολη	13
5. Μιρόφτσια ἀπὸ Γεωργιλοῦ	23
6. Δεμίρ Καπού ἀπὸ Μιρόφτσια	22
7. Κριβολάχι ἀπὸ Δεμίρ Καπού	23
8. Βενετσιάνι Ἐρ Στόβων ἀπὸ Κριβολάχι	20
9. Κιουπρουλοῦ ἀπὸ Στόβων	23
10. Ζελενίτσα ἀπὸ Κιουπρουλοῦ	26
11. Σκόπια ἀπὸ Ζελενίτσα	27
12. Κλοῦχο ἀπὸ Σκόπια	43
13. Κατσιανίκη ἀπὸ Κλοῦχο	45
14. Βαρόχι ἀπὸ Κατσιανίκη	13
15. Λιπλιανή ἀπὸ Βαρόχι	45
16. Πρειστίνα ἀπὸ Λιπλιανή	19
17. Βουσιτρίνα ἀπὸ Πρειστίνα	9
18. Μητροβίτσα ἀπὸ Βουσιτρίνα	9
19. Μπανίσκα ἀπὸ Μητροβίτσα	42
20. Γενί Παζάρ χάν ἀπὸ Μπανίσκα	49
21. Πόλις Γενί Παζάρ ἀπὸ χάνι	19

χιλιόμετρα

383

**16. Ἀπὸ Βιτωλίων διὰ Κρουσιόβου,
Κριτσιόβου καὶ Τετόβου εἰς
Πρεσβυρένην ὥρ. 44.**

1. Βάχεβαρ 2. ὥρ. ἀπὸ Βιτωλίων, ὅρα τὸ προηγούμενον 14. ἡ ὁδὸς χωρίζεται διὰ.

2. Τοπλότσιανα 2. ὥρ. ἀπὸ Βάχεβαρ καὶ 1. ὥρ. τῆς

ὁδοῦ, ἐδῶ ἐνοῦται ἢ ἀπὸ Ρέσνης διὰ Κρούσιοβο καὶ
Περλεπέ. ὁδὸς καὶ βαίνει εἰς

3. Κρουσόβου χᾶν 3 ὥρ. ἀπὸ Τοπλότσιανα. κεῖται εἰς
τὴν συμβολὴν τῶν ποταμίων τοῦ Κρουσιόβου καὶ τοῦ
Κριτσιόβου εἰς τὸν Ἐριγῶνα ἐδῶ χωρίζεται εἰς 3 ἢ
ὁδὸς 4 διὰ Περλεπέ 2 διὰ Κριτσιόβου καὶ 3. εἰς

4. Κρούσιοβο 1. ὥρ. ἀπὸ τὸ Κρούσόβχαν, 8 ὥρ.
ἀπὸ Βιτωλίων Ρέσνης καὶ Περλεπέ καὶ Κριτιόβου κεῖται
εἰς τὸ τέλος τῆς πεδιάδος τοῦ Περλεπέ, εἶναι κέντρον
πολλῶν ὁδῶν ἔχει 2,000 κτίρια λιθόκτιστα στερεὰ ὡς
φρούρια μὲ 10,000 ψ. χρυσ. ὀρθ. ἐξελληνισμένων Βλά-
χων ὡς τοῦ Μετσόβου τῆς Ἡπείρου ἐμπόρων καὶ βιομη-
χάνων ἀρκετὰ εὐπόρων καὶ πολιτισμένων ἀποδημούντων
καθόλην τὴν Εὐρώπην ὡς οἱ ἔμποροι τοῦ Περλεπέ μεθ'
ὧν συνεταιρίζονται, γνωρίζοντες ἀρκετὰ τὸ ἀλληλεθνὲς
δίκαιον καὶ τὸν τῆς κατακτῆσεως ζυγὸν βάρους φέρον-
τες εὐχωνται ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως δυνά-
μενοι νὰ συντελέσωσιν οὐχ ἥττον διὰ τῶν ὄπλων ὅσον
καὶ διὰ τῶν χρημάτων 4 ὥρ Δε ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ
Ἰαχρίδος ἐρχομένης κεῖται ἡ περίφημος ἑλλ. μονὴ τῆς
Παναγίας τοῦ Κρουσιόβου εἰς ἣν οἱ Κρουσιόβιται ὀλο-
χρύσους εἰκόνας δεσποτικὰς ἔχουσι φέρει δαίγμα τῆς εἰ-
λικρινοῦς εὐλαθείας των, ἀλλ' ἐσχάτως ἐπυρπολήθη τὸ
ιερόν τοῦτο κεμήλιον τοῦ ἐλληνισμοῦ ὡς ἡ ἑλληνικὴ
μητρόπολις τῆς Ρέσνης μετὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πα-
τριαρχείου Ἰαχρίδων, ἐπειδὴ ὁ Πρεσπῶν καὶ Ἰαχρίδων
λς. μητροπολίτης τῆς Μ. ἐκκλησίας οἰκεῖ νῦν ἐν Ρέσνῃ
ἐνθα εἶχεν ὅλα τὰ ἀρχεῖα τοῦ Πατριαρχείου ἐκείνου.
ἐπίσης καὶ τὴν ἑλληνικὴν μονὴν τοῦ ὁσίου Ναοῦμ ἐν
Ἰαχρίδι ἐνθα εἶχε διασωθῆ ἡ πλουσιωτάτη βιβλιοθήκη
τῆς Μοσχοπόλεως, ἐπυρπολήθησαν ὅλα ὑπὸ τῶν Βουλ-
γαριστῶν πρὸς ἐξάλειψιν παντὸς ἰχνου ἐλληνισμοῦ, τε-
λευταῖον δὲ καὶ τὰ ἑλληνικὰ Σχολεῖα καὶ Παρθεναγω-
γεῖα τοῦ Μελενίκου καὶ λοιπὰ, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ ἡ ὁδὸς

ἀκολουθεῖ πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἐριγῶνος ἐπὶ τῆς Δε-
ῶθης ἀφίπει Δε τὰ χωρία ἀνὰ 1: ὥρ. ἀπέχοντα τῆς
ὁδοῦ ἐπὶ τῶν ὑπορειῶν.

5. Δόγια 3. ὥρ. ἀπὸ Κρούσιοβο καὶ 3. ἀπὸ Αὐδῆ-
πασα γὰν, ἐδῶ ἐνοῦται ἢ ἀπὸ Κιουπρουλοῦ ὁδός: διὰ
Κρίτσιοβον, ἔχει 100 οἰκογ. χριστ. Σρβ.

6. Ἀλμότη 2. ὥρ. ἀπὸ Δόγια 1. ἀπὸ τῆς ὁδοῦ με-
150 οἰκογ. χριστ. Σρβ. καὶ 2. ὥρ. ἀπὸ Παρίσι κώμην
ὄρεινὴν με 300 οἰκογ. μεταξύ Κιουπρουλοῦ καὶ Κρι-
τσόβου.

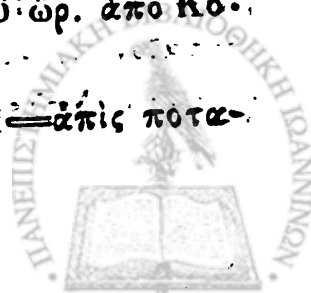
7. Κρίτσοβον=Γραικοχώρα ἢ Ἑλληνόπολις 3. ὥρ.
ἀπὸ Ἀλμότη 5 ἀπὸ Παρίσι 8 ἀπὸ Κρούσιοβο 15. ἀπὸ
Περλεπέ καὶ Κιουπρουλή καὶ Ἀχριδῶν καὶ Ρέσνης καὶ
Τετόβου ἔχει 1000 κτίρια, ἀγορὰν, ὠρολόγιον, τεκέν
Μεβλεβήδων, Καϊμεκάμην, Κατὴν, ἐπίτροπον τοῦ Σκο-
πίων ἐνθα ὑπάγεται πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἔχει
καὶ ἄλλην πυρποληθεῖσαν πλουσίαν ἑλλην. μονὴν τῆς
Παναγίας Κριτσόβου ἢ πεδιάς τῆς ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ
Ἐριγῶνος καὶ καλλιέργουμένη ὑπὸ τοῦ πλούχου=μεγα-
λάετρον με 8 βόας 4 ζεύγη ὡς καὶ ὅλης τῆς ἐριθώλα-
κος Μακεδονίας. ἡ ὁδὸς διέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα ἀφι-
νουσα δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν χωρία βαίνει εἰς

8. Κωστοβάρι=Κωστοχώρι 8 ὥρ. ἀπὸ Κρίτσιοβον
κεῖται εἰς τὰς ὑπερείας τοῦ Σκάρδου κάτωθεν τῆς Κορυ-
φῆς Λιουβατρίνης, ἐξ ἧς πηγάζει ὁ Ἐριγῶν καὶ ὁ Ἀξιός
ἀπὸ πλούς. πηγὰς ἔχει 600 οἰκογ. ἈλβανοΣέρβων ἐξ ἡ-
μισείας χριστ. καὶ Μωαμεθανῶν, ἔχει Μουδῆρην καὶ Κα-
τὴν ὑπὸ τὸν Καϊμεκάμην Τετόβου ὑπαγομένους, ἔχει περί-
φημα μῆλα καὶ σταφύλια.

9. Κλοσχόνη 3 1/2 ὥρ. ἀπὸ Κωστοβάρι με 100 οἰ-
κογεν. Σέρβων.

10. Πρεβενίτσα 3 ὥρ. ἀπὸ Κλοσχόνη 6 ὥρ. ἀπὸ Κο-
στηβάρη 15 ὥρ. ἀπὸ Κρίτσοβο.

11. Τετόβον ἢ τευρκιστι Καλκάν—Δερί=ἀπὸ ποτα-

μου κείται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὑπορειῶν τοῦ Σκάρδου καὶ κάτωθι τῆς κορυφῆς Λιουβατρίνης τῆς μεταξὺ Τετόβου καὶ Πρεσδένης ἐχούσης ὕψος 8,000 π. ἐξ ἧς φαίνεται τὸ Δίγατον καὶ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. δὲν ἠδυνήθην ἡ ἀνακαλύψω ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, φαίνεται Βυζαντινῆς ἰδιοκτησίας τῆς Τετοβίας οἰκογενείας τῶν προγόνων τῶν Καστριωτῶν, κλάδος τις ἐδέχθη τὸν Ἰσλαμισμόν ἐξ οὗ κατάγεται ὁ Ἀκίφ πασᾶς ὁ πατήρ του Βελῆς ὁ παππούς του Ῥετσιέπ πασᾶς. οὗ οἱ πρόγονοι φθάνουσι εἰς τὴν Ἀθανάσιον Καστριώτην μετωνομασθέντα Μουσταφᾶν τὸ 1490 καὶ λαβόντα ἄδειαν νὰ νέμῃτε 44 τσιφλίκια εἰς τὴν πεδιάδα Σκουπίων καὶ τοῦ Τετόβου 42 ὥρων ἐκτάσεως. τευχ. Α. σελ. 150. ἔχει 3,000 κτίρια καὶ 20,000 ψ. Ἀλβανῶν, Σέρβων, Τούρκων, Ἑλλήνων καὶ Ἀθιγγάνων δύο ἀγορᾶς πλουσίας καὶ ἐβδομαδιαίαν πανήγυριν κάθε Δευτέραν ἐν ἣ συνέρχονται οἱ κάτοικοι 150 χωρίων συναλασσόμενοι· ἔχει 3 γεφύρας μεγαλοπρεπεῖς καὶ πολλὰ τζαμιά πολυτελεῖ ἐκ μαρμάρων ἔχει ἓνα τεκὲν πλουσιώτατον μὲ 200 Δερβύσας Ἀλήτας 2 ἐκκλησίας ὀρθοδόξους· σχολεῖα Σερβικῶν καὶ Τουρκικῶν. Οἱ Ἀλβανόγλωσοι σχολεῖα δὲν ἔχουσιν ἂν καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς εἶναι Ἀλβανόγλωσσοι Μωαμεθανικὸς καὶ ὀλίγιστοι χριστιανοί. ὁ Ἀξιὸς πηγάζει ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Σκάρδου ἐξ 20 πηγῶν αἷτινες διαορέουσι τὴν παχύγαιον πεδιάδα πλουσίαν εἰς δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κτηνοτροφίαν ἐξαιρετον ἀφθονίαν καὶ εὐφθηνίαν εἰς ὅλα τὰ τρόφιμα. ἐν μέσῳ τῆς πόλεως κείται τετειχισμένη ἡ Τετοβία οἰκία τοῦ Ἀφίκ πασᾶ ἐξ ἧς ἡ πόλις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, εἶναι τῶν ἀνάκτορον ἡγεμονικὸν μὲ πύργους φρουρούμενον ἀπὸ 100 στρατιώτας ἤδη χρήσιμον ὡς διοικητήριον, οὗ ἡ ἱστορία εἰς τὸν 5. τόμον. ἔχει ἀμπέλους καὶ οἴνους λαμπροὺς ὄρα τὸ 23. Δρομολ. τῆς Ἀλβανίας σελ. 153. ἦτοι 7 δρομ. σ. 129. ἔχει 70 Ἑλλ. οἰκογενείας κατα-

γομένης ἐκ τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνουπόλεως, ἐκ τῶν χρόνων τῆς Σατραπείας τῶν προγόνων τοῦ Ἀφικ πασᾶ, αἵτινες ἐχάρησαν γαίας εἰς τοὺς Ἕλληνας. τούτους χάριν τῶν προγόνων μας, ἐχόντων διάφορα ἀξιώματα εἰς τὴν Σατραπείαν ἐκείνην, ἐν οἷς εἰς θεῖος μου Ἰωάννης Ζῶτος εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Μποστατσίμπασι, ὁ θεῖος Θεόδωρος τὸ τοῦ Σταυλάρχου, ὁ πατήρ μου τὸ τοῦ ἐπιτρόπου = Κεχαγιαμπᾶς Κεχαγιαμπᾶς = πρώτου ἐπιτρόπου τῆς Σατραπείας καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἕλληνες ἰατροὶ, διδάσκαλοι, διερμηνεῖς γραμματεῖς κλπ. ἔζων 200 Ἕλληνες εἰς τὴν Σατραπικὴν αὐλὴν τοῦ Τετόβου ἐχούσης καὶ τὰ Σκόπια καὶ τὴν Πρεσδρένην καὶ ἤδη ἀκόμη πολλοὶ εὕρισκονται καλῶς ἀποκαταστημένοι, ἀποροφόμενοι ἀπὸ τὴν Ὀμλαδίνα διὰ διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν. μόνον τὰ Σκόπια καὶ Πρεσδρένη διατηροῦσι ἑλλ. σχολεῖα καὶ ταῦτα ὄχι καλῶς. ἡμεῖς ἔχοντες ἀκίνητου περιουσίαν, ἀπεσύρθημεν ἐκ Τετόβου ἀπὸ τὸ 1856 τὸ δὲ 1866 καὶ ἀπὸ Ἰωάννινα ἀφήσαντες τὴν πατρικὴν μας περιουσίαν εἰς ξένας χεῖρας ἕως οὗ

12. Μαλτεπές = Θησαυρόλοφος 2. ὥρ. ἄνοδος ἐκ Τετόβου. χωρίον τερπνόν.

13. Βεηγάλη 3. ὥρ. ἄνοδος ἐκ Μάλτεπε 100 οἰκων Σέρβων.

14. Βεηγάλι — Χάν 2. ὥρ. ἀπὸ τὸ χωρίον ἄνοδος ἐπὶ ἕξ μῆνας χιονοσκεπής.

15. Γιούπεχο 3. ἀπὸ Χάνι κατάβασις ἐπὶ φάραγγος 100 οἰκου.

16. Πρεσδρένη 3. ὥρ. ἀπὸ Γιούπεχο 13. ἀπὸ Τέτοβον 2. ἡμ. 1. ἀνάβασις καὶ 1. κατάβασις τὸ θέρος μόνον. βρατὴ τὸν χειμῶνα χιονοσκεπής. Τεῦχος Α'. δρομολογ. 23 σελ. 137.

**17. Ἀπὸ Βιτωλίων διὰ Μοριόβου, Τικθές,
Δεμίρ Καπού, Δεϊράν, Κεϊλκίτσι
ἕως Σέρρας ὥρ. 56.**

Ἡ ὁδὸς πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὴν Φλωρίναν βαίνει Ας. εἰς τὸ χωρίον.

1. Κάτω Κλίστανη 5 ὥρ. ἀπὸ Βιτώλια με 100 οἴκους ἔλλ. χριστ. 600 ψ. ἡ ὁδὸς παρὰ τῷ Ἐριγῶνι βαίνει ὁμαλῶς εἰς.

2. Μόριοβον 6 ὥρ. ἀπὸ Κλίστανη 8 ἀπὸ Φλωρίνης 13 ἀπὸ Βιτωλίων. κωμόπολις 500 οἰκογ. με ἀρχὰς διοικητικὰς Μουδῆρην Κατὴν καὶ ἐπίτροπον τοῦ Πελαγονίας κεῖται εἰς τοὺς Βς πρόποδες τοῦ Μοστάζου παρὰ τὸν Ἐριγῶνα. ἡ ὁδὸς ἀκολουθεῖ τὸν ροῦν αὐτοῦ μέχρι ἀντικρυ τοῦ Τσεφλικίου Στόβου.

3. Χάνι Στόβου 3 ὥρ. ἀπὸ Μόριοβον, παραπλάμιον εἰς τὸν Ἐρίγωνα.

4. Καφαντάρη 4 ὥρ. ἀπὸ χάνι καὶ Τσεφλικὴ Στόβου 7 ἀπὸ Μόριοβο 20 ἀπὸ Βιτωλίων κωμόπολις 500 οἰκων Σλάβων χριστιανικῶν καὶ 300 Μωαμεθανῶν καὶ 50 οἰκογ, Ἑλλήνων Ἡπειρωτῶν ἐμπόρων ἄνευ σχολειῶν, Ἑλληνικῶν εἶνε Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Τικθές, ἀρχ. Στόβων ὧν τὰ ἐρείπιά κεῖται 3 ὥρ. πλησίον εἰς τὸ χωρίον Γράδσκος, ἀνακαλυφθέντα τὸ 1861 ὑπὸ Henzey ἡ πόλις αὕτη ἦν περιώνυμος ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων χρησιμεύουσα ὡς ὄροπύργιον κατὰ τῶν εἰσβολῶν τῶν Δαρδάνων. Κατὰ τοὺς Πευτιγγεριανούς πίνακας οἱ Στόβου ἀπέχον 47 μίλια ρωμαϊκὰ 23 1]2 ὥρ. ἀπὸ Ἡρακλείας τῆς Αὐγγιστικῆς μίλια 27 1]2 ὥρ. ἀπὸ Γαυρησίου χωρίου τῶν Ἀχριδῶν πατρίδος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅπερ ἔκειτο ἐπὶ τῇ Ἰγνατίας ὁδοῦ καὶ ὅπερ συμφωνεῖ μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Τιτουλιεῖου, ὅτι ἔκειντο οἱ Στόβου ἐπὶ τῆς συμβουλῆς τοῦ ἐριγῶνός εἰς τὸν Ἀξιόν. Ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη ὁ περίφημος φιλόσοφος Ἰωάννης ὁ Στοβατος

δὲ γράψας ἐκλόγιον φυσικῶν, διαλεκτικῶν καὶ ἠθικῶν εἰς δύο βιβλία καὶ ἀνθολόγιον φιλοσοφικὸν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν υἱῶν τοῦ σπουδαζόντων τὸ 460 μ.χ. τὰ δύο βιβλία εἰσὶν ἄξια θαυμασμοῦ καὶ ἀμίμητα καὶ τὰ μόνα μνημεῖα τῆς ὑπάρξεως τοῦ φιλοσόφου τιμῶντος τὴν γενετείραν πόλιν Στόβους. ἡ ὁδὸς κατέρχεται εἰς.

5. Πρίσδοβο 3. ὥρ. ἀπὸ Καφαντάρη μὲ 140 οἴκους χριστιανικοῦς.

6. Δεμίρ—καποῦ 3 ὥρ. ἀπὸ Πρίσδοβο Πόλισμα γνωστὸν ἤδη.

7. Γέφυρα τοῦ Ἀξιοῦ 3 ὥρ. ἀπὸ Δεμίρ—καποῦ.

8. Γραδίσκα—Ἀλινδόια 1)4 ἀπὸ Πέφυραν μὲ 75 οἴκους χριστ.

9. Χάνι Τσεφλίχι 1)2 ὥρ. ἀπὸ Γραδίσκα μὲ 400 οἴκους χριστ.

10. Βαλέντοβο 3)2 ὥρ. ἀπὸ Χάνι Τσιφλίχι μὲ 80 οἴκους χριστ.

11. Δεϊράν ἀρχ. Δόβηρος Βυζ. Πολυανὴ 3: ὥρ. ἀπὸ Βαλέντοβο γνωστὴ ἤδη ἡ πόλις ἐκ προηγουμένου Δρομολογίου.

12. Τσιφλίχι Κλιντήρ 2. ὥρ. ἀπὸ Δεϊράν μὲ 60 οἴκους χριστ.

13. Βαϊραμλῆ 3. ὥρ. ἀπὸ Τσιφλίχη 300 οἰκογεν. Μωάμεθ.

14. Λαχανᾶ 4. ὥρ. ἀπὸ Βαϊραμλῆ ἀρχ. Τέρπυλος.

15. Γιουρούκ—χιόϊ 3: ὥρ. ἀπὸ Λαχανᾶ 5 συνοικίαι Τούρκων

16. Γέφυρα τοῦ Στρυμῶνος 3. ὥρ. ἀπὸ Γιουρούκ—χιόϊ.

17. Καβακλῆ 3. ὥρ. ἀπὸ τὴν γέφυραν προάστειον 400 οἰκογεν. χριστ.

18. Σέρραι 1)2 ὥρ. ἀπὸ Καβακλῆ.

**18. Από Βιτωλίων δια Φλωρίνης,
Άνω Σελίτσας, Μπουγασκού, Μπλάτση, Καλλι-
λιάρη, Βερροίας έως Θεσσαλο-
νίκης ὥρ. 36.**

1. Φλωρίνα 6 ὥρ. ἀπὸ Βιτώλια ὁδὸς ἡμέρας τῷ πε-
ριηγητῇ.
2. Καστορία 6 ὥρ. ἀπὸ Φλωρίνης ἐπίσης τερπνή.
3. Μπουγατσὸ τουοκ. Μπουργὰς ἑλλ. πύργος 3 ὥρ.
ἀπὸ Καστορίας, ἀπὸ Καλλιάρη καὶ Μπλάτση, ἀπὸ Άνω
Σελίτσα καὶ ἄλλας κώμας περίξ αὐτῆς εἶναι κώμη ὀρει-
νὴ μὲ 500 οἰκίας φρουρίων εἶδος, κτίρια τῶν καλῶν κτι-
στῶν τῆς ἐπαρχίας ἄνω Σελίτσας, εὐπόρων καὶ εὐγενῶν
Ἑλλήνων, πατρίδος τοῦ Ὑπουργοῦ Δραγούμη εἶναι κέν-
τρον διαφόρων ὁδῶν Ἡπειροῦ καὶ Μακεδονίας.
4. Λογγίστα 2 ὥρ. ἀπὸ Μπουγατσὸ, Σισάνιον, Σε-
λίτσα καὶ ἄλλας περίξ κώμας μὲ 50 οἰκογ. χριστ. Ἑλ-
λῆνων.
5. Μπλάτση 3 ὥρ. Λογγίστα, Σισάνιον, Σελίτσα,
Σιάτιστα, 5 ὥρ. ἀπὸ Καλλιάρη, Λαψίστι, Κοζάνη, Βέρ-
ροια κώμη 500 οἰκων ἑλλ. ὡς τοῦ Μπουγατσκού φρου-
ρίων ὀχυρῶν.
6. Βλαχολεῖθαδο 3 ὥρ. ἀπὸ Μπλάτση 400 ἀχυρο-
καλύβας 500 ψ. χρ.
7. Βέροια 3 ὥρ. ἀπὸ Βλαχολεῖθαδο 6 ἀπὸ Μπλά-
τση 8 ἀπὸ Λογγίστα 10 ἀπὸ Μπουγασκὸ καὶ λοιπὰ πέ-
ριξ χωρία τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀκροπόλεως πατρίδος
ἡρώων.
8. Θεσσαλονίκη 10 ὥρ. διὰ τῆς μεσογείου 42 διὰ
τῆς παραλίας ὁδοῦ, ἥτις τὸ θέρος εἶναι τερπνοτέρα
πασῶν.

**19. Ἀπὸ Βιτωλίων διὰ Σελίτσας, Σκάνιου,
Σιατίστης, Λογγίστας, Γρεβενῶν,
Βέντσων, Σερβίων, Ὀλοσσῶνός
ἕως Βόλου ὥρ. 75.**

1. Βερατίνη καὶ τούρκομαχλάς 2. ὥρ. ἀπὸ Ἄνω Σελίτσαν, 20 ἀπὸ Βιτωλίων, κείνται ἐπὶ τῶν δύο ὄχθων τοῦ Βιγλίστα vis à vis, εἰς θέσιν κατάφυτον ἐκ διαφόρων δένδρων λευκῶν, πλατάνων καὶ καταρρύτου ἐκ ψυχρῶν ὑδάτων πηγῶν, ἔχουσιν ἀνὰ 70—80 οἰκίας ἀναμιχριστ. καὶ μωαμεθ.

2. Σελίτσα 2 ὥρ. Βερατίνη μὲ 500 οἰκοὺς ἀρχαϊκῶν, Ἑλλήνων ἐξευγενισμένων διὰ τῶν ἀκοιμήτων σχολείων ἀπὸ τῆς ἀλώσεως, ὄχυρῶν ὡς φρούρια καὶ πύργους ἐγκλείοντας χιλίους πολεμιστὰς ἀνδρείους καὶ γεναίους, εἶνε θέσις ἀπόρθητος εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Ἄσκιου ἐπίσης: τερπνὴ καὶ ὑγεινὴ ὡς καὶ σπανίας καλλονῆς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἔχει ἐκκλησίας καὶ σχολεῖον. ἡ ὁδὸς διέρχεται τὸ ποτάμιον τῆς Σελίτσας 4. μέτρ. βάθος εἶτα διέρχεται λόφους καλλιέργημένους μὲ νερὰ βρυσικὰ ἕως

3. Ευλογέφυρα ποταμίου Οἰνοῦντος 30 μ. πλάτος 2. ὥρ. μακρὰν ἡ ὁδὸς προσκολλάται ἔπειτα πάλιν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἄσκιου ἀφίνουσα ἑκατέρωθεν εἰς βάθος 1—2 ὥρ. τὰς κόμας Βίσιανη=Οἰνοῦντα, Λογγίστα, Τσαρούσινο κτλπ.

4. Σιατίστα 2. ὥρ. ἀπὸ Ευλογέφυραν Οἰνοῦντος 4. ὥρ. ἀπὸ Σελίτσας καὶ Λιψίστης καὶ 6. ἀπὸ Γρεβενῶν ἐν μέσῳ κειμένης ὄρα τὸ 8. Δρόμολγ.

5. Βέντσαις=Βενέτικα 6. ὥρ. ἀπὸ Σιατίστης καὶ Γρεβενῶν.

6. Σέρβια 2. ὥρ. ἀπὸ Βέντσαις 8 ἀπὸ Γρεβενῶν καὶ Σιατίστης.

7. Ολοσσῶνα 13 ὥρ. ἀπὸ Σερβίων ὄρα τὸ 34 Δρομ. Θεσσαλίας.

8. Λάρισσα 12 ὥρ. ἀπὸ Ὀλοσσῶνα ὄρα τὸ 36 Δρομ. Θεσσαλίας.

9. Βόλος 12 ὥρ. ἀπὸ Λαρίσσης ὄρα τὸ 21 Δρομολ. Θεσσαλίας.

20. Ἀπὸ Βιτωλίων μέχρι Στάριας ἔδρας τῆς Κολονίας ὥρ. 32.

1. Ἄνω Σελίτσα 19 ὥρ. ἀπὸ Βιτωλίων 5 ἀπὸ Χρουπίστης 6 ἀπὸ Καστορίας 12 ἀπὸ Φλωρίνης 16 ἀπὸ Μόριοβο, Κόζανη, Καλλιάρη, καὶ Βέντσαις. ἡ ὁδὸς ἐξέρχεται εἰς Βαϊπέζην, ἐνθα μία χωρίζεται διὰ Χρούπιστα, ἡ δ' ἄλλη ἀκολουθεῖ τὴν πηγὴν τοῦ ρύακος Καραμούζην καὶ φθάνει εἰς τὸν λαιμὸ τοῦ Βοῖου μεταξὺ Βουσόταρη καὶ Σμόλικας καὶ ἀνέρχεται εἰς.

2. Σαμαρίνα 4. ὥρ. ἀπὸ Ἄνω Σελίτσα εἰς ἣν ὑπάγεται τὸ θέρος, διότι τὸν χειμῶνα μένει χιονοσκεπὴς μετανάστευόντων τῶν κατοίκων εἰς Θεσσαλίαν πρὸς διαχειμασίαν τῶν ποιμνίων ἔχει χίλια κτίρια ὡς φρούρια μὲ 10,000 ψ. χριστ. ἐξελληνισμένων βλάχων διὰ τῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων, εἶναι κέντρον ὁδῶν εἰς

3. Βούρμπιανη 1 ὥρ. ἀπὸ Σαμαρίνα κώμη 300 οἰκων κτιστῶν περιφήμων εἰς τὴν οἰκουμένην. πατρὶς τοῦ κτίστου Κώστα Βουρμπιανίτη, γραμματέως τοῦ Ἄλῃ πασᾶ καὶ ὑπουργοῦ, διὰ τινὰ παράδοξον ἐπιστολὴν ἣν ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ τείχους στὸ πόδι δτε ἔκτιζε τὸ φρούριον τοῦ Λιμποχόβου «πρὸς τοὺς Δροβιανίτας, τὰ φεῖδια τὰ μαῦρα θὰ σὰς φᾶν καὶ ἡ ἰχλαῖς—ἐχιδνες θὰ σὰς τσιμπίσουν, ἂν δὲν φέρετε ἕως αὔριον βράδῳ 200 φορτώματα ἀσβέστην καὶ 200 φορτώματα ξυλικὴν ἀπὸ τὸ δάσος σας, ἤγουν σανίδια καὶ πέταυρα ἀβόλετο, ἀβόλετο». εἰς τὰ 33 φρούρια ἐπισκευασθέντα ἐπὶ Ἄλῃ ἐγυμνώθησαν (ΜΑΚΕΔΟΝ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ', τευχ. Γ') 20

τὰ δάση Κουριά τὰ Ζωτάτικα ἀπὸ τοῦ Σωτήρος ἕως τὸ εἰκόνισμα, εἶχε δένδρα 1500 ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα. ἡ ὕλη ἦτο ἐτόλιμη διότι πρὸ χρόνων οἱ ἀσβεστοποιοὶ καὶ οἱ ξυλοσχίσται ἤργάζοντο δι' αὐτήν, ἐντούτοις ὁ Κώστας ἐπῆρε τὸ «ἀφερῆμ» καὶ ἀφήσας τὸ τοσκάνη ἔβαλε τὸ καλαμάρη στὸ ζωνάρη καὶ διέπρεψεν ὡς γραμματεὺς ὑπουργὸς καὶ σύμβουλος μέχρι τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ.

4. Πυρσόγενη ἢ χρυσόγενη 1. ὠρ. ἀπὸ Βούρπιανη με 100 οἴκους.

5. Σαονάδες 1. ὠρ. ἀπὸ Πυρσόγενη με 80 οἴκους κτιστῶν χρ.

6. Τούρνοβο 1. ὠρ. ἀπὸ Σαονάδες με 40 οἴκους ἑλλην.

7. Πυρόβα 1. ὠρ. ἀπὸ Τούρνοβο 200 οἴκους-κτιστῶν Ἀλβανῶν.

8. Στάρια 2. ὠρ. ἀπὸ Πυρόβα 300 οἴκων ἤδη κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς Κολονίας, ὄρα τὸ 7 Δρομ. τῆς Ἀλβανίας.

21. Ἀπὸ Βιτωλίων μέχρι Πρεβέζης καὶ Ἄρτης ὠρ. 53.

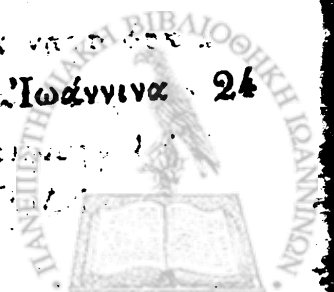
1. Παλγο — Σελίτσα 2. ὠρ. ἀπὸ Σαμαρίνα με 15 οἴκους ἀχυρίνους.

2. Γρίβανη 1. ὠρ. ἀπὸ Παλγοσελίτσα με 40 οἴκους χρ.

3. Κονίτσα 3. ὠρ. ἀπὸ Γρίβανη 6 ἀπὸ Σαμαρίνα 40 ἀπὸ Λαψίστι 46 ἀπὸ Καστορίας 22 ἀπὸ Φλωρίνης 28 ἀπὸ Βιτωλίων ἀπὸ Μοριόβου ἀπὸ Ὀστρόβας, Καλλιάρη καὶ Βερροίας.

4. Ἰωάννινα 12. ὠρ. ἀπὸ Κονίτσης 18 ἀπὸ Σαμαρίνας.

5. Πρέβεζα καὶ Ἄρτα 12. ὠρ. ἀπὸ Ἰωάννινα 24

ἀπὸ Κονίτσης 30· ἀπὸ Σαμαρίνης 35· ἀπὸ Δαψίσι 41.
ἀπὸ Καστορίας 53· ἀπὸ Βιτωλίων.

22. Ἀπὸ Σκόπια εἰς Θεσσαλονίκην

διὰ περιηγητὰς ὥρ. 77.

1. Γέφυρα Ἀξίου τῶν Σκοπίων 2. ὥρ. ἐπιπεδιάδος
ἐχούσης κώμας τερπνάς.

2. Ταυρῆς 4. ὥρ. ἀπὸ Γέφυρα τινὲς θέτουσιν ἐδῶ τὸ
ἀρχ. Ταυρήσιον κατὰ λάθος οἶον ὁ Heuzey ὁ Isamberf
ὁ Beaujour.

3. Βανδερριανὰ 4. ὥρ. ἀπὸ Ταυρῆς κώμη 100. οἰκῶν
χριστιανικῶν.

4. Καπλάν χάν 4. ὥρ. ἀπὸ Βανδερριανὰ γέφυρα
ξυλίνη τοῦ ποταμοῦ.

5. Πασὰ Κιϊ 4. ὥρ. ἀπὸ Καπλάν χάν κώμη ἐπὶ
ἐρειπίων πλησίον τῶν Βελισσῶν.

6. Βελισσὸς 2. ὥρ. ἀπὸ Πασὰ—κιϊ 8. ὥρ. ἀπὸ Σκό-
πια, ὅρα περὶ Κιουπρουλή, ὅπερ δὲν εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ
Μουσταφᾶ πασᾶ Κιπρουλή Μεγάλ. Βεζύρου ἀλλὰ τὸ
χωρίον Κιουπρουλή τῆς Ἀμασειᾶς εἰς τὸ πασαλίκην τοῦ
Σιβάς.

7. Βενετσιάνη Σλβ. Πούστο—Γράδσκο κώμη ἐπὶ
τῶν ἐρειπίων τῶν Στόβων πύλεως ἐπισήμου.

8. Χάνι Μπαμποῦσα 2. ὥρ. ἀπὸ Βενετσιάνη ἐπὶ
ὄρους ἐξ οὗ θεᾶται ὅλη ἡ Μακεδονία.

9. Χάνι τοῦ Λύδη πασᾶ 2. ὥρ. ἀπὸ Μπαμποῦσα
ἀνωφερῆς ἀλλὰ ἐλικοειδῆς ὁδὸς ἡ κορυφή τοῦ ὄρους 2.
ὥρ. ἀπὸ τὸ χάνιον ἐξ ἧς τὸ θέρος μόνον ἐξ αὐτῆς θεᾶται
ἡ θάλασσα.

10. Χάνι Περλεπέ 2. ὥρ. ὀπισθεν τοῦ χανίου Λύδη
πασᾶ.

11. Πρελεπές 2. ὥρ. ἀπὸ Χάνι 20· ἀπὸ Σκοπίων ὅρα
προηγούμενον περὶ αὐτῆς τῆς ὁδοῦ.

12. Τὸ ὄρος Σαλτοβρέχ εἶχεν ἐπὶ κορυφῆς ἐν τῇ ἀρ-
χαιότητι κολοσσαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος μὲ στέμ-
μα χρυσοῦν, οὐ ἡ ἀνάμνησις διεσώθη εἰς τὸ ὄνομα Σλά-
το—βρένο—χρυσὴ κορυφὴ ὁ Heuzey εὗρεν ἐν τῇ Μονῇ
Τρεσκαδέτσι βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Σερβιστὶ Ὁτευδά-
νος καὶ πολλὰς Σερβικὰς ἐπιγραφὰς, ἐν αἷς καὶ μίαν
σπανίαν μνημονεύουσιν τὸ ὄνομα τοῦ Σέρβου βασιλέως
Οὐρός=Ζώτου—Οὐρά=Ζήτω.

13. Χάνι κάμπου Βιτωλίων 4. ὥρ. ἀπὸ Περλεπέ καὶ
μετὰ 10 λεπτά.

14. Γέφυρα ξυλίνη τοῦ Ἐριγῶνος 2. μ. πλάτους καὶ
30. μήκους καὶ περίξ χωρία.

15. Βιτώλια 5 ὥρ. ἀπὸ Γεφύρας 8 ἀπὸ Πριλέπι 28
ἀπὸ Σκοπίων ὡς εἴρηται.

16. Καστορία 12. ὥρ. ἀπὸ Βιτώλια ὡς εἴρηται.

17. Λάψιστα 6. ὥρ. ἀπὸ Καστορία ὄρα ἀνωτέρω.

18. Γρεβενά 3. ὥρ. ἀπὸ Λαψίστης.

19. Κοζάνη 7. ὥρ. ἀπὸ Γρεβενά διὰ τῶν ἐρειπίων
τῆς Διανῆς ἡ ὁδὸς προεγράφη εἰς τὸ 7 Δρομολ.

20. Βέρροια 10 ὥρ. ἀπὸ Κόζανην ὄρα τὸ 6. καὶ 7.
Δρομολόγιον.

21. Θεσσαλονίκη 10. ὥρ. ἀπὸ Βέρροιαν κατὰ τὸ 6.
καὶ 7. Δρομολ.

23. Ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Βαναλούκας τῆς Βοσνίας ὥρ. 148.

1. Ἄχ Μπουνάρ=Λευκὴ βρύσι 1. ὥρ. ἀπὸ Θεσσαλο-
νίκης προάστειον 500 ψ. χρ.

2. Βοεβόδα=Στρατήγιον 1. ὥρ. ἀπὸ Ἄχ—Μπουνάρ
μὲ 350 ψ. χρ. ὁδὸς ἀνωφερῆς ἔως.

3. Ἄμπάρ—τσιφλίχ=Ἀποθήκη τῆς ἐπαύλεως 2.
ὥρ. ἀπὸ Βοεβόδα 300 ψ. χρ. κείται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ

Ἐχεδώρου Γαλλικοῦ, εἶτα διέρχεται ποταμὸν ἄλλον καὶ βαίνει εἰς:

4. Κιλκίτση=Σπαθιστὴ ἑλλ. Ἅγιος Γεώργιος, 2 ὥρ. ἀπὸ Ἀμπὰρ τσιφλίκι 6 ἀπὸ Θεσσαλον. ἀρχ. Ταυριανὴ Βυζ. Ταυρομένιον. Σλ. Τράβος, κεῖται ἐπὶ τῶν Αν. ὑπορείων ἐνὸς λόφου τοῦ Βερτίσκου ἢ Δυσώρου, ἔχοντος ἐπὶ κορυφῆς τὴν Ἑλλ. Μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἀφ' ἧς ἔλαβε τῶνομα ἢ νέα Κωμόπολις, κτισθεῖσα ἐσχάτως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχ. Ταυριανῆς εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Γυναικοκώστρου=Ἀεράτ'Ισὰρ κειμένου 2. ὥρ. Δς. ἐπὶ ἐρειπίων ἐπισήμων. ἔχουσα 300 οἴκον. τουρκικὰς καὶ 300 Ἑλληνικάς. Μουδῆρην, Κατὴν, καὶ ἐπίτροπον τοῦ Θεσσαλονίκης, ὅστις οὐδέποτε ἐπισκέπτεται τὰ πνευματικὰ τέχνα του· ἡ ὁδὸς εἶνε ἀμαξιτὴ καὶ πρόσφορος διὰ στρατιωτικὰς πορείας, ἀλλ' ἡ πεδιάς ἀμμώδης, ἀκαλλιέργητος, ἀνυδρος καὶ ἄσκιος, διακοπτομένη ὑπὸ συνεχῶν λοφίσκων περιοριζόντων τὴν ὄρσιν, ἕως,

5. Κουροῦ—Τσιεσμὲ=Ἡρὰ Κρήνη 1. 1 (2 ὥρ. ἀπὸ Κιλκίτση, ἐντεῦθεν ἡ ὁδὸς πίπτει ἐπὶ λαμπρὰς κοιλάδος καταφύτου, καταψημένης ἐκ χωρίων, ἐχούσης μῆκος 4 ὥρ. καὶ πλάτος 1 ὥρ. ἡ θέσις αὕτη εἶνε στρατηγικὴ, κειμένη εἰς τὴν μεταξύ Ἀξιοῦ καὶ Στρυμῶνος διάβασιν εἶναι στενὰ ὡς τὰ πῆς Ἀντιγονείας Κλεισούρας ἐν Ἡπειρῷ, ἔχουσα δύο στενὰ εἰς τὰ δύο ἄκρα τὸ τοῦ Κιλκίτση καὶ τὸ τοῦ Λαχανῶ. ὄρα τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα Δρομολόγια. εἶναι πρόσφορος διὰ μάχας ἕνεκα τῆς ἡμαλότητος τοῦ ἐδάφους τῆς, τῶν νερῶν, καὶ τῶν περιβαλλόντων αὐτὴν ἀπονενησομένων λόφων, ὧν ὁ ὑπερέχων λέγεται Καλαμπάκας χρήσιμος διὰ πυροβολικὸν ὡς ἡ τῆς Θεσσαλίας.

6. Γιανόσχη 1) 4 ἀπὸ Κουροῦ Τσιεσμὲ μὲ 80 οἴκων Σλάβων εἰς τοὺς πρόποδας κτερπνῶν καὶ καταφύτων λόφων, ἐνθα ὑπάρχει πηγὴ ὀξέως ὕδατος=ἔξι — Σου. τουρ. ὡς ἂν εἶχεν ἐντὸς 100 δρ. ὕδατος, 20 σταγόνας θεικοῦ

ὀξέως, ἀνυπόφορον μὲν εἰς τὴν γεῦσιν, διαυγέστατον δ' εἰς τὴν ὄψιν καὶ ὠφελιμότερον εἰς τὴν υγείαν, ὡς τὰ νερόν τοῦ χωρίου Γιαννιτσάτες πλησίον τῆς Δρόβιανης ἐν Ἡπειρῷ.

7. Ἀσιόνη 1)2 ὥρ. ἀπὸ Γκινόσχι Βς ἐντὸς κοιλάδος μὲ 40 οἴκους χριστ. ἑλλην. ἐνταῦθα ἐνοῦται ἡ ὁδὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ Ἀβράτ—Ἰσάρ καὶ βαίνει ὀμαλῶς, εἰς

8. Χρῦσοβα 1. ὥρ. ἀπὸ Ἀσιόνην μὲ 40 οἴκους Σλ. ἐρείπια Ξυλοπόλεως 1)4 ἀπὸ Χρῦσοβα.

9. Κιληνητῆρι 1 ὥρ. ἀπὸ Χρῦσοβα 10 ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἐπαυλις Βέη ἐκ Θεσσαλονίκης μὲ 15 οἴκους Σλάβων ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἑλλ. γλῶσσα χονδρὰ προφερομένη κατὰ τὸ Σλαβικὸν ἰδίωμα ἡ ὁδὸς διέρχεται ἀμαξιτῆ ἕως ἐδῶ, λήγη ἡ πεδιάς τοῦ Κιλκίτση 4 ὥρ. ἀπαντὰ ὑδρόμυλον κινούμενον ἀπὸ τὸ ποτάμιον ἐξερχόμενον τῆς λίμνης Δειρὰν καὶ χυνόμενον εἰς τὸν Γαλλικὸν Ἐχέδωρον λ. κατερχόμενον ἀπὸ τὸ Δόβηρον=ἽΟρβηλον μικρὸν, μετὰ τὸν μῦλον ἄρχεται στενωπὸς 1 ὥρ. κατάληγουσα εἰς λόφον ἐξ οὗ φαίνεται 4 ὥρ. μακρὰν ἡ ὠραία πόλις καὶ Λίμνη.

10. Δειρὰν, τουρκιστὶ, Δωριανὴ Βυζ. καὶ ἀρχ. Δόβηρος, Σλαβιστὶ Πολυανῆ 2 ὥρ. ἀπὸ Κιληνητῆρι 12 ἀπὸ Θεσσαλονίκης 6 ἀπὸ Κιλκίτση 8 ἀπὸ Γυναικόκαστρον. κεῖται ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῶν ΒΑΝ ὑπορειῶν τοῦ Δοβήρου Ὁρβήλου Μπέλες Δαγ, μὲ 1000 παλαιὰς καὶ σεσαθρωμένας οἰκίας καὶ ἀγορὰν ρυπαρὰν καίτοι ἡ λίμνη παρέχει αὐτοῖς τὰ μέσα πρὸς κάθαρσιν ἐκ τοῦ προχείρου ἣν παρατηρεῖ τις μόνον εἰς τὰς οἰκίας. εἶναι ἔδρα Μουδῆρη, Κατῆ καὶ ἐπισκόπου τοῦ Θεσσαλονίκης τιτλοφορουμένου Πολυαίνης καὶ Δοβήρου ὡς ἐν ἡσάν δύο διαφοροὶ πόλεις ἐν ᾧ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτῆ, ὡς ὁ Τιβερίου πόλεως καὶ Στρωμνίτσης, ἐν ᾧ ἡ αὐτῆ μία πόλις ἔχει πολλὰ ὀνόματα. ὁ ἐπίσκοπος ἔχει 10,000 οἰκογ. 50,000

ψ. ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν του, ἐξ ὧν δύναται τις νὰ στρατολογήσῃ 5,000 πολεμιστὰς ἀπείρους μὲν ἀλλ' ἐπιδεκτικούς μαθήσεως καὶ ἐραστὰς τῆς ἐλευθερίας μὲ διακαίοντά ζῆλον διηγούμενους τὴν εὐκλείαν τῶν προγόνων Ἑλλήνων. ὁ οἶκος τοῦ Χατζῆ Νάκου ἔχει τὰ πρωτεῖα τῶν χριστιανῶν ἢ πόλις ἔχει καὶ δῆμον ἴδιον νεοσύστατον. ἔχει Τούρκους, Ἑλληνας, Σέρβους, Ἰουδαίους καὶ Ἀθιγγάνους σχολεῖα Τούρκων, Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. ἡ λίμνη ἔχει μῆκος 4,000 μ. πλάτος 2,000 μ.μ. καθαρὸτάτα καὶ πότιμα ὕδατα πηγάζοντα Βρ. ἀπὸ τὸν πυθμένα ἐκ τῶν πηγῶν τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. αἱ ὄχθαι τῆς ὡς αὐτὴ γέμουσιν ἄμμων καὶ κογγυλίων κυματίζει τερπνῶς καὶ τρικυμιᾶ ἐμποδίζουσα τὴν πλοῦν τῶν μονοξύλων. περιέχει 8 εἰδῶν ἰχθῦς, ὧν τὰ Γρυβάδια Σαζὰν μπαλοῦκ ζυγίζουσιν 20 ὀκάδων καὶ εἶναι νοστημέτατα καὶ γνωρίζουν νὰ τὰ μαγειρεύουν καὶ καλὰ, ὡς τὰ χέλυα στὰ Γιάννινα, οἱ δὲ Γουλιανοὶ φθάνουσιν 100 ὀκάδες ἕως Θεσσαλονίκης ἐμπορευόμενοι, καὶ ὁμοιάζουσι πολὺ τοὺς Δελφίνας εἶναι κέντρον διαφόρων ὕδων δι' ἄλλας τὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας.

11. Χασανλῆ 1. ὥρ. ἀπὸ Δεῖρὰν προάστειον παράλιμνιον 30 οἴκουσ Σλ. ἡ ὁδὸς χωρίζεται καὶ βαίνει Ας διὰ Μπούκοβα καὶ Πετρίτσα.

12. Βολεβέντη 1. ὥρ. ἀπὸ Χασανλῆ μὲ 40 οἴκους χριστ. ἐκσλαβισθέντας, ἑλλ. ἡ ὁδὸς ἀμαξιτὴ παντοῦ χωρίζεται αὐθις Ας. διὰ Κοστρούμι καὶ Δς. διὰ Κόστορλοῦ.

13. Σερνίτσενα 4. ὥρ. ἀπὸ Βολεβέντη μὲ 50 οἴκους ἑλλ. Σλαβογλώσσων.

14. Φοῦρκα 1 ὥρ. ἀπὸ Σερνίτσενα, ἐν μέσῳ τῶν δύο ὁδῶν ἔχει χάνια μὲ λαμπρὰ νερά καὶ 1/4 τῆς ὁδοῦ χωρίον 50 οἰκίῃ. 300 ψ. χριστ. ἀγαπώντων τὸν οἶνον, διαέκαλυψαν ὅλους τοὺς λόφους μὲ ἀμπέλους ἀξιολόγους, πιστεύοντες καὶ πραγματοποιοῦντες τὸ «Καὶ οἶνος εὐφραίνει τὸν ἄνθρωπον».

νει καρδίαν» ἡ ὁδὸς αὖθις διασταυροῦται δι' ὄλας τὰς πόλεις, εἰσέρχεται στενωπὸν με ποτάμιον ἔως.

15 Δεδελῆ 1)2 ὥρ. ἀπὸ Φοῦρκα με 80 οἴκους χρ. τὴν ὁδὸν ἐξομάλυνεν ὁ Αὐδῆ πασας τὸ 1858 ὅτε ἀπέ- ρασε 14 πεδινὰ πυροβόλα διὰ Σκόπια καὶ Βοσνίαν ἡ στενωπὸς διαρκεῖ 1 καὶ περὶ τὸ τέλος πηγὴ ὕδατος δι- αυγοῦς. εἶτα εἰσέρχεται εἰς Βοημίαν πεδιάδα, τουρκιστὶ Μπουμια—Οβασί, περίφημον διὰ τὴν γονιμότητα τῶν Δημητριακῶν καρπῶν τῆς καὶ τὴν καλὴν ποιότητα τῆς σταφυλῆς τῆς ἔως.

16 Κουστουρλοῦ 1. ὥρ. ἀπὸ Δεδελῆ 5 1)2 ὥρ. ἀπὸ Δεῖρὰν 17 1)2 ἀπὸ Θεσσαλονίκης κεῖται ἐπὶ στρογγύλου ὄροπεδίου με ἀκτῖνα 500 μ. ἔχει 200 οἴκον. χριστ. Σλα- βογλ. Ἑλλ. καθαρῶν, εὐγενῶν φιλοξένων, κώμη ἀξιό- λογος διὰ τὴν ὑγείαν καὶ ὕδατα ἡ ὁδὸς ἔχει διασταύ- ρωσιν καὶ διευθύνσεις πολλὰς ἀμαξιτὰς βαίνει Βε εἰς.

17. Στρατῶν χωροφυλακῆς 1. ὥρ. ἀπὸ Κουστουρλοῦ με νερὰ ἀξιόλογα.

18. Στρώμνιτσα 2 ὥρ. ἀπὸ στρατῶνα 8 ἀπὸ Δεῖρὰν 20 1)2 ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀρχ. Αἰστράτιον καὶ Ἀστέριον Ρωμ. Τιβερίουπόλις Σλαβ. Στροῦμνα Βυζ. Στρώμνιτσα ἔχει 2,000 κτήρια εἰς τὰς Ας. ὑπορείας τοῦ μικροῦ Ὀρ- βήλου ἢ Δοβήρου Μάλες Δάγ. Ἐν μέσῳ ἐκτεταμένης πε- διάδος ἦν ἀρδεύει ὁ Πόντος π. ἀπὸ Ραδοβιστίου μέχρι Πε- τρίστας 15 ὥρ. μῆκος καὶ 7 ὥρ. πλάτος κάρπιμος εἰς ὀρύζια, σίτους, κριθὴν, Σίκαλην κ λ, εἶνε πατρίς τῶν ἀγίων 15 μαρτύρων τῶν ἐν Στρωμνίτση μαρτυρησάντων· τὸ 360 Μ.Χ. ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ πικραβάτου, 28 Νοεμ- βρίου τελεῖται ἡ μνήμη αὐτῶν· εἶνε ἔδρα Καϊμεκάμη, Κατῆ, Μουχτῆ καὶ Μητροπολίτου, τὸν οὗ βαθμὸν καὶ τί- τλον ὁ Στρωμνίτσης καὶ Τιβερουπόλεως, ἔξαρχος Βουλ- γαρικῆς Μακεδονίας· ὅπερ διορθωτέον. ὁ Αἰστράτιου καὶ Ροδονίου ἔξαρχος πάσης Ἀμφαξίτιδος καὶ Πόντου πεδι-

άδος· οἱ κάτοικοι τῆς τε πόλεως καὶ ἐπαρχίας διαιροῦνται εἰς δύο θρησκείας. Χριστιανοὶ καὶ Μωαμεθανοὶ ἐξ ὧν τῶν φυλῶν Ἑλλήνων. Σλάβων, Βλάχων, Κονιάρων, Τατάρων, Ἀθιγγάνων καὶ ὀλίγων Ἑβραίων, ὁλικὸς πληθ. 10,000 οἰκογ. 60,000 ψ. 96 χωρίων ὧν τὸ τρίτον Μωαμεθανοὶ καὶ τὰ 2(3 Χριστιανοὶ· ἡ ἐπαρχία αὕτη μαστίζεται ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν κακῶν γειτόνων τῶν Μουρτάτιδων Μογλενιτῶν, τῶν Γιουρούκιδων, Ἀχρειάνειδων καὶ Κιρτσιαλίδων τῆς Ροδόπης καὶ τῶν Πομάκων τοῦ Αἴμου· ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ στρατολογήθῃσι 5 000 ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρασταί, διὰ τῆς ἐμπνεύσεως τῶν ἑλλ. σχολείων, ἂν καὶ δὲν ἀγαπῶσι πολὺ τὴν παιδείαν, ἐνεκεν τῶν μεταξὺ διχονοιῶν, διασπειρομένων τεχνιέντως ὑπὸ τῶν Πανσλαβιστῶν, χαιρομένων δι' αὐτὸ τῶν ὑπερεχόντων Τούρκων, οἵτινες βασιλεύουσιν ἀκόπως ἐνεκεν τῆς διχονοίας τῶν χριστιανῶν, διαπληκτιζομένων ἀενάως μεταξὺ τῶν. Δυστυχῶς πέραν τοῦ μικροῦ Ὀρβήλου ἡ ἑλλ. γλῶσσα καὶ τὰ γράμματα ὑποχωροῦσιν εἰς τὴν Σερβικὴν καὶ ἡ λειτουργία ἀναγινώσκειται Σερβιστὶ τῆς Θεσσαλονίκης τὰ φῶτα μὴ δυνάμενα νὰ φωτίσωσι τὸ Σκόμιον καὶ τὸν μέγαν Ὀρβηλον ἐν τούτοις οὗτοι οἱ Μακεδόνες ἀγαπῶσι τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ὑπερβολικὰ καίτοι ἐλώδες τὸ κλίμα καὶ ὀρυζῶνες οἱ ἀγροὶ τοῦ Πόντου π.οι ἀνθρωποι εἰσὶ εὖρωστοι καὶ μακροβιώτοι. ἐπεσκέφθην γέροντα 134 ἐτῶν ὅστις εἶχεν ἀπάσας τοὺς τὰς αἰσθήσεις σώας καὶ νέκν. ἰδοντοφυτὰν γυνὴ δὲ γραῖα ὠμολόγει 99 ἐτῶν ἡλικίαν, οἱ ἄλλοι ὅμως ἔλεγον 115. ἔλεγε μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ εὐφίας «ὅτι τὴν λησιμόνησεν ὁ Θεὸς» ἡ κοιλάς τοῦ Πόντου π.κειμένη μετὰ τοῦ μικροῦ Ὀρβήλου Μπέλες Δάγ καὶ τοῦ Σκομίου Τσιεγγέλ. Δάγ εἶναι πλήρης χωρίων καὶ κωμῶν 96 εὐπορωτάτων διὰ τὴν γονιμότητα τῶν γαιῶν ἀρδευομένων ὑπὸ τοῦ Πόντου π. ἔχοντος 30—40 μ. πλάτους καὶ 3—4 μ. βάθος, καθίσταται ἀδιά-

βατος ἐντός· διὸ ἔχει πολλὰς γεφύρας. ἅπασαι αἱ γαῖαι εἶναι ἰδιοκτησία ἀγᾶδων, βείδων καὶ πασᾶδων μικροτυράννων, ἀλλὰ πλὴν τούτων οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι μαστίζονται καὶ ἀπὸ τῶν κακῶν γείτωνας Ὀρεινοὺς ληστοβίους Γιουρούκους, Γκιρτσαλίδες καὶ Ἀχρειάνιδες. οἱ χριστιανοὶ πρόκριτοι εἰσὶν οἱ χατζήδες Γεώργιος Λογοθέτης καὶ Μάνος Σαμπρὸς οἵτινες ἔχουσιν εὐπορίαν μᾶλλον ἢ πλούτη· ὡς οἱ Τούρκοι. Ἡ ὁδὸς ἐξερχομένη Βε. διέρχεται τὸν Ὀρυζῶνα ἀφήνει δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τὰ χωρία Λοδόφτσιτ, Σούσοβον, Καλλιγόφτσιτ. Ἀραβίτσα καὶ ἄλλα τινὰ ἀνά 1)2 ὥρ. ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων καὶ φθάνει εἰς τὸ ἄκρον τῆς πεδιάδος, ἀμαξιτὴ εἰς διαφορῶς διακλαδώσεις, καὶ ἀπαντᾷ τὸ

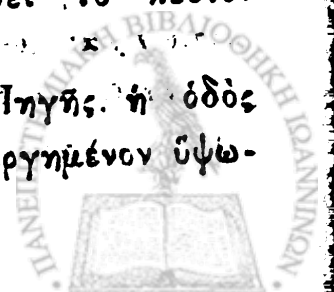
19. Χάνι Γενίχοϊ 4. ὥρ. ἀπὸ Στρώμιτσα καὶ 1)4 ἀπὸ Νεοχώρι 100 οἰκογ.

20. Ροδοβίστι 1. ὥρ. ἀπὸ Χάνι Γενίχοϊ καὶ 3)4 ἀπὸ Νεοχώρι 5. ὥρ. ἀπὸ Στρώμιτσα 13. ἀπὸ Δειρᾶν 25 ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀρχ. Ροδονιάς καὶ Ροδόνιον, περὶ οὗ ὁ Μ. Δημ. εἰς τὰ Μακεδονικὰ οὐδόλως ποιεῖ λόγον κεῖται εἰς τὰς Μς ὑπορείας τοῦ Σχομίου = Τσιεγγέλ Δᾶγ εἰς τερπνὴν καὶ κατάφυτον τοποθεσίαν, ἔχει 500 παλαιὰ κτίρια, ἀγορὰν, ὕδατα ἀφθονα, εἶναι κωμόπολις 45 χωρίων ἔχει Καίμεκάμην, Κατὴν ἐπίτροπον τοῦ Στρωμνίτσης καὶ συμβούλιον ἀγᾶδων καὶ βείδων κηφῆνων.

21. Γενί χάνι 1. ὥρ. ἀπὸ Ρατοβιστίου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μὲ φρέαρ ποτίμου ὕδατος. εἶτα ἄρχεται στενωπὸς μικρὰ ὑπὸ χαμηλῶν λοφίσκων περιστοιχομένη, εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁποίας

22. Πηγὴ ὕδατος ψυχροῦ 1)2 ὥρ. ἀπὸ τὸ χάνι, ἔχει χωρίον Δάμια Μς. 1)2 ὥρ. ἀπὸ τῆς πηγῆς μὲ 460 οἴκους Τουρκαλβανῶν. ἡ ὁδὸς ἀκολουθεῖ τὸ πεδίον Δάμια.

23. Ὑψωμα Δάμια 1. ὥρ. ἀπὸ τῆς Πηγῆς. ἡ ὁδὸς ἀφίνει τὴν πεδιάδα, ἐλισσομένη τὸ καλλιεργημένον ὕψω-

μα μέχρι κορυφής, ανώμαλος μὲν ἀλλ' ἀμαξίτη· καὶ πρόσφορος εἰς στρατιωτικὰς κινήσεις φθάνει μέχρι τῆς θέσεως,

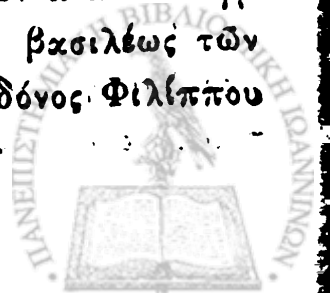
24. Σταθμὸς χωροφυλακῆς 1 ὥρ. ἀπὸ τῆς πεδιάδος ἀνώφορος· 2 ἀπὸ τῆς Πηγῆς 3 1) 2 ἀπὸ Ρατοβίστι ὄριον τῆς ἐπαρχίας ἄρχεται ἡ ἐπαρχία Ἀστύβου = Ἰοτυπίου, ἡ ὁδὸς βαίνει ἐπὶ ἑμαλοῦ ἐδάφους ἕως.

25. Σταθμὸς χωροφυλακῆς 1 ὥρ. ἀπὸ τοῦ προηγουμένου σταθμοῦ ἔχουσα ἐξ ἀμφοτέρων τὰ χωρία 1 Μποτοίγα 2 Τοπάλμικα, 3 Κωτζά -- Καμπέρη ἀπέχοντα 1) 2 ὥρ. ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἔχοντα ἀνὰ 40 - 50 κτίρια Κονιάρων τούρκων ἡ ὁδὸς ἀνέρχεται λόφους καὶ βουνὰ, εἰσέρχεται εἰς κοιλάδας καὶ νάπας καταφύτους ὑπὸ ὀπωροφόρων δένδρων καὶ καταβρεχόμενη ὑπὸ πολλῶν ὑδάτων εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁποίας μετὰ 3 ὥρ. πορείαν ὀρεινὴν, φθάνει εἰς τὴν πόλιν ἀρχαίαν.

26 Ἀστυβον, Ἀστυπον, Στύπιον τουρκιστὶ 3 ὥρ. ἀπὸ τὸν σταθμὸν 7 1) 2 ἀπὸ Ρατοβίστι 12 ἀπὸ Στρωμνίτσας 24 ἀπὸ Δεϊράν 36 ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἔκτισται εἰς τοὺς Βε. πρόποδας τοῦ Σκομίου Μάλες Δάγ· ἔχει πρὸς Ἄρκτον μόνον ἐλευθέραν τὴν θέαν πρὸς τὴν Πεδιάδα τῶν Σκοπίων καὶ τῆς Βελιστοῦ δεσπόζεται ἐκ τῶν ὑπερκειμένων λόφων, 80 μ. ὕψους ἄνω τοῦ ἐδάφους κέκτηται ἐρείπια παλαιοῦ ὀχυρώματος τετραπλεύρου ἀνὰ 100 μ. μήκους ἐν μέσῳ δ' αὐτοῦ Πύργος τετράγωνος ἐν εἶδη ἀκροπόλεως, ἣτις κατέχεται ὑπὸ τῶν ὑψηλοτέρων λόφων 200 μ. ὕψους ἄνω τῆς ἀκροπόλεως. ἐπὶ Ρωμαίων ἦτο σταθμὸς Ἰγνατίας ὁδοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Σκόπια, ἣδη ἔχει 3,000 κτίρια ἐξ ἡμισείας χριστιανῶν καὶ μωαμεθανῶν 100 οἴκους Ἑβραίων καὶ 200 Ἀθιγγάνων γλῶσσαι λαλοῦνται ἐπίσης ἢτε Ἀλβανικὴ καὶ ἢ Σερβικὴ, Βλάχοι ὀλίγιστοι. Ἕλληνες ἐπίσης ἔχει Καϊμεκὰμην Κατὴν καὶ ἐπίτροπον τοῦ Κροστεντηλίου ἀφ' οὗ ἐπιποιμαίνετο πρὶν τῆς Βουλγαρικῆς ἡγεμονίας, τῶρα ὑπά-

γεται εἰς τὸν ἀρχιερέα Βελισσοῦ εἰς ὃν ἀνέθηκε τὴν τοῦ ποιμαίνειν φροντίδα ἡ Μ. ἐκκλησία ἔχει 386 χωρία καὶ τσιφλίκια 15,000 οἰκογενείας 75,000 πληθυσμὸν ὧν οἱ ἡμίσεις χριστιανοὶ Ἕλληνες τὸν χαρακτηῖρα οἴτινες δύνανται νὰ ἐπλισθῶσιν 5,000 ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἦν κατὰ κόρον λατρεύουσιν, ἐργάζονται αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἀγορὰν, λούουσιν, ξυρίζουσιν, κερνοῦν εἰς ταβέρνας, τρέφουσιν χοίρους ἐνώπιον τῶν Τούρκων καὶ ἀκράτως ἐλευθεριάζουσιν. λυπηρὸν ὅτι ἡ πόλις αὕτη στερεῖται ἑλλ. σχολείων, διότι διασώζει πολλὰ προνόμια τῆς ἑλλ. καταγωγῆς της, μῶλας τὰς πιέσεις τῶν ἀγαδῶν, αἴτινες εἰς τὰ μέρη ταῦτα φθάνουσιν εἰς τὸ μὴ παρεταίρω. ἡ ἀρπαγὴ ἀμνῶν, μύσχων, ἰνδιάνων καὶ ὀρνίθων εἶναι συνηθισμένη πλέον καὶ οὐδεὶς γογγίζει δι' αὐτὸ, ἵνα μὴ δαρῆ βεβαίως τὸ λέγει χαλάλι, τ' ἄρесе τ' ἀγὰ καὶ τὸ πῆρε. λείψανα τῆς Ἰγνατίας σώζεται μεγαλοπρεπῆς γέφυρα Ρωμαϊκὴ μὲ πολλοὺς θόλους ἐπὶ τοῦ Ἀστυκοῦ π. Βυζ. Βράνιςσα Σλβ. Βραγγαλίτσα, Τουρκιστὶ Ἐγγρὺ Δερέ=Στραβοπόταμο, δεχομένου τὸν Κακαβίτσα καὶ ἄλλα ποτάμια συμβάλλοντα εἰς τὴν πόλιν. ὁ ἄρτος κατασκευάζεται μὲ πολλὴν ἐρέβυνθον κίτρινος ὡς χρυσὸς καὶ νόστιμος καὶ θρεπτικὸς, ὕδατα ἔχει ἐξαιρέτα, ἀγορὰν καλὴν καὶ χάνια ἀρκετὰ καλὰ ἐμπόριον εἰς τὰ προϊόντα δημ. καρπῶν, σισάμιον, ἀγέλας καὶ ποίμνια, βοῶν προβάτων καὶ χοίρων γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Δύσειν. Πρόκριτοι οἰκογένειαι εἰσὶ τοῦ χατζῆ Κωστῆ καὶ χατζῆ Νικολῆ Ἑλληνοσέρβων ἔχουσιν ἓνα ναὸν τῶν 12 Ἀποστόλων μέγαν καὶ λαμπρὸν, ἀλλὰ σήμαντρον ξύλινον καίτοι εἰς τὸ τέλος τῆς πόλεως. — Ἐσχάτως ἐντὸς ἀμπέλου εὐρέθησάν δύο πῆλινα ἀγγεῖα πλήρη ἀρχαίων χρυσῶν νομισμάτων ἀνὰ 410 γρ. ἕκαστον καὶ ἀργυρῶν τετραδράχμων τοῦ βασιλέως τῶν Παιόνων Πατρόβου συγχρόνου τοῦ Μάκεδόνος Φιλίππου τοῦ α' εἶναι κέντρον διαφόρων ὁδῶν.

α'.) ἀκολουθεῖ τὴν ροὴν τοῦ ποταμοῦ μέχρι τοῦ χωρίου Παπελίστα, διέρχεται τὸν Ἄξιόν καὶ τὰ πλησίον Πολίσματα Νογοτίνη, Καφαντάρη καὶ διὰ τοῦ Σιδηροδρόμου κατέρχεται τάχιστα εἰς Θεσσαλονίκην διὰ 8 ὥρας.

β'.) διέρχεται τὰ χωρία 1 Ράμζαλη 2 Καρατσιάλη 3 Καρσκιλί 4 Κιουπρουλή ἀνὰ δύο ὥρ. 8 ἐκεῖθεν εἰς Πρελεπὲν 16 ὥρ. Βιτώλια 24 ὥρ. Δυρράχιον 74 ὥρ.

γ'.) βαίνει Ας εἰς Γεσερλή 6 ὥρ. ἐκεῖθεν εἰς Κράτοβα 2 ὥρ. Τσιαβούση 2 ὥρ. Ὁθερχαν 1 1) 2 Παχόδι 3 ὥρ. ἐνοῦται μὲ τὴν ἀπὸ Κουμάνοβον καὶ βαίνει εἰς Κιοστεντήλ 14 ὥρ.

δ'.) διευθύνεται Βς εἰς τὸν Ἄξιόν ἔχοντα πλάτος 80 μ. καὶ γέφυραν λιθίνην 8 θόλους.

27. Κατριβάνος 1 1) 2 ὥρ. ἀπὸ Στύπιον σταθμὸς, μιᾶς οἰκογενείας χάνιον ἐδῶ χωρίζεται ἡ ὁδὸς διὰ τὰ ἀνωτέρω μέρη καὶ ἡ διὰ Σκόπια βαίνει κατευθείαν τὸν Ἄξιόν.

28. Κλησιαλή = Ἅγιος Νικόλαος 3 1) 2 ὥρ. ἀπὸ Κατριβάνο 5 ὥρ. ἀπὸ Στύπη κεῖται εἰς τὰ ἔπακρα τῆς κοιλάδος Μουστάφινον ἥτις ἀρχίζει ἀπὸ Κατριβάνο καὶ ἐκτείνεται εἰς 6 ὥρ. μῆκος καὶ 6 ὥρ. πλάτος. ἡ ὁδὸς διέρχεται πλησίον τῶν χωρίων 1 Κατριβάνκοβο 2 Σούδικο 3 Μουστάφίνο 4 Κλησιελή κώμην τερπνὴν καὶ χαρῆσαν μὲ 200 οἰκογ. ἐλλήνων ἐκσλαβισθέντων ὡς καὶ τὸ πλησίον Κοστρουμ = Κύρρος ὅπερ προδίδει τὴν ἀρχ. πόλιν Κύρρος ἐδῶ ἐφθάσαμεν τὴν 6 Δεκεμβρίου ἑορτὴν τοῦ πολιούχου Ἁγίου Νικολάου, ἐκαθίσαμεν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐπεσκέψθημεν τὰς ἐπισημοτέρας οἰκίας, ἐγνωρίσαμεν ἐκ τοῦ σύνεγκυς τὸν ἐλληνικὸν τύπον τὴν καθαριότητα, τὴν φιλοκαλίαν καὶ φιλοξενίαν κλπ. ἕλλ. ἀρετὰς, ἔχει καὶ τούρκους κατοίκους, ἀγορὰν μὲ ἀξιόλογα ἀναβουτήρια, νερὰ καθάρὰ καὶ εὐεργετικὰ διὰ τοὺς διερχομένους τὴν ἀνυδρον καὶ ξηρὰν κοιλάδα ἡ ὁδὸς φύσει ἀμαξιτὴ, εἶναι κέντρον 6 ὥρ. ἀπὸ Κιουπρουλή 6 ἀπὸ

Κράτοβα 6 από Καπλάνη 6 από Στύπιον και άλλα πολλα μέρη πλήθος άμαξών διέρχονται δι' όλα τὰ μέρη έχει 1 όδόν δια Έγρί—Παλάγγαν κακειθεν εις Κιοσεντίλη 2 δια Κράτοβαν κακειθεν εις Κιοσεντίλη 3 δια Κουμάνοβον 4 δια Σκόπια ως έξης.

29. Σταθμός χωροφυλακής 2 1(2 από Κλησελή 8 1)2 από Στύπιον και εύθως

30. Πηγή ύδατος 1)2 ώρ. από τόν σταθμόν επί κορυφής τερπνοῦ λόφου.

31. Σουσίτσα χάνι 3)4 από τήν πηγήν μέ χωρίον 50 οίκων Σλαβογλώσσων Έλλήνων.

32 Κονιάρη 3)4 από Σουσίτσα χάνι και 1)2 ώρ. από τὰ παρακείμενα χωρία Ζίβινα Κρουτσιάνη κλπ. έχει χάνιον εύρύχωρον, ενώ αναπαύονται οι ύδοι πόροι, εν μέσω δύο συνοικιών μέ 200 οικόγ, έξ ήμισείας χριστ. και Μωαμεθανών, κώμη πλουσία και εύπρεπής, εντός μικράς Νάππης καρποφύρου έχούσης 2 ώρ. μήκος και 1 ώρ. πλάτος και διαρρομένης υπό του ποταμού Ψίνια κατερχομένου εκ του Όρβήλου δια της Πόλεως Έγρύ-Παλάγγας και χυνομένου εις τόν Άξιόν εις Καπλάν, έζευγμένου δια ξυλογεφύρας 70 μ.μήκους και 2 μ. πλάτους ή όδός έξερχομένη του χανίου διέρχεται τήν γέφυραν αναβαίνει λόφους τινας καλλιεργημένους επί 1 ώρ. είτα κατέρχεται όμαλώς εις

33. Χαντζηλάρ χάνι και χωρίον 1 4)2 ώρ. από Κονιάρη μέ 40 οίχιας χρ. Σερβογλώσσων και βάνει άφίνουσα εκατέροθεν τὰ χωρία Ρετσίνα, Μπουνάρτζα, Ηβραήμοβον, Ούρουμλάρ=Ρωμέικο, ένθα ύπάρχει πυριτιδοποιεϊόν Σουλτανικόν του παλαιου συστήματος τó όποϊον έχρησίμευε πολύ εις τόν ιερόν άγώνα, όρα προλεγόμενων σελ. κε' 25.

34. Μπελιμπέκοβα 4. ώρ. από Χατζηλάρη μέ 50 κτίρια Σερβογλώσσων χριστιανών και χάνιον, παρά τῷ όποίω διέρχεται ό αυλαξ του Άξιου μέ ξυλογεφύραν 35

μ. μήκους και 2 μ. πλάτους. άνωτέρω ταύτης υπάρχει άλλη γέφυρα λιθίνη 30 μ. μήκους και 3 μ. πλάτους επί του ίδιου αύλακος δι' άλλην όδόν. ή όδός αύτη εισέρχεται ήδη εις τήν πεδιάδα Σκοπίων έντός των Όρουζώνων αφίνουσα έκαστέροθεν τὰ χωρία Άνω και Κάτω Μαντσιάρη και τινα άλλα μικρά και μεγάλα και φθάνει όμαλώς άμαξική όδός εις.

35. Μπαντζιάρ—χάνι 1 1)2 ώρ από Μπελιμπέκυβα. κείται επί μικρού ρεύματος διερχομένου δια ξυλίνης γεφύρας και είτα βάλνει εις.

36. Σκόπια ή Σκοπιά, Σκουπος, Ούσκιούπ. 2. ώρ. από χάνι 2 1)2 ώρ. από χωρίον Μαντσιάρη 45 1)2 ώρ. από Θεσσαλονίκης.

37. Πρεστίνα 18 ώρ. από Σκοπίων, όρα τὸ προηγούμενον 14 Δρομολ.

38. Γενί—Παζάρ 15. ώρ. από Πρεστίνας, όρα τὸ ίδιον.

39. Σεράγιεβον 25. ώρ. από Γενί—Παζάρ, όρα τὸ ίδιον.

40. Βάνιαλουκα 40. ώρ. από Σεράγιεβον. όρα τὸ τῆς Βοσνίας Δρομ.

24. Από Θεσσαλονίκης δια τῶν δύο όχθῶν τοῦ Άξιου μέχρι Μητροβίτσης ώρ. 68.

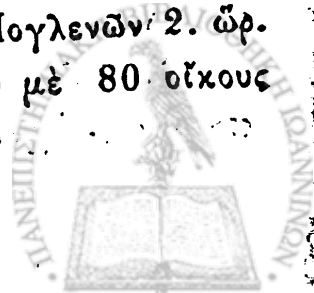
Ἡ όδός έξερχομένη ακολουθεῖ τήν γραμμήν τοῦ Σιδηροδρόμου, ήτις άν και κατέστη άχρηστος δια Σκόπια, είναι χρήσιμος όμως δια τήν συγκοινωνίαν τῶν χωρίων και πόλεων μεταξύ των δια τὰς άγοράς, τὰς έουρίας και πανηγύρεις και λοιπά.

1. Ἰσβάρ 1. ώρ. από Θεσσαλονίκης προάστειον παρά τὸν Άξιόν με 80 οίκογ. χρ.

2. Πολοσκὸ 1. ώρ. από Ἰσβάρ με 80 οίκογ. χρ. παρά τήν όχθην.

3. Τοψίν 2 1)2 ώρ. από Πολύσκό 4 1)2 από Θεσσαλονίκης α' σταθμός Σιδηροδρόμου.
4. Ζερμίτσα 1. ώρ. από Τοψίν με 100 οικογεν-χριστ.
5. Δουκατσίνο 60 ώρ. από Ζερμίτσα με 90 οικογ-χριστ.
6. Καραγλάβα=Μαύρη Κεφαλή 1. ώρ. από Δουκατσίνο με 65 οικογεν. χριστιαν. πλησίον ή κώμη Βερλάντσα.
7. Γιαλί 1. ώρ. από Καραγλάβα με 70 οικογ. χρ-πλησίον ή κώμη Κεφάλοβο με 300 οικογ. χρ.
8. Βαρδαρόφτση 1. ώρ. από Γιαλή 5. ώρ. από Τοψίν 6' σταθ. Σιδηροδ. 10 ώρ. από Θεσσαλονίκης.
9. Άμάτοβο 1 ώρ. από Βαρδαρόφτση με 80 οικογ. χρ. και πλησίον ή κώμη Άέρρατ Ίσάρ.
10. Γόρνη Καλύβια 1. ώρ. από Άμάτοβο με 40 οικογ-χριστ.
11. Μίνσκε Καλύβια 1. ώρ. από Γόρνη Καλύβια με 50 οικογ. χρ. γ'. σταθ. του Σιδηροδρόμου.
12. Καραούλη 1. ώρα από Καλύβια με 30. οίκους χριστ. μεταξύ των κωμών Γοργόρης και Βοεμία 13 ώρ. από Θεσσαλονίκης.
13. Δροβινό 1 ώρα από Καραούλη με 30. οίκους χριστιαν.
14. Μαγδαλά 1)2 ώρα από Δροβινό με 80 οικογ-χριστιαν.
15. Καρα—Σινάνη 1)2 ώρα από Μαγδαλά και 1)2 ώρα από τον Σιδηροδρομον με 200 οίκους. χριστ.
16. Σούχοβο 1)2 ώρα από Καρα—Σινάνη με 30. οικογ. χριστ.
17. Γεωργιλού δ'. σταθ. Σιδηροδρ. 1)2 ώρα από Σούχοβι 50. οικογ. χριστ. άντικρύ των Μογλενών 2. ώρ.
18. Μερδίτσα 1 ώρα από Γεωργηλου με 80 οίκους χριστ.

19. Περδοβίτσα 1. ώρα από Μερδίτσα με 30 οικογ. χριστ.

20. Σμοκοβίτσα 1. ώρα από Περδοβίτσα με 80 οικογ. χριστιανών.

21. Μελετοβίτσα 4. ώρα από Σμοκοβίτσα με 50 οικογ. χριστιαν.

22. Μυροβίτσα 4. ώρα από Μελετοβίτσα με 150. οικογ. έ. σταθ Σιδηρ.

23. Δαβίδοβο 1)2. ώρα από Μυροβίτσα με 45. οικογ. χριστιαν.

24. Λοπανίτσα 1)2. ώρα από Δαβίδοβο με 65. οικογ. χριστιαν.

25. Κλεισούρα 4. ώρας από Λοπανίτσα 5'. Σταθμός Σιδηροδρ. 26. ώρα από Θεσσαλονίκης 50 οικογ. χρ.

26. Κριβολάκη 5,4)2. ώρας από Δεμίρ Καπού 7'. σταθ. Σιδηρ. 32. ώρα εκ Θεσσαλ. 4. ώρα από Νικοτίνη 3. ώρα από Καφαντάρη 4. ώρα από Κλεισούρας 50 οικ. χριστιαν.

27. Βενετσιάνη 5. ώρας από Κριβολάκη έρείπια Στόβων, χάνι, τσιφλίχι 45 οικων. χριστιαν.

28. Κιοπρούλου 5,4)2. ώρας από Βενετσιάνη, πόλις γνωστή ήδη.

29. Ζελενίτσα 5,4)2. ώρας από Κιοπρούλου. γνωστή κόμη.

30. Σκόπια 6. ώρας από Ζελενίτσα. πόλις γνωστή.

31. Κλοῦχο 3. ώρας από Σκόπια με 30 οικους Σέρβων χριστιαν.

32. Κατσιανίκη 4. ώρας από Κλοῦχο 50. ώρας από Θεσσαλονίκης.

33. Βαρόσκη 3. ώρας από Κατσιανίκη 50 οικ. χριστ.

34. Λιπλιανή 4. ώρας από Βαρόσκη. 100. οικους χρι.

35. Πρειστίνα 5. ώρας από Λιπλιανή.

36. Βουσιτρίνα 3. ώρας από Πρειστίνα. 65. οικ. από Θεσσαλ.

37. Μητροβίτσα 3. ὥρας ἀπὸ Βουσιτρίνα 65 ὥρας ἀπὸ Θεσσαλ.

26. Ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Σκοπίων δι' ἄλλης ὁδοῦ ὥραι 30.

1. Τοψίν 4,1)2 ὥρας ἀπὸ Θεσσαλονίκης.
2. Ἀσκουλάρη 2. ὥρας ἀπὸ Τοψίν κώμη 200 οἰκων Ἑλλην. Χριστιαν.
3. Βοεμίτσα 4. ὥρ. ἀπὸ Ἀσκουλάρη 300 οἰκων Σερβογλωσ χριστιαν.
4. Τσιεχμεντσιέ 2. ὥρας ἀπὸ Βοεμίτσα.
5. Γρίβα; 4. ὥρα ἀπὸ Τσιεχμεντσιέ.
6. Χούμα 1. ὥρα ἀπὸ Γρίβα.
7. Μογλενὰ 3. ὥρ. ἀπὸ Χούμα 15. ὥρ. ἀπὸ Θεσσαλ.

μακρὰν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀμωλπίας σώζεται τῆς Βυζαντινῆς πόλεως Μογλενῶν κώμη 300 οἰκων τουρκιστὶ Καράτσι — Ὄβτσι = Ἐλαφόκαρπος καλουμένη διὰ τὰς πολλὰς ἐλάφους κατερχομέναι ἐκ τοῦ ὄρους Παίκου τουρκ. Νίτσιου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ 50 χωρία τῆς ἐπαρχίας ταύτης μὲ 30,000 ψ. πληθυσμὸν, ἀνθρώπων ὀρεινῶν, ἀνδρείων καὶ πολεμικῶν δυναμένων ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὰς περιπετείας τοῦ πολέμου καὶ εἰς πᾶν εἶδος σκληραγωγίας καὶ κακοπαθείας, εἶναι ποιμένες καὶ γεωργοί, τρέφονται μὲ ἀραβόσιτον καὶ κέχρον, ἐκ τῶν ὁποίων ἐφαγον καὶ γὰρ ἄρτον κέχρινον καὶ μῆμα λίγγα τὰ ὁποῖα ψήνουσι δις τῆς ἡμέρας, γεῦμα καὶ δεῖπνον, διότι ἅμα κρυώση δὲν τρώγεται βράζουσι καὶ λάχανα ἀρτύοντες αὐτὰ μὲ πιπέρι κόκκινον καὶ λίπος χοίρ. οἱ χριστιανοὶ καὶ πρόβιον οἱ τοῦρκοι ὡς οἱ Λάπιδες τοῦ Ἀργυροκάστρου, οὓς ὁμοιάζουσι κατὰ τὴν δίαιταν καὶ τὰ ἄλλα ἐλαττώματα, οἱ Κονιάροι ὑβρίζουσι τοὺς Μωαμεθανισθέντας ἐξ αὐτῶν μὲ τὴν ὕβριν Μουρτάτ = ἔξομότης ἐκ τυραννικῆς προσιρέσεως, ὅπως κακοποιῶσι

τούς ὁμοφύλους των Χριστιανούς, διὸ μισοῦται ἀφ' ὅλους τοὺς γείτωνα λαοὺς ἕνεκεν τῆς σκληρότητός των. Ὁ ἐλευθερωτὴς των δύναται νὰ ὀπλίση ἐξ αὐτῶν 5,000 τρομεροὺς ὀπλίτας· ἐνδύονται ἀπλούστατα καὶ κοιμῶνται ὡς χοῖροι, ἔχουσιν ἴδιον κύκλον ἐπιγαμίας μεταξὺ των· ὁ Μογλενῶν τὸ θέρος οἰκεῖ ἐν τῇ κώμῃ Ἐμπορίᾳ πλησίον τῆς ἀρχ. Ἀμωλπίας, τὸν δὲ χειμῶνα εἰς Καλλιάρη, ἔνθα ὑπάγωνται καὶ 20 χωρία τῆς ἐπαρχίας του διοικητικῶς, ἐνῶ ἄλλα 20 ὑπάγωνται εἰς Βοδενὰ καὶ ἕτερα 20 εἰς Γενιτσιέ=Νέαν Πέλλαν. Τὰς δύο ἐπαρχίας Ἐορδαίας καὶ Ἀμωλπίας ἤνωσεν ἡ Μ. Ἐκκλησία, ἕνεκα τῆς ἐξομόσεως τῶν Μουρτάτιδων, εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἁγίου Μογλενῶν μὲ τὸν Π'. βαθμόν· ὁ τίτλος οὗτος χρήζει διορθώσεως ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, ἐπὶ τὸ ἀρχαῖκόν, ὁ Ἐορδαίας καὶ Ἀμωλπίας Ἐπίσκοπος ἢ Μητροπολίτης· εἰς τὰ Μογλενὰ ἐμαρτύρησεν ἡ ἅγια Νεομάρτυς Ἀργυρῆ τὸ 1722 Ἀπριλίου 30 καὶ εἶναι πελιοῦχος ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι· ὄρα τὸ λεξικὸν τῶν ἁγίων.

8. Δεμίρ—Καποῦ 6. ὥρας ἀπὸ Μογλενὰ 22 ὥρ. ἀπὸ Θεσσαλονίκης.

9. Καφαντάρη 6. ὥρας ἀπὸ Δεμίρ—Καποῦ.

10. Νικοτίνη 2. ὥρ. ἀπὸ Καφαντάρη.

11. Ἐρείπια Στόβων 2. ὥρας ἀπὸ Νικοτίνη.

12. Κιοπρουλοῦ 6. ὥρας ἀπὸ ἐρείπια Στόβων.

13. Σκόπια 12. ὥρας ἀπὸ Κιοπρουλοῦ ὄρα τὸ 17.

27. Ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Δεῖραν ὥρας 15.

1. Καρὰ—Μπουναρ—χάνι 4. ὥρας ἀπὸ Θεσσαλονίκης.

2. Ἀβράτ—Ἰσάρ 2. ὥρας ἀπὸ Καρὰ—Μπουναρ χάνι.

3. Χαϊδαρλή 1. ὥρα ἀπὸ Ἀβράτ—Ἰσάρ· 65 οἴκους Τούρκων.

4. Καλπάκη 1. ώρα από Χαϊδαρλή 55. οίκους Κο-
νιάρων.

5. Άσιονούς 1. ώρα από Καλπάκη, 30 οίκους Κο-
νιάρων.

6. Χρύσοβα 1. ώρα από Άσιονούς 400. οίκους
χριστιαν.

7. Δειρὰν 3 ώρας από Χρύσοβα.

**28. Από Θεσσαλονίκης μέχρι Βράνιας ώρ·
66. Νύσσης 92 Βελιγράδιου ώρας 126
ώρα τὰ Σερβικὰ Δρομολόγια εἰς τὸ τέλος
τῆς Μακεδονίας.**

1. Άστυβος—Στύπι 36. ώρας από Θεσσαλονίκης
ώρα τὸ 23 Δρομολογ.

2. Κράτοβα 8. ώρας από Άστυβον.

3. Κώμανα ἢ Κωμάνοβα 6. ώρας από Κράτοβα 14.
ώρα από Άστυβον, κεῖται εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Ὀρβήλου
ἐξ οὗ πηγάζουσι 3 ποταμοὶ ἐνούμενοι εἰς Κράτοβα χύ-
νονται εἰς τὸν Ἄξιόν. Πόλις με 2,000 κτήρια πλησίον
τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἰαμοφορίνης κεῖται ἡ
κώμη Ἰαμπόρανα Ἀλεξανδρούπολις ἐπὶ Μακεδόνων ἐπὶ Ρω-
μαίων Κώμανα Σερβιστὶ Κωμάνοβα με 15 χιλιάδας ψυ-
χῶν Ἑλλήνων Ἀλβανῶν Σέρβων, Τούρκων καὶ γύφτων
κεῖται εἰς τὰ στενὰ τοῦ Ὀρβήλου δι' ὧν διέρχεται ἡ
ὁδὸς εἰς Βράνια, ἔχει πολλὰς φυσικὰς καλλονὰς, 80 χω-
ρία με 40,000 ψ. πληθ.

4. Ταπανάτσα 4. ώρας από Κωμάνοβα με 200 κτί-
ρια χριστ. Σέρβ.

5. Δελήβραχνον 3. ώρας από Ταπανάτσα 500 οίκ·
χριστιαν. Σέρβ.

6. Ταβίστα 4. ώρας από Δελήβραχνον με 400 οίκων
χριστ. ὀρεινῶν Σέρβων.

7. Βράνια 3. ὥρας ἀπὸ Ταβίστα, ἀρχαία Οὐρανία Βυζ. Βρανία οἰκογένεια τοῦ Στρατηγοῦ Βρανά-εις δνο· ἡ πόλις ἐδωρήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. ὡς καὶ τῶν Καστριωτῶν ἢ Κρόιχ, κεῖται ἐπὶ ὀμηνύμου ποταμοῦ χυνομένου εἰς τὸν Μοραύαν ὅστις πηγάζων ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Βράνιας ἀρθεύει ὅλον τὸ λεκανοπέδιον τῆς Σερβίας χυνομένος εἰς τὸν Δούναβιν· ἔχει 3,000 χτίρια μὲν 20 χιλ. ψυχῶν Σέρβων χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν, οἵτινες μετὰ τὴν προσάρτησίν της εἰς τὴν Σερβίαν τὸ 1879 ἀναχωροῦσι εἰς τὸ Τουρκικὸν πρόσφυγες· ἤδη εἶναι ἔδρα νομάρχου Σέρβου καὶ Μητροπολίτου Ὁρθοδόξου καὶ λοιπῶν ἀρχῶν, ἔχει ἀγορὰν καὶ ἐμπόριον δερμάτων, ζώων, τριχιατῶν στρώματα, σχοινία μάλλινα καὶ καναβίσια· πολλὰ καὶ καλὰ, ὑφάσματα σκεπάσματα ἐξ ἐρίων αἰγῶν καὶ προβάτων, γεννήματα, ὄσπρια καὶ ἄλλα εἶδη ἐμπορευμάτων. ἔχει ἀκρόπολιν ὀχυρωμένην καὶ ἀπόρθητον.

8. Νύσσα ἀρχ. Ναῖσος 26. ὥρας ἀπὸ Βράνια.

9. Βέλλιγρὰδιον 34. ὥρας ἀπὸ Νύσσης ὅρα τὰ Δρομολόγια τῆς Σερβίας.

29. Ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Κιουμουρτζένας ὥρας 80.

1. Γενί—χάνι 1)2 ὥραν ἐξωθέν τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸ Γενί-καποῦ, ἐνθα διέρχεται τὴν ἀψίδα ἠν ἔστησαν πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐγούστου διὰ τὸν ἐν Ἀκτίφ, Θρίαμβον.

2. Πηγὴ τοῦ Μαχαλα 1)2. ὥρα ἀπὸ Γενί—χάνι. 5 λεπτὰ δὲ Μαχαλας 100 οἰκων.

3. Γενί Μαχαλα 1)2. ὥρα ἀπὸ Μαχαλάν, ἔχει 150 οἰκοὺς Μωαμεθ. καὶ χάνι.

4. Πηγὴ τοῦ Λαῖνα 1. ὥρα ἀπὸ χάνι Γενί Μαχαλας, ἔχει 150. οἰκ. χριστ. ἡ κώμη τοῦ Λαῖνα ἀπέχει 4)4 ἀπὸ τὴν πηγὴν καὶ τὴν ὁδόν.

5. Χάνι Λαϊνᾶ 1)2. ὥρα ἀπὸ κώμην καὶ πηγὴν, εἰς θέσιν τερπνὴν.

6. Λαγκαδᾶ 1)2. ὥρα ἀπὸ χάνι Λαϊνᾶ μὲ 300. οἰκων χριστ. κέντρον 4 ὁδῶν.

α.) διὰ Σέρρας ἀμαξιτή. β.) διὰ Δεϊράν. γ.) διὰ Χαλκιδικήν. δ.) διὰ τὴν Θράκην, διέρχεται τὰ στενὰ Δερβέν Λαγκαδᾶ 1600 μ. μ. 30. μ. πλάτους 50 μ. ὕψους, τῶν λόφων γυμνῶν. ἔχει στρατῶνα χωροφυλακῆς, ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων μιᾶς τῶν 26 Μυγδονικῶν πόλεων μὲ ὕδωρ ἐξαιρετον ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τῆς Λίμνης Λαγκαδᾶ καὶ τῆς πεδιάδος 3 ὥρῶν πλάτος καὶ 5 ὥρῶν μήκους, ἕως

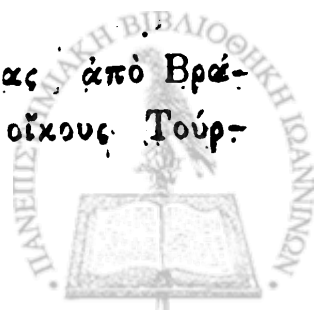
7. Κλησελῆ Βυζ. Ἅγιος Βασίλειος. 5. ὥρ. ἀπὸ Λαγκαδᾶ μὲ 600 οἴκους 3,000 ψυχ. φρουραρχεῖον, ταχυδρομεῖον, κέντρον 4 ὁδῶν. α.) διὰ Σέρρας. β.) διὰ Χαλκιδικήν. γ.) διὰ Θεσσαλονίκην. δ.) διὰ Κωνσταντινούπολιν ἣτις βαίνει ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τῆς Λίμνης Βόλβης τουρκ. Βεσίκας, διέρχεται δύο ποτάμια καὶ φθάνει εἰς

8. Βεσίκα ἀρχ. Βόλβη 4. ὥρ. ἀπὸ Κλησελῆ, εἰς δύο συνοικίας ἀνὰ 500 οἴκογ. καὶ 5,000 ψυχ. χριστιαν. καὶ Μωαμ. ἔχει Καίμακάμην, Κατὴν καὶ ἐπίτροπον τῆς Θεσσαλονίκης. φρουραρχεῖον ταχυδρομεῖον τηλεγραφεῖον κέντρον 4 ὁδῶν ὡς τὸ Κλησελῆ.

9. Σταυρὸς ἀρχ. Στάγειρος Σταγρὸς Σταυρὸς ἀποικία Ἄνδρειων, πατὴρ τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους, καταστραφεῖσα ἐπὶ Ῥωμαίων, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων κώμη καὶ χάνι, 4. ὥρας ἀπὸ Βεσίκας, ἔχει 200 οἰκογενεῖας Ἑλλήνων χρισταν.

10. Βράστα Χάνι 1. ὥρ. ἀπὸ χάνι Σταυροῦ καὶ 10 λ. ἀπὸ τῆς ὁδοῦ κώμη 200 οἰκων χριστ. Ἑλλ. ἡ ἐδὸς εὐῦδρος, εὐδενδρος καὶ κατάφυτος καὶ κατάρρυτος ἐκ πηγῶν ψυχρῶν καὶ τερπνῶν ἕως

11. Γενὶ Μαχαλᾶ χάνι καὶ κώμη 2. ὥρας ἀπὸ Βράστα καὶ 10 λ. ἀπὸ τῆς ὁδοῦ μὲ 200 οἴκους Τούρ-

κων, ἡ ὁδὸς παραλία καὶ τερπνὴ ἐκ πηγῶν καὶ φυτῶν, καὶ σταθμῶν κτλ.

12. Ρεντίνα 1. ὥρα ἀπὸ Γενί Μαχαλα 300 οἰκγ, ἀρχ. Ἀρέθουσα—Ρενδίνα—Ρεδίνα ἢ Μακεδ ἐξ ἧς ὁ Στρυμῶν ποτάμι τῆς Ρεθίνας· ἐσφαλμένως τινὲς τὴν γράφουν Ἀργίλον. Ἐτιμᾶτο καὶ μὲ θρόνον ἐπισκόπου τοῦ Θεσσαλονίκης, ἤδη ταπεινὴ ἄνευ ἀρχῶν· ἡ ὁδὸς διέρχεται τὸν Στρυμῶνα διὰ πλοίου καὶ βαίνει ὀμαλῶς εἰς

13. Χάνι Κοντέσιας, ἐρείπια ἀρχαίας Ἡϊόνας λιμένος τῆς Ἀμφιπόλεως, τὸν Μεσαίωνα ὠνομάσθη Κοντέσια ἀνακαινισθεῖσα ἀπὸ τινὰ Κόμισσαν καὶ κατεστράφη ἐπὶ Τούρκων· δύο ὥρας μεσογείως, ἐπὶ τῆς ἐξόδου τῆς Κερκυνίτιδος λίμνης, ἐν θέσει ὄχυρα ἔκειτο ἡ Ἀμφίπολις νῦν Νεοχώρι, ἐπὶ Ῥωμαίων 9 ὁδοί, ἐκαλεῖτο, ὧν ἦτο κέντρον ἐμπορικόν. Ὁ Ἀρισταγόρας τύραννος τῆς Μιλήτου, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιάται, ἔφερον ἀποικίας, ἀλλ' ἀπεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων τὸ 437 ὁ Ἀγγων υἱὸς Νικίου πλουσίου Ἀθηναίου ἔφερον ἀποικίσεις εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ Στρυμῶνος ἐξ ὧν Ἀμφίπολις ἐκλήθη, ἀντὶ Ἀμφί—Στρυμων ὡς ἡ Ἀμφ—Ἀξίτις. κατέστη δὲ σπουδαία ἐπὶ Ῥωμαίων ἐκυρίευσεν αὐτὴν ὁ Βρασίδης τὸ 424 κατὰ τοῦ ὁποίου, ὁ ἀποσταλεὶς Ἀθηναῖος Ναύαρχος Θουκυδίδης ὁ ἱστορικὸς οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ ἢ μόνον ἔσωσε τὴν Ἡϊόνα, ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσεν αὐτὴν τὸ 358 μόλας τὰς φωνὰς τοῦ Δημοσθένους· ἤδη ἠγόρασαν αὐτὴν Ῥῶσοι ἔμποροι νὰ τὴν πωλήσουν εἰς τοὺς Βουλγάρους ὡς καὶ τὸν λιμένα τῆς Ἐλευθέρου πλησίον τῆς Καβαλας. Ὁ Στρυμῶν ἐξερχόμενος τῆς λίμνης ἐσχημάτιζεν ἡμικύκλιον ὅπερ τειχισθὲν ὑπερήσπιζεν αὐτὴν ΒΔς. τὸ Νεοχώριον διασώζει 44 μεγάλα ὄχυρώματα ἐκ τετραγώνων τιτανολίθων Ἑλλ. τέχνης, μέρους τοῦ τείχους πεσόντος ἔφραξε τὴν εἴσοδον τῶν πλοίων εἰς τὴν

λίμνην καὶ ἔπαυσε τὸ ἐμπόριον αὐτῆς καὶ τῶν πέριξ
κωμῶν καὶ πόλεων, ὧν ἐπίνειον εἶναι τὸ Ἰσθμικόν.

14. Ὀρφανὸν ἀρχ. Δόβηρος 1. ὥρ. ἀπὸ Κοντέσια 3.
ἀπὸ Ἀμφίπολιν 6. ἀπὸ Σταυρόν, 10 ἀπὸ Βεσίικας 12
ἀπὸ Σερρῶν 6 ἀπὸ Πρακούσσης 22. ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἔχει
600 κτίρια μὲ 4,000 ψ. χριστιαν. τούρκων, γύφτων,
Καϊμακάμην Κατὴν συμβούλιον καὶ ἐπίτροπον τοῦ
Σερρῶν ἔχει ἐμπορικὰ, χάνια, καφενεῖα, ἀγορὰν, ἀποθή-
κας, ταχυδρομεῖον, πρακτορεῖα ἀτμοπλοίων καὶ προξενι-
κὰ καὶ ἀλυκὰς, ἡ ὁδὸς κατεσκευάσθη δι' ἀγκαρείας κα-
λὴ διὰ στρατὸν, ἐξερχομένη τοῦ στενωποῦ εἰσέρχεται εἰς
ἄλλο στενὸν πλήρες χωρίων, χανίων, πηγῶν, δασῶν,
ρύακίων, προσκολλᾶται ἐπὶ λόφων, οἵτινες δύνανται νὰ
ἐμποδίσωσι στρατὸν νὰ διέλθῃ τὴν ποικίλην ὁδὸν ἣτις
τελευτᾷ εἰς

15. Πράνη ἀρχαία Πέργαμος Βυζαντινὴ Πράουστα
Σερβικ. Πράνιστα τουρ. Νεπραύιστα 6 ὥρας ἀπὸ Ὀρφανό,
ἔκτισται ἐπὶ πλευρᾷ τοῦ Παγγαίου ὄρωσα τὴν πεδιά-
δα Ἀγγίστα, στρέφουσα τὰ νῶτα εἰς τὴν Θάλασσαν,
ἔχει Καϊμακάμην, Κατὴν, Ἐπίσκοπον Ἐλευθερουπόλεως
καὶ ἔξαρχον Παγγαίου ὄρους ἔχει 1,000 κτίρια τετει-
χισμένα πρὸς ἀμυναν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν καὶ 300 οἰ-
κους Τούρκων φρουρῶν αὐτῆς ἀπέχει 2 ὥρας ἀπὸ τὸν
λιμένα τῆς Ἐλευθερουπόλεως, δι' ἧς διήλθεν ὁ Ξέρξης καθ'
Ἡρόδοτον. Τὸ Πάγγχιον ἔχει πᾶν γήϊνον χῶμα μεταλ-
λικόν, τό πάλαι ἐξῆγε χρυσόν, ἀργυρον, μόλυβδον καὶ
λπ. ἤδη μόιον σιδηρον καὶ χυτήριον σιδηρῶν πυροβόλων
κανονίων ἔχει 10,000 ψ. ἡ πόλις καὶ 20,000 ψ. ἡ ἐ-
παρχία, ὅλοι ζῶσιν ἀπὸ τὰ μέταλλα. ὀλίγοι εἶνε Μωα-
μεθανοὶ οἱ πλείστοι Ἕλληνες χριστιαν. ἡ ὁδὸς βαίνει
Δσ. τῆς Πόλεως μεταξὺ τῶν ὑπορειῶν τοῦ Παγγαίου
καὶ τῶν ἐλῶν τοῦ Ἀγγίστα ποτ. φθάνει εἰς θέσιν Πη-
λάφ—τεπεὶ 180 μ. ὕψους ἀνω τῆς ἐπιφανείας θέσις πο-
λεμικὴ 2. ὥρας τῆς πόλεως ἡ ὁδὸς Δσ. τῆς πόλεως βαί-

νει ἐπὶ τῆς πεδιάδος. φθάνει εἰς στενωπὸν λιθόστρωτον, δι' οὗ ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται εἰς

16. Καβάλαν, ἀρχ. Χαλυψὸν Ρωμ. Νεάπολις Βυζ. Χριστόπολις πρώτη δεχθεῖσα τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ Παύλου, Μακεδ. Βουκεφάλα Βενετικὴ Κουφάλα, Γενοβέζικη, Κεφάλα τουρκ Καβάλα 3. ὥρ. ἀπὸ Πραύη 8. ἀπὸ Δράμας 10. ἀπὸ Γενιτσιῆ 12. ἀπὸ Ξάνθης 4. ἀπὸ Φιλίππων ὧν ἦτο ἐπίνειον, ὡς ἡ γείτων Ἀντιπάρα τῆς Δάτου, περιβοήτου διὰ τὰ χρυσοορυχεῖά της. Οἱ Ἀθηναῖοι νικηταὶ τῆς Θάσου κατέλαβον αὐτήν, οἱ δὲ Ρωμαῖοι διὰ τοῦ Μαλίου Βούλτσου κατὰ Ἀντιόχου καὶ ὁ στόλος τοῦ Βρούτου καὶ Κασίου ἐνσυλόχει ἐδῶ ἡ ταυτότης τῆς πολυωνύμου ταύτης πόλεως εἶναι ἀναμφισβήτητος διὰ τῆς συμφωνίας τῶν ἀποστάσεων ἅς δεικνύουσι τὰ ὕδαιοπορικὰ τοῦ Ἀππιανοῦ καὶ τοῦ Ἀντωνίου 13 ρ. μ. ἀπὸ Φιλίππων. Τὸ φρούριόν της κεῖται ἐπὶ βρυχου τοῦ Παγγαίου, ἐπὶ ἀκρωτηρίου 50. μ. ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἐγκλείει 600. οἰκίας Μωαμεθ. 400. Ἰουδαϊκὰς 400 Ἑλληνικὰς καὶ ἐκτὸς τοῦ φρουρίου 500 ἑλλ. καὶ 500. Ἑβραϊκ. ὑπὲρ τὰς 10,000 ψ. ἀγορὰς, ἀποβάθρας ἀτμοπλοίων καὶ προξενεῖα ὄλων τῶν κρατῶν καὶ ἀποθήκας ἐμπορικὰς. Προσβάλεται ἀπὸ θαλάσσης ἡ πόλις, στερουμένη δὲ λιμένος τὰ πλοῖα ὀρμῶσι εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἐλευθέρου ἢ τῆς Θάσου ἀνηκούσης εἰς τὴν Αἴγυπτον, δωρηθείσης ὑπὸ τοῦ Μετζιτ ὡς πατρίδος τοῦ Μεχμέτ Ἀλή, ὅστις ἔχει σχολὴν Κατήδων τῆς Αἰγύπτου εἰς Καβάλλαν ἔχει ἐξαγωγήν σπουδαίαν τῆς λεκάνης τοῦ Νέστου οὐδὲν ἴχνος σώζεται Ἑλληνικῶν ἢ Ρωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων, ὁ Heuzey εὖρεν ἐπιγραφὰς κλασικὰς λέγει ὁ Isambert, ἀλλὰ δὲν λέγει ποίας καὶ ποῦ; Τὸ τεῖχος ἔχει 3 κανονοστοιχίας πρὸς τὴν θάλασσαν ΜΔς. μὲ 26 πυροβόλα τῶν 24 λιτρῶν. 24 σιδηρὰ 6 ὀρειχάλκινα τῶν 18 λιτρῶν. Τὸ ἔλον 60 κανόνια εἰς τρεῖς σειρὰς εἰς τὰ 4 σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος τεινούσας ἔχει 4

πύργους ὧν 1 κιλυνδρικός 3 τετράγωνοι, πυριτοθήκην ὑπόγειον δεξαμενὴν ὕδατος, ἀποθήκας τροφῶν, ἐνδυμάτων καὶ πολεμεφοδίων. Ὁ ναύαρχος ἔχει 5 βρίκια ναυλογοῦντα μέχρι Θάσου περιπολοῦντα· οἱ χριστιανοὶ ποιμαίνονται ἀπὸ τοῦ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου καὶ Καβάλας. ἡ ὁδὸς ἐξέρχεται ἐπὶ λιθοστρώτου 1)4 ἔπειτα εἰσέρχεται εἰς κοιλάδα 700 μ. ἀκτίνος ἀρμοδιαν δι' ἀπόβασιν στρατοῦ.

17. Δερβέν σταθμὸς 1. ὥρ ἀπὸ Καβάλα, εἰς τὸ τέλος τῆς κοιλάδος ἐπὶ λόφου ἔχοντος ἐρείπια φρουρίου δυναμένου νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν στρατοῦ ἐπὶ τῆς κοιλάδος ἐπιβιβαζομένου ὀδεύοντος εἰς

17. Σιαρμπεντῆ 1. ὥρα ἀπὸ Δερβέν μὲ 100 οἰκογ. Ἑλλ. 50 Ἀθιγγ. χριστ. ἐπὶ τοῦ λόφου ἐρείπια ἀρχαίου ὀχυρώματος ὀπλισμένου κατὰ τῆς πειρατικῆς μαστιζούσης τότε τὰ παράλια ἀνοικτὰ μὲ ἀεθαῆ ὕδατα, ἡ ὁδὸς εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Νέστου ἀπαντᾷ χωρία τερπνὰ ἀλυκᾶς, ἀμπέλους, καπνοφυτείας κλπ. ὧν τελευταῖον τὸ

19. Καγιὰ—Μπουνάρ=καθαρὰ βρύση 1. ὥρα ἀπὸ Σιαρμπεντῆ, μὲ 150 οἴκους χριστ. Μωαμεθ.

20. Σαρῆ Σιαμπάν=Κίτρινον ὕψωμα 3. ὥρ. ἀπὸ Σιαρμπεντῆ 6. ἀπὸ Καβάλας. 200. οἰκων Ἑλλ. καὶ Τούρκων. Ἀθιγγάνων μὲ ἀγορὰν κάθε Δευτέραν. χάνια, μύλους ἀλήθοντας ἐκ τοῦ Νέστου ἔχοντας 30,000 δραχ. ἐτήσιον εἰσόδημα πρωτεύουσα ἐπαρχίας μὲ Κατὴν Μουδῆρην, ἐπίτροπον τοῦ Ξάνθης ἐπαρχιακὸν πληθ. 30,000 ψ. ἄνδρ. ὧν 3χιλ. πολεμιστὰς ἀνδρικούς ἔχει 2 ὄρμους τὸ Κούμ - Βουργᾶς = Ἀμμοδὴ πύργον καὶ τὸ Κεραμόντι ἐνθεν εἰσάγει καὶ ἐξάγει τὰ προϊόντα.

21. Γέφυρα τοῦ Νέστου 1. ὥρ ἀπὸ Σαρῆ Σιαμπάν πεσοῦσα, ἡ διάβασις διὰ πλοιαρίων καὶ 200—1000 μέτρων πρὸς τὰς ἐκβολὰς καὶ 2—6 μ. βάθους μὲ ἔλη βαλτώδη ἀπορροφῶντα συντροφίας ὀλιγκλήρους.

β'. διάβασις ἀνωτέρω ταύτης τὸ θέρος ἐντὸς εἰς 1)2 μ. βάθους....

22. Καραγγιόζη 2. ὥρας ἀπὸ τὴν διάβασιν 80 οἰκογ. Ἑλλ. χριστιαν.

23. Γενιτζιέ Καρασοῦ=Νεάπολις ἀρχ. Κόσηντος κατ' ἄλλους Τύρις ἔδρα τοῦ βασιλέως Διομήδους. Βυζ. Περιθεώριον ἤδη ἐρείπια ἐρ' ὧν κώμη 500. οἰκων Ἑλλην. Τούρκων καὶ Ἀθιγγάνων. ἦτο πρωτεύουσα ἕως τὸ 1850 ὅτε μετετέθη εἰς Ξάνθην ἔνθα μὲ τὰς ἀρχὰς ἔφυγον καὶ αἱ ἀρχουσαι οἰκογένειαι ἔχει ἀγορὰν, χάνια, τζαμιὰ, ἐκκλησίας κοιμητήρια μεγάλα γνωρίσματα πόλεως παθούσης ἀπὸ σεισμούς, ληστὰς, πειρατὰς, διὰ τὸ ἀτειχιστον τῆς πόλεως καὶ τὸ φιλάσθενον τῶν ἀνδρῶν πυρεσσόντων ἕνεκα τῶν ἐλῶν. ἔχει ὄρμον τὸν Βιστονικὸν 2. ὥρας.

24. Σουπάρη—Κιοπροῦ=Γέφυρα Ξάνθου 1)2 ὥρα ἀπὸ Γενιτζιέ, ὁδὸς λιθόστρωτος, γέφυρα μονότοξος λιθίνη στερεά.

25. Μπουρνοῦ—Καλεσι=Φρούριον Μύτης 1. ὥρα ἀπὸ Γέφυραν, ἐρείπια τῆς ἀρχ Δικείας καὶ μεγάλης Μονῆς Βυζ. ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς, παραλιμνία τῆς ἀλμυρᾶς Βιστονίδος=Πόρτο λαγῶ, ἔνθα ἀρχζουσιν ὅλα τὰ ἀτμόπλοια καὶ πλοῖα διὰ καπνὰ καὶ λοιπά.

26. Σκέτζιε=Ξάνθη 2. ὥρας ἀπὸ Γενιτσιέ καὶ Πόρτο—Λαγῶ πόλις εἰς τὰς ὑπορείας τῆς Ροδόπης, ἐπὶ δύο λόφων ἐν μέσῳ αὐτῶν διέρχεται ὁ ποταμὸς πλήρεις δροσεροῦ ὕδατος ὅπερ καθιστᾷ τὸ κλίμα εὐκρατον, συντείνον εἰς τὴν εὐμορφίαν τῶν κατοίκων ἰδίως τῶν κυριῶν ἀφ' ὧν καλλιγύναιξ ἀκούει· ἔχει ἀνὰ χιλίας οἰκογενείας εἰς ἕκαστον λόφον, ὁ μὲν ἐκ Χριστ. ὁ δὲ ἐκ Μωαμ. 10,000 ψ. ἐξ ἡμισείας εἰς τὸν τουρκομαχαλᾶν οἰκεῖ ὁ Καΐμακάμης Κατῆς, Μουλᾶς καὶ λοιπαὶ ἀρχαί. εἶναι πατρὶς τοῦ Ἐμίν—μπεη—Σκέντσιε ὅστις ἐξεστράτευσε μὲ 2 000 Ἀχρειάνιδες σὺν τῷ Δράμαλη καὶ ἐχάθη εἰς

Κόρινθον τὸ 1822· εἰς τὸν χριστ. Λόφον εἶναι ἡ Μητρόπολις τὰ σχολεῖα 2 Δημοτικὰ, 2 Παρθεναγωγεῖα. 4 Σχολαρχεῖον. ἔχει ἄλλους τρεῖς λόφους μὲ μόνας ἑλλ. ἐπαρχικὸν πληθ. 45.000 ἑλλ. ὧν 5,000 ὀπλιτᾶι ἄνδρεῖσι, ἡ ὁδὸς ἀνέρχεται τὰ χωρία τῆς Ροδόπης, ἔχει θέαν μέχρι τοῦ Αἰγαίου βλέπει τὸν Ἄθωνα, τὴν Θάσσον, τὴν Σαμοθράκην, Ὀρβανὸν Καβάλα κτλ.

27. Κιουτσιούκ — Λιουντετέ = Μικρολούλουδο 2 ὥρας ἀπὸ Σκέντζιε καὶ Πορτολαγῶ μὲ 100 οἰκογ. Ἀθιγγάνων καὶ Ἑλλήνων γεωργῶν

28. Μεσὴν — καλὲ = Μεσότειχον 2 ὥρας ἀπὸ Κιουτσιούκ Λιουντετέ ἡ ὁδὸς διέρχεται ἐλώδη πεδιάδα μεταξὺ 2 ποταμίων καὶ φρούριον ἀρχαῖον οὐ αἱ 4 πλευραὶ σώζονται ὀρθοῖαι, εἶτα ὄροπέδιον ἐνῶ σώζονται ἔχνη στρατοπέδου Ῥωμ. εἶτα ἀκολουθεῖ τὸ ρεῖθρον ἕως

29. Γκιμουρτζίνα ἀρχ. Σκαπτῆ — ὕλη — Ῥωμ. Μαρκιανούπολις 1, 1/2 ὥρα ἀπὸ Κιουτσιούκ Λιουντετέ, 4 ἀπὸ Πόρτο λαγῶ 8 ἀπὸ Γενιτζιέ καὶ Σκέντζιε. 14 ἀπὸ Σαρῆ Σιαμπάν 18 ἀπὸ Καβάλας 22 ἀπὸ Πράνης 28 ἀπὸ Ὀρβανού, Σερρών καὶ Δράμας 40 ἀπὸ Ἄθωνος Βεσίχας καὶ Μελενίκου 50 ἀπὸ Θεσσαλονίκης Στρωμνίτσας καὶ Πέτρας. ἔχει 2,005 κτίρια 12,000 ψ. Ἑλλ. Ἀρμενίων, Τούρκων, Ἑβραίων καὶ Ἀθιγγάνων, ὧν 6,000 χριστ. 3,000 τούρκοι 1,000 ἑβραῖοι 1,000 γύρτοι καὶ 1,000 πανσπερμίας ἔχει τεμπὰ προάστεια, πλουσίαν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν καὶ ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ λιμένος Μπουμπαγια ἀρχ. Αὐδεῖρα 2 ὥρας Δς. ἐντὸς ἐλῶν νοσηρῶν ἀντικρο τοῦ Πόρτο Λαγῶ ἔχει ἀγορὰν μιᾶς ὥρας ἐκτάσεως, φρούριον Γενεβέζικον ἐντὸς αὐτοῦ οἰκοῦσι 100 οἰκογένεια Ἰουδαίων· εἰς δὲ τὸ Ἄστου = Βαχρόσι ὑπάρχει ἡ Μητρόπολις τοῦ Μαρωνείας τὸν μὲ β. βαθμὸν τῆς Ἱεραρχίας, ἔχουσα τὴν βιβλιοθήκην τοῦ μακαρίτου Κυρίλλου, ἣν ἐχάρισεν ἡ Μ. Ἐκ. εἰς τὴν Πόλιν, ἔχει σχολεῖα, παρθεναγωγεῖα, νηπιαγωγεῖα ἀκμαῖα ἀπὸ τὸ 1850 ὡς

καὶ τὸ ἐμπόριον. ἔχει ὅλας τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαρχίας Μα-
 ρωνείας ὑπαγομένης εἰς τὸν Νομάρχην Δαρδανελίων. Οἱ
 μὲν πεδινοὶ εἰσὶν αὐτόχρημα εἴλωτες τῶν ἀγᾶδων, ἐμ-
 παθεῖς, ἀσθενεῖς νάνοι ἀπέναντι τῶν γιγάντων ὀρεινῶν
 Σατρῶν καὶ Ἀγριάνων τῶν Ἀχραιάνιδων, ὀπλισμένων
 πάντοτε δυναστευόντων τοὺς πεδινούς· φοροῦσι σαρίκι
 πράσινον ὡς Μωαμεθανοὶ καὶ οὐδεμίαν θρησκείαν ἔχου-
 σιν ἢ τὴν θέλησίν των. ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐστρατολό-
 γησεν αὐτοὺς κατὰ τῆς Περσίας. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀφῆκαν ἔλευ-
 θέρους ἀλλὰ φόρου μόνον ὑποτελεῖς. Οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς
 ἔκαμαν χριστιανούς ὁμοῦ μὲ τὸς Βουλγάρους μεθ' ὧν συγ-
 γενεύσαντες ἀπετέλεσαν τὴν φυλὴν τῶν Πομάκων ἀπο-
 ροφόμενοι ὡς οἱ Ριζωνῖται τοῦ Κατάρου καὶ οἱ Ἀλβανοὶ
 τοῦ Ἀντιβάρους· οἱ τοῦρκοι ἀποκχιμόντες ἀπὸ τὰς λη-
 στρικὰς ἐπιδρομὰς των εἰς Θράκην καὶ Μακεδονίαν τοὺς
 ἐχάρισαν τὸ πράσινο σαρίκι καὶ συνεμάχησαν ἐσχάτως
 μὲ τὴν ἀγριότητά των εἶναι ἡμεροὶ πρὸς τοὺς ξέ-
 νους καὶ τὰς γυναῖκας ὧν ἡ θέα πραύνει καὶ τὸν ὀργι-
 λώτατον αὐτῶν. Πληθ. 100 χιλιάδες ὧν 70,000 Μωαμ.
 30,000 χριστιαν. ἅπαντες ἑλληνόγλωσσοι καὶ τινες κῶ-
 μαι Ἀλβανόγλωσσοι ἀντέστησαν εἰς τὴν ἑνωσίν των
 μετὰ τῆς Βουλγαρίας οἱ Γκιρτσάλιδες = Καρτσηλίδες =
 Μεσημβρινοὶ ἐκ τῆς πόλεως Μεσημβρίας τῆς Ροδόπης·
 αὐτοκαλοῦνται Βεΐδες ἀγᾶδες, Ἐμίριδες καὶ συγγενεύου-
 σιν ὡς οἱ Ἀλβανοὶ ἀκολύτως τῶν θρησκείων, μαγειρεύ-
 ουσιν εἰς τὴν αὐτὴν χύτραν χοῖρον καὶ πρόβειον καὶ
 εἰς τὴν πῆταν ἐπίσης ἐκ δύο κρεάτων ζῶσι βίον νηπιώ-
 δους ἡλικίας δεισιδαίμονες καὶ προληπτικοί.

Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν Ἀλβανοχωρίων, Κυπάτσια, Σι-
 νίτσα, Νιβίτσα Λαζαράτη, Σοπότη ἐνόησα ὅτι κατὰ
 γούται ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν Ἀργυροκάστρου, μὴδὲν γινώρι-
 ζοντες τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας ἢ τὰ Βαλκὰν.

**30. Ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Σερ-
ρῶν ὥραι 20.**

1. Λαγκαδᾶ 3. ὥρας ἀπὸ Θεσσαλονίκην ὄρα τὸ 29 Δρομολόγιον.

2. Ἀειβάζη 2. ὥρας ἀπὸ Λαγκαδᾶ με 30 οἴκους Κονιάρων.

3. Γιουβέζνα 2. ὥρας ἀπὸ Ἀειβάζη με 55 οἴκους Ἑλλ. Σερβογ. ἡ ὁδὸς ἀφίνει περίξ χωρία, διέρχεται φάργγα χωρίζουσιν τὰ βουνὰ Πέρδικα καὶ Νιγρίτα Σοχοῦ, εἶτα τὸ Κορακόμευμα=Σάρπ Δερὲ ἀπαντᾷ βρύσιν ἀξιολόγου ὕδατος σταθμὸν. χάνιον κτλπ. ἕως

4. Νικοβάνη 4. ὥρα ἀπὸ Γιουβέζνα με 300 οἴκους Ἑλλ. Σερβογλώσσων· ἡ ὁδὸς διέρχεται ἄλλον κλάδον τοῦ κορακόμευματος καὶ ἀνέρχεται τὸν λαϊμὸν τοῦ Βερτίσκου ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅλον τὸ βασίλειον τοῦ Ἀμύντα περιοριζόμενον μεταξὺ Ῥοδόπης, Μενικίου, Κερκυτίου, Ὀρβήλου, Σχομίου, Μουστάζου, Ἀσκίου, Ὀλύμπου, Πεληναίου, Ὑψηζώνου, Ἄθωνος καὶ Παγγαίου σχηματίζει κατὰταξιν ἀξιοθέατον· ἡ πεδιάς τῶν Σερρῶν διασχιζομένη ὑπὸ τοῦ ὑπερηφάνου Στυμῶνος καὶ τῶν δασῶν τῶν κωμῶν καὶ πόλεων παρέχει θέαμα ἀκορέστου τέρψεως ἕως.

5. Λαχανᾶ 1,1)2. ὥρα ἀπὸ Νικοβάνη 150. οἴκους Τούρκων, ἔχει μικροὺς καταφύτους λοφίσκους συνεχεῖς κορυφᾶς τοῦ Βερτίσκου παριστώσας νήσους μεμονομένας εἰς τὸ ἄχανές, τερπνοὺς τὴν θέαν ... ἔχει σταθμὸν, χάνια, ἡ ὁδὸς κατέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα καὶ φθάνει εἰς τὴν γέφυραν ἢ εἰς.

6. Ὀρλιάκη 4. ὥρας ἀπὸ Λαχανᾶ με 40 οἴκ. Ἑλλ. παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Στυμῶνος ἐξ ἧς διὰ πλοίου διέρχεται εἰς τὴν ἀντικρυ ὄχθην ἐνθα κεῖται τὸ

7. Νιχόλιανη 1)2. ὥρας ἀπὸ τῆς ὄχθης 40 οἴκους Ἑλλήνων.

8. Νεοχώρι 1. ὥρα ἀπὸ Νιχόλιανη μὲ 40 οἴκους Ἑλλήνων.

9. Καβάκλι 2. ὥρας ἀπὸ Νεοχώριον μὲ 70 οἴκους Ἑλλήνων.

10. Σέρραι 1)2. ὥρα ἀπὸ Καβάκλι 10 ὥρας ἀπὸ Λαχανᾶ.

31. Ἀπὸ Σερρῶν μέχρι Κγιμουρ- τζένας ὥραι 30.

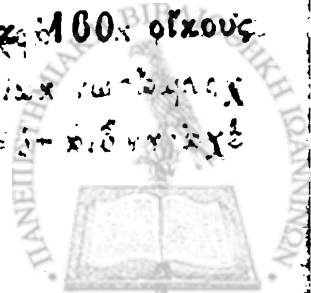
1. Σέρραι, Σύρα, Σίρις, ἔδρα τοῦ νομοῦ τῆς Ἄνω Μακεδονίας μετὰ τὴν Ἀμφίπολιν, κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κερκυνίου ἔχει 10,000 οἰκίας 50,000 ψ. 25 χιλιάδ. ἑλλ. χριστ. 15 χιλ. τούρκων 5 χιλ. Ἰουδ. 5 χιλ. Ἀθιγγάνων. ἡ Ἀκρόπολις ἐπὶ τῶν Βυζ. ὑψωμάτων ἀνεκαινίσθη ἐπὶ Σερβοκρατίας, φέρει ἐπιγραφὴν γράμμασιν ἐκ κέραμων «πύργον ὃν ἔκτισεν ἡ Ἑλένη ἐν τῇ ὄρεινῃ» σύζυγος Στεφάνου Δουσάν ὅστις ἔκτισε καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Νικολάου ἐφ' ὧν οἱ Σέρβοι στηρίζουσι τὰς ἀξιώσεις των, διατηροῦντες σχολεῖα διὰ προσηλυτισμὸν, ὡς καὶ οἱ Γερμανοὶ Διδασκαλεῖον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἡπειρώτου Μαρούλη, ὡς ἐκαυχῆθη ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας ζητήσας ἀπὸ τὸ Γερμανικὸν κοινοβούλιον 10,000 ταλλήρων πρὸς συντήρησίν του, ἐπὶ τῇ βεβαιώσει ὅτι ἔκαμε μεγάλας προόδους προσηλυτισμοῦ εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν, καὶ τῷ ὄντι οἱ μαθηταὶ τοῦ Μαρούλη ἀντήλαξαν τὴν ὀρθοδοξίαν μὲ τὰ δόγματα τοῦ Λουθήρου, ὅπου ἀπηντήσαμεν αὐτοὺς εὖρωμεν δηλητηριασμένους, ἀφοῦ ἀναφανδὸν ὁ Μαρούλης ἐξευτελίζει ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς παριστῶν αὐτοὺς ὡς εἰσπράκτορας χρημάτων καὶ μὴ φροντιζόντων διὰ τὸ ποίμνιον.... ὅσον ἐχάρην διὰ τὸ εὐμέθοδον τῶν διδασκαλιστῶν τῶν Σερρῶν,

τοσοῦτω κατελυπήθην διὰ τὰ θολὰ ἰάματα τοῦ Λουθήρου ἃ ἐποτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Μαρούλη. . Αἱ Σέρραι κατεστράφησαν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνεκτίσθησαν ἐπὶ Βυζαντινῶν, καὶ ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ Τούρκων μὲ ὁδοὺς στενάς, οἰκίας μικρὰς, ἀγορὰς ῥυπαρὰς, ἐκκλησίας μικρὰς, τζαμιά μεγάλη καὶ ὀλίγας οἰκίας τούρκων κοσμούσας τὴν πόλιν, τὰ ἄφθονα ὕδατα διερχόμενα τὰς ὁδοὺς ποτίζουν κήπους καὶ δένδρα θάλλοντα τερπνῶς Μετὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1849, ἔκτισαν καὶ οἱ χριστιανοὶ οἰκίας τινὰς κομψὰς καὶ στερεὰς, ἡ ἐπαρχία Σερρῶν ἔχει 20,000 οἴκους. 400,000 ψ. δύναται νὰ δώσῃ 10,000 ἄνδρας ὀπλίτας διὰ τὴν ἐλευθερίαν των. ποιμένεται ἀπὸ Μητροπολίτην ἔχοντα τὸν κθ'. βαθμὸν καὶ ἔξαρχον Ἄνω Μακεδονίας ἀντιπάσης Ἡδονίδος. Ἡ πεδιάς τῶν Σερρῶν εἶναι παμφόρος, ἔχει 20. ὠρῶν μῆκος καὶ 10. πλάτος καλλιεργεῖται σχεδὸν καλῶς γέμουσα κωμῶν ἀπολαμβανουσῶν ποτάμια, λιμναῖα καὶ θαλάσσια ἀγαθὰ τρέφει ἵππους καὶ ποιμνία ἅτινα ἐξαίρει ὁ Leike. 3. p. 210 καὶ 465. πληθὺς τοῦ νομοῦ 13 ἐπαρχιῶν 600,000 ψ. αἱ οἰκογένειαι τοῦ Δούμπα τοῦ Χατζῆ Λαζάρου, τοῦ Κοντοῦ, τοῦ Σπούντα καὶ ἄλλαι τινὲς περιηγούμεναι μέχρι Παρισίων δὲν ἀμοιροῦσι πολιτισμοῦ. ὁ Στρυμῶν — Στρούμα τὸ μὲν θέρος στενεύει μέχρι 30 μ. πλάτους 3. μ. βάθους, ἐν τῷ μέσῳ 10 μ. βάθος, τὸν δὲ χειμῶνα ἀπὸ 150 — 500 μ. πλάτος μὲ τὸ αὐτὸ βάθος ἡ διάβασις του εἴτε διὰ πλοίων εἴτε διὰ γεφυρῶν εἶναι εὐκολωτάτη, ἡ δὲ πρὸς γεφύρωσιν ὕλη ἐπὶ τῶν ὄχθων του πρόχειρος ἡ ἐντὸς διάβασις ἀδύνατος. ἡ ταχύτης του 2 μ. κατὰ δευτερόλεπτον, εὐεργετικώτατος καθίσταται ὡς ποτίζων τὰς γαίας.

καὶ 2. Τοπόλια 1. ὠρα ἀπὸ Σέρρας μὲ 60. οἴκους Ἑλλ. χριστιαν,

3. Σαρμουσακλή 4 ὠρα ἀπὸ Τοπόλια 160. οἴκους Ἑλλήνων χριστιαν. εἰς τὸ πρῶτον κορυφὴν τῆς κορυφῆς τῆς ὄρειας καὶ ἀπὸ αὐτῆς (κατωδὸς) εἰς τὸ δεύτερον κέντρον τῆς ὄρειας

4. Μουσαμπρή 1. ώρα από Σαρμουσακλή με 30. οίκους Τούρκων.

5. Πόρναις 1. ώρα από Μουσαμπρή 60 οίκους Τούρ.

6. Ζύγχνα 1)2 ώρα από Πόρναις αρχ. Βέργαις, τεττειχισμένη με 300. οίκους έλλ. και τούρκων, πρώην πρωτεύουσα με μητροπολίτην Ζυγγνῶν, ἣς αἱ ἀρχαὶ μετέβησαν εἰς

7. Ζηλάχοβο 1,1)2 ώρα από Ζύγχνα με 800 οικογενείας έλλ. και τούρκων και τὰς ἀρχὰς τῶν Ζυγγνῶν ἔχει νέα και ὠραία κτίρια ἐντὸς βαθείας και πλατείας Ῥευματίας, ἐπίσημον σημεῖον πολεμικὸν και ἐμπορικὸν, ἔχει ἀγορὰν κάθε τρίτην και πανήγυριν κάθε Αὐγούστον 60 περίξ χωρία με 35,000 ψ. έλλ. και ὀλιγίστων τούρ. ὑπὸ ἄλλην διοίκησιν θὰ μορφωθῆ λαμπρὰ πόλις.

8. Ῥάχοβα 1,1)2. ώρα από Ζυγγνῶν και από Ζηλιάχοβου 80 οίκους έλλ. τὰ βουνὰ ἐδῶ χωρίζουσι τὰς πεδιάδας Σερρῶν και Δράμας, ἡ ὁδὸς διέρχεται λόφους και κοιλάδας καλλιεργουμένας ἕως.

9. Γέφυρα και κώμη Ἀγγίστα 1,1)2. ώρα από Ῥάχοβα με 200 οίκιας έλλήν. χριστ. ἡ ὁδὸς βαίνει ἐπὶ τοῦ Παγγαίου, ἕως.

10. Γέφυρα Βακούφ 1 ώρα από Ἀγγίστα κώμη Κρουμισσα 300. οίκων έλλ. ἐπὶ ἐρειπίων ἀγνώστου πόλεως.

11. Γέφυρα γάνι και κώμη Πόρτα 1. ώρα από Βακούφ 30 οίκους έλλ. χριστ.

12. Παλληουρή 1. ώρα από Πόρτα με 20. οίκους έλλ. χριστιαν.

13. Παλαιοχώρι 1. ώρα από Παλληουρή 30. οίκους έλλ. χριστιαν.

14. Δραγίστα 1. ώρα από Παλαιοχώρι 40. οίκους έλλ. χριστιαν.

15. Πράνη 1. ώρα από Δραγίστα, 9. ώρα από Ζηλιάχοβη, 18. ὠρ. από Σερρῶν, ὠρ. πρὸ 29 Δραμαλόγιον.

16. Γκιμουρτζίνα 22. ὥρας ἀπὸ Πράουη 40 ἀπὸ Σερ-
ρῶν ὄρα τὸ 29 Δρομολόγιον.

Ἡ Χαλκιδικὴ περιοριζομένη πανταχόθεν ἀπὸ νερὰ
θαλάσσια λιμναῖα καὶ ποτάμια, εἶναι Χερσόνησος, ἐνου-
μένη διὰ τοῦ Δισώρου ὄρους τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ οὐσιω-
δέστατον μέρος τῆς Μακεδονίας διὰ τε τὴν ποικιλίαν
καὶ γονιμότητα τῶν γαιῶν της, διὰ τοὺς λιμένας της,
τοὺς ὄρους, τὴν ἀκτοπλοῖαν τὰ μέταλλα, τὰ θερμὰ ὕ-
δατα, τὰ ἱαματικὰ λουτρὰ, τὴν ἐξαγωγὴν οἰκοδομησί-
μου καὶ ναυπηγησίμου ξυλείας, τὸ ἐμπόριον τῶν προϊόν-
των καὶ ἐργοχείρων καὶ πρὸ πάντων διότι κατοικεῖται
μόνον ἀπὸ γνησίους Ἑλληνας, οἵτινες καὶ ἐμπειροπόλεμοι
καὶ λατραι τῆς ἐλευθερίας εἰσὶν ὀπλοφόροι Δερβεναγάδες
μισθοτοὶ τοῦ Σουλτάνου περιμένοντες τὴν σάλπιγγα τὴν
ἐλληνικὴν. Αἱ τρεῖς χερσόνησοι συνεισφέρουσιν, ἡ τοῦ
Ἄθωνος ἢ Ἀγίου ὄρους τοὺς θησαυροὺς τῶν πλουσίων
μονῶν καὶ τοὺς βραχίονας 5,000 καλογῆρων ὡς τὸν
παπᾶ Μελεᾶν, παπᾶ Κώστα, παπᾶ Φλέσσα, Θανάση Διά-
κον καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς Ζαχαρίαν τῶν Σαλόνων, Πορφύ-
ριον Ἄρτης, Γαβριήλ Ρωγῶν καὶ λοιποὺς ἀγίους ἀγω-
νιστάς· ἡ Σιθωνία ἢ Τωρωνικὴ, λιμένας, ὄρους, πλοῖα
καὶ ναύτας 1,500 ἀνδρειοτάτους· ἡ δὲ Παλλήνη ἢ Κασ-
σάνδρα ὀλόκληρος εἶναι φρούριον ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἢ
ὀχύρωσις τῆς ὑποίας εἶναι ἔργον μιᾶς ἐβδομάδος ἐργα-
ζομένων τῶν κατοίκων ὑπὸ ὀδηγίαν... 20 τηλεβόλα Κρούπ
καὶ 2 λόχοι πεζικοῦ ἀρχοῦσι διὰ τὴν φρούρησιν αὐτῆς,
ἠχούσης τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς ἣτις χαίρει μέγα γόητρον.

Ἡ Χαλκιδικὴ φυσικῶς, πολιτικῶς καὶ θρησκευτικῶς
διαίρεῖται εἰς τρεῖς ἐπαρχίας· α.) τῆς Παλλήνης ἢ Φλέ-
γρας ἢ Κασσαδρείας μετὰ τῆς Δε. παραλίας Καλομοιριάς
μὲ 33 πλουσίας κώμας 3,000 οἰκογ. 20,000 ψ. ποι-
μενομένων ἀπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κασσαδρείας ἔχοντος
τὸν νθ'. βαθμὸν καὶ ἐδρεύοντος ἤδη εἰς Πολύγυρον. β.)
τῆς Σιθωνίας ἢ Τωρωνικῆς ἔχούσης 8 κώμας καὶ 16 ἐν

τῷ κέντρῳ τῆς Χαλκιδικῆς 24 μετὰ 2,000 οἰκογ. 15. χιλιάδ. ψ. ποιμενομένων ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Ἀρδαμερίου καὶ Γαλατίστης ἐδρεύοντα εἰς τὰς κώμας ταύτας Χάσικα Τουρκ. καλουμένας. γ.) τῆς Ἀθωνιάδος ἢ Ἀγίου ὄρους ἐχούσης δύο πολιτικὰς περιφέρειας καὶ ἓνα ἐπίσκοπον Ἰερισσοῦ καὶ Ἀγίου ὄρους ἐδρεύοντά εἰς Ἰερισσὸν καὶ περιερχόμενον τὰς 20 μονὰς τοῦ Ἄθω καὶ τὰ 24 Μαδεμοχώρια, οἷον Ἰσβορον μὲ 40 οἰκογ. Λυψάσδα 80 Παληοχώρι 100 Λαρύγγοβο 300 Ράβδου 150. Νεοχώρι 100 Χλωρούδα 40. Μαχαλᾶς 50 Κονίσι 300 Ραβενίκα 200 Γουμάτι 50 Στάνες 80 Βαρβάρα 100 Μόδι 50 Τρίλογγος 150 Σκουπανίκα 100 Σαρίνη 70 Ζαγγλίβερη 100 Λιβᾶδι 50 Νοτσιλέρη 70 Σταυρὸς 150 Στρατόνη 70 Ἰερισσοῦς 500 Παζαριά 500 ἧτις καὶ πρωτεύουσα πολιτικὴ αὐτῶν ἐδρεύοντος τοῦ Διοικητοῦ, Κατῆ, ἐφόρου ἔχει 30,000 ψ. ποιμενομένας ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης· οἰκάτοικοι Ἕλληνες ἀγνοοῦνται εἰς τὴν ἐξόρυξιν τῶν μετάλλων=Μαντέμ. τουρκιστί, ἧτις ὅμως ἀπὸ τὸ 1830 σχεδὸν ἔπαυσε παρέχουσα εὐπορίαν αὐτοῖς καὶ πλοῦτον τῷ Σουλτάνῳ, ἔκτοτε ὁ λαὸς αἰσθανθεὶς ἐλευθερίαν ἀχαλίνωτον, ἀπέβαλε τὰ κόσμια ἦθη ἐκ τῆς ἰδανικῆς ἐξισώσεως τοῦ Μπέγη καὶ τοῦ γύφτου, αἱ ὕβρεις τῶν μικρῶν πρὸς τοὺς μεγάλους ἐγέμισαν τὰς φυλακὰς ὑποδίκων καὶ καταδίκων, ὧν αἱ οἰκίαι μετεβλήθησαν εἰς κονάκια τῶν ὄροφυλάκων, χωροφυλάκων καὶ εἰσπρακτόρων τῶν βασιλικῶν φόρων· Προϊόντα ἔχει Δημητριακὰ, ὀπώρας, βαμβάκια, ἐλαίας, μέλι, γάλα καὶ τυρὶ τὰ ὅποια μόλις ἀρκοῦσιν εἰς τὸν τόπον διότι τῶν κατοίκων κατασφαγέντων ἀπὸ τὸ 1821=1829 αἱ γαῖαι ἔμειναν ἀκαλλιέργητοι καὶ ἡ κτηνοτροφία ἔπαθε. Ὁ ξένος εὕρισκε ἀνάπαυσιν τροφὰς ὀλίγας καὶ νερὰ πολλὰ καὶ καλὰ φιλογένειαν καὶ φιλόθρησκείαν πολλὴν καὶ ὀλιγίστην φιλομάθειαν· ἔχει 40,000 οἰκογ. 60 χιλ. ψ. ἐξ ὧν δύναται νὰ στρατολο-

γήση 10,000 ἀνδρείους ὀπλίτας ὑποφέροντας πᾶσαν κακοπάθειαν καὶ ὡς κλέφτας εἰς τὰ ὄρη φυγάδας, ὅτε ὅπως τὸ 1821 ἐπανεστῆ ἅπασα ἡ Χαλκιδικὴ καὶ μείνασα ἀβοήθητος ἀπὸ τῆς παραλίας διὰ τροφῶν καὶ ἀπὸ τὰς γείτωνας ἐπαρχίας ἀπὸ Βεροίας μέχρι Δράμας ὑπέστη μετὰ τῆς Ἡρωϊκῆς Νιαούσης τὴν ἀπάνθρωπον δολοφονίαν μετὰ τὴν ἀρνήστεισιν, ἦν καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἀφῆκαν ἀτιμώρητον, διότι δὲν ἐξηγέρθη ἡ λοιπὴ Μακεδονία, ὅπως δώσῃ τέρμα τῆς τυραννίας τῶν Γκιρσαλίδων, Καρατζοβαλίδων, Γιουρούκων, Πομάκων καὶ Τουρκαλβανῶν οἵτινες ὡς ἀκρίδες ἐπιπεσόντες ἠρῆμωσαν τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὴν Νιαούσαν ὡς τὴν Πελοπόννησον, Αἰτωλίαν καὶ Ἀττικὴν.

32. ὁ γῦρος τῆς Χαλκιδικῆς ὥρας 200, ἡμέρας 25.

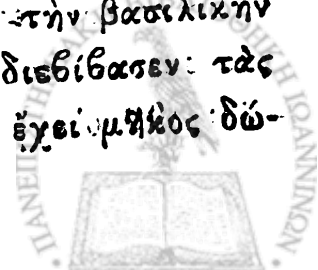
1. Σταυρὸς 14 ὥρας ἀπὸ Θεσσαλον. ὄρα τὸ 29 Δρομολόγιον.

2. Λυψάσδα ἀρχ. Ὀλυμπιάδα 2 ὥρας ἀπὸ Σταυρὸν 80 οἴκους. ἑλλ. χριστ. ἔχει ἀντικρυ τὴν νῆσον Κανκάναν γῆν τῆς Στρυμωνικῆς καὶ λιμένα καλόν.

3. Στρατόνη ἀρχ. Στρατονίκη 4 ὥρας ἀπὸ Λυψάσδα 200 οἴκοι. ἑλλ. χριστ.

4. Ἰερισσὸς ἀρχ. Ἰερισσὸς 5 ὥρας ἀπὸ Στρατόνη 25 ἀπὸ Θεσσ. 16 ἀπὸ Γαλάτισσα 11 ἀπὸ Λορίγγοβα καὶ Παζαριάς καὶ Καρυαῖς.

5. Ἐρείπια τῆς Ἀκάνθου κτισθείσης τὸ α. ἔτος τῆς 31 Ὀλυμπιάδος 656 ὑπὸ Ἀνδρείων ἀποίκων ἐν αὐτῇ διέμεινεν ὁ Ξέρξης ἐρχόμενος κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου Στελαρῆ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Ἄθωνος, ὅθεν ἀπέκοψε πύργον τῆς βασιλικῆς διώρυγας, ἧτις φαίνεται ἀκόμη, δι' ἧς διεβίβασεν τὰς ναῦς αὐτοῦ εἰς τὸν Σιγγιτικὸν κόλπον ἔχει μῆκος δώ-

δεκα σταδίων και πλάτος δύο· κείται ἐπὶ τῶν κλυτίων λόφου ἔχουσα ὑπερκειμένην τὴν Ἀκρόπολιν Ἀκάνθον ἐπιδ.ορθωμένην ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἐρειδομένην ἐπὶ θεμελίων ἐκ Γρανίτου, φαίνονται δὲ καὶ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας προκυρταίας εἰς τὴν παραλίαν, ἣτις εἶναι ἡ μόνη προσιτὴ ἐφ' ὅλης τῆς ἀκτῆς, ἐν ἣ εὐρίσκει τις μικρὰς λέμβους, ὅπως πλεύσῃ διὰ Κάβάλλαν καὶ Θάσον. ἔχει θέαν τερπνὴν μέχρις Ὀρφανοῦ ἕως τοῦ Παγαίου Ἀς καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ Δς καὶ ἄλλα πολλὰ παράλια καὶ μεσόγεια, κείται ἐπὶ λιθόδους ἀκρωτηρίου, ὑπερέχοντος τῆς θαλάσσης 40 μ. φέροντος ἐρείπια παλαιοῦ τείχους ἐπὶ τῆς Κορυφῆς του. ἔχει 500 οἴκογ. μὲ οἰκίας ἰδιοκτῆτους, πλὴν αἱ γαῖαι εἰσι μοναστηριακαὶ τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι καλλιεργοῦσιν δίδοντες γήμωρον ταῖς Μοναῖς ἀνήκει εἰς τὰ Μαδεμόχωρα ὑποκειμένη ταῖς ἀρχαῖς τῆς Παζαριας ἔδρα δὲ τοῦ Ἁγίου Ἰερισ. καὶ Ἁγίου ὄρους ὅστις ἔχει τρεῖς ἔδρας 1) τὴν Ἰερισσὸν, 2) τὴν Παζαριῶν καὶ 3) ταῖς Καρυαῖς, ἡ ὁδὸς διέρχεται σειρὰν λόφων καὶ κατέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα πρὸ τῆς διόρυγος ἐνθα ἀπαντᾷ.

6. Τάφος Ἀρταχάου Ἀχαιμενίδου ἐπιστάτου τῆς διόρυγος, ὃν ἔθαψεν ὁ Ξέρξης πολυτελῶς· ἡ ὁδὸς ἀμαξιτὴ ἐπίπεδος εἰς

7. Πράβλικα—Προ—αύλικα — προαύλακος, θέσις λαμπρὰ καὶ κατάφυτος 1)4 ἀπὸ τὸν τάφον, κείται τὸ

8. Μετόχιον τῆς Μονῆς Βατοπεδίου 1)4 ἀπὸ Πράβλικα, ἐπὶ τῆς Διόρυγος ἣτις τέμνει τὴν πεδιάδα εἰς δύο ἔχει μῆκος 2,000 μ. καὶ πλάτος 200 μ. διερχόμενος τὴν πεδιάδα γεωργημένην καὶ σύνδενδρον, ἐπὶ λόφων ἔχουσα μετόχια ὅλων τῶν μονῶν δωρηθέντα ὑπὸ αὐτοκρατόρων χριστιανῶν.

9. Ἐρείπια Σάνης 1. ὠρὰ ἀπὸ Πράβλικα 3 ἀπὸ Ἰερισσοῦ, κατὰ τὸν Λεῖκε ἦτον ἀποικία Ἀνδρῶν σὺν

τῆς Ἀκάνθου τὸ 665, π. Χ. εἶτα ἀνεκκινίσθη ὑπὸ Ἀλεξάρχου, ἀδελφοῦ τοῦ Κασσάνδρου καὶ ὑπῆρξεν ἐπισημότερα τῆς ἐν Παλλήνῃ Σάντης πρὸς τὴν πολλοὶ τῶν νεωτέρων συγγέουσιν· εἶτα ὠνομάσθη Οὐρανόπολις 39 σταδίων κύκλου ἔχουσα κατ' Ἀθήναιον. 3,20: Διαπρέψασα πολὺ μετὰ τὰ Μηδικὰ ὧς καὶ ἡ Ἀκάνθος ὧς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων ἡ ὁδὸς ἀπὸ τὰ εἰρείκια ἀνέρχεται ἐλικσειδῶς δι' ἀτραποῦ εἰς τινὰ εἰσοδὸν = Δερβέν τοῦ Ἀγίου ἔρου· φυλαττόμενον ἀπὸ σταθμῶν χωροφυλάκων Ἑλλήνων. *Ἱστορικόν.*

Τὸ ὑπερήφανον ἔρος Ἄθω κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐξεσφενδόνισεν ὁ Γίγας Ἄθω ὧς πέτρην κατὰ τῶν θεῶν, εἰς οὗ ἐλάθε τὸ ὄνομα. Ὁ Θουκυδίδης πῶνομάζει Ἀκτὴν ἢ παραλίαν καὶ ἀναφέρει 8 πόλεις ἐπὶ αὐτῆς ἔχουσας 6 μιλίων μήκος καὶ 4 πλάτος καὶ ἐμβαδὸν 800 στάδια ἀπὸ Δερβέν ἕως Ἀκρωθῶς ἐντὸς τῆς ἐκτάσεως ταύτης ὑπῆρχον καὶ 8 πόλεις 4 ἐπὶ τῆς Δρ. καὶ 4 ἐπὶ τῆς Δρ. παραλίας 1 ἢ Σάντη, 2 τὸ Παλαιώριον ἐνθα ἐκτισται νῦν ἡ μονὴ Ζωγράφου 3 ἢ Θύσσοις ἐπὶ τῶν εἰρειπίων τῆς ὁποίας ἐκτισται ἡ μονὴ Δοχειαρίου 4 αἱ Κλεωναὶ ἐρ' ὧν ἐκτισται ἡ μονὴ τοῦ Χειμάρρου ἢ Σηροποτάμου. Ἐπὶ δὲ τῆς Δρ. ἀκτῆς ἀπὸ Δερβέν ἀπαντᾷ 1 ἢ Χαράδρεια ἐρ' ἧς ἐκτισται ἡ μονὴ Χιλιάνδρειον ἐρ' ἧρμ. Χιλινδάρη 2 τὸ Διον ἐρ' οὗ ἐκτίσθη τὸ Βατοπέδιον, 3 ἢ Ὀλόφυξος ἐρ' ἧς κεῖται ἡ μονὴ τῶν Ἰθίων 4 ἢ Ἀκρωθῶς νῦν Λαῦρα ἐπεταὶ ἢ Ἀπολλωνία, περὶ ἧς τινὲς λέγουσι ταύτην εἶναι τὴν Ἀκρωθῶν, ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἄλλην εἶναι ἐνάτην πόλιν τοῦ Ἄθω καὶ δεκάτην τιθεῖσιν τὴν Δεκάπολιν· ἀπασαὶ ἦσαν ἀποικίαι Χαλκιδέων καὶ Ἀνδρείων, ὧν αἱ Κλεωναὶ καὶ Θύσσοι διασώζουσιν ἀκόμη βωμοὺς, στήλας καὶ ἄλλα ἱγνη. Ἄλλοι βραχίζομενοι εἰς τὸν Ἡρόδοτον 7 πόλεις μυημοιεύουσιν εἶναι Διον, Ὀλόφυξον, Ἀκρωθῶν, Θύσσον, Κλεωνάς, Χαράδρειαν, Παλαιώριον, ἐξ Ἀν. πρὸς

Δς. τοῦ δὲ Θουκυδίδου ἐκ Δν. πρὸς Ας. Θῦσσον, Α' Ακρωθον, Ὀλόφυζον, Διον, Σάνην, τοῦ δὲ Σκύλακος ἀρχομένου ἀπὸ τὴν 1 Σάνην, 2 Διον, 3 Θῦσσον, καὶ 4 Κλεωνάς, 5 Ἄθως, 6 Ἀκρωθος, 7 Χαράδριον, 8 Ὀλόφυζος, 9 Παλαιώριον, 10 Ἀπολλωνίαν, ἢ Δεκάπολιν ὀνομάζει. Ἀφοῦ δ' οἱ ἀρχαῖοι διαφωνοῦσιν ἐπόμενον καὶ οἱ νέοι συμπάσχουσιν αὐτοῖς, οἷον ὁ Leike, ὁ Pouequerville, ὁ Mannerte, ὁ Lapiere, ὁ Isamberte, ὁ Rheiharde, ὁ Müller, ὁ Keiperoe, καὶ οἱ Ἕλληνες Βακαλόπουλος, Δήμιτσας, Νικολαΐδης, Φιλιππίδης, Κρέμος, Σακελλάριος καὶ εἴτις ἄλλος γράφων Γεωγραφίας ἑλληνικὰς, ὧν γέμουσι τὰ βιβλιοπωλεῖα μαστιζοῦσι δὲ τὸν ἀπαλὸν νοῦν τῶν μαθητῶν, ὃν δέον νὰ ἀνακουφίσῃ ἡ Ἀκαδημία, κανονίζουσα Γραμματικὴν, Ἀριθμητικὴν, Γεωγραφίαν καὶ Ἱστορίαν, κλπ. Προσέτι δὲ διαφωνοῦσιν ὅ,τι κατὰ μὲν τὴν παράδοσιν τὴν τῶν πατέρων τοῦ ὄρους, ἦν παρεδέχθησαν οἱ ἀρχαιότεροι τῶν Περιηγητῶν, ὡς Ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὅτι οἱ μοναχοὶ κατέφυγον εἰς τὰ δάση καὶ ἐπηξαν καλύβας ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν Τυράννων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐπόμενον ἦν ἡ ἴδρυσις μονῶν κατὰ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τῶν ἁγίων βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, Κώνσταντος, Θεοδοσίου, Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας ὡς καὶ ὁ Κ. Φρεαρίτης Πανδώρας τομ. 15 σελ. 197. σημ. α. ἀποφαίνεται γράφων ὅτι ἡ ἁγία Ἑλένη πρώτη ἴδρυσε κέλλας, ἢ μονὰς ἢ ἀσκητήρια ἐν Ἀθῶν τὴν γνώμην ταύτην ἀποδέχεται ὁ κ. Βακαλόπουλος γράφων ὅτι πρῶτον ἐκτίσθησαν αἱ Κέλλαι, εἶτα αἱ Σκῆται καὶ τελευταῖαι αἱ Μοναὶ ὡς παλάτια βασιλικὰ μὲ πολυτελεῖς ναοὺς, κωδωνοστάσια, εἰκονοστάσια καὶ Ἱερὰ ἄμφια ἐκ στόφας χρυσοπλέκτου, ἀπὸ τὸ 310 — 1400. συνετέλεσαν δὲ καὶ οἱ Κομνηνοὶ αὐτοκράτορες τῆς Τραπεζοῦντος καὶ οἱ Ἰβηρες ὁ βασιλεὺς τοῦ Καυκάσου, 1 Καχετίου, 2 Καρτελίου, 3 Ἰμερετίου, 4 Ὀτισίου, 5

Γκουρίας, καὶ 6 Μιγρελίας, οἵτινες ἔκτισαν καὶ διε-
τήρουν μέχρι τινὸς τὴν βασιλικὴν μονὴν τῶν Ἰβήρων.
Ἄλλ' ὁ κ. Δήμιτσας μεταβάς εἰς τὸ ὄρος καὶ μὴν ἀπο-
λαύσας περιποιήσεις ἀπὸ τινος σκληροτραχήλου καλο-
γήρους, δὲν παραδέχεται τὴν παράδοσιν, πρὸς τιμωρίαν
τῶν δὲ ἀμφισβητεῖ αὐτὴν ἐπειδὴ δὲν κυροῦται ἐξ ἐπι-
σήμων ἐγγράφων, ἅτινα ἀπωλέσθησαν ἐκ διαφόρων πυρ-
καϊῶν· τὰ δὲ σωζόμενα μαρτυροῦσιν ὅτι μέχρι τοῦ 800
μ. Χ. μόνον ἐρημητήρια ὑπῆρχον εἰς τὸν Ἄθωνα καὶ
ἐρημιταὶ διεσπαρμένοι ἐν μετοχίοις ἐξαρτωμένοις ἐκ τῆς
μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ ἐν Ἱερισσῶ,
ὑπὸ τὴν ποιμενικὴν ράβδον τοῦ ἁγίου Ἱερισσοῦ. Οὔτοι
δ' ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τῶν περιούκων ἀπαύστως, καὶ τα-
ραττόμενοι ἀνεφέρθησαν εἰς τὸν τότε αὐτοκράτορα Βα-
σίλειον τὸν Μακεδόνα πρὸς ἄρσιν τοῦ κακοῦ τούτου.
Τότ' ἐξεδόθη τὸ α'. σωζόμενον αὐτοκρατορικὸν Χρυσό-
βουλον τὸ 855 ἀπαγορευθὲν πᾶσαν ἐνόχλησιν τῶν μο-
ναχῶν ὑπὸ τῶν κοσμικῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ κακὴ συ-
νήθεια δὲν ἀποκόπτεται εὐκόλως, οἱ ἡγούμενοι τῆς
Μονῆς Ἱερισσοῦ ἀνεφέρθησαν πολλάκις εἰς τοὺς ἐπάρ-
χους καὶ διοικητὰς, στρατηγούς καὶ πολιτικούς καὶ
μετὰ πολλὰς καὶ ἀνωφελεῖς ἀποπειράς, ἀνέφερον β'. εἰς
τὸν υἱὸν τοῦ Βασιλείου Λέοντα τὸν φιλόσοφον τὸ 914
μ. Χ. ὅστις διὰ β'. χρυσοβούλου ἐκήρυξεν ἀνεξάρτητον
τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς σκήτας καὶ μονὰς
προνόμια ἀσυδοσίας καὶ ἀπηγόρευσε τὴν τῶν κοσμικῶν
εἰσοδὸν διὰ φυλακῆς στρατιωτῶν εἰς τὸ Δερβέν, ἐνθα
ἀκόμῃ σώζεται, καὶ Ἐπαρχοὶ Χριστιανοὶ καὶ Ἀστυνό-
μοι εἰς Καρυαῖς ἐνθα συνέστη ἡ Ἱερὰ Σύναξις ἧτοι
Γερουσία ἢ Βουλὴ κληρικὴ, ἧτις ἐνισχύετο εἰς τὰς
ἀποφάσεις τῆς ἀπὸ τὸν ἑπαρχον. Ἄλλ' οἱ Σαρακηνοὶ
Ἄραβες κατακτῆσαντες τὴν Κρήτην εἰσέβαλον εἰς
τὸν Ἄθωνα κατέστρεψαν τὰς μονὰς καὶ τὰς σκήτας, ὡς
ἀναφέρει εἰς τὸ χρυσόβουλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ

τοῦ Λεκαπηνοῦ, ὅστις ἀνφικοδόμησε τὴν μονὴν Χειμάρρου μετωνομάσας τοῦ Ἐηροποτάμου, ἣν ὠχύρωσε διὰ πύργων καὶ προμαχόνων προικοδοτήσας δὲ πλουσιοπαρόχως ἐγκαινίασε διὰ τοῦ Πατριάρχου Θεοφυλάκτου ἐπιτοπίως μεταβάντος καὶ πήξαντος σταυροὺς καὶ ἤρχισαν νὰ καλῶνται σταυροπήγια τὰ Πατριαρχικὰ καὶ Βασιλικὰ Μοναστήρια ἐκεῖνα εἰς ὃ οἱ Πατριάρχαι ἢ βασιλεῖς ἐπέξαν σταυροὺς ἐπὶ τῶν θεμελίων.

Μετὰ ταῦτα τὸ 963 ἐστάλλη ὁ εἰσηγητὴς τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς Ὁσιος Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῷ Ἀθῶ, οὗ τὴν μνήμην ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία 5 Ἰουλίου, ὅστις ἵδρυσεν τὴν βασιλισσαν τῶν μονῶν τὴν Λαύραν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀκρωθῶ καὶ διὰ τυπικοῦ τὸ 969 ἐκανόνισε τὴν πολιτείαν τῶν μοναχῶν τῶν κοινοβιατῶν, ἔπειτα προσέφυγον εἰς τὸ ὄρος αὐτοκράτορες ὡς ὁ Ἰωάννης ὁ Κατακουζηνὸς ὁ Ἰωάσαφ μετωνομασθεῖς, αὐτοὶ εἰσήγαγον τὸ ἰδιόρυθμον πολιτεύμα τινῶν μονῶν ὅπερ ἀκόμη σῶζεται ὡς καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν του ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ ὅπερ εἶχε πρὸς προσευχήν.

Ὁ κ. Μ. Δήμιτσας μεταβὰς τὸ 1867 εἰς τὸ ὄρος πρὸς μελέτην τῶν χειρηλίων καὶ συμπλήρωσιν τῶν Μακεδονικῶν του, ἐζήτησε τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀλλ' οἱ πατέρες τοῦ Ἀθῶ συνηθίζουσι τοῖς μὲν ὁμογενέσι τῶν περιηγητῶν ἀλόγως δισπιστοῦντες, ἀποκρύπτουσιν ἅπαντα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, τοῖς δὲ ξένοις καὶ ἀλλογενέσιν, οὕς μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων ὑποδέχονται, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὁμολογίαν τὰ πάντα προθύμως ἀποκαλύπτουσιν ὥστε ὁ κ. Δήμιτσας κατέφυγεν εἰς τὸν Josef Müller νάντιγράψῃ τὰ 450 σωζόμενα ἔγγραφα ἀπὸ τὸ 855 ἕως τὸ 1855 χιλίων ἐτῶν χρυσόβουλα, συγγήλια, πιτάκια, ὑπομνήματα, τυπικὰ, ἀφιερωτικὰ, δωρητήρια, πωλητήρια, πρακτικὰ, παραδωτήρια, δικαιοτήρια, προστάγματα, βακούφικα, τουρκικὰ καὶ ἄλλα πολλὰ πάντα κατὰ χρονολογικὴν τά-

ξιν κατατεταγμένα ἐν τῷ πρωτάτῳ ἀφορῶντα ὅλας τὰς μονάς. Πρὸς τούτοις δ' εὐρίσκονται ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν μονῶν χειρόγραφα ἑλληνικὰ μὲν 2,800, Σλαβικὰ δὲ 445· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐκφράσωμεν τὴν λύπην ἡμῶν διὰ τὰ δίκαια παράπονα τοῦ κ. Δήμιτσα ἅτινα προῦκυψαν ἐκ τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως ὅστις δὲν τῷ ἔδωκεν ἄδειαν.

Μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου καὶ τὴν ἀνακαίνησιν ὅλων τῶν μονῶν, ἐπῆλθε χαλάρωσις τῶν ἡθῶν τῶν ἀσκητῶν καὶ μικροῦ δεῖν νὰ ἐπέλθῃ αὐτῆς πλήρης ἀταξία καὶ ἐρήμωσις τοῦ Ἁθῶνος ἐξ οἰκείων διενέξεων, ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς δὲν ἔστελε τὸν ἡγούμενον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Στουδίου Θεόδωρον τὸν Γραπτὸν καὶ Ὁμολογητὴν τῆς πίστεως ἄνδρα σοφὸν καὶ συνετὸν, ὅστις ἔγραψε νόμους σοφοὺς πρὸς διατήρησιν τῶν μονῶν, οὓς ἐπεκύρωσεν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ διὰ δωρεῶν πλοῦσιοπαρόχων ἐξήσφαλισε τὴν ὑπαρξίν τῶν Μονῶν. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνεφύησαν πάλιν ἐριδες μεταξὺ τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἀποταξάμενοι πάντα τὰ ἐγκόσμια, περιέπεσαν εἰς τὸ πάθος τῆς φιλοκτημοσύνης, ὅπερ ἔφερε τοὺς μοναχοὺς εἰς μεγίστην σύγχυσιν ἕνεκα τῶν κτημάτων διὰ τὰ ὁποῖα ἐπὶ τοσοῦτον ἐκορυφώθη ἡ ἀναρχία καὶ ἀταξία ὥστε ἐκινδύνευε νὰ ἐρημώσῃ τὸ ἅγιον ὄρος ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος δὲν ἐπρολάβανε τὴν ἐρήμωσιν διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἡγουμένου Κοσμᾶ, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Συσιλουκίου, ἀνδρα σοφὸν καὶ συνετὸν ὅστις ἐλθὼν εἰς τὸν Ἁθῶνα τὸ 1010 μ. Χ. ἐσύναξε τοὺς ἀσκητὰς εἰς τὸ πρωτάτον εἰς Καρυαῖς καὶ ἐκανόνισε τὰς ἐσωτερικὰς σχέσεις καὶ τὸ κτηματολόγιον τῶν μονῶν ἀνανεώσας τὴν τάξιν τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τὸν νέον τοῦτον κανονισμόν ἐπεκύρωσεν ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος καὶ οὕτω ἐντελῶς κατώρθωσε νὰ παύσῃ τὰς ἐριδας καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ

τὴν εἰρήνην τοῦλάχιστον ἐπὶ τινα χρόνον· οὕτω δ' ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς εὐταξίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς μεγαλοδωρίας καὶ τῶν προνομίων τὰ ὅποια ἔλαβον ὕστερον παρὰ τῶν Κομνηνῶν, μάλιστα τοῦ Ἀλεξίου ὅστις ἐκήρυξεν ἀνεξάρτητον ἡγεμονεῖαν τὴν ἡγουμενεῖαν τῶν Μονῶν καὶ ἐλευθέραν παντὸς φόρου, διέταξε δὲ νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πρωτάτου ὅστις, ν' ἀναφέρῃ καθ' ἑσὸν ἀφορᾷ τὰς χειροτονίας εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὄρους ὅστις ἔκτοτε ἀνέλαβε τὴν ποιμαντορίαν τῶν Ἀσκητῶν ἀφιλονίκητον.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τὸ 1204 ἐπὶ Ἰννοκέντιου γ' οἱ ἀρχηγοὶ λατῖνοι διεμερίσθησαν τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, ὧν τινὲς καταλαβόντες τὴν Χαλκηδικὴν ἀπέβησαν ἐπικίνδυνοι ἐχθροὶ τῶν μοναχῶν, διότι ἐπὶ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ εἶχε συστηθῆ τὸ Λατινομοναστήριον «τῶν Μορφινῶν» ὅπερ ἐγκαταλειφθὲν συνεχονεύθη τῇ μονῇ τῆς Λαύρας, οἱ Σταυροφόροι ἐσύλισαν ὅλας τὰς μονὰς, διήρπασαν ὅλα τὰ κειμήλια ἀνεστάτωσαν τὰ πάντα καὶ κατεβασάνισαν ἀπηνέστατα τοὺς μοναχοὺς, οἵτινες εἰς τοσοῦτον περιελθόντες κίνδυνον, κατέφυγον εἰς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον γ'. Ζητοῦντες ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν ἀπανθρώπων σταυροφόρων, ὡς γίνεται δὴλον ἐκ δύο ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθῶν μοναχοὺς χρονολογουμένας τὸ 1204 καὶ 1214 ἐν αἷς ἐμφαίνεται ὅτι ὁ πάπας ἔλαβε τὸ ἅγιον Ὄρος ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Λατινοκρατίας καὶ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ κατεπλούτησαν τὰς μονὰς διὰ πλουσιῶν ἀναθημάτων καὶ πάντα τὰ χρυσόβουλα τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπεκύρωσεν ἐξαιρέσει τῆς ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀνεξαρτησίας τοῦ Ὄρους, ἀρθείσης ἐπὶ Ἀνδρονίκου τοῦ

α. ὡς γίνεται δῆλον ἐξ ἑνὸς συγγηλίου τοῦ πατριάρχου Νήφωνος τὸ 1313, δι' οὗ υποβάλλεται τὸ Ὅρος ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους καὶ ἐπομένως τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Οἰκου-
μενικοῦ πατριάρχου, ὡς καὶ ἐξ ἑτέρου συγγηλίου τοῦ πα-
τριάρχου Φιλοθέου τὸ 1360 ὅπερ ῥητῶς λέγει «ἔχει ὁ
Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους
πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ δίκαια ἅπερ ἔχουσιν οἱ ἀρχιερεῖς
πάντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ διενεργεῖ ἀκολούτως
κτλπ». Ἐνῶ δὲ τὸ Βυζαντινὸν κράτος κατεσπαράσσε-
το ὑπὸ διαφόρων θρησκευτικῶν ἐρίδων ἐνέσκηψε ταύ-
τοχρόνως καὶ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τὸ νόσημά τῆς αἰρέσεως
τῶν Μασαλιανῶν καὶ Βογομήλων, ὅπερ διήρρεσεν αὐθις
τοὺς πατέρας εἰς δύο ἐμπόλεμα στρατόπεδα, τὰ ὅποια
ὑπέστησαν ὡς ἐκ τῆς θείας ὀργῆς τὰ πάνδεινα ἀπὸ τοὺς
Καταλάνους λήστας μὲ σημαίαν χριστιανικὴν φραγ-
γικὴν. ὡς κράτος ἀνταρτῶν καθόλου τοῦ κόσμου, οἷτι-
νε; κακοποιήσαντες καὶ κατερημώσαντες τὴν Θράκην
καὶ Μακεδονίαν, ἐστρατοπέδευσαν πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ
Ἄθωνος καὶ ὤρμησαν ἀκολούθως πρὸς τὰς Μονὰς καὶ
διέπραξαν φρικαλέα κακουργήματα ὧν ἡ ἱστορία ἀφίεται
εἰς ἄλλους, περὶ ὧν ὁ Ν. κόδημος Ἀγιορίτης γράφει ἐν
τῷ Πηδαλίῳ. «τὸ περιώνυμον ὄρος τοῦ Ἄθωνος ἔπρεπε
να ἔχη χωριστὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας,
τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν παθημάτων
καὶ μεταβολῶν, τῶν προνομίων καὶ κτημάτων, τῶν ἐν-
δόξων ἀνδρῶν καὶ τῶν ἄλλων κοινοφελῶν ἀγαθῶν, ἀλλ'
οὐκ οἶδα πῶς παρημελήθη τὸ τοιοῦτον κοινοφελές ἔργον,
δι' ὃ ἀγνοοῦσιν οἱ περισσότεροι καὶ ἀμφιβάλλουν οἱ
ὀλιγώτεροι, ὅσοι ἀπὸ μόνην ἀμάρτυρον φωνὴν ἀκούουσιν
ὅτι τὸ ὄρος ἔλαβε τόσην τιμὴν Θεόθεν να γίνῃ εἰς πα-
ράδεισος πρὸς ἀκτάπαυστον δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ
ἐν διδασκαλίῳ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀγιότητος, ἤδη 45
ἑκκτοντετσηίδας, ἀφ' οὗ ὁ χριστιανισμὸς ἐτιμήθη μὲ βε-

σιλείαν επίγειον, παρὰ Θεοῦ». Ἀλλὰ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον οὐδεὶς τῶν Ὀσίων ἀνέλαβε νὰ γράψῃ ἰδίαν ἱστορίαν τοῦ ὄρους Ἄθωνος.

Καὶ περὶ μὲν τῶν πόλεων τῶν ὑπ' Ἀνδρείων καὶ Χαλκιδέων ἰδρυθεισῶν, οἵτινες μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου βιώσασαι ἐξέλιπον καὶ μόνον ἐρείπια διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἐξ ὧν ἐξηκριβώθη ἡ θέσις αὐτῶν· κατὰ δὲ τὸν Μεσαίωνα ἡ ἐκλείψις αὐτῶν ἀνεπληρώθη διὰ τῆς ἰδρύσεως μονῶν, σκητῶν, κελλίων καὶ καλυβῶν ἐν οἷς βιοῦσι χιλιάδες πατέρες τῆς Θεοσεβείας διάπυροι ζηλωταί, ἀσκητικὸν, πέννητα, καὶ λιτότατον βίον διάγοντες κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀσχοῦντες πᾶσαν ἀρετὴν καὶ τῶν Μουσῶν θεράποντες διατελοῦσιν· οὕτω τοίνυν ὁ ἐθνικὸς Ἄθως ἀποτροπιασάμενος τὰ ἐγκόσμια θεοσέβαστος ὀρθοδοξότατος καὶ ἐναρετώτατος ἐγένετο ἔνθα οἱ πολυτιμώτατοι θησαυροὶ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐναποταμιεύθησαν καὶ διετηρήθησαν.

Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς 14—7 λαμπρώτατα ἐξεικονίζει τὴν καλλονὴν τοῦ Ἁγίου ὄρους, ἐξαίρει τὸν ἐνάρετον βίον τῶν μοναχῶν καὶ ἀπλῶς πανταχόθεν ἐλεῖ τὰ τῆς ἀρετῆς συγκροτεῖ τὰ γνωρίσματα πρὸς τε τῆς φύσεως πρὸς τε τῆς τῶν οἰκούντων ἀσκήσεως· οὐ γυναιῶν ὅλως ἐκεῖ συναυλία καὶ ἀκόλαστον ὄμμα καὶ χλιδῶσα κομποτική καὶ ὅσα τὴν ἀρχαίαν τοῦ ὄρους ὀμιλίαν ἐκείνην εἰς ἐγκαινίων τινᾶ συνάγει πανήγυριν καὶ μακρὰν κυκεῶνος καὶ κλύδωνος τὸν βίον ἐμπίπλησιν· οὐδ' ἐμπορεῖται δημόσιοι καὶ ἀγοραὶ καὶ ἀγορανόμοι καὶ δικαστικὰ βήματα καὶ γλώττης ἐπίδειξις καὶ τύφος ἀπὸ δίφρου θεσπίζων τὰ τῆς ὀρέξεώς ἰνομίαι· οὐδὲ δούλεια καὶ αὐθεντία μερίζει τὸν βίον ἐκεῖ. Ἄλλ' ἰσηγορία καὶ μετριοτήτης φρονήματος καὶ ἠθους σεμνότητος καὶ δικαιοσύνης εὐγένεια σιηνοβατέε· καὶ περιπολεῖ τὸν χῶρον ἐκεῖνόν· καὶ ὅσα τὴν ἐνθεον ἐν γῆ δημιουργεῖ πολιτείαν καὶ τὴν

ὄντως ἐν ψυχῇ φιλοσοφίαν ἐργάζεται· οὐ πλοῦτος ἐκεῖ
καὶ δαπάνη χρημάτων καὶ βλακεύουσα θρίψις ἐμπολι-
τεύεται.... ἄλλ' ἅπαν ἐστὶ σεμνὸν καὶ ἐλευθέριον ἦθος
καὶ εἰς τὰ τῆς ἀρετῆς ἀνάκτορα σπεῦδον καὶ τὸν Δωρίον
τρόπον ὡς ἀληθῶς ἠρμοσμένον πρὸς τὰ καλὰ, πᾶσαι μὲν
αὐτομάτως εἰπεῖν καὶ ὁ γῶρος ἐκεῖνος ἀποσπεύδει καὶ
ἀπωθεῖται κακίαν, πᾶσαν δ' εἰσποιεῖ καὶ εἰσοικίζει
ἀρετήν.... Οὕτως ἀπ' ἀρχῆς ἡ φύσις ἐργαστήριον αὐτὸ
κατεσκεύασεν ἀρετῆς καὶ πάντας ἔλκει πρὸς ἔρωτας ἄ-
νωθεν ἐκυτοῦ, μὴ μόνον ὅσους τοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς
ἡσυχίας ἐκείνης ὅπως ποτὲ γεύσασθαι μέλιτος ἐγένε-
το, ἀλλὰ καὶ ὅσους δι' ἀκοῆς τὰ ἐκεῖ μαθεῖν συνέβη
χρηστὰ, ὥστε καὶ τῶν ἀεὶ καὶ μέχρι τῶν νῦν διηνεκῶς
οἰκησάντων αὐτὸ περιβοήτους μὲν καθίστησι, καὶ ὅσοι
καθαρόν τε καὶ ἀκαπήλευτον καὶ ζιζανίου παντός ἀμι-
γῆς καὶ ἐλεύθερον εἰς τέλος τὸ τῆς ἀρετῆς διετέλεσαν
συντηροῦντες γεώργιον· ἐξωστρακίζει δ' ἂν ἐκεῖθεν καὶ
ὄλαις χερσὶν ἐξελαύνει καὶ ἀπωθεῖται τὴν τῶν ὑπο-
κριτῶν καὶ βεβήλων συνοίκισιν.»

Ἐνταῦθα βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες, ἡγεμόνες, καὶ
ὑπουργοί, πατριάρχαι, μητροπολίται, ἀρχιεπίσκοποι,
καὶ ἐπίσκοποι, ἡγούμενοι καὶ ἱερεῖς σοφοὶ καὶ ἀγράμ-
ματοι εὖρον ἄσυλον τάξεως ἡσυχίας καὶ εἰρήνης πνευ-
ματικῆς καταφύγιον. Ἐνταῦθα συνεχόμεζον βιβλιοθή-
κας ὀλοκλήρους καὶ ὅσα ἄλλα βαρύτερα κειμήλια εἶ-
χον, ἐνταῦθα ἐθερμαίνοντο, ὅτε τῆς εὐσεβείας ζῆλος
καὶ ἡ τοῦ Ἰησοῦ λατρεία μετὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν
κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ θάλλουσα ἡ θρη-
σκεία καὶ φιλομάθεια.

Ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἀφ' οὗ χρονολογεῖται ἡ ἀνα-
καίνησις τῶν μονῶν καὶ ἡ ἀνασύστασις τῶν βιβλιοθη-
κῶν καὶ σπουδαστηρίων μέχρι τοῦ Ἰεροῦ Ἀγῶνος, χί-
λια ἔτη, ἡ φιλοπατρία καὶ φιλομάθεια ἦσαν τὰ κυριώ-
τερα μελήματα τῶν μοναχῶν, διατηρούντων τὴν Ἀ-

θωνιάδα Σχολήν δίδουσαν τῇ κοινῶνίᾳ πνευματικούς
καὶ ιεροκήρυκας, ὡς τοὺς Ἁγίους Νικόδημον ἐν Ἀλ-
εξανδίῳ μαρτυρήσαντα τὸ 1722 Ἰουλίου 11. καὶ Κο-
σμάν τὸν Ἰσαπόστολον ἐν Βερατίῳ 1779 Αὐγούστου
24 καὶ διδασκάλους σοφοὺς ὡς τὸν Εὐγένιον, τὸν Θεο-
τόκην, Γρηγόριον τὸν ἐ. Νικόδημον καὶ ἄλλους πολλοὺς
ὧν ἰδία ἱστορία πρέπει νὰ παριθμισῆ τὰ ὀνόματα καὶ τὰς
πράξεις ὑπὲρ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας.

Μετὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα ὅμως ὡς πάντα τὰ καλὰ ἠλοι-
ώθησαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὕτω καὶ τὸ "Ἅγιον" Ὄρος ἐνθα
ἐστέλλοντο καὶ νῦν ἔτι στέλλονται ὡς ἐξόριστοι πα-
τριάρχαι καὶ μητροπολίται, ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκο-
ποι, ἡγούμενοι καὶ πρεσβύτεροι, διάκονοι καὶ μο-
ναχοὶ πρὸς σωφρονισμὸν ἐφ' οἷς ἔπραξαν κακοῖς, καὶ
τῶν λαϊκῶν τὸ σμῆνος ἂν ἐξετάσῃ τις, εὐροὶ τοὺς τὰ
αἰσχίστα διαπράξαντας καὶ τῆς κοινωνίας στερηθέν-
τες, ἄσυλον εὐρον εἰς τὰ ἱερὰ σκηνώματα περὶ τὰ σω-
ματικὰ μόνον ἀσχολούμενοι, περὶ δὲ τῶν πνευματι-
κῶν ἀναγκῶν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανισμοῦ «ἀγρὸν ἡ-
γύρασαν» αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀμελοῦντες περὶ τὴν πνευμα-
τικὴν ἀνάπτυξιν, ἀνίκανοι διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν
καθίστανται. Τὰ ἐρείπια τῆς Ἀθωνιάδος διαμαρτύρων-
ται κατὰ τῆς ἐνσκηψάσης ἀμαθείας καὶ ὀλιγορίας πρὸς
τὴν τῶν Μουσῶν λατρείαν τῶν σημερινῶν πατέρων, ἐξ
ῶν οὔτε πνευματικοί, οὔτε ιεροκήρυκες, οὔτε διδάσκα-
λοι σοφοὶ ἐξέρχονται πλέον ὡς τὴν κοινῶνίαν ὀφελή-
σοντες ἐκτὸς μιᾶς μόνης ἐξαιρέσεως τοῦ Σωφρονίου
Κεχαγιόγλου ἐκ Ραιδεστοῦ τῆς Θράκης ὅστις ἐξελθὼν
πολλάκις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτύπωσε τὴν Κλίμακα
τοῦ Ἰωάννου καὶ τινὰ ἄλλα, ἐν Ἀθήναις τὸ ἐγχειρίδιον
τοῦ ἐπισκόπου, τὸ ὑπὸ Νικοδήμου συγγραφέν ἀνετύπωσε
Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου λόγους τινὰς καὶ ἔτι σκοπεύει
τοὺς πατέρας ἀνατυπῶσαι.... ἀλλὰ καὶ οἱ πατέρες μοὶ
ἐξέφρασαν πολλὰ παράπονα καθ' ὄλων ὅσοι σπουδᾶ-

ζουσιν εἰς μικρὰν Ἀθωνιάδα, Σχολαρχεῖον μόνον, ἤδη διατηρουμένην, ὅτι πάντες ὅσοι τὰ ὀλίγα μαθήματα ἤκουσαν, ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὰς πατρίδας των, ὅπως ἀκούσωσι καὶ τὸ γυμνάσιον καὶ μετ' αὐτὸ τὸ πανεπιστήμιον καὶ ὕστερον εἰς ἄλλας φροντίδας τρέπονται, οὐδείς ἐπιστήμων ὑπέστρεψεν εἰς τὸν Ἀθωνα, οὔτε καὶ τὸν φιλόσοφον ἰατρὸν νὰ μετέλθῃ, οὔτε τὸν φιλόλογον καὶ θεολόγον διδάσκαλον, ὥστε καὶ οἱ πατέρες ν' αὐξήσωσι τὴν μικρὰν εἰς μεγάλην Σχολήν. μὲ ποιούς; χρήζουσι διδασκάλων καὶ καθηγητῶν, ὧν οὐδείς ἀφίνει τὰς πόλεις νὰ διδάξῃ εἰς τὸ ὄρος Ἀθω.

Ἀληθές μὲν ἐστὶν ὅτι πολλὰς ὑπέστη περιπετείας, ἀτυχίας, συμφορὰς καὶ κακοπαθείας ἐν τῇ πορείᾳ τῶν παρελθόντων αἰώνων, πολλὰς δὲ καὶ νῦν ὑφίσταται κακώσεις, οὐχ ἥττον ὅμως τὰ πάντα ὑπερνικῶνται καὶ τὰ πάντα δεύτερα τιθέμενοι οἱ πατέρες ὀφείλουσι νὰ εὐστερνηθῶσι τὴν παιδείαν. ἵνα ἐκ τῶν κόλπων αὐτῶν δώσωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν νέους ἁγίους Ἀθανασίους, Κοσμάς, Νικοδήμους, Εὐγενίους καὶ Θεοτόκεις, Γρηγορίου, Νικηφόρους, Ἀνθίμους καὶ λοιπούς. :

Γεραροὶ πατέρες! οἱ οἰκοῦντες τὸν Ἀθωνα καὶ ἐμιλοῦντες μὲ τὸν Θεὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας! αἰσθανθῆτε τὰς πιέσεις τῆς στρατευομένης ἐκκλησίας, ἐχούσης ἐχθροὺς τρομεροὺς τοὺς ὑλιστάς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ἧ ὀφείλετε νὰ δώσητε ἀξιωματικούς τοῦ ἱεροῦ Στρατοῦ τοῦ Χριστοῦ, μάλιστα μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν ἐλευθέραν γωνίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἔπρεπε νὰ πέμπῃ τὸ ὄρος πνευματικούς καὶ ἱεροκήρυκας νὰ ἐμφυσήσωσι τὸ πνεῦμα τῆς πίστεως εἰς τὸ νεογνὸν κράτος, τὸ ὅποιον ἀπὸ κακοῦς διοικητὰς πλανηθὲν διέλυσε 425 μοναστήρια ἐν οἷς ἔπρεπε νὰ κμάξῃ ὁ ἱερός κληρὸς ὁ ἀναστήσας τὸ ἔθνος ἐκ τῆς δουλείας τοῦ Φαραῶ τῆς Ἀραβίας καὶ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Γρηγορίου τ. τοῦ πάππα Φλέσσα, τοῦ Ἡσαίου Σαλόνων καὶ τοῦ ἀθανάτου

Θανάση Διάκου έπορφύρωσαν τήν βασιλικήν άλουργίδα του νέου Κωνσταντίνου, όστις μέλλει να βασιλεύση όχι πλέον εις πιστούς Έλληνας ως τους άγίους άγωνιστάς, άλλ' εις άπίστους και άθλίους ύλιστάς, έν οίς άνεπτύχθη δυστυχώς ή άθεια. ήτις ως ή λέπρα του Γιεζή μετεδόθη καθόλας τας γωνιας του Έλληνισμού ένθεν έρχονται οι νέοι ως διψῶσαι έλκροι εις τας πηγάς του πνευματικού και φρονητικού έρωτος άρυσθῶσι φῶς εκ φωτός τὰ νάματα τῆς έπιστήμης και του Δαρβίνου λεληθῶτως ποτίζονται τὰ διδάγματα, τὰ όποια δυστυχώς μετέφερον και εις τας έστίας των και διέσπειραν τὸ μύλημα καθ' όλην τήν Έλληνικήν φυλήν, τὸ όποιον μόνη ή θεία χερ δύναται να εξαλείψη ανανήψατε άγιοι πατερες! σπουδάσατε βεβαίαν ύμων τήν κλησιν και εκλογην ποιείσθαι άγιων άνδρων προς φωτισμόν των λοιπων, ου μόνον των Έλληνων Χριστιανων άλλά και εις τους άπίστους της Ασίας, Αφρικῆς και Ωκεανίας, άφου τὰ σπλάχνα της Ευρώπης λυμαίνεται ο έπάρατος ύλισμός άφου κοιμῶσθαι σεΐς και οι κάτοικοι του Βατικανου . . . δια τήν όλιγορίαν ύμων περι των προβάτων του Χριστου παρελυσεν ο ήθικός δεσμός ΚΑΙ ο συνδέων τας κοινωνίας εις τήν κατά Θεόν άγάπην· δια τήν άμέλειαν εκείνων προς ους ο Χριστός ένεπιστεύθη τήν του ποιμαίνειν φροντίδα και ο Παυλος έξεφώνησε τὸ ουαί! εάν μη εύαγγελίζομαι τὸν Χριστόν έν τοις έθνεσιν ουαί! ουαί! έπίσκοποι του Η'. αιῶνος...

Προσκυνητάριον του άγίου όρους Αθωνος έξεδόθη έν Βουκουρεστῶ τὸ 1701, ήδη όμως σπάνιον και δυσεύρερον, χρήζει Έπιστημονικής Ιστορικής και Γεωγραφικής περιγραφῆς, αρχαίας και νεωτέρας, εις τήν έλληνικήν γλώσσαν, διότι εις όλας τας ευρωπαϊκας γλώσσας υπάρχουν περιγραφαι με τήν έπιγραφήν *Io monte santo* = τὸ άγιον Όρος, ή Αθωνιάς, ο φάρος του Αιγαίου, ο παράδεισος των όρθοδόξων, ο ουράνιος κήπος, τὸ Βατικανόν της Ανατολής, ο στύλος της εκκλησίας, ή πέτρα (ΜΑΚΕΔΟΝ. ΜΕΛΕΤΑΙ, τόμ. Δ'. τεύχ. Γ'.) 23

τῆς ὑπομονῆς, ἡ Λυδία λίθος τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀντιλεγόμενον σημεῖον, τάχα εἶνε ἅγιον; τάχα ἔχει ἁγίους; Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Χαλκιδικῆς ἦτο καὶ εἶνε τὸ ἐνδοξότερον, διότι ἐκπαλαι μὲν ἴδρυσαν οἱ ἀρχαῖοι πολυάνθρωπον Δεκάπολιν, κατὰ δὲ τὸν Μεσαιῶνα ἀφιερῶθη εἰς τὸν Θεόν, ἀπὸ βασιλεῖς, οἵτινες ἀντὶ τοῦ σκήπτρου ἐπροτίμησαν τὸν Σταυρὸν, ἀντὶ τῆς πορφύρας τὸ ράσον, καὶ διὰ τῆς ιδρύσεως πολλῶν βασιλικῶν μονῶν ἀνεκαίνισαν τὴν ἐνδοξον ἱστορίαν τοῦ ἑλλ. ἔθνους καὶ προὔκλεσαν τοὺς περιφημοτέρους ἀνθρώπους τῆς γῆς εἰς προσκύνησιν καὶ περιήγησιν αὐτοῦ, θαυμάζοντας τὴν ἔσοχον καλλονὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῆς φύσεως· ἡ Ἀθωνιάς ἀκτὴ φύσει τῶν ἄλλων δύο χερσονήσων ὑπερέχουσα, πλεονεκτεῖ αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν, κειμένη μεταξὺ τῶν κόλπων τοῦ Στρυμονικοῦ καὶ Τορωναίου, ἀρχομένη ἀπὸ Πρυλικῆς. καὶ τελευτῶσα εἰς τὸν κῶνον Ἀκρωθῶ ὑψηλὸν, 2,000 μ. ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἐνέχει τὴν αὐτόνομον κληρικὴν ἑλληνικὴν ἡγεμονίαν ἢ Δημοκρατίαν καὶ ὁμοσπονδίαν τῶν 20 μεγάλων μονῶν, 11 μεγάλων σκητῶν, 290 κελίων ὑπαγομένων εἰς τὰς μονὰς. ὧν ἐπισημότερα εἶγε ἡ Λαύρα ἢ βασιλεῖς τῶν μονῶν καὶ ἡ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἥτις ἱεροκρυφίως ἠρπάγη ὑπὸ τῶν Ῥώσων προδοθεῖσαν ἐκ τινῶν Ἑλλήνων κληρικῶν καὶ πολιτικῶν τὸ 1875.

Αἱ 20 μοναὶ ἔχουσι σχῆμα τετοιχισμένων πόλεων, ὧν μεγίστη εἶνε ἡ 21 τὸ Πρωτάτον ἢ καὶ πρωτεύουσα αὐτῶν εἰς ταῖς Καρυαῖς ἥτις ἐπέχει θέσιν Μητροπόλεως τῶν Μονῶν.

Αἱ δ' 11 σκητῆται ἔχουσι μορφήν κωμῶν, συγκείμεναι ἀπὸ 60—100 οἰκῶν διεσπαρμένων ἐντὸς τῶν δασῶν, εἰς ἕκαστον οἶκον ζῶσιν 5—10 μοναχοὶ ὑπὸ ἀρχηγὸν Δικαῖον καλούμενον, αἱ δὲ ἀσκήσεις αὐτῶν εἶνε αὐστρότεραι τῶν μονῶν, διότι μὴ ἔχοντες κτήματα, ζῶσι ἀπὸ τὰ χειροτεχνήματά των τὰ ὅποια πωλοῦσιν εἰς ταῖς

Καρυαῖς, οἶον· εἰκόνας, σταυροὺς, σφραγιδας, κομβολόγια, σκούφους, καλυμμαύχια ἐπανοκαλύμμαχια, κεντητὰ ἐπιτραχεῖλια τῶν μεγαλοσχημῶν, κοχλιάρια ξύλινα, περόνια καὶ μαχαίρια διὰ χαστιὰ κτλπ.

Τὰ δὲ 240 κελία ἔχουσι τύπον χωρίων καὶ ἐπαύλεων ἀνηκόντων εἰς τὰς μονὰς καὶ Σκήτας καὶ ἐνοικιαζομένων ἀπαράλακτα ὡς τὰ τσιφλίγια καὶ χωρία με συμβόλαια νομῆς τῶν μικρῶν προϊόντων, ὑπὸ τῶν ἐνοικιαστῶν, οἵτινες εἰσὶ πάντοτε ἀρχιερεῖς παραιτούμενοι τῶν ἐπαρχιῶν τῶν καὶ ἡσυχάζοντες ἐν κελίοις, προσεύχονται νύκτα καὶ ἡμέραν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας... ὁ Θεὸς ἐλεήσει αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς.

Ἐκάστη μονὴ ἔχει ἴδιον ὄρμισκον, ὠχυρωμένον διὰ κανονίων ἐπὶ φρουρίου μικροῦ. χρήσιμον διὰ τὴν ἀλιεῖαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν φύλοξιν τῆς μονῆς.

Αἱ Μοναὶ διὰ τῶν περιβαλλόντων αὐτὰς τειχῶν ἔχουσι θέαν φρουρίων μακρόθεν, ὧν τὰ πρῶτιστα καὶ μέγιστα εἰσὶ τῆς Λαύρας· τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, τοῦ Βατοπεδίου, τοῦ Διονυσίου καὶ τοῦ Ξηροποτάμου καὶ τῶν λοιπῶν ὄλων κατὰ σειρὰν. Τῶν κοινοβίων οἱ ἡγούμενοι ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐπεκυροῦντο ὑπὸ τοῦ Πρωτάτου ἐν Καρυαῖς ἐδρεύοντος ἕως τὰ 1862. ὅτε τὸ Πρωτάτον ἀντικατέστησεν ἡ Ἱερὰ Σύναξις ἢ Βουλὴ Γερουσία, ἥδη ὁμῶς τακτικῶς ἢ ἐκλογῇ ἐπικυροῦται ἀπὸ τοῦς προηγουμένους, οἵτινες εἶνε καὶ σύμβουλοι ἀνεξαιρέτως· τῶν δὲ ἰδιορρύθμων προίσταται τριμελὲς ἡγουμενοσυμβούλιον, ὡς ἐν Ἑλλάδι, ἐνθα ὅλοι εἰσὶν ἰδιόρρυθμοι· οἵτε ἡγούμενοι καὶ τὰ συμβούλια διοικοῦσιν αὐτογνωμόνως, οἱ δὲ μοναχοὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἴδιαν περιουσίαν τρέφονται ἐν κοινῇ τραπέζῃ καὶ ἐνδύονται ὅλοι ὁμοιομόρφως ἀνεξαιρέτως, οἱ δὲ ἰδιόρρυθμοι λαμβάνουσι μερίδα καὶ διαιτῶνται ἰδιαιτέρως, οἱ δὲ λοιποὶ μοναχοὶ διαίρουνται εἰς τρεῖς μοναχικὰς τάξεις οἶον,

α) οἱ Ῥασοφόροι δόκιμοι, δυνάμενοι νὰ ἐπανέλθωσιν

εις τὸν ἐγγυμον βίον ἀπροκριματίστως, πρὶν κουρευθῶσι μοναχοί, ἂν τοὺς φανῇ βιρεία ἢ καλογοερικὴ φεύγουσι·

β) οἱ Σταυροφόροι μοναχοί, δυνάμενοι καὶ οὗτοι νά-
ναχωρήσωσιν ἀπροκριματίστως ὅταν θέλωσι.

γ) οἱ λαβόντες τελείαν χειροτονίαν μοναχοῦ μετὰ τὰς
μεγάλας εὐχὰς, οἱ στρατιῶται τοῦ Εὐαγγελίου τῶν
διωγμῶν καὶ τῶν θλίψεων, οἱ τὸν σταυρὸν ὡς ζυγὸν ἔ-
ράμενοι, οἱ ὀφείλοντες νὰ φροντίσωσι περὶ σωτηρίας τῆς
ψυχῆς τῶν καὶ ὄχι πλέον περὶ τοῦ σώματος.

Αἱ δὲ Μοναὶ διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις οἷον·

α) αἱ Ἰδιόρρυθμοι, ὧν οἱ πατέρες ζῶσιν ὡς βούλονται
μετὰ ἴδιον ῥυθμὸν, κοιμῶνται, τρώγουσιν, προσεύχονται ὅταν
θέλωσιν, ἐν ᾧ οἱ κώδωνες σημαίνουν δι' ἑλοῦς δὲν ὑπο-
χρεοῦνται ὅλοι· ταξειδεύουσιν εἰς τὰς πόλεις, γίνονται
πνευματικοὶ καὶ ὠρελοῦσι καὶ βλάπτουσι τινὲς αὐτῶν·

β) οἱ κοινόβιοι πατέρες ὑπάρχοντες εἰς τὸ τυπικὸν τῆς
Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα Ἱεροσολυμίτου, ὅπερ ἐκκληρο-
δότησεν αὐτοῖς ὁ Ὁσίος Ἀθηνάσιος· συντρώγουσιν ἐν τῇ
ἰδίᾳ τραπέζῃ, ἐνδύονται ὁμοιομόρφως, ἐργάζονται καὶ
προσεύχονται πάντες ὁμοῦ ἀνελλιπῶς.

Εἰσοδήματα. Αἱ Μοναὶ κέκτηνται πλούσια εἰσοδήμα-
τα εἰς τὰ διάφορα μετόχια ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ῥωμανίᾳ,
Ῥωσσίᾳ καὶ ἐφ' ὅλων τῶν παραλίω τῆς Ἑλλ. Χερσονήσου
καὶ τῆς Μικρῆς Ἀσίας Θάσου καὶ τῶν λοιπῶν νήσων· ἀλλὰ
πλὴν τούτων ἔχουσιν ἱκανὰ ἐγγύρια εἰσοδήματα ἐξ ὧν
θησαυρίζουσι θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ οὐδεμίᾳ πρόφα-
σις δικαιοῖ αὐτοῦ διὰ τὴν παραμέλησιν τῆς παιδείας
καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας· ἡ
καλλιέργεια τῶν δασῶν αὐτοῦ τοῦ ὄρους ἐξ ὧν αἱ μοναὶ
τῶν Ἰβήρων, τῆς Λαύρας καὶ τοῦ Φιλοθέου ἐξάγουσιν
500 000 γρυσίων ξύλα κατ' ἔτος, ἡ μονὴ τοῦ Κουτλου-
μούση εἰσάγει 200,000 γρυσίων κατ' ἔτος μόνον ἀπὸ τῶν
φροντούριων, ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐλαίου ἐξ ἐλαίων καὶ

ἐκ δαφνοκάρπου καὶ τὰ φουντούκια καὶ ξύλα ἀποφέρουσι μεγάλᾳ εἰσοδήματι κατ' ἔτος δι' ἓν πανεπιστήμιον.

Πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι τοῦ Ἄθω ὄλων τῶν 332 κτηρίων καὶ τῶν Καρυῶν συμποσοῦνται εἰς 10.000 ψυχὰς ὧν 6,000 ἀφιερωμένοι καὶ 4,000 ὑποψήφιοι δόκιμοι ἐκτὸς τῶν ἐργατῶν καὶ κτιστῶν καὶ λοιπῶν τεχνιτῶν, τῆς ἀγορᾶς τῶν Καρυῶν.

Διοικήσεις. Ἡ Ἱερὰ αὕτη πληθὺς, διοικεῖται παρὰ συνελεύσεως 20 μοναχῶν ἀντιπροσώπων τῶν 20 κυριάρχων μονῶν, ἐκλεγομένων κατ' ἔτος καὶ βουλευομένων ἐρ' ὄλον τὸ ἔτος ὡς αἱ Ἱερὰ Σύνοδοι τῶν ἐκκλησιῶν, πλὴν αὕτη πρὸς διάκρισιν καλεῖται Ἱερὰ Σύνοξις.

Ἐχει 4 προέδρους, 8 ἀπολλοὺς λόγους, ὧν ὁ προεδρεύων καλεῖται Πρῶτος, καὶ τὸ κατὰ ττῆμα τῆς Συνάξεως Πρωτάτος. ἡ σύναξις βουλευέται ἐπὶ τῶν καθολοῦ συμφερόντων τοῦ ὄρους. Ἐχουσι γραφεῖον Διοικητικόν, ἔγγραφα πρακτικὰ διοικητικὰ, καὶ Δικαστικὰ τῶν ὑποθέσεων ὄλων τῶν Μονῶν, μετοχιῶν, σκητῶν κλπ. διηρημένῃ εἰς ἐπιτροπὰς, τμήματα καὶ λοιπὰ κατὰ τὸν διοργανισμόν τῶν βουλῶν τῶν συταγματικῶν ἡγεμονειῶν τὸ προεδρεῖον ἔχει σφραγίδα εἰς 4 τεμάχια διηρημένην, ὧν εἰς ἓν τεμάχιον, τίθεται δὲ κατὰ πλειοψηφίαν, ὡς ἡ μεγάλη σφοχίς τοῦ κράτους, τὴν πλειοψηφίαν ὑποστηρίζει ὁ πρῶτος μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐκτελοῦσι τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως φερούσας τὰς ὑπογραφὰς τῆς πλειοψηφίας τὴν Σφραγίδα τοῦ πρώτου καὶ τέλος τὴν σφραγίδα τοῦ Πασσᾶ τότε τὴν λαμβάνει ὁ ἀρχισερτάρης καὶ τὴν ἐκτελεῖ πειθῶ καὶ βία. Καὶ εἶνε μὲν ἀτιδυτοὶ αἱ μοναὶ καὶ διὰ τὴν εἰσκαγωγὴν καὶ τὴν ἐξαγωγὴν, πλὴν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν τελῶν συντηροῦνται ὁ τε πασσᾶ καὶ οἱ 100 στρατιῶται του καὶ ὄλοι οἱ κοινοὶ χωροφύλακες τοῦ ὄρους ταῦτο μόνον. ἀγνοῶ πόσον κανονικὸν δικαίωμα δίδουσι τῷ Οἴκ. Πατριάρχῃ

καὶ πόσα τῷ Σουλτάνῳ λόγῳ ὑπακούσῃς . . . ἐκτὸς τῶν ἀκωνοίστων δώρων ..

: Ἡ Καλογερόπολις αὕτη ἐν συγκρίσει πρὸς κατὰ τὰ τάγματα τῶν κοινῶν ἰσοδυναμοῦσι πρὸς τὸν τακτικὸν στρατὸν, τὰ δὲ ἰδιόρρυθμα τὰ ἑτακτα στίφη, ὡς ἐκ τῆς πειθαρχίας των οἱ κοινῶσι καλογηροὶ μεταεξέλλονται ἀμέσως εἰς τακτικὸν στρατὸν ἀξιόλογον δι' ἑνὸς μόνοιο στρατηγῶ καὶ ὀλίγων ἀνωματιζῶν πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν ὅπλων, οἱ δὲ ἰδιόρρυθμοι ὑπὸ ἑνα Γρίβα γίνονται ὅλοι λεοντόκαρδα παληκάρια ὅλοι Παπαφλέσιδες καὶ Παπακώστιδες καὶ παπᾶ Μελλάδες.

9. Δερβέν Ἁγίου Ἰωάννου 2. ὥρ. ἀπὸ τῆς ἐρείπιᾶ τῆς Σάντης, σταθμὴς χωροφυλακῆς ἐξ Ἑλλήνων φρουραγελλοφόρων, διατηρουμένων ἀπὸ τοῦ κοινῶν τοῦ ἔθνους καὶ διοριζομένων ὑπὸ τοῦ τούρκου πασᾶ, ἐνεργοῦσι χρῆμα ἄστυνομικὰ, ἐμποδιζόντες τὴν εἰσόδον εἰς ληστὰς καὶ ὑγειονομικὰ διὰ ἀρρώστους καὶ γυναικας καὶ παντὸς γένους θηλυκῶν ζῶων διὰ τε τὴν ἀγορὰν καὶ διὰ τὰς μονὰς.

Ὁ Τόζερ καὶ ἄλλοι ἀρχαιολόγοι τοποθετοῦσιν ἐδῶ τὴν Ἀκινθον καὶ ὄχι εἰς Ἐρισσὴν ἐσφαλμένως, ἐπίσης τοποθετοῦσι καὶ τὸν τάφον τοῦ Ἑλλ. μηχανικοῦ τῆς Διόρυγος Ἀρταμίου, ὃν ἴδουμεν σῶον ἐν Περσβλίκα ἐξελέγγοντα ἐσφαλμένως ὀνομαζομένους τοὺς περὶ τούτου γράφοντας καὶ ὁ Ἡρόδοτος λέγει Ἀκινθον = τὴν Ἐρισσὴν, ὁ Τόζερ εἰς Δερβέν καὶ ἄλλοι ἀλλοχού· ἡ ὁδὸς λαμβάνει ἤδη τρεῖς διενθύνσεις μίαν διὰ τὴν δυτικὴν ἄκτὴν βρύνουσα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ζωγράφου 4. ὥρ. μακρὰν, δευτέρα εἰς τὰς Καρυτὰς ἐπὶ τῆς εὐρύος τοῦ Ἀθωνοῦ ἐντὸς 40 ὥρων καὶ τρίτη εἰς τὰς Μονὰς τῆς Ἀσ. ἀκτῆς οἶον.

10. α) Χιλιόμοριον ἐρυθρότερον Χιλιάνδρειαν ἀρχ. Χαριάνδρειον 4. ὥρ. ἀπὸ Δερβένη 7 ὥρ. ἀπὸ Καρυτῆς καὶ 4 ὥρ. ἀπὸ τῆς Ἀσ. ἀκτῆς. Ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς πόλεως Χαριάνδριων, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα βασιλέως τῆς Σερβίας κείταται ἐπὶ κειλάδος περικυκλωμένης ὑπὸ

ελάτων, ἄγνωστον πότε κατεστράφη· ἐξ ἐπιγραφῆς γνωρίζομεν ὅτι ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Σέρβων Στεφάνου Δουσάν, ὅστις παραχωρήσας τὴν κυβέρνησιν τῷ ὁμόνυμῳ υἱῷ αὐτοῦ Στεφάνῳ, ἐκουρεύθη μοναχὸς ἦλθεν εἰς τὸ Βατοπέδιον μαζῆ μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Σάββα συνασκητεύσαντες. ἔπειτα ἔκτισαν τὸ Χιλιάνδρειον οὗ τὴν ἡγουμενεῖαν ἀφῆκεν σὺτῶ ἀποθάνων τὴν 13 Φεβρουαρίου 1100 Μ. Χ. ἔχει 1,000 πατέρας Σέρβους, Βουλγά- και Ἑλληνας συντηρουμένους δαπάνη τοῦ Σερβικοῦ ἔθνους ἀνέκαθεν. ἔχει ἐκκλησίαν τῶν Βίσαδίων τῆς Θεοτόκου, τῆς ἀρχῆς ὄλων τῶν ἐρητῶν, ἔχει βιβλιοθήκην μὲ πολλὰ χειρόγραφα Σλαβικά, χρυσόβουλα τῶν ἡγεμόνων καὶ βασιλέων τῆς Σερβίας, πολλὰς δωρεὰς Βυζαντινῶν αὐτοκρατορῶν καὶ νόμον ἰδιορρυθμον.

11. β) Μονὴ Ἐσφιγμένη ἢ Σιμένου 2 ὥρ. ἀπὸ Χιλινδάρη καὶ 5 ὥρ. ἀπὸ Καρυαῖς μὲ 300 πατέρας Ἐσφιγμένίτας Ἡπειρώτας, μὲ ἐκκλησίαν τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ, κτισθεῖσαν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς του ἀγίας Πουλχερίας τῆς Παρθένου 410 Μ. Χ. κατὰ Νικόδημον τὸν Ἀγιορείτην ἐν τῷ πεδαλίῳ τῆς νοτιῆς νηὸς σελ. 108. «Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἐσφιγμένου . . . ἐκτίσθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀγίας Πουλχερίας τῆς Παρθένου, θυγατρὸς Ἀρκαδίου γυναικὸς νομισθείσης Μαρκιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ διαδεξαμένου τὸν ἀδελφόν της Θεοδοσίον τὸν μικρόν.» Ἐπροικίσθη ὑπ' αὐτῶν μὲ πολλὰ δῶρα καὶ νόμον κοινόβιον. Ἐσφιγμένίτης ἦν ὁ οἰκ. πατριάρχης Ἀνθιμος ὁ σ'. ὁ Κουταλιανὸς ὁ ἀποθάνων εἰς Κανδηλί τὸ 1879 καὶ Γρηγόριος ὁ σ'. ὁ Ἡπειρωτῆς, οἱ ἅγιοι Ἀθανάσιος ὁ νέος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὄρχ τὸν Παράδεισον, ὁ Δαμιανὸς ὁ Νεκτάριος, ὁ Φιλοθεύς, ὁ Νικηφόρος, καὶ ὁ Θεόληπτος κλπ.

12. γ) Βατοπέδιον 3 ὥρ. ἀπὸ τοῦ Ἐσφιγμένου καὶ καὶ 3 ὥρ. ἀπὸ Καρυαῖς. ἐκτίσθη ἐνθα ἔκειτο τὸ Διονί, ὄχι ὡς ἐσφαλμένως γράφουσιν οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἡ Χαρά-

δρεια, κατὰ Κομνηνὸν καὶ τινὰς ἄλλους, ὑπὸ Κωνσταντοῦ Μεγάλου εἰς τὸ πεδῖον τῶν βάτων, ἐξ ὧν ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα· κατεστράφη μετ' ὀλίγον ὑπὸ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου καὶ ἀνεκκινίσθη ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου τὸ 385. Ἔνεκα τοῦ γενομένου θύμματος τῷ υἱῷ τοῦ Ἀρχαδίου, πλησίον ἔκειτο ἡ Ἀθωνιάς Ἀρχαδημία, ἀκμάσασα καθόλην τὴν τουρκοκρατείαν, ἧς τελευταῖος πρότασις ἦτον ὁ σοφὸς Εὐγενεὺς· ἔχει ἐκκλησίαν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ νόμον ἰδιόρρυθμον 600 πατέρων Βατοπεδίων ἑπτανησίων, τῶν πλείττων Κεφαλήνων εἶνε μία τῶν ἑπτὰ μεγάλων μονῶν 1. Χιλινδάριον, 2. Βατοπεδῖον. 3. Λαύρα. 4. Ἰβήρων, 5. Παντελεήμονος, 6. Σηροποταμοῦ, 7. Ζωγράφου.—

Περιγράφοντες τὸν τύπον τῆς οἰκοδομῆς καὶ συντηρήσεως τῆς μονῆς τούτης. δίδομεν ἀπαικόνισμα λεπτεμερῆς ὄλων τῶν μονῶν τοῦ Ἀθῶνος.

Ἡ ὠραία καὶ ἰσχυρὰ Μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, καίτοι Ἀς. εἰς τὰ βάθη ἑνὸς ὄρμου ἀρκετὰ εὐρυχώρου μὲ βαθέα ὕδατα, εἰς ὃν ἐκβάλλει βαθὺ καὶ στενὸν ποτάμιον, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε πάντοτε θεομή· ἡ οἰκοδομὴ εἶνε περίβολος πολύγωνος ἀκκύνιστος. ἔχουσα σχῆμα παλαιοῦ φρουρίου τῶν βυζαντινῶν τοῦ Μεσαίῳνος, ἐπὶ τῶν ἐπέλξεων τοῦ ὁποῖου ἐγείρονται διάφοροι καὶ συνεπιγμέναι οἰκοδομαὶ ἐκ ξύλων καὶ λιθῶν κεῖλα τῶν Μοναχῶν· εἰς τὸ κέντρον ὑπάρχει πλατεῖα μεγάλη, ἔχουσα ἐν μέσῳ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ λαμπρὰ Βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν σχήματι σταυροῦ μὲ 4 σφαιρικοὺς θόλους κεκοσμημένους διὰ Μωσαικῶν ψηφιδωτῶν, οἵτινες ὑπέστησαν κίρην βλάβην ὑπὸ τῆς πυρπολήσεως τοῦ 1521 ὅτε οἱ τούρκοι ἔβηλον πῦρ νὰ καύσουν ὅλας τὰς Μονὰς. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἦν ἐστρωμένον μὲ περικιλόχρῳ μαρμαρῷ ἢ ἐκκλησίᾳ κοσμημένη μὲ πολλὰς ἀρχαίας εἰκόνας. μὲ σκεῦη ἀργυρᾶ, ἀξιόλογα πολυκάνδηλα καὶ πολυκῆρια—πολυελαίους ἰε-

ρὰ ἄμφια τῶν τε Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Ῥώσων . . . οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ τέμπλου δύο μονόλιθοι κίονες ἐκ γρανίτου 6 μ. ὕψους καὶ 6½]00 διαμέτρου, μετενεχθέντες ἐκ Ῥώμης ὑπὸ Θεοδοσίου, εἶνε τὸ ἐπισημύτερον καὶ πολυτιμώτερον κτῆμα τῆς Μονῆς. Ἐχει περίξ ὠραῖα πρεκκλήσια καὶ μεταξὺ αὐτῶν διάφορα κτήρια, 1 τὸ ἐστιατόρειον 2 τὸ μαγειρεῖον, 3 ἡ ἀποθήκη τῶν τριφῶν 4 τὸ κωδονοστάσιον. 5 τὸ ὠρολόγιον τοῦ τείχους, τὰ ὅποια ἐν πολέμῳ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὀχυρώματα καὶ προμαχῶνες. Τὸ ὑψηλότερον μέρος ἀποτελεῖ ὁ πύργος τῆς Ἀκροπόλεως τῆς μονῆς μετὰ κρεμαστῆς γεφύρας, εἰς ἣν ἀποσύρονται οἱ πολιορκούμενοι πατέρες ὡς πολλάκις συνέβη· εἰς τὰ ὑπόγεια τῆς Ἀκροπόλεως κεῖνται τὰ ἰδιαιτέρα θησαυροφυλακεῖα εἰς ἃ ἐναποτίθενται τὰ χρήματα καὶ τὰ πολυτιμώτερα σκεύη. τὰ ὅποια οἱ πατέρες δεικνύουσιν εἰς τοὺς περιηγητὰς πρὸς θαυμασμόν, μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐν δισχυπότηρον ἐκ μεταλλίτου μονολίθου κεκοσμημένον μὲ χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους ἐπὶ τοῦ χειλούς ἔχον τὴν ἐκφώνησιν τοῦ Σωτῆρος «πίστετε ἐξ αὐτοῦ πάντες» χρυσοῖς γράμμασιν ἑλληνιστὶ καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλὰ ἀναθήματα. — Ἐχει βιβλιοθήκην πλουσίαν εἰς ἄρχαία χειρόγραφα μεμβρανῶν ἢ παπύρων μῶλον ὅπου τὸ 1821 διηρηπάγησαν ὑπὸ τούρκων καὶ ἐπωλήθησαν πρὸς 4 γρόσια τὴν ὀκτῶν, ὕστερον οἱ πατέρες τὰ ἐσύνεξαν πάλιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ ἀείμνηστοι ἐκεῖνοι, αὐτὰ τὰ ὅποια σώζονται ἦνθισαν εἰς τὴν μονὴν ταύτην οἱ Ὅσιοι Γεναδῖος, ὁ Δουχειάρχης, ὁ Νεόφυτος, ὁ Βηματάρης, ὁ Εὐθυμῖος, σὺν 12 ἑτέροις. Νικόδημος ὁ διδάσκαλος Γρ. τοῦ Παλαμᾶ καὶ Ἀγκπιος ὁ αἰγμυλωτισθεὶς ὑπὸ τούρκων καὶ σαρκεὶς ὡς ἄμνός

Βιβλιοθήκῃ σπουδαίῃ ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς μονάς.

13. δ) ἡ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος 1. ὦρ ἀπὸ Βατοπίδιον 2. ὦρ ἀπὸ Καρυαίς, ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ στρατηγοῦ ὄντος Νικηφόρου τοῦ Βοτανιάτου,

πριν γίνῃ αὐτοκράτωρ. Πρῶτος ἡγούμενος ἐχρημάτισεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξίου, Ἰωάννης ὁ Κομνηνός. Πριμυγκήριος τὸ ἀξίωμα ἔπειτα Ἀρχιμανδρίτης, ἔχει 200 παντοκρατορίτας Ἑλληνας τοὺς πλείστους Ἑπτανησίους ἔχει ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ νόμον ἰδιόρρυθμον, ἦνθισαν εἰς αὐτὴν ὁ ἅγιος Θεοφάνης Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὁ μυροβλήτης, Θεόφιλος ὁ ἱερεὺς, ὁ ἅγιος Ὅσιος ἀρματωλός· ἐκτίσται ἐπὶ βράχου βρεχομένου ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἔχεντος ὄρμον ἐν ᾧ ἀράζουσι πλοῖα πρὸς φόρτωσιν προϊόντων, ἔχει καὶ πλοιάρια ἢ μονὴ διὰ τὸν περίπλου τῶν παραλίω ἰονῶν τῶν τε Μοναχῶν καὶ Περιηγητῶν.

14). ε) τοῦ Σταυρονικήτα 1. ὠρ. ἀπὸ τοῦ Παντοκράτορος. ἄγνωστον πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἐκτίσθη τὸ πρῶτον. Ἀνεκαινίσθη ὁμοίως τὸ 1540 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰερεμίου τοῦ παλαιοῦ, εἰς τὸ παράλιον, ἔχει μίαν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τινα παρεκκλήσια καὶ κελία καὶ 150 Σταυρονικήτα πατέρας ἐκτὸς τῶν Σχητῶν.

15) ς) Ἰρωτάτον 1. ὠρ. ἀπὸ τοῦ Σταυρονικήτα μεσογειῶς, εἰς τὴν πρωτεύουσαν Πολίχνην Καρυαί· ἐνθα ὑπάρχει ἡ ἀγορὰ μὲ 100 κτίρια χρησιμεύοντα ὡς ἐργαστήρια καὶ κατοικίαι τῶν διαφορῶν τεχνητῶν καὶ ἐμπόρων, οἷον χρυσοχόων, σιδηρουργῶν, ῥαπτῶν, ὑποδηματοποιῶν, παντοπωλῶν, εἰκονοπωλῶν, καὶ ὄλων τῶν χειροτεχνημάτων τῶν πατέρων καὶ τῶν προϊόντων τοῦ ὄρους, τὰ ὅποια ἐμπορεύονται ἔξωθεν ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ Μακεδονίας μεταπράττει, ἐκτὸς τῶν 100 κτιρίων τῆς ἀγορᾶς τὰ ὅποια ἐνοικιάζονται εἰς τεχνίτας καὶ ἐμπόρους, ἐκάστη Μονὴ ἔχει ἴδιον μετόχιον, ἐν ᾧ διαμένουσιν οἱ ἀντιπρὸσωποι τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, ξενίζονται οἱ εἰς Καρυαίς μεταβαίνοντες πατέρες ἐκάστης μονῆς δι' ὑποθέσεις κοινὰς ἢ ἰδίας, φιλοξενοῦσι καὶ ξένους ἐμπόρους καὶ περιηγητὰς, ἀν καὶ ἔχει Χάνια πρὸς τοῦτο ἢ ἀγορὰ, ἢ φιλοξενία ὁμοίως ὡς ἀρετὴ τῆς Ἀνα-

τολής εξασκεῖται εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον, μάλιστα διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας χρήματα, τὰ μετόχια χρησιμεύουσιν ὡς ξενοδοχεῖα· ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς κεῖται τὸ Πρωτάτον μονὴ ἀρχαιοτάτη, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ τὸν Κομνηνόν, ἔχει ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν ἣ ἐκκλησιάζονται οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, οἱ παρεπιδήμουνοι δι' ὑποθέσεις πατέρες, οἱ ξένοι ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς, οἵτινες κατὰ πᾶν Σάββατον συνέρχονται πρὸς ἀγοροπώλησιν, πρὸ πάντων τῶν περίξ Μαδεμοχωρίων εἰς ὅλα τὰ οἰκήματα τῆς ἀγορᾶς εὐρίσκει τις φιλοξενίαν ἀναπαυτικὴν, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὰ Μετόχια καὶ τὸ Πρωτάτον εἰς ὃ ἔρχονται συστημένοι ἀπὸ τοῦ οἴκ. Πατριαρχεῖον οἱ περιηγηταὶ οἵτινες λαμβάνουσιν ἄδειαν τοῦ προεδρείου τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως σώζονται εἰκόνες τοῦ περιωνύμου ἀρχαίου ἀγιογράφου Πανσελήνου καὶ ἄλλα πολλὰ κειμήλια. Πλησίον τοῦ Πρωτάτου κεῖται τὸ Πολιτικὸν Διοικητήριον εἰς ὃ ἤδη ἐδρεύει τοῦρκος πασᾶ· ὅστις ὡς ἀρμοστής μετέρχεται τὴν νομοεκτελεστικὴν ἐξουσίαν κατὰ τοὺς νόμους καὶ διαταγὰς τοῦ προεδρείου τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως ἥτις ὡς βουλὴ ἀνεξάρτητος ἔχει τὴν νομοθετικὴν δικαστικὴν καὶ κυρωτικὴν ἐξουσίαν διατάττουσα τὸν Πασᾶν τὴν ἐκτελεστικὴν τῶν ἀποφάσεών της δι' ἑνὸς λοχοῦ χριστιανῶν στρατιωτῶν τροφοδοτουμένων ἐκ τοῦ Πρωτάτου, ὅπερ ἔχει εἰσοδήματα ὅλα τὰ ἐνοίκια τῶν κτιρίων τῆς ἀγορᾶς, τὸ τελωνεῖον τοὺς φόρους τῆς δεκάτης καὶ ἐξ αὐτῶν πληρώνει τοὺς μισθοὺς τοῦ Πασᾶ καὶ τῶν στρατιωτῶν, ὀδοφυλάκων, χωροφυλάκων, ὑγειονόμων, λιμεναρχῶν, καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐκκλησιακῆς ταύτης πολιτείας τῆς Ἀθωνιάδος. Διατηρεῖ καὶ ἐν σχολεῖον ἡμιγυμνάσιον, ἐν ᾧ ἐκπαιδεύονται οἱ μέλλοντες ἡγούμενοι καὶ ἀντιπροσωποῖτων Μονῶν. ἀλλὰ δυστυχῶς, οἱ ἐκπαιδευόμενοι, ἅμα τελειώσωσιν ἐξέρχονται

πριν γίνῃ αὐτοκράτωρ. Πρῶτος ἡγούμενος ἐχρημάτισεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλεξίου, Ἰωάννης ὁ Κομνηνός. Πριμμουκῆριος τὸ ἀξίωμα ἔπειτα Ἀρχιμανδρίτης, ἔχει 200 παντοκρατορίας Ἑλληνας τοὺς πλείστους Ἐπτανησίους ἔχει ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως, καὶ νόμον ἰδιόρρυθμον, ἦνθισαν εἰς αὐτὴν ὁ ἅγιος Θεοφᾶς Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὁ μυρεβλήτης, Θεόφιλος ὁ ἱερεὺς, ὁ ἅγιος Ὅσιος ἀρματωλός· ἐκτίσται ἐπὶ βράχου βρεχομένου ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἔχοντος ὄρμον ἐν ᾧ ἀράζουσι πλοῖα πρὸς φόρτωσιν προϊόντων, ἔχει καὶ πλοιάρια ἢ μονὴ διὰ τὸν περίπλου τῶν παραλίῶν μονῶν τῶν τε Μοναχῶν καὶ Περιηγητῶν.

14). ε) τοῦ Σταυρονικήτα 1. ὠρ. ἀπὸ τοῦ Παντοκράτορος. ἄγνωστον πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἐκτίσθη τὸ πρῶτον. Ἀνεκαινίσθη ὁμῶς τὸ 1540 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ παλαιοῦ, εἰς τὸ παράλιον, ἔχει μίαν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τινὰ παρεκκλήσια καὶ κελία καὶ 150 Σταυρονικήτια πατέρας ἐκτὸς τῶν Σκητῶν.

15) ς) Πρωτάτον 1. ὠρ. ἀπὸ τοῦ Σταυρονικήτα μεσογειῶς, εἰς τὴν πρωτεύουσαν Πολίχνην Καρυαῖς ἔνθα ὑπάρχει ἡ ἀγορὰ μὲ 100 κτίρια χρησιμεύοντα ὡς ἐργαστήρια καὶ κατοικίαι τῶν διαφορῶν τεχνητῶν καὶ ἐμπόρων, οἷον χρυσοχόων, σιδηρουργῶν, ῥαπτῶν, ὑποδηματοποιῶν, παντοπωλῶν, εἰκονοπωλῶν, καὶ ὄλων τῶν χειροτεχνημάτων τῶν πατέρων καὶ τῶν προϊόντων τοῦ ὄρους, τὰ ὅποια ἐμπορεύονται ἔξωθεν ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ Μακεδονίας μεταπράττει, ἐκτὸς τῶν 100 κτιρίων τῆς ἀγορᾶς τὰ ὅποια ἐνοικιάζονται εἰς τεχνίτας καὶ ἐμπόρους, ἐκάστη Μονὴ ἔχει ἴδιον μετόχιον, ἐν ᾧ διαμένουσιν οἱ ἀντιπρῶσοποι τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, ξενίζονται οἱ εἰς Καρυαῖς μεταβαίνοντες πατέρες ἐκάστης μονῆς δι' ὑποθέσεις κοινὰς ἢ ἰδίας, φιλοξενοῦσι καὶ ξένους ἐμπόρους καὶ περιηγητὰς, ἂν καὶ ἔχει Χάνια πρὸς τοῦτο ἢ ἀγορὰ, ἢ φιλοξενία ὁμῶς ὡς ἀρετὴ τῆς Ἀνα-

τολής ἐξασκεῖται εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον, μάλιστα διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας χοήματα, τὰ μετόχια χρησιμεύουσιν ὡς ξενοδοχεῖα· ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς κεῖται τὸ Πρωτάτον μονὴ ἀρχαιοτάτη, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου· κατὰ τὸν Κομνηνόν, ἔχει ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν ἣ ἐκκλησιάζονται οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, οἱ παρεπιδήμουσιν δι' ὑποθέσεις πατέρες, οἱ ξένοι ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς, οἵτινες κατὰ πᾶν Σάββατον συνέρχονται πρὸς ἀγοροπώλησιν, πρὸ πάντων τῶν περίξ Μαδεμοχωρίων εἰς ὅλα τὰ οἰκήματα τῆς ἀγορᾶς εὕρισκει τις φιλοξενίαν ἀναπαυτικὴν, πρὸ πάντων ὅμως εἰς τὰ Μετόχια καὶ τὸ Πρωτάτον εἰς ὃ ἔρχονται συστημένοι ἀπὸ τοῦ οἴκ. Πατριαρχεῖον οἱ περιηγηταὶ οἵτινες λαμβάνουσιν ἄδειαν τοῦ προεδρείου τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως σώζονται εἰκόνες τοῦ περιωνύμου ἀρχαίου ἀγιογράφου Πανσελήνου καὶ ἄλλα πολλὰ κειμήλια· Πλησίον τοῦ Πρωτάτου κεῖται τὸ Πολιτικὸν Διοικητήριον εἰς ὃ ἤδη ἐδρεύει τοῦρκος πασᾶς ὅστις ὡς ἀρμοστής μετέρχεται τὴν νομοεκτελεστικὴν ἐξουσίαν κατὰ τοὺς νόμους καὶ διαταγὰς τοῦ προεδρείου τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως ἥτις ὡς βουλὴ ἀνεξάρτητος ἔχει τὴν νομοθετικὴν δικαστικὴν καὶ κυρωτικὴν ἐξουσίαν διατάττουσα τὸν Πασᾶν τὴν ἐκτελεσιν τῶν ἀποφάσεών της δι' ἐνὸς λοχοῦ χριστιανῶν στρατιωτῶν τροφοδοτουμένων ἐκ τοῦ Πρωτάτου, ὅπερ ἔχει εἰσοδήματα ὅλα τὰ ἐνοίκια τῶν κτιρίων τῆς ἀγορᾶς, τὸ τελωνεῖον τοὺς φόρους τῆς δεκάτης καὶ ἐξ αὐτῶν πληρώνει τοὺς μισθοὺς τοῦ Πασᾶ καὶ τῶν στρατιωτῶν, ὀδοφυλάκων, χωροφυλάκων, ὑγειονόμων, λιμεναρχῶν, καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐκκλησιακῆς ταύτης πολιτείας τῆς Ἀθωνιάδος. Διατηρεῖ καὶ ἐν σχολεῖον ἡμιγυμνάσιον, ἐν ᾧ ἐκπαιδεύονται οἱ μέλλοντες ἡγούμενοι καὶ ἀντιπροσωποῖτων Μονῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς, οἱ ἐκπαιδευόμενοι, ἅμα τελειώσωσιν ἐξέρχον-

ται εἰς τὸν κοσμον πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν των
καὶ οἱ πλείστοι δὲν ἐπιστρέφουσι πλέον, ἐκλέγοντες
ἄλλο στάδιον ἢ τὸ τοῦ ἡγουμένου ἢ ἀντιπροσώπου,
διὸ πλημμυρεῖ ἡ κοινωνία καλογῆρων φιγῶν ὅλων τῶν
Μονῶν καθόλου τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς

Ἔχει δὲ ὅλας τὰς παραλίαις καὶ μεσογαίους ἀρχὰς
εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ πᾶς ἔμπορος καὶ
πᾶς ἐμποροπλοίαρχος πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ναυπηγια-
κῶν ἐγγράφων των. οἱ δὲ ξένοι καὶ περιηγηταὶ εἰς τὸ
πρωτάτον εἰς ὃ καὶ φιλοξενοῦνται ἀξιοπρεπῶς· ἡ ὁδὸς
διευθύνεται μεσογαίως εἰς ἀτραπὸν ἐπὶ τῆς κλιτύος τῆς
ὑποκειμένης θηλάσσης ἀνερχομένη πρὸς τὸ ὄριον ἀγριοτέ-
ρα καὶ δασώδης ἐκ πυκνῶν ψύκων. ἀφίνουσα δεξιόθεν
καὶ ἀριστερόθεν ναύσκους, σπήλαια, σκῆτας, σκηνώματα
καθηγιασμένων ἀνδρῶν, ἀναχωρητήρια τῶν ἐρημιτῶν οἵ-
τινες ζῶσι κατὰ τρεῖς τρόπους α) μεμονομένοι ἐντελῶς,
β) μὲνα ὑποτακτικὸν τὸν γυμνάζουσιν εἰς τὴν ὑπακοήν
καὶ γ) εἰς τρεῖς τὸ πολὺ .. οὗτοι συνέρχονται εἰς τὰς
μονὰς τὰς κυριακὰς καὶ ἑορτὰς μόνον διὰ τὴν λει-
τουργίαν καὶ ἀναχωροῦσιν ἀμέσως· οἱ δ' ἐρημιταὶ εἰσὶν
οἱ τελειότεροι μοναχοί· ἀλλ' οἱ τελειότατοι πάντων
εἰσὶν οἱ ἀναχωρηταὶ οἵτινες δὲν ἐπανέρχονται ἢ διὰ
νὰ μεταλάβωσι μόνον τὸ Μέγα Πάγχα ὡς οἱ νηπτικοί.

Τοιαῦτα Κελλῖα καὶ Σκῆτας ἔχουσι ὅλαι αἱ μοναὶ
ὑπὲρ τὰ τριακόσια διεσπαρμένα καθόλου τὸν Ἄθωνα, ὡς
πρᾶσται τῶν Ἄσπεων Μονῶν. ὧν τὰ παρεκκλήσια
φθάνουσιν ἕως τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω 2,200 μ.
ἀνω τῆς θαλάσσης, ἐνθα ὑπάρχει Ἐκκλησία τῆς ἁγίας
Τριάδος προσβαλλομένη πάντοτε ὑπὸ κεραυνῶν, διὸ καὶ
αἱ εἰκόνες καὶ τὰ σκεύη ὅλα εἰσὶ γάλκινα διὰ τῆς
ἰδίας ἀτραποῦ χωριζομένης κατωτέρω φθάνωμεν εἰς

16. Ζ'. Μονὴν τῶν Ἰβήρων 2. ὠρ. ἀπὸ Καρυκίς 3
ὠρ. ἀπὸ Σταυρονικήτα, ἐκτίσται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων
τῆς πόλεως Ὀλοφύξου, ἧς μάρμαρα μὲ γλυφικὰ καὶ ἐ-

πιγραφαῖς βλέπει ὁ περιηγητὴς εἰς τὰ τείχη τῆς Μονῆς ἅτινα ἀντικατέστησαν τὸ Ἄστυ τῆς πόλεως, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ Ἰατροῦ προσκυνητάριον τοῦ Ἄθωνος, ἀνεκαίνισθὲν α) ἀπὸ τὴν βασιλίσσαν τοῦ Ῥωμανοῦ τὴν Θ'. ἑκατονταετηρίδα Μ Χ. ὁ στρατηγὸς Τορνίκιος ἐχορημάτισε α) ἡγούμενος, μοναχοὶ δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἔπειτα ὁ Τορνίκιος προσεκλήθη στρατηγὸς εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον. μετέβη εἰς Ἰβηρίαν τοῦ Καυκάσου πατρίδα του καὶ ἐστρατολόγησεν Ἰβήρας μεθ' ὧν νικήσας τοὺς Πέρσας ἐπικτήθη νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος εἰς βασιλεύουσιν ἐπανακάμψας μετὰ πολλῶν Ἰβήρων εἰς Ἄθωνα ἀφ' ὧν καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν ἡ μονὴ τῶν Ἰβήρων. β) τὴν ἐμεγάλωσεν ὁ Τορνίκιος καὶ ἀπεβίωσεν ἡγούμενος τῶν Ἰβήρων ζήσας ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη τὰ πάντα ἀφῆσας τὴν μονὴν πλουσιωτάτην.

Ἐπειτα προσελθόντων καὶ ἄλλων Ἰβηριτῶν καὶ μὴ χωρούντων, γ ἀνεκαίνισθη ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Ἰβηρίας τοῦ Καυκάσου εἷς ὑπάρχει καὶ σήμερον. Κατὰ δὲ τὸν Muller Voyage en Masedoin ... p 31. ἡ Μονὴ ἀνεκαίνισθη ἢ ἰδρύθη ὑπὸ Ἰωάννου Ἰβηρίτου φίλου τοῦ Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ καὶ συγχρόνου ἡγουμένου τῆς Μονῆς κατὰ τὴν Γ'. ἑκατονταετηρίδα προικίσαντος αὐτὴν μὲ τὰ πλούτη του καὶ νόμον κοινόβιον καὶ τὸ τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα. Ἄλλ' αἱ παραδόσεις τῶν πατέρων καὶ αἱ δύο μαρτυρίαι τοῦ Κομνηνοῦ Ἰατροῦ τοῦ ἁγίου Ὄρους καὶ Μυλλέρου συμφωνοῦσι καθόλου· ἤδη ἡ Μονὴ ἔχει 500 Ἰβηρίτας μὲ νόμον ἰδιόρρυθμον, ἔχει κεντρικὴν ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ πολλὰ παρεκκλήσια, μετὰξὺ δὲ τῶν κειμηλίων διακρίνεται τὸ πρωτότυπον Σλαυικὸν Εὐαγγέλιον τοῦ Μ. Πέτρου καὶ ἄλλα πολλὰ ἀξιόθεάτα καὶ πολύτιμα τιμαλφῆ· ἠκμάσαν ἅγιοι ὁ ὁσίος Ἰωάννης 960, Εὐθύμιος 980, ὁ Γεώργιος, ὁ Ἰερόθεος, ὁ Ἰακώβος ἐσιομαρ-

τους, ὁ Διονύσιος ὁ μοναχὸς καὶ ὁ Διάκονος Ἰάκωβος· ἡ ὁδὸς ἀνωμάλως μεταβαίνει ἐπὶ ἡμιόνου ἢ ὄνου εἰς τὴν πλησίον μονήν.

17 ἡ) Κουτλουμούση 1 ὥρ. ἀπὸ τῶν Ἰβήρων μὲ 150 κουτλουμουσιανούς πατέρας ἐν οἷς καὶ τινες Ἡπειρώται. ἔχει κεντρικὴν ἐκκλησίαν τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, κτισθεῖσαν ὑπὸ Ἀλεξίου γ' τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως τῆς Τραπεζοῦντος ἀνεκαινίσθη δὲ ἐπὶ Ἀνδρονικοῦ Παλαιολόγου τοῦ νέου καὶ κτίτορος καὶ ὡς ἀνεκαινίσται ἀναφέρονται οἱ ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας Νεάγουλος καὶ οἱ διάδοχοί του ὁ Ῥαδοῦλος ὁ Μύρζας καὶ ὁ Βουτίλας οἵτινες εἰσὶν ἐζωγραφισμένοι ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἦνθισεν ὁ ἅγιος ἱερομάρτυς Κυπριανὸς ὁ ἐξ Ἀγρᾶφων κρεμασθεὶς εἰς Φανάρι τῆς Θεσσαλίας τὸ 1671.

ἔχει μετόχια πλούσια εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Βλαχίας τὰ ὅποια ἐδήμευσεν ὁ τρισκατάρατος Κούζας· ἔχει ὅμως καὶ ἀρκετὰ ἐντοπία εἰσοδήματα ἀπὸ ἔλαια, ξύλα, καὶ ἀπὸ τὰ φουντούκια μόνον 200,000 γρόσια κατ' ἔτος, ὥστε ὁλόκληρον τὸ εἰσόδημα ὑπερβαίνει τὸ ἑκατομμύριον ἔχει περίξ αὐτῆς κοιλάδα εὐκαρπον καὶ εὐφοροτέραν τῶν γαιῶν τοῦ Ἄθωνος, μὲ πολλοὺς καὶ καλοὺς κήπους, ἐλαϊῶνας, ἀμπελῶνας καὶ δάση, ὀπωροφόρων καὶ μὴ δένδρων· ἡ ὁδὸς σκολιὰ ἕως

18 0) Μονὴν Φιλοθέου μίαν ὥραν ἀπὸ Κουτλουμούση, μὲ 100 Φιλοθείτας πατέρας καὶ νόμον κοινόδιον· ἐκτίσθη ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς Φιλόθεον, Ἀρσένιον καὶ Διονύσιον ἰδρυτὴν τῆς Μονῆς τοῦ Διονυσίου ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀνωθεν τοῦ Λυτοχωρίου ἢ Λυγκοχωρίου, Ὀλυμπόχωρον συγκεκομ. Λυτόχωρον. ἀνεκαινίσαν δ' αὐτὴν ὕστερα τὸ 1492. κατὰ Κομνηνὸν ὁ βασιλεὺς τοῦ, ἐν Καυκάσῳ Καχετίου καὶ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἀλέξανδρος· Ἀλλὰ τὰ 6 βασιλεία ταῦτα τῆς Γεωργίας καὶ ἄλλα μικρότερα δουκᾶτα κατέπιεν ὡς ὁ Βόας

τὰ ἀρνία, ἡ Λευκὴ Ἄρκτος τοῦ Πανσλαβισμού· κατέ-
στρεψε τὴν γλῶσσαν αὐτῶν καὶ τὰ γράμματά των, μὲ-
νον εἰς ἐπιγραφὰς σωζώμενα, ἐπέβαλεν αὐτοῖς τὴν
Ῥωσικὴν· ἠγίασεν ἐν αὐτῇ ὁ ἅγιος Θεοδόσιος Ἱε-
ράρχης Τραπεζοῦντος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀψάδελ-
φος, ὁ Ὄσιομάρτυς Δαμιανὸς ἐξ Ἀγράφων ἐν Λαρίσση,
μαρτυρήσας τὸ 1568. ὁ ἅγιος Δομέτιος ὁ Ἡσυχασ-
τῆς, Συμεὼν ὁ μονογίτων καὶ ὁ ἱερομάρτυς Κοσμάς
ὁ ἰσαπόστολος τὸ 1779· ἡ Μονὴ ἔχει κεντρικὴν ἐκκλη-
σίαν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τινα παρεκκλήσια εἰς κε-
λίαι καὶ Σκήτας ἡ ὁδὸς σκολιὰ βαίνει εἰς

19) (1) Μονὴν Καρακάλα 1. ὥρ. ἀπὸ τοῦ Φιλοθέου
μὲ 90 Καρακαλανοὺς κοινοβιάτας καὶ ἐκκλησίαν
τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου,
κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥώμης Ἀντω-
νίου Καρακάλα τὸ 211—217 Μ. Χ. κατὰ Κομνη-
νόν. Ἄλλ' ὅστις ἔχει ὑπ' ὄψιν του τοὺς 10 μεγάλους
διωγμοὺς τῆς ἐκκλησίας μέχρι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου,
δυσπιστεῖ εἰς τὴν μαρτυρίαν ταύτην. Ἀνεκαινίσθη
δ' ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Πέτρου Βοεβόδα,
ὅστις ἐπεμψε τὸν στρατηγόν του Πέτρον νὰ ἐπιστα-
τήσῃ εἰς τὴν οἰκοδομὴν, εἰς τόπον εὐμορφον, νὰ γί-
νῃ στερεὰ ὡς φρούριον κτλπ.—Τὸ ὄρος ἐνταῦθα φαί-
νεται καθετῶς καὶ ἔχει θέαν ἐξαισίαν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου,
τῶν νήσων Λήμνου, Ἰμβροῦ, Θάσσου, Σαμοθράκης καὶ
Τενέδου, καὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Θράκης καὶ μικρᾶς Ἀσίας
ἡ ὁδὸς ἀνώμαλος καὶ σκολιὰ κατέρχεται εἰς

20) (1) Μονὴν Λαύρας 3. ὥρ. ἀπὸ Καρακάλα, παρα-
λία, μὲ 366 Λαυριώτας ἰδιορρύθμους Αἰγαιοπελαγίτας
ἐδῶ ἦνθισαν οἱ ἅγιοι Πέτρος ὁ πρῶτος οἰκίτης τοῦ
Ἄθω, Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῷ Ἄθω, Γρηγόριος ὁ ἰταλαμάς,
Γρηγόριος ὁ Βυζάντιος, ὁ Μάξιμος, ὁ Νήφων, ὁ πα-
τριάρχης, ὁ Νεῖλος, ὁ Ἀκάκιος, ὁ Ὄσιομάρτυς Παχώ-
μιος 1730 ὁ Ὄσιομάρτυς Ῥωμανὸς 1694, Νικόδημος ὁ

Ἰαλβανὲς τὸ 1722. ὁ Ἰωάννης ὁ Κοκοζέλης. Γρηγόριος ὁ Δαμασκηνὸς τὸ 1681. Ἰκωνσταντῖνος ὁ Ῥώσσης τὸ 1743 ὁ Ἀγάπιος ἔχει ἐκκλησίαν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου· ἐκτισται δ' ἐπὶ τῶν ἱρειπίων τῆς πόλεως Ἀκρωθίων, Ἀκρωθίου Ἀκρώθωι, Ἀκρώθουσι καὶ Ἀκρωθίον. ἧτις ἐρημιζέτο διὰ τὴν μακροβιότητα τῶν κατοίκων τῆς καὶ διὰ τὴν ἀθείαν αὐτῶν, δ' ἦν σεισμῶ καταστράφησαν τιμωρηθέντες. πότε; ἄγνωστον καὶ τῶ γράψαντι ταῦτα Πλινίῳ, ὅστις ἀναφέρει κτισθεῖσαν μετὰ ταῦτα τὴν Ἀπολλωνίαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἢ πλησίον αὐτῆς, εἰς Σκήτην τῆς Ἁγίας Ἄννης, διὸ πολλοὶ συγχέουσι τὴν τοποθεσίαν τῶν δύο τούτων πόλεων, ὡς καὶ τὴν κτίσιν καὶ καταστροφὴν αὐτῶν. Κατὰ παράδοξιν ἢ Λαύρα ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἱρειπίων μιᾶς τῶν δύο πόλεων ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ἔπειτα ὑπέστη καταστροφὰς ὑπὸ τῶν Ἀράβων, τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Σαρακηνῶν, ἐξ ὧν ἐξέλιπον τὰ ἴχνη μαρτυροῦντα τὰς πόλεις Ἀκρωθίου καὶ Ἀπολλωνίας κατὰ τινάς, τοποθετοῦντας τὴν Ἀκρωθίον εἰς τὴν Σκήτην τῆς Ἁγίας Ἄννης. ὅπερ δοκεῖ ὀρθώτερον, ἄλλοι λέγουσιν ὅτι τὴν Ἀθωνιάδα διεδέχθη ἢ Ἀπολλωνία καὶ ταύτην ἢ Λαύρα, τὴν δὲ Ἀκρωθίον ἢ Σκήτην τῆς Ἁγίας Ἄννης· ὁ Σκύλαξ ὅμως ἀναφέρει χωριστὴν 1 Ἀθωνιάδα, 2 Ἀκρωθίονον, 3 Χαράδριαν, 4 Ὀλόφυζον, 5 Κλεονάς, 6 Δίον, 7 Θύσρον, 8 Παλαιώριον, 9 Ἀπολλωνίαν, 10 Σάνην, 11 Οὐρανόπολιν περὶ ὧν ἐξῆς κατ' ἰδίαν ἐροῦμεν· ἢ νῦν Μονὴ τῆ. Λαύρας ἀνεκτίσθη τὸ 963. ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φωκᾶ τοῦ Νικηφόρου θελήσαντος καὶ μονάσῃ ἐν αὐτῇ, ἣν ἐκίσμησε διὰ νόμου κοινοβίου καὶ τυπικίου τοῦ Ἁγίου Σάββα, ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ ἐν τῷ Ἰβήρῳ, εἶνε ἡ βασιλεὺς τῶν Μονῶν, ἔχουσα σχῆμα κόμης τέτειχισμένης· κτισμένη ἐπὶ βράχου ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Σμύρνας, ἔχουσα λιμένα δὲ προστατεύει μικρὸν ὀχύρωμα ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς μονῆς, εἰς ἣν

ΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἀραβο-Πέρσο-Τουρκικὴ Γ

Φιλόμουσοι Κύριοι,

Φιλοπινήσας ἐκ διαφόρων μεταφράσεων ἀνεκδοτῶν χειρογράφων καὶ ἐκδεδομένων βιβλίων, ἀπὸ τοῦ Τουρ-
νίου μέχρι τῆς τελευταίας τουρκικῆς γραμματικῆς τοῦ
Ναούμ, πᾶν ὅ,τι ἐγράφη εἰς τὴν Ἀραβικὴν, Περσικὴν
καὶ Τουρκικὴν γλῶσσαν, Θεολογικόν, νομικόν, φιλοσοφι-
κόν, ἰατρικόν, μαθηματικόν, πεζόν τε καὶ ἔμμετρον, τοὺς
βίους ποιητῶν, ῥητόρων, θεολόγων, ἰατρῶν, νομικῶν καὶ μα-
θημαθικῶν καὶ τῶν χαλυφῶν καὶ Σουλτάνων ὅσοι ἐπρόστα-
τευσαν τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἐκδίδω ὅσον
οὕτω σύγγραμμά μοναδικόν ἐκ 15 — 20 τυπογραφικῶν
φύλλων ἀντὶ τριῶν φράγκων χρυσῶν,
διὰ δὲ τὸ ἐξωτερικόν ἀντὶ ἐνὸς Μετσιτιέ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 1 Ἰουνίου 1887.

Β. Δ ΖΩΤΟΣ Ο ΜΟΛΟΣΣΟΣ

ΑΓΓΕΛΙΑ

Λεξικὸν τῶν Ἁγίων πάντων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ τῆς Οἰκουμένης.

Ἐκ πεντήκοντα βιβλίων Ἐκκλησιαστικῶν 192 ἀπο-
λουθειῶν ἐντύπων νέων ἁγίων, τοπικῶς ἐσραζομένων καὶ
ἐκ πολλῶν χειρογράφων συνέλεξα ὡς μέλισσα τοὺς βίους
καὶ τὰ μαρτύρια δώδεκα ἑκατομυρίων ἁγίων μαρτύρων,
Ὁσίων καὶ δικαίων ἀπὸ Ἄβελ τοῦ δικαίου μέχρι τοῦ
ἁγίου Παντελεήμονος τοῦ νέου ἐν Κρήτῃ μαρτυρήσαν-
τος 1848 Νοεμβρίου 14.

Προσφέρω εἰς τὴν ὀρθόδοξον οἰκογένειαν βιβλίον δι-
δακτικώτατον καὶ περιεκτικώτατον, ἐν ᾧ ἕκαστος θέλει
εὐρίσκει τὸν βίον τοῦ ἁγίου του.

Τόμος ἐξ 105 τυπογραφικῶν φύλλων ἀντι-μίας λίρας.
Στερολίνας δι' ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Ἡ τύπωσις ἀρχεταὶ ἀμα τῇ ἐγγραφῇ χιλίων συν-
δρομητῶν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 4 Ἰουνίου 1887

Β. Δ. ΖΩΤΟΣ Ο ΜΟΛΟΣΣΙΟΣ.

